

KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SWAZEK 155

Vjačeslav Palman

**TAJEMSTVÍ
PYTLÁCKÉ
JESKYNĚ**

Sovětského spisovatele Vjačeslava Palmana (který původně vystudoval zemědělství), zavál život do nejrůznějších končin širé sovětské země — na Dálný východ, na Kolymu, na Kubáň, na Kavkaz. Jeho zevrubné odborné znalosti i bohaté zkušenosti o přírodě a životě lidí v odlehlých končinách Sovětského svazu se výrazně projevují ve všech jeho literárních pracích. Palmanovy příběhy nesou vždy pečeť drsných dalekých krajů, kterých se civilizace ještě příliš nedotkla, kde člověk nejednou musí podstoupit tvrdý chlapecký boj s nepříznivými podmínkami, kde lidé často musí ze sebe vydat všechny síly, rozum i cit. Jeho pohled na přírodu není jen pohledem okouzleného člověka, ale i moudrého hospodáře, který nikdy nepřestává myslet na její ochranu. A přestože hlavním námětem každé jeho knihy je příroda a její zvířecí obyvatelé, jsou hlavními nositeli děje vždycky lidé, zpravidla lidé vynikajících kvalit.

Tajemství pytlácké jeskyně nás zavádí na svahy kavkazských hor a poskytuje nám důvěrné seznámení se svéráznou kavkazskou přírodou. Zároveň nám umožní nahlédnout do osudů mladého lesníka Saši Molčanova. Sašova otce, také lesníka, připraví o život rána z pytlákovy pušky. Tehdy se Saša rozhodne pokračovat v otcově díle: bdít nad lesní přírodní rezervací. A tu budeme se zaujetím sledovat exotické líčení kavkazské přírody v jejích věčných proměnách, v koloběhu čtyř ročních období. Osamělé toulky lesníků a ochránářů přírody, krkolomné výstupy botaniků, odchyt zvěře pro zoologické zahrady aj. To všechno jistě upoutá zájem čtenáře, zejména čtenáře městského.

Vyprávění má však ještě další rovinu: Pravidelný koloběh drsného, ale poklidného života zčeří podezření, že v lese řádí organizovaná tlupa pytláků. Podezření se ukáže oprávněným. A tak se staneme bezděčnými svědky pátrání lesáků i milice po pytlácké bandě, dramatického boje s ní i jejího zneškodnění.

Vjačeslav Palman

TAJEMSTVÍ
PYTLÁCKÉ JESKYNĚ

ALBATROS PRAHA

Translation © Marcia Ferrari, 1981
Illustrations © Jaroslav Hořánek, 1981

PRVNÍ KAPITOLA

ZÁTAH

1

V únoru už bylo ve vzduchu cítit jaro.

Stále častěji se ukazovalo modré nebe. Slunce vystoupilo výše k zenitu a zaplavovalo celé kavkazské předhoří teplem a světlem. Sníh jiskřil tak silně, že z toho bolely oči. Lesní palouky, pokryté bělostně čistým sněhem, svítily skoro nesnesitelně. Každá vločka, než roztála, se na vteřinu měnila v průzračnou kapičku. Na zasněžené hory se snesla sedmibarevná duha, takže nebylo kam schovat oči před tím divokým tancem světla.

Na jaře se tu chodilo v brýlích proti sluníčku. Vyjít bez nich se nikdo neodvážil.

Saša Molčanov si brýle zapomněl. Vracel se z vysokohorského zimoviště z obhlídky zubrů, shromážděných v nevelkém údolí potoka Klikatce, kde se v zimě odkrývaly trsy ostružiní, které mají zubří tak rádi, a kde kromě toho rostly spousty mladého jasanu. Saša našel zubry, za pomoci dalekohledu je spočítal, prohlédl si celé pastviště a teď, aby byl dřív doma, si krátil na lyžích cestu přes bukový les. Když vjížděl na otevřené prostranství s jiskřícím sněhem, narazil si svou kožešinovou kšiltovku ještě víc na oči a snažil se dívat jenom na svoje lyže: je to přece jen tmavý předmět v tom bílém království, ve kterém neuvěřitelně bolí oči.

Když se chvílemi zastavoval, aby si sundal čepici, stoupala od jeho vlasů pára. Hřálo už to docela pěkně. Sněhový poprašek na hnědých lyžích rychle tál a také od nich se kouřilo. Jaro!

V ty dny panovalo klidné bezvětřné počasí a vzduch byl průzračně čistý. Kvečeru byla všude cítit roztálá voda, nahořklá vůně mokrých ožvlých pupenů a štiplavý, ale už přece jen mírný mrazík. Koruny stromů již ze sebe setřásly všechn sníh, větve se narovnaly a byly živé a pružné jako dřív. Kdesi v hloubce jejich tkání už začínal pulsovat skrytý, zatím sotva postřehnutelný proud zemních šťáv. Kůra

na mladých větvičkách lísek a vinné révy se zbarvila do zelena.

Dřevo se zahřálo — kolem pat stromů sníh vždy trochu roztál a vytvořily se tak jakési trychtýře. Na místech zahříváných sluncem na okrajích strží a na jižních stránkách příkopů se objevily první ubohé rampouchy, které vypadaly jako malé mrkvičky. Asi tak ke druhé hodině odpoledne se tu a tam ozvalo nesmělé bubnování kapek. Začaly měknout okraje zaječích stop, tál sníh pod větvičkami a klacíky, sraženými větrem. Život, který po dobu zimních měsíců utichl, dával náhle spousty malých znamení.

Letošní zimní měsíce byly velmi studené a drsné. Několikadenní, téměř nepřestávající vánice zavalily les sněhem až po vrcholky stromů. Jeleni a srnčí zvěř sestoupili z hor do údolí. Zachránili se tak před jedním nebezpečím — před hladem, ale ocitli se ve druhém: zvířata si všimli ve vesnicích a osadách. Objevily se první zprávy o padlých jelenech. V lese se začali potulovat cizí lidé, tu a tam třeskl výstřel z pušky. Lesníci byli bezradní. Hlídky, kterých bylo dost málo, nestačily kontrolovat desítky pěšin a velkých dřevařských cest, po kterých se pytláci dostávali k zakázaným okrskům. Situace začala být vážná...

K visutému mostu přes říčku se Saša dostal až před západem slunce. Oklepal lyže a svázal je, avšak předtím, než vstoupil na oschlé klády mostu, pozorně si prohlédl cestu před sebou. Aby měl kontrolu, posypal předevěcírem pěšinu hladkou vrstvou čistého sněhu. Teď tu byly na rozbředlém sněhu stopy tří lidí. Co byli zač, kam šli a proč? Na této straně řeky je jen zubří rezervace — nic víc. Je docela možné, že to byli dřevaři, kteří se rozhodli jít k lesnímu závodu, jenž je za pahorky — asi osm kilometrů na východ od údolní rezervace. Musel uznat, že to byli setsakramentsky odvážní dřevaři. Musejí se tu moc dobře vyznat. Svezli se nejspíš autem do Kamyšků a odtamtud už šli pěšky. Ale proč šli takovou oklikou? Co tu chtěli?

Saša si narovnal na rameni vzduchovku, vzal lyže do podpaží a vydal se přes most. Staré klády už pěkně vrzaly, lano, které tu sloužilo místo zábradlí, už docela zčernalo a na mnoha místech z něho trčela zkroucená potrhaná vlákna. Už dávno by potřeboval opravit.

Za mostem cesta vedla přímo do vesnice.

Jelena Kuzminična stála na zápraží zachumlaná v šátku. Čekala. Nic synovi neřekla, ale podle toho, jak si vydechla — jako by z ramenou shazovala obrovské břemeno —, pochopil, že o něj měla strach.

„Jak to tam vypadá?“ zeptala se už v pokoji, když mu pomáhala sundat batoh a bundu.

„Všechno v pořádku,“ řekl Saša, podíval se do rohu místnosti na vysílačku se sluchátky a zeptal se: „Nevolali mi z ředitelství?“

„Prokristapána, dočista jsem na to zapoměla!“ zarazila se Jelena Kuzminična s naběračkou v ruce. „Koukni se do skříňky, máš tam lístek.“

Saša otevřel zásuvku. Na papíře byly dva černé řádky, napsané matčinou nejistou rukou. „Dvacátého čtvrtého února se dostavte na ředitelství rezervace v plné zbroji. Kotěnko.“

Tak tedy se zbraní. Saša držel depeši před sebou a snažil se uhadnout, co asi znamená. Kdyby šlo o zátah, tak přece nebude volat Kotěnko. Takové akce se netýkají vědeckého oddělení, ale hlavního lesníka. Ten má na starosti ochranu. Kotěnko je zoolog.

„Asi půjdete na výpravu, nahoru,“ napověděla matka.

„Nejspíš...“ Saša odpověděl mechanicky, ale v duchu si pomyslel, že vlastně Kotěnko by také mohl vést zátah, tím spíš, jedná-li se o jeleny.

Boršč doslova hltal, takže se několikrát spálil. Matka seděla naproti němu, láskyplně se na něho dívala a usmívala se.

„Je nahoře zima?“ zeptala se.

Saša přikývl.

„Jaro je zatím jenom tady,“ řekl, když zhltnul oběd: „Tam už to sice pěkně svítí, ale nehřeje. Sníh vypadá, jako by napadl včera, je bělejší než ta dederonka, co jsi mi koupila. Jako v Arktidě.“

„Kdy půjdeš na to ředitelství?“

To ji znepokojovalo nejvíc.

„Hned, jenom si chvilku odpočinu a vyrazím.“

„Nepočkáš do rána? Aspoň se doma pořádně vyspíš.“

„V deset už budu u Rostislava Andrejeviče. Budu spát u něho.“

Jelena Kuzminična začala chystat batoh.

Od toho smutného, tragického dne, kdy pytlácká kulka zabila Jegora Ivanoviče — Sašova otce, už uplynulo víc než půl roku. Rána nad ztrátou muže se už trochu zacelila, zmírnil se i zcela pochopitelný strach o syna, který po otci převzal nebezpečné místo lesníka.

Saša si na svoji práci zvykl, matka zas na to, že je pořád pryč. Když ho vyprovázela, už neplakala, neprosila ho, aby byl opatrný a dával na sebe pozor, protože pochopila nesmyslnost této věčné mateřské prosby. To napomínání není stejně k ničemu. V horách jsou vždycky nějaké nesnáze a skoro vždy hrozí nějaké nebezpečí. Nebezpeční jsou cizí lidé se zbraněmi, nebezpečné jsou samotné hory, v nichž člověk může

zabloudit, zřítit se po suťovité stráni do propasti, nebo ho zavalí lavina či těžký strom, který padne stářím. V horách žijí vlci, medvědi, zubři. A Saša nemá ani psa, který by pána ochránil a v případě nebezpečí by doběhl domů a upozornil, že se něco děje.

Štěně Archyza, Samurova syna, si vzal ještě na podzim zoolog rezervace Kotěnko. Řekl, že chce toho polovičního vlka pozorovat a nejen ho vycvičit, ale hlavně mu vštípit lásku k lidem, přičemž si zároveň prověří jeho věrnost a jeho schopnosti vůbec. Bez psa je doma zle. Když je Saša pryč, Jeleně Kuzminičně je smutno a stýská se jí, na dvoře mají jenom slepice. Už tam nejsou ta milá zvířata, se kterými strávila celé léto. Tak si na ně zvykla, že když Saša odvedl kolouška Tomíka a později také rozpustil medvíďe Bobíka do lesa a pustil je na svobodu, skoro se rozplakala.

Za okny se rychle stmívalo. Den se zatím prodloužil jen o málo, noc přicházela stále ještě brzo a v šest už byla úplná tma. Rozsvítili.

Saša si připravil karabinu, patrony, od matky vzal připravený batoh, do kapes ještě přidal břitvu, mýdlo, knížku a jedna dvě se oblékl.

„Takže...“ Zastavil se u dveří. Byl to urostlý chlapec s pozornýma světlýma očima. Nazrle vlasy mu, zatímco obědval, uschly a teď z nich měl nad vysokým čelem rozčepýřené vrabčí hnízdo.

Když se matka podívala na jeho chlapecky rozzářenou tvář, zase už byla nešťastná, že není ani trošku vážný.

Úplně dítě. Kdy už z něj konečně bude chlap!

„Poslechni...“ Chtěla mu říci, aby byl opatrný, aby dal na sebe pozor, kdyby šlo o něco nebezpečného, ale neodvážila se a řekla něco docela jiného: „Dej mi vědět, kam pojedete a kdy se vrátíš, ať jsem klidná.“

„Samozřejmě.“ Usmál se, chápal její starosti. „Jenom si párkrát vystřelíme na terč a budeme zpátky.“

„Kéž by!“ povzdychla si Jelena Kuzminična a dala mu pusu.

Lampy na ulici svítily slabě, jen tak napůl a patrně docela zbytečně, ozařovaly jen malý kruh ušlapaného sněhu pod sloupy a samotné křivé, nahrubo otesané dubové sloupy. Šňůra bledých světel se táhla do zatáčky a vyznačovala ulici a silnici. Po obou stranách vesnice se zdvihaly hory.

Pěšina, rozbředlá během teplého dne, už zase zledovatěla, skrz podrážku holínek Saša cítil její nerovný povrch. A to je další důkaz, že je tu jaro. Sníh nevrže. Večerní vzduch je ještě mrazivý, ale tak nějak laskavě, a voní táním. A lesy kolem už nejsou bíle zachumelené, jsou černočerné a skrývají v sobě tajemství brzké obrody.

Z ulice Saša zabočil nalevo k cestě, prudce se svažující od vrcholků ke staré trase, po které se sváží dřevo. Vysoko na kopci zpozoroval míhající se záblesky reflektorů nějakého auta. Dolů na cestu sjížděl naložený svázeč dřeva.

Za chvíli se minský tažný automobil vyřítil z prudké zatáčky, ozvalo se zaskřípění brzd a auto zabrzdilo u Saši, který tu stál se zvednutou rukou.

„Jedete do města?“ zeptal se Saša.

„Jen polez nahoru,“ pobídl ho řidič.

Z Kamyšků to bylo do města sedmdesát kilometrů. Tři hodiny pro plně naložené auto.

2

Jak se ukázalo, Sašův odhad byl správný: už ve tři čtvrtě na deset stál před brankou domu, ve kterém bydlel Rostislav Andrejevič.

Na sloupek od plotu zoolog připevnil kovovou tabulku s nápisem *Pozor, zlý pes!*, na které byla hlava vlčáka s nastraženými ušima. Jazyk měl ten nakreslený pes bůhvíproč vyplazený a vybarvený křiklavě rudou barvou, jako by zrovna přiběhl odněkud zdaleka, byl strašlivě unavený a nemohl se vydýchat. Že by to byl Archyz?

Saša si bez rozpaků otevřel závoru a vešel na dvůr, vlastně spíš zahrádku, protože zoolog své tři ary hustě osázel meruňkami, hrušněmi, vinnou révou. Teď po pěti letech Kotěnko nevěděl, co si s bujným ovocným pralesem počít. Jediné, co udělal, bylo to, že zabezpečil víceméně schůdný průchod od branky k domovním dveřím.

Touto úzkou alejí vyrazil okamžitě Sašovi naproti tichý temný stín. Host si stačil všimnout, že je to pes a má čenich opatrně skloněný až k zemi.

„Archyzi...“ řekl Saša s bezděčnou výčitkou.

Stín se stejně tiše k němu vrhl a zaryl mu svůj čenich mezi kolena. Archyz neštěkal ani nekňučel radostí, jenom se oddaně třel Sašovi o nohy a chvěl se, když Saša zabořil prsty do husté srsti na jeho krku. Poznal mě!

Jak ale, panečku, za těch pár měsíců vyspěl a vyrostl!

Masivní hlava s krátkýma, maličko přistřiženýma ušima, silný krk

porostlý hustou srstí a široký hrudník působily tak, že toto ani ne roční štěně vypadalo téměř jako dospělý vlk. Saša ho vzal za tlapy a položil si je na ramena. Archyz toho hned využil a olízl mu bradu — ještě se docela neznavil svých štěněčích zvyků. Tlapy měl mohutné, chlupaté a silné.

„Teda, řeknu ti!“ vyhrkl Saša a pomyslel si, že potomek Samura a Jeptišky dostal od rodičů právě to, co bylo na každém z nich nejlepší.

Vrzl v dveře, na zahradní houštinu dopadl kužel světla z předsíně a Kotěnkův hlas se zeptal:

„Kdo se to tam mazlí s vlkem? Na dveřích je čitelně napsáno: Pozor, zlý pes! A ty se mi sem, Alexandře, vloudíš a kazíš to zvíře mazlením. Pojď honem do tepla!“

„Víte, že jsem ho hned nepoznal? Pořádně vyrostl, Rostislave Andrejeviči, co?“

„To bych řekl! Molčanovovým bude předložen účet za stravu a výcvik. A pěkně mastný! Výplata vám na to nebude stačit. Tak tě, Sašo, vítám, ale čekal jsem tě už ráno.“

Od toho dne, kdy byl v Kamyškách pochován Sašův otec a Kotěňko vzal osiřelého Alexandra kolem ramenou a odvedl ho do lesa, kde s ním dlouho mluvil, ne však, aby ho utěšoval, ale spíš aby mu ukázal správnou cestu — od toho dne se stal Rostislav Andrejevič Sašovým každodenním rádcem a věrným přítelem. Právě on, který znal přání Molčanova staršího, doporučil Sašovi těžkou lesnickou práci a poradil mu, aby jen o rok odložil svůj záměr studovat na rostovské univerzitě, aby zatím nenechával matku samotnou a zároveň si jaksepatří prověřil sebe sama: stojí-li pevně za svým přáním stát se biologem. Kotěňko jednal i s ředitelem rezervace, a dokonce i s vrchním velitelem, a snažil se vyhandlovat pro svůj úsek ještě jedno místo nižšího vědeckého pracovníka, nebo alespoň laboranta, aby Sašu mohl vzít později k sobě a naučil ho dívat se na přírodu nejen okouzlenýma očima, ale zároveň pozorně a s porozuměním. Přírodní krásy je schopna obdivovat dobrá polovina lidí, ne-li víc, ale přírodu rozumně chránit, rozumět jí při katastrofách a myslet na její budoucnost, to hned tak každý nedokáže.

Zoolog chlapce objal a pustil ho napřed.

Ve vědcově domě vládlo takové to nepříliš útulné ticho, které je průvodním zjevem všech staromládeneckých domácností.

„Večeře bude za půl hodiny,“ řekl pán domu a posadil se zpátky ke svému stolu, až hrůza zavalenému popsaným papírem a tlustými

knihami s bezpočtem záložek mezi stránkami. „Udělej si pohodlí.“

Saša tu nebyl na návštěvě poprvé, cítil se tu dobře, v pohodě. Svlékl se a šel se umýt, a když se vracel, jeho pozornost upoutala vyčištěná puška na zdi u věšáku, brašna na náboje a dýka podobná té, co měl otec. Tak tedy zátah. Kotěnko si všechny novinky zatím nechával pro sebe.

„Co dělají zubři?“ zeptal se od stolu, aniž by zvedl oči od papírů.

„Napočítal jsem jich jedenáct. Pasou se v údolí. Jsou vychrtlí a zesláblí, že by člověk nad nimi brečel.“

„Jsou vyhladovělí.“

„Je tam tak metr šedesát sněhu. Prorazili hodně chodeb. Viděl jsem ohlodané jasany, osiky, javory, na ostrově už není ani ždíbíček kůry. Je jim opravdu moc zle, Rostislave Andrejeviči.“

„Ano...“ zoolog se zamyšleně díval někam do rohu. „Včera jsme objednali helikoptéru, chceme shodit na pár míst seno a proutí. Ale letci zatím nijak zvlášť nespíchají. Jen aby nám zvířata vydržela! Na první trávu si ještě pěkně dlouho počkají!... A zatím nemají co jíst.“

„No a jeleni...“ začal Saša.

„Vím.“ Hlas Rostislava Andrejeviče byl najednou rozzlobený. „Deset zabitých. A kde bys řekl, že je zastřelili? Tam, co je Agovský lesní závod. Zítra to tam pročistíme...“

„Zátah?“

„Jiné východisko nemáme. Obrátili jsme se na Bezpečnost a tam nám řekli, že mají dost svých starostí, na co prý máme lesní hlídky. Musíme si poradit sami, přece tu nebudeme sedět a nečinně přihlížet.“

„Tři cizí lidé přešli přes kamyškovský most. Viděl jsem jejich stopy.“

„Co tam chtěli?“ Zoolog se natáhl pro mapu a spolu se Sašou se nad ní sklonil. „Aha, tak to je jasné. Projdou zimoviště, dva tři kusy složí a pak přijdou semhle. A asi tam někde bude pytlácká základna. Je mi z toho nanic!“

Zvedl se od stolu, velký a rozzlobený, a odhodlané nasupil obočí.

„Dobrá,“ řekl a odšoupl židli. „Nemá cenu, abychom se teď zbytečně trápili, stejně to k ničemu nevede. Zítra se pokusíme dát těm lotrům za vyučenou. Pojď do kuchyně, kamaráde, navečeříme se.“

Archyz funěl za dveřmi, škrábal tlapami dřevo ve snaze dostat se alespoň do předsíně. Ale nekňučel ani neštěkal. V tomhle jeho mlčení se nejvíc projevovala vlčí nátura, nátura svobodmilovného a hrdého zvířete, které se nikdy nesníží k ponižující prosbě. Kotěnko poslouchal

a pak se usmál.

„Víš co, vezmeme psa tam nahoru s sebou. Ať si užije. Ještě se neví, jak ta výprava dopadne.“

Večeře stála na stole. Ze zvyku, kterému se naučil až tady na horách, jedl Kotěnko lžící, a nikoli vidličkou. Seděli se Sašou naproti sobě u úzkého stolu, mezi nimi stála pánev s nazlátými brambory a dvě láhve mléka z obchodu. Pěkně studeného mléka — na zapíjení smažených brambor. Saša také sáhl po lžici. Tou to jde nejlíp.

S hostitelovým návrhem ohledně Archyze souhlasil a zároveň si pomyslel, že jim dá výprava asi pořádně zabrat.

„Dáme ho na vodítko?“ zeptal se za chvíli.

„Uvidíme. Abys věděl, vůbec není zlý, ale už má svůj charakter. Všechno dělá mlčky, ptá se očima, očima čeká také pochvalu nebo napomenutí. Zítra si ho za světla pořádně prohlídneš. Má chytré oči, ale ještě štěněčí. Jinak je to celý Samur. Má stejnou hlavu, černý pruh na zádech, na tlapách po šesti prstech. Úplná kopie. Jestli má něco z Jeptišky, tak jenom povahu a v pohledu chytrou jiskru. Lidi celkem respektuje, ale zdá se, že je před nimi pořád tak nějak ve stěhu.“

„Musí se mu asi ještě vysvětlit, kdo je hodný a kdo zlý.“

„Kdepak, chlapče, to už patří k výcviku. My totiž potřebujeme, aby na všechno přišel sám, svým vlastním rozumem. Ochrana lesa je svým způsobem tvůrčí práce, každý případ je docela jiný než ostatní, víš. Ať se učí z vlastní zkušenosti, z pánova chování.“

„Nepustíme ho dovnitř?“ zeptal se náhle Saša.

„Kdepak,“ řekl rozhodně zoolog. „Tohle není žádný domácí pinč, jasný?“

Po večeři vyšel Saša na dvůr, a přece jen si s Archyzem poseděli na zápraží. Saša ho hladil, něco mu povídal a pes se mu stále víc a víc tiskl hlavou k hrudníku, dýchal docela potichu a srdce mu tlouklo prudce a vzrušeně. Tohle bylo štěstí které doposud nepoznal.

Když Saša vešel do pokoje, Kotěnko se zeptal:

„Tak co, popovídali jste si?“

„A jak!“ zasmál se Saša.

V noci spal tvrdě a klidně. Na zápraží ležel celou noc do klubka stočený věrný a spolehlivý hlídač.

Gazík až k hlídací boudě nedorazil, protože začal ve sněhu, rozmačkaném spoustou traktorových pásů, proklouzávat. Vypadalo to tam, jako by si to všechny traktory lesního hospodářství namířily k boudě. Jako by byla středem vesmíru.

Osm lesníků vyskočilo zpod plachty a s puškami za zády zamířili rychle k domku.

Saša Molčanov tam s nimi nejel. Plán se trochu změnil. Se třemi lesníky a s Archyzem se vrátili do vesnice, aby přes ni došli k mostu přes řeku a tam přichystali léčku. Tak to nařídil Kotěnko, který se domníval, že jestli začnou pytláci z lesa ustupovat, tak nebudou mít jinou cestu než přes tenhle můstek. A tady už je dostanou.

Doměk stál na palouku ve velmi řídkém, lépe řečeno — vykáceném bukovém lese. Byla to prostorná bouda, zčernalá stářím. Z vysokého železného komína stoupal hustý kouř, přede dveřmi ležel sníh celý černý od šlápot, válely se tu kůly, pily, nějaké hadry, sem se také vylévaly splašky. Byl to špinavý a neútulný přfbytek dřevařů, kteří mají pořád co dělat a skoro vůbec nevěnují pozornost tomu, jak bydlí.

Z jedné strany stál vedle domku starý, oprýskaný traktor pro přibližování dřeva. V motoru, zřejmě nedávno vypnutém, to hlasitě popraskávalo: chladl. Z pásů kapala voda. To znamená, že jsou v domku hosté.

Bouchly prkenné dveře, stařík s řídkou bradkou vyšel až na práh, ale jakmile spatřil lesní ochranu, okamžitě zapadl zpátky, za pár vteřin byl však už znovu venku a zeširoka se usmíval.

„A, hospodáři jsou tady!“ řekl nečekaně jemným, zpěvným hlasem děda. „Dlouho vás nebylo vidět. Jen pojdte dál, odpočiňte si.“

Kotěnko s puškou v ruce sehnul hlavu a vešel jako první.

V tmavé, nezametené místnosti bylo šest postelí se špinavými příkrývkami. Dva muži v montérkách rychle urovnávali matrace a polštáře; předtím nejspíš spali a vyskočili, když je stařík upozornil. V rohu místnosti, odděleném překližkou, byl dědův kout.

„Kdopak jste?“ zeptal se zoolog bez pozdravu.

„A vy, jestli dovolíte?“ zeptal se klidně jeden z traktoristů.

Kotěnko se představil, dokonce ukázal průkaz. Nato se také představili. Byli to mládenci ze vzdálené vesnice. Pak ještě řekli, že svázejí tady nedaleko dřevo a sem přijeli na návštěvu ke kamarádovi.

Děda souhlasně přikývl. To on je ten kamarád.

Lesníci stáli v těsném hloučku, všichni s puškami, vážní a neustále ve střehu.

„Prohledejte místnost,“ řekl Kotěnko.

„Na to nemáte právo...“,“ začal děda, ale zmlkl.

„Zvedni se,“ řekli traktoristovi na první posteli. „To je tvoje postel?“

„Tady je to společný.“ Mladík zůstal sedět a houpal se na pérech. Se vstáváním nespíchal. Vzali ho v podpaží, posadili do rohu a zvedli matraci.

Pod matrací na drátěnce ležela brokovnice. „To je tvoje?“

„Všechno je společný,“ odsekl zase.

„Kde jsou patrony?“

Mladík jen pokrčil rameny: jaký patrony?

Druhý traktorista se zvedl sám a sedl si k zapocenenému oknu. Celý jeho výraz naznačoval, že do téhle chaty mu nic není. Ale pod matrací, kde

předtím ležel, se také objevila brokovnice s uřezanou hlavní. „To je tvoje?“ zeptal se Kotěnko.

„S tímhle já nemám nic společného.“ Uraženě se odvrátil. „My tady nebydlíme...“

Stařík zabědoval a v mžiku se ocitl u dveří. Stačili ho chytit za kalhoty.

„Jen zůstaň pěkně v boudě,“ řekl Kotěnko. „A s varováním ostatních nepospíchej. To si zařídíme sami.“

Za stěnou z překližky se topilo v kamnech a na nich se vařilo maso.

„Jelení,“ řekl zkušený lesník. „Pěkně nám ukaž, z čehos to krájel. Kde je zbytek zvířete?“

„V obchodě,“ odsekl vesele děda, který se snažil obrátit všechno v žert. „Rubl sedmdesát kilo.“

Dva lesníci vyšli ven. Najít rozsekané mrtvé zvíře pod sněhem u zadní stěny jim nedalo žádnou práci. Pytláci nebyli moc opatrní. Byli dokonce líní zašlapat krvavé skvrny.

Doklady museli od obou traktoristů dostat násilím. Děda se tvářil, jako by s tím neměl vůbec nic společného. Kotěnko se ho zeptal:

„Kde jsou ostatní?“

Podle zvalených postelí nebylo těžké spočítat, že tu bydlí šest lidí. To znamená, že čtyři jsou na lovu, pod jejich pelestmi zbraně nebyly.

Sepsali protokol, traktoristy posadili do gazíku a odvezli na nejbližší oddělení milice. Pět lidí zůstalo na místě a čekalo, až se „lovci“ vrátí z lesa.

Minulo poledne. Děda náhle přestal předstírat rozvernost, uzavřel se do sebe, tahal se za bradku, vzdychal, chvílemi koukal z okna. Ven ho nepouštěli, mohl by ostatní přece jen nějakým způsobem varovat. Zatím však nikdo z lesa nepřicházel.

„Takhle to dál nepůjde,“ řekl konečně Kotěnko. „Musíme jim jít naproti. Takže, dědo, koukej pěkně vysypat, kolik jich je a co jsou zač.“

Děda vzdychl.

„Řeknu vám čistou pravdu.“ Mávl rukou, rozhodnutý vysloužit si slitování. „Štýry sem přitáhli, každej s bouchačkou. Ale vodkad' sou, přísámbůh, nevím. Přišli, přespali tu a honem do lesa. „Dědo, podej tudle to, támdle to. Dědo, uvař...“

„Kam šli?“ zeptal se rychle Kotěnko.

„Vidíte támdle napravo ten vršek? Tak tam.“

Zoolog se zvedl, řekl třem dalším, hodili si na rameno karabiny a vyšli ven. Dva členové lesní ochrany zůstali s dědou. Kdo ví, jestli se tu noví

lovci náhodou přece jen neobjeví. Vypadá to, že mají doupě právě tady.

Děda vyšel také ven. Přešlapoval z nohy na nohu, kajícně se škrábal v bradce a nenápadně pošilhával po nízkém kopečku s vykáceným lesem. Kotěnko si jeho pohledů všiml a dovůpil se. Přimhouřil oči a náhle se zeptal:

„Kam tedy doopravdy šli?“

„Bůh ví!“ špitl naoko pokorně děda. „Doprava nebo doleva — nevším sem si. Sem už starej...“

„Dobrá, tak mazej do baráku a koukej sekát dobrotu!“

Zoolog a jeho tři společníci si rozebrali lyže, ale zpočátku šli pěšky. Sníh v lese, rozjezděný od pásů traktorů, trochu slehl, zežloutl a byl špinavý. Všude se válely větvičky, trčely čerstvé pařezy po bucích a habrech. Se stoupáním pěšinek ubývalo, takže na temeni vršku už nebyla skoro žádná. Jenom jedna stará a jedna nová lyžařská stopa vedly dolů, tam, kde za potokem začínala rezervace. Vypadalo to, že se Kotěnko při určování směru nemýlil, dědovi se nepodařilo svést je ze správné stopy.

„Šlapali tu čtyři,“ řekl jeden lesník, když si pozorně prohlédl stopu. „Ještě to tu nestačilo zmrznout.“

Na přechod přes potok si lyže nesundávali. Kolem stály holé stromy, vítr tiše a smutně fičel ve větvích olší a ulamoval šištičky. Ochladilo se, všichni si navlékli rukavice.

Když vystoupili na protilehlý svah, porostlý jedlemi různého stáří, zavanul k nim najednou shora dým ze vzdáleného ohniště.

„Tiše...,“ upozornil ostatní Kotěnko a přendal si pušku dopředu.

Stopa před nimi se roztáhla do vějíře. Zamířili teď ke kouři, který uvízl mezi bílými a černými kmeny řídkého lesa. Stoupání už bylo zase prudší, ale najednou konec a před nimi se rozprostřel plochý schůdek, hustě porostlý jedlemi. Les objal širokým půlkruhem spodní část vysokého masívu. A z toho lesa přímo proti nim vyjela nějaká postava. Energicky, pěkně zvesela se lovec odrážel holemi, jel po staré stopě. Skláněl se pod tíhou obrovského batohu, který měl na zádech. Krátká brokovnice se pytlákovi houpala na prsou. Cítil se naprosto bezpečný; a tak celý rozpálený z úspěšného lovu a dobré cesty se nedíval ani dopředu, ani na strany. Když se mu pak čtyři brokovnice téměř zabodly do prsou, ještě několik vteřin se usmíval, neschopný pochopit, co se děje. V příštím okamžiku mu však svitlo, nečekaně se překotil dozadu na mokřý, od krve lepkavý batoh s masem, chytil do rukou brokovnici, a než mu lesníci stačili zabránit, rozlehl se výstřel, namířený nikoli proti lidem, ale do vzduchu. V ten okamžik si pytlák vysloužil takovou ránu pažbou, že

jenom zaskučel bolestí. Nedovolili mu, aby se zvedl; kdosi zasakroval, ale už bylo pozdě, pytlák už přece jen stihl varovat ostatní tam u toho neviditelného ohně.

„Lebeděve, odvedeš toho darebáka do boudy,“ rozkázal Kotěnko, zatímco si už připínal lyže. Pospíchal. Vždyť ti, kteří zůstali v lese, museli slyšet výstřel a teď se pochopitelně stahovali hlouběji do údolí.

„Co jsi to zastřelil?“ zeptal se Lebeděv přísně zajatce.

„Nevím, já to jenom vezu...“ odpověděl plačtivě lovec, jehož bojovnost byla náhle tatam. I když opožděně, přece jen mu došla tragika tohoto veselého lovu a už si dokázal představit všechny z toho plynoucí důsledky.

„Kolik je vás tam u ohně?“

„Nevím...“ zablekotal, ještě sklíčenější než předtím. Lebeděv, starý a na pohled drsný lesník, se najednou příšerně zamračil a zeširoka se rozmáchl pažbou. „No tak?“

Mladík padl na zem, zakryl si rukama obličej a prozradil: „Jsou tam tři...“

„Tři!“ zakřičel Lebeděv za svými, kteří už vjížděli do lesa.

K ohništi to bylo asi šest set metrů. Nikdo už tam však nebyl. Jenom stopy po činu. Jelení hlava bez parohů, kůže, ve spěchu překocovaný kotlík s masem, dokonce i načatá červená krabička s cigaretami. Že si ale pospíšili!

Kam však mohou utéci, když je kolem snůh? Stejně uprchlíky dříve nebo později prozradí a všechno ostatní už záleží na jejich rychlosti: dokáží-li rychleji než jejich pronásledovatelé dorazit k nějaké cestě a ztratit se nebo ne.

„Koukejte, maso si vzali s sebou, bylo jim ho líto tady nechat,“ řekl Kotěnko. „Brokovnice tu taky nejsou. Dobrá, ať si dají trochu do těla, nemůžou nám utéct.“

Otevřel pouzdro a ověřil si směr podle mapy. Správně, utíkají směrem ke Kamyškům, přesně jak jsme se Sašou předpokládali. Tam už je mládenci pěkně přivítají. Už se jich nemůžou dočkat.

U ohně si zapálili a po chvilce odpočinku se vydali po čerstvé stopě, čas od času z ní však sešli, aby si cestu zkrátili, neboť uprchlíci v panice nesmyslně kličkovali.

„Že ale mají páru, ničemové, když ještě pořád neodhodili zbraně ani náklad,“ řekl lesník, který šel poslední.

„Doufají, že nám utečou,“ odpověděl Kotěnko. „Odtud může být k mostu takových šest kilometrů, ne víc. Nepojedeme víc jak hodinu, cesta vede z kopce.“

Jenom jednou, když se přehoupli přes nevysoký pahorek, se jim

podářilo pytláky uvidět dalekohledem. Jako první šel nějaký dlouhán a za ním sotva stačili další dva; ten vpředu se pořád ohlížel a nejspíš kumpány pobízel. Všichni měli batohy a pušky.

Dělilo je ani ne půl kilometru, když pytlákům přehradila cestu řeka. Uprostřed bílých břehů se valila temná voda a tlumeně hučela, nad řekou se vznášel opar, při pohledu na ledovou vodu až nepříjemně zamrazilo. Děsivě to tam rachotilo. Proud nebyl moc hluboký, ale nesmírně dravý.

Uprchlíci se vynořili přesně u mostu. Shodili lyže, hodili je do křoví a dlouhán vkročil první na oschlé klády. Zezadu se rozlehl pronikavý hvizd, to Kotěnko dával znamení záloze.

„Přejdeme na druhou stranu a srazíme kládu,“ otočil se dlouhán chraplavě ke svým. S nadějí se díval na vesnici. Tam je cesta. Podařilo se.

Když pytlákům chybělo ke břehu asi tak patnáct metrů, z keřů se vynořili tři muži. Saša držel na vodítku Archyze. Pes byl ve střehu, jeho napjatý pohled se pána ptal, co má dělat.

Dlouhán na mostě se zarazil tak prudce, že ten, co šel za ním, vrazil do jeho batohu a nechápavě se koukl přes vůdcovo rameno. Jsou v pasti! Ve spěchu se otočili a chtěli vyrazit zpátky. Ale také tam už stála lesní ochrana. Dohnali je. A to už se dlouhán rozpřáhl — a do řeky letěla puška. Za ní žbluňkl batoh.

„Honem, dělejte!“ Dlouhán dával rozkazy přímo před očima lesníků. Věděl, co má dělat. Doličné předměty...

Ještě jedna puška pleskla do vody, potom byl shozen druhý ranec. Ze břehu něco volali, ale v tom okamžiku třetí pytlák ztratil rovnováhu a s rozpraženými rukama se řítit do vody. Ledová voda, jako by se bála, že o něj přijde, ho okamžitě pohltila. Potom jej rychle nesla dolů po proudu, pohrávala si s ním jako s vytouženou hračkou.

Všichni doslova strnuli. Je ztracen...

Saša Molčanov pustil vodítko, rozběhl se podél břehu a v běhu odhazoval brokovnici, kožich, čepici, svižně přeskakoval keře a přitom si rozepínal knoflíky, pásek, shazoval všechno zbytečné, zároveň však nespouštěl zrak z tonoucího. Pytlák sebou ve vodě plácal, chvilkami se objevoval na hladině, bílý obličej s vytřeštěnými očima plnými hrůzy se míhal čas od času nad vodou a pak zase zmizel. Proud jím neustále otáčel. I kdyby uměl plavat, nebylo by mu to nic platné: těžké šaty ho stáhnou dolů, zběsilý proud jím párkrát smýkne o kameny a pak už nezbude než hledat jeho pozůstatky daleko za strašnými přejeji blízké soutěsky.

Hned za Sašou se hnál Archyz a vodítko vlekl po zemi. Saša si nadběhl tonoucího, těsně u břehu si zul boty a bez váhání se vrhl přímo do

proudu. Několik metrů přešel po kamenech, ale když už mu voda sahala nad kolena, strhla ho a tak vyplul napříč proudem. Bílá košile se mu mrazivě přilepila na ramena a na záda, přes světlé vlasy se mu přehnala voda; pohodil hlavou a zrovna v tu chvíli se mu pod nohy připletlo již potopené tělo. Saša chytil nešťastníka za límec kožichu, mocně zabral volnou rukou a vyplul k bližšímu břehu.

Archyz byl ve vodě o vteřinku později. Jeho oči vyjadřovaly hrůzu a zoufalství, když mu ledová voda pod srstí olízla horké tělo. Vypadalo to, že Archyz okamžitě otočí zpátky, ale věrnost v něm zvítězila nad strachem.

Pes dohonil Sašu; ten ucítil, jak ho něco škráblo na zádech, rychle se ohlédl; zrovna v tom okamžiku se na něj tonoucí pověsil a Saša ze strachu před křečovitým sevřením přeplul zmítající se tělo a octl se kousek za ním. Archyz cvakl zuby někde docela blízko. Saša si stačil všimnout, že má v tlamě rukáv kožichu. Pes pomáhal táhnout tělo ke břehu.

„Ták, Archyzi, ták...“ drkotal zuby Saša a najednou ke své radosti ucítil pod nohama kluzký kámen.

Mocně se odstrčil a octl se na mělčině, ještě jednou se ponořil i s hlavou — byl v nějaké díře, límec zachráněného však už nepustil a znovu narazil na Archyze. Pes pustil cizí rukáv a vrhl se k pánovi.

A už tu byla mělčina, pokrytá plochými valouny. Saša co chvíli uklouzl po hladkém kameni, padal, celý se třásl v tom třesutém mrazu. Pytláka vytáhl na mělčinu. Ve vteřině ho vysvobodil z oblečení. Nešťastníkova hlava se bezvládně kymácela ze strany na stranu: přece jen už se stačil nalokat. Na mělčinu skákali ze břehu lesníci. Kotěnko ze sebe shodil kožíšek, strhl ze Saši mokrou košili, hodil na něj suché oblečení, a zatímco si stahoval vysoké boty, křičel:

„Běhej, pořád běhej, my to zvládnem sami!“

Praskaly keře — to sem běželi chlapi z protějšího břehu. Na lávce zůstal jeden lesník, který měl na starosti dlouhána a jeho kamaráda.

Zaplál oheň. Saša, na sobě Kotěnkův kožich, holiny a čepici, běhal dokola a mával rukama. Celý se třásl, nemohl zimou popadnout dech. Archyz se neustále oklepával, házeli na něj druhý kožich, ale on z něho vyklouzával a skákal jako šílený kolem Saši.

Z pytláka vypumpovali vodu; ležel u ohně a vzlykal, někoho proklínal, blekotal nesrozumitelná slova, a jak se zdálo, ještě nechápal nic z toho, co se během posledních deseti minut událo.

„Lokni si,“ Kotěnko podával Sašovi čutoru.

Ten se napil, zakuckal se, a když se oheň jaksepatří rozhořel, posadili je oba dva z návětrné strany a bez ohledu na kouř a jiskry je důkladně

masírovali vodkou.

Dlouhán a druhý pytlák přišli se svým doprovodem a lhostejně si stoupli stranou. Setmělo se. Ve tvářích lidí se odráželo červené světlo od ohně. Dlouhán se cynicky usmíval. Vypadalo to, jako by pohrdal hlupákem, který tak nešikovně spadl do řeky. A možná že i tím mladíčkem, co pro něj skočil. Kotěnko se na něho podíval a zachvěl se zlostí.

Teprve teď toho vysokého poznal. Byl to... lesník.

„Koukej se svléknout!“ přikázal a jeho hlas, chvějící se vztekem, donutil dlouhána, aby si rychle sundal kožich.

Čepici mu jednoduše strhli.

„Holiny — dělej! Kalhoty!“

„To už přeháníte,“ mumlal si pod nos vůdce, ale poslechl. Cítil tu nesmiřitelnou nenávisť lidí, kteří se zrádci nemají slitování. To tu ještě nebylo: lesník — a pytlák!

„Projdeš se v podvlékačkách, ať se lidé pokochají,“ řekl rozzlobeně Kotěnko.

„Za tohle se budeš zodpovídat,“ stejně zlostně odpověděl dlouhán.

Teď tu stálo to individuum na mrazu v modrých podvlékačkách a vlněných ponožkách a přešlapovalo z nohy na nohu. Do jeho věcí navlékli zachráněného.

Archyz někam zmizel.

Všichni zamířili k můstku. Modré podvlékačky se míhaly vpředu. „Zmrzne,“ řekl Saša tiše zoologovi.

„Žádné strachy, jen ať si pěkně užije. Takovému lotrovi by neuškodila malá procházka docela bez šatů.“

Když vcházeli do vesnice, vyběhl ze zatačky Archyz. Za minutu spatřili lidi běžící jim naproti. Vpředu pospíchala Jelena Kuzminična. Když uviděla Sašu, zhluboka si oddechla a zakryla si oči.

„Co je, mami?“ Saša ji vzal za ruku.

Neodpověděla mu. Jenom syna pohládila po rameni. Až pak řekla:

„Přiletěl Archyz, byl celý mokrý, přetržené vodítko, napadly mě takové myšlenky, že...“

„Je to hlupáček, co chceš od štěněte... Někde se vykoupal a vystrašil tě. A my jsme tu měli za řekou branné cvičení.“

Jelena Kuzminična úkosem pohlédla na modré dlouhánovy nohy, na dva zakaboněné choulící se lesníky a všechno jí bylo jasné.

„Půjdeme rovnou na výbor,“ zavelel Kotěnko. „Zavoláme z města milici.“

DRUHÁ KAPITOLA

KAMARÁDI Z DĚTSTVÍ

1

Archyz poslušně vešel k Molčanovovům na dvůr. Na každém kroku se mu tu vybavovaly matné vzpomínky.

Tohle je plaňkový plot se starou pavučinou zažloutlého ostružiní a tajemným stínem od sněhu na keřích; sem přinesl své jediné štěně starostlivý vlčák, kterému říkali Samur. Tady ležel Archyz o hladu, s tlapkami rozbitými po dlouhé cestě, ležel tu do té doby, než ho objevil Molčanov se synem Sašou.

A tady je zápraží a pod ním úzký otvor. Opuštěné, bezbranné, osiřelé štěně se tu ještě necítilo doma. Sem pod to zápraží se schovávalo před nebezpečnými kousky svého kamaráda — medvíďete Bobíka, a stočené do klubíčka tu spalo a vidělo nezřetelné, ale kupodivu vždycky hrůzostrašné sny, při kterých sebou cukalo a vydávalo tichý a žalostný nářek.

Ten dvůr, na němž dováděli koloušek Tomík a medvíď Bobík, lesníkovi svěřenci, si Archyz pamatoval moc dobře. Později, když už si zvykl, povyrosl a přání hrát si s vrstevníky, vlastní všem mláďatům, zvítězilo nad úzkostlivou plachostí, také se přidal k jejich hram, které neměly konce.

Jak se jim tu ve třech pěkně a vesele žilo! Ráno jim hospodyně přinesla mléko a kaši. Společná miska ještě pořád stojí v rohu vedle boudy. Vrhali se okamžitě na jídlo, šilhali po sobě, strkali se do boků, každý se činil ze všech sil, a Bobík dokonce zlostně funěl, avšak marně se snažil postrašit maličkého Archyze a dlouhonožného Tomíka.

Potom se drobtina odbatolila od misky a unavena, s těžkými břísky se svalila ve stínu moruše a na hodinku si zdřímla. Těšilo je být pohromadě. První se probouzel koloušek a hned se začal protahovat. Okamžitě začal pošťuchovat Archyze, vrážel do něj hlavou a štěně, které nakonec ztrácelo trpělivost, se za rošťákem rozběhlo. Začínala tahanice a líný medvídek se rozumně odkulil za kmen stromu a

odtamtud ospale mžoural. Ale když si Archyz neodpustil, kdykoli pelášil kolem, rafnout mu po tlapce, Bobík už to také nevydržel a zapojil se do klučicí šarvátky.

Když na dvůr vyšel mladý Molčanov, s křikem se za nimi rozběhl a začal je chytat, všichni se rozprchli. Začínal mumraj, při kterém se každému dostalo po zásluze, ovšem Sašovi nejvíc. Tenkrát měl pořád modřiny od Tomíka a škrábance od silných medvědkových drápů, nebo ostrých Archyzových zoubků, tenkých jak šídlo.

Veselé dětství uběhlo velmi rychle, ještě než stačil přijít pozdní podzim vonící vlhkým listím.

V tu dobu již mlád'ata povyroستla; plot už Bobíka neudržel, jeho lumpárny začínaly být den ode dne nepříjemnější. Teď už nejen koloušek, ale i Archyz dostal strach z pevných a silných medvědoých tlap. Zanedlouho jej Saša odvedl do lesa a tam ho nechal. V domě Molčanovových se tehdy událo pro malé něco zcela nepochopitelného. Přestal se objevovat pán s černým knírem, před kterým měli všichni zvláštní respekt smíšený tak trochu se strachem. Paní se také několik dní na dvoře neukázala; krmil je nemluvný Saša, a když po nějakém čase vyšla na dvůr Jelena Kuzminična, tak ani jí se, bůhvíproč, nechtělo s nimi hrát... A mladý Molčanov se také změnil: po večerech dlouho vysedával na zápraží, díval se někam daleko před sebe a jako by žádné z nich neviděl. A jednou dokonce plakal. Když Archyz uslyšel tyto nové zvuky, zmocnila se ho nepřekonatelná touha posadit se vedle, zvednout posmutnělou tlamičku a dlouze výt, aby ulevil svému srdci.

Když byl odveden i Tomík, štěně zůstalo samo a přestěhovalo se zpod zápraží do boudy, která dřív patřila Samurovi a později medvědskovi.

A teď byl najednou zpátky v téhle boudě.

Stála na původním místě, zapadaná sněhem, neútulná, s vtíravým pachem neobydenosti, přes který se přece jen trochu prodíral pach dřívějšího obyvatele — Bobíka a s ním i vzpomínky na minulost.

Archyz chodil po dvoře a zkoumal každou píd' země. Narážel na vůně, v jeho hlavě se nejasně rýsovaly, jako na špatně vyvolaných snímcích, obrysy obrázků z minulosti; bylo mu bůhvíproč teskno, strašně moc toužil po vysvětlení, chtěl své přátele, přál si, aby se všechno vrátilo, nemohl pochopit, uvědomit si, že už to není možné, že se čas nedá obrátit nazpět, všechno kolem je už trochu jiné a také on už vůbec není tím dřívějším Archyzem.

Jestli mu něco zbylo, tak to byla nesmírná oddanost paniným rukám,

z nichž dostával jídlo. K Jeleně Kuzminičně se včera hrnul jako malé štěně, olizoval jí ruce, kňučel a dělal takové kousky, že se musela usmát.

Ale Sašu Archyz přijal jinak, asi vážněji, a v této vážnosti nebyla slepá oddanost, ale nějaké nepřekonatelné přání pomáhat a být užitečný. Mladý pán vůbec nedával najevo své nároky, ale Archyz instinktivně cítil jeho moc a sílu; pes toužil být jeho stínem, jeho ochráncem, nástrojem jeho vůle, přání, rukou. Do studené řeky se dnes vrhl proto, že když uviděl nebezpečí, okamžitě se rozhodl pánovi pomoci. Raději by se utopil, než by Sašu opustil. Bylo těžko říci, zda tento silný cit pocházel od předků z otcovy strany, tedy od psa, nebo proudil v krvi vlků, kteří jsou prarodiči úplně prvních přátel člověka. Ale ať už to bylo jakkoli, vytknout Archyzovi nedostatek věrnosti už nikdo nemohl.

Tento důležitý cit povýšil Archyze vysoko nad všechno, čím prošel během svého bláhového dětství.

Byl dospělý.

2

Pozdě v noci se Saša vrátil z vesnického výboru.

„Tamty odvezli do města,“ řekl. „Všechno je jasné, máme proti nim důkazy. A víš, kdo je vedl? Kozinský, náš člověk — lesník! Zastřelili přinejmenším osm jelenů, aspoň se to říkalo při prvním výsledku.“

„No, a co je s tím...“ Jelena Kuzminična už všechno věděla, „kterého jsi vytáhl z vody, jak tomu se daří?“

„Lysenko? To je zelenáč, Kozinský ho do toho zatáhl. Brečel a kál se. Pustí ho. Ten už si svoje užil, ten strach... Je také ze Sachovky, jezdí s traktorem.“

„Co když se jen tak přetvařuje?“

„Kozinský už byl zavřený, tenkrát ho chytal ještě táta. Lump k pohledání! Jak ho mohli vzít za lesníka, to nechápu. A ti ostatní?... Nikdo jim pořádně nevysvětlil, že je střílet v rezervaci zakázáno, ani v rádiu, ani jinde. Hrozně se diví: no tak jsem zastřelil srnce nebo jelena! A co má být! Vždyť jsou divocí. Jo, kdyby byli z družstevního stáda, tak nic neřeknu...“

Jelena Kuzminična syna pozorně poslouchala a nespouštěla z něho zkoumavý pohled. Náhle se starostlivě zeptala:

„Nebolí tě něco? Nemáš horečku?“

Saša se provinile usmál.

„Mám rýmu. To je po tom koupání. To přejde. Kotěnko mě tam naléval vodkou. Vypil jsem skoro celou sklenici, možná víc. A nebyl jsem ani trochu opilý. Byl jsem zmrzlý jak preclík! Ale pak už mi bylo bezva... Ale teď, když si na to všechno vzpomenu, tak mi běží mráz po zádech. Ta voda ti byla tak příšerně ledová!“

„Udělal jsem ti malinový čaj. Teď se najíš, a než půjdeš spát, tak si ho vypiješ. Čert nikdy nespí!“

Sašovi byla zima i doma v teple, pořád se do něčeho chumlal. Před večerí si však přeci jen zaskočil za Archyzem. Ten mu okamžitě zaryl čenich mezi kolena, přitiskl se a znehybněl.

„Už jsi uschnul?“ zeptal se Saša a podrbal psa mezi ušima. „Jsi pašák! Opravdu, pašák!“

A přitiskl ho k sobě.

Archyz spal na dvorku. Z domu bylo slyšet tlumené hlasy a zároveň slyšel všechno, co se dělo venku za plotem, přitom však spal, nemusel mít strach z budoucnosti, byl naopak radostně vzrušený, že se znovu octl v rodném domě.

Za plotem usedlosti a dál v lese, netrpělivě čekajícím na příchod jara, tíše a monotónně hučel vítr a holé větve mu přizvukovaly. To byl hlas houštin.

Ten se rovněž donášel k Archyzovým uším a k jeho citlivému čenichu.

Už skoro za úsvitu přinesl vítr z kopce za řekou sotva postihnutečný pach, při kterém se Archyzovi zachvěla kůže a srst na šíji se mu sama od sebe naježila. Zvedl hlavu a zavětil černým vlhkým čenichem. Vítr se ztišil a pach zmizel. Ale za vteřinu už tu byl nový závan se slabou zprávou o zvířeti, o zvláštním zvířeti. Archyz seskočil ze zápraží, lehce se přenesl přes plot a tryskem uháněl po staré, dobře promrzlé pěšině k místu, kde se řeka před vstupem do soutěsky rozlila v široké koryto, pokryté velkými, plochými kameny.

Archyz skočil ze břehu na první valoun, z něho na další, lehce se odrazil a přeletěl na třetí, na čtvrtý, jako by se ledem pokrytých kamenů ani nedotýkal. Netrvalo ani třicet vteřin a už doskočil na protější břeh do čistého sněhu mezi řídký vrbový porost.

Les strměl hned vedle. Prudce se zdvihal po svahu vzhůru a zakrýval půl oblohy. Kousek nalevo vtékal do řeky po celou zimu zurčící potůček s železitou vodou. Voda se hnala úzkou strouhou, jako by někdo udělal nožem zářez do kamenného těla strminy. Břehy potoka byly hustě

porostlé šípkovými keři a vřesem.

Tady byl zápach zvířete už docela zřetelný.

Nelze říci, že by Archyze vedla nějaká vrozená živočišná bojovnost nebo příliš silná touha po boji. Avšak nedá se nic dělat, pach zvířete vždycky v psovi vzbuzuje — tím spíš, když v jeho žilách koluje vlčí krev — touhu po pronásledování, to v případě, je-li zvíře slabší a dá se na útěk, nebo také po souboji, jestli zvíře proti zápasu nic nemá. Volání předků a neustálá vášeň utvrdit své právo na přívlastek nejsilnějšího, a potom ovšem ještě něco z tajemných instinktů šelmy, o kterých toho lidé mnoho nevědí — to všechno jsou důvody vedoucí zvíře k boji, k tomu všemu se ovšem přidává potřeba zahnat hlad. Avšak pach, který zvedl sytého Archyze z jeho strážného místa na zápraží, byl zvláštní, velmi známý. Rozdmýchával ve zvířeti nepřekonatelnou zvědavost, probouzel k životu něco ze štěněte, něco milého, již téměř zapomenutého.

Tenhle pach dobře znal: byla jím cítit bouda na dvoře Molčanovových. Byl to pach Bobíka. Medvíděte, v jehož společnosti uteklo jeho dětství.

Ještě nesvívalo, nebe zůstávalo tmavší než země pokrytá sněhem; les a keře vypadaly tajemně, studený mrazivý vzduch zhoustl; vládlo naprosté ticho, jen řeka dole tiše hučela a nad ní se zvedala pohyblivá pára, která ihned dosedala na větve nízkých jív v podobě jinovatky.

Archyz v tmavém lese výborně viděl a slyšel, cítil dobře nejrůznější vůně. Teď už neběžel ani nešel — plížil se. Celý napjatý, ocas od těla, trochu přikrčený k zemi, pokládal své mohutné tlapy tak, že nenechávaly pouze jeden otisk, ale otisk celého zápěstí, došlapoval měkce a lehce, takže se pod ním sníh nebortil ani kolem keřů, kde bývá vždycky nejměkčí.

Hlas řeky už zmlkl. Už ani zvuk. Opodál se šípkový keř, který se vymanil ze zajetí houštin, rozrostl a ubíhal vzhůru. Jeho suché světle hnědé listy neopadaly a při sebemenším závanu větru tiše zvonily. Pichlavé větve byly hustě posety temně rudými plody.

Archyz znehybněl a přitiskl se ke kamenům. Nedaleko za skalou se ozvalo hlasité funění. Zazvonily vyrušené listy. Dvojnásob opatrně, avšak naprosto klidný, jako by ani nebyl v divokém lese, ale opět na svém dvorku, se Archyz doplížil k hranatému kameni a opatrně a rozumně přimhouřil jiskřící oči. Teď už věděl, kdo je tam vpředu, a už se nebál. Pokračoval jednoduše ve hře, přerušené před půl rokem.

Ještě pár kroků, pak Archyz vykoukl před skalou a okamžitě svůj zvědavý čenich schoval zase zpátky. Vzduch teď na něj proudil shora; medvědí pach, jindy zneklidňující a dráždivý, jej tentokrát nevylekal.

Archyz, přitisknutý ke kamenům, znehybněl.

Nepřiliš velký, ale velmi chlupatý roční medvědík couval ke skále a tlapami očesával větve šípku ohnuté do oblouku. Medvědě si neustále cpalo do tlamy šípky a žvýkalo je ne moc pečlivě, ale spíš rozzlobeně. Nebylo těžké si domyslet, co ho zlobilo: pod sladkou a dobrou slupkou se skrývají chlupatá semena.

Medvědě očesalo z několika větviček poslední plody, ale pořád šlo ještě pozadu. Větve se najednou uvolnily, medvědě ztratilo na příkrém svahu rovnováhu a tiše se překotilo na záda, vzápětí se však jako kočka převrátilo a... octlo se přímo před Archyzem. Vteřina překvapení, hrůzy. Každý z nich couvl na opačnou stranu, srst zježenou, v očích jiskry. To byl rozhodující okamžik. Buď nepoznají, že jsou příbuzní, vrhnou se proti sobě a pak — buď sbohem, přátelství a všechno to, co bylo, protože pach krve je schopen přehlušit i klid a rozvahu. A nebo se navzájem poznají...

Archyz tak nějak divně vyštěkl, jak by ve své řeči vyčítal nebo zahanboval: Jéje, tak ty se nehlásíš ke kamarádovi, co! Medvědě překvapeně vytáhlo krk, čenich zavěťřil a pak se celé skrčilo — Promiň, bratříčku, žes

mě ale vylekal! — říkaly jeho oči a po této nesporně přátelské mimice se zničehonic překotilo na záda a zamávalo tlapami, jako by se nemohlo udržet smíchy. To je legrace! Archyz přiskočil blíž, pak je přeskočil, cvakl zuby a Bobík, jeho adoptivní bratr, ho jemně šťouchl tlapou plnou drápů do boku. Když si vyměnili svérázné pozdravy, lehli si na bříska do sněhu, čenich k čenichu, a začali si prohlížet okolní keře, kameny, vlastní tlapy, aniž by se jejich pohledy jedinkrát setkaly, což byla zřejmě nejvyšší forma úcty.

Jenom žádné dotěrnosti, řekli by na to lidé. Bylo to prosté a zároveň obsažné: „Jak se máme, bráško?“ — „A ty?“ — „No, jak vidíš.“

„To je ale prima, že jsme se setkali!“

Polehoučku začínalo svítat. Kalné nebe se zvedalo do výšky a přenechávalo místo jasnému dni; už byly zřetelně vidět jednotlivé stromy, tmavý svah dole u řeky, kouř nad domy ve vesnici na protilehlém břehu a pocuchané keře bez plodů. Začínal den.

Medvídě vyskočilo a rozběhlo se stranou do kopce, neustále se ohlíželo, uličnické jiskřičky ve žlutých očích, a zjevně zvalo Archyze s sebou. Ten vyskočil, vesele poskakoval a tak běžel nějakou dobu za Bobíkem. Ale když se Bobík zastavil, aby nabral dech, to už se zase Archyz chopil iniciativy, začal kolem kamaráda skákat, zatočil se kolem něho a rozběhl se zpátky, nafal při tom radostí, neboť Bobík jeho pozvání přijal a vyrazil za ním. Za krátkou dobu se to všechno dvakrát zopakovalo a vyšly najevo prostředky i cíl: každý zval toho druhého k sobě na návštěvu.

Uchvácen vzpomínkami Bobík běžel za psem až skoro k řece. Už bylo vidět jednotlivá stavení ve vesnici, doléhaly sem nějaké zvuky lidské činnosti. Už se skoro pustil k vodě, ale najednou zpomalil, až se úplně zastavil, smutně svěsil těžkou hlavu a tak se díval za Archyzem, který se rychle odtamtud vzdaloval.

Pes se zastavil — jednou, dvakrát, jako by se ptal: „Co je s tebou?“ Ve vesnici se mezitím začalo ozývat sborové štěkání psů: asi už tam zvíře ucítili. A Bobík se už nepohnul ani o krok. Mezitím si však Archyz vzpomněl, že dům zůstal bez ochrany, že by pán mohl odejít, a to jej najednou naráz oddálilo od Bobíka a celého ranního dobrodružství. Chvilku ještě přešlapoval na místě, dokud medvídě nezmizelo z dohledu, běhal sem tam po břehu, ale potom hop na kámen, na další, vyletěl na opačný břeh, oklepal se a tryskem si to namířil přímo k domu, aniž se jedinkrát ohlédl. Bobík stál na břehu, přešlapoval z tlapy na tlapu, rychle a ublíženě mžoural, dokonce se zvedl na zadní, jako by říkal poslední

„promiň“, pomalu rozhoupal svůj zadeček a vydal se zpátky do rozsedliny, kde rostou dobré plody s těmi chlupatými semeny.

3

Medvěd je pravděpodobně jedno z mála zvířat, která se snadno smíří se samotou.

S huňáčem samotářem se hajní setkávají daleko častěji než s vlkem odtrženým od rodiny, nebo například dravým rysem, liškou nebo šakalem. Čím je zvíře menší a slabší, tím raději vyhledává společnost sobě rovných, aby se ve společnosti druhů zbavilo soustavného strachu z šelem a aby si s ostatními pomohli v nouzi. Čím jsou živočichové vůči člověku a přírodním živlům bezmocnější, tím větší jsou tlupy, do kterých se sdružují, a společnými silami nejenže získávají potravu, ale i vychovávají mladé, chrání je, vyhledávají stezky za sebenepříznivějšího počasí.

A medvěd? Ten se o sebe postará, nejméně ze všech pociťuje nedostatek potravy, protože žere všechno — jak maso, tak i kořínky a trávu. Nehoní se jako splašený po horách, ale nalézá vždy všechno nutné k obživě v místě, kde se zrovna zastaví. Když v zimě nastanou časy nejhorších vánic, kdy hlad vysiluje jeleny a srnce, vlky i zubry, medvěd si najde co možná nejhlubší kutloch a klidně vyspává v tichém závětří brlohu.

Ze samoty medvěd strach nemá. Spíš mu život usnadňuje, protože se nemusí o nikoho starat a nikoho kromě sebe nebrání.

Samota dělá z medvěda sobce.

Když Saša Molčanov odvedl na podzim Bobíka do lesa a téměř naráz přenesl svého chovance z veselé společnosti do ponurého prostředí lesnatých hor, medvěd se nijak zvlášť neznepokojovalo. Saša byl dokonce nepříjemně překvapen, s jakou rychlostí zmizel nevděčný kamarád v houštinách a ani se po něm neohlédl.

Odpusťme mu to, je to jenom zvíře. Bobíkovi se tak stýskalo po volném prostoru, že když se octl v lese, rozběhl se nazdařbůh, jen aby vydal zásobu energie, nahromaděnou ve svalnatém těle. Pohyb, pohyb a zase pohyb — to mu diktoval mozek. Potom, když první opojení svobodou a prostorem pominulo, začal Bobík znepokojeně hledat Sašu, Tomíka a Archyze, pobíhal sem tam, ale zakrátko uvízl v křovisku, a když se na hory snesl soumrak a spolu s ním tajemnost, a dokonce i

skryté nebezpečí, zalezl medvídek do první skuliny mezi kameny, na kterou narazil, a tam proseděl celou noc.

Ráno, už jako opravdový obyvatel lesa, hledal pod ztrouchnivělými kmeny slimáky a larvy, ochutnal nezralé šípky, nečekaně narazil na dubový háj a s chutí se pustil do čerstvých žaludů, které ještě nepřestaly opadávat.

Odtud ho vyhnali divočáci. Přišla sem navečer celá rodina; rozzlobený kanec okamžitě zaútočil a zahnal Bobíka na křivý javorový kmen. Bobík se pořádně polekal, seděl na větvi polomrtvý strachy a jenom ublíženě mrkal. Když pak divoká nakonec odtáhla dolů po svahu, ještě dlouho se zaposlouchával do šumění lesa, než se odvážil slézt, a rychle pelášil nahoru do hor.

Bylo teplé počasí, štědrý podzim obdarovával zvířata nejrůznějšími plody a Bobík skoro nikdy nehladověl. Rostl obdivuhodně rychle, za měsíc by ho Molčanovovi nepoznali. Jeho rezavá srst s bílými skvrnami na bříše byla teď tmavohnědá a velmi zhoustla. Polštářky na prstech a na patách zesílily a už nebolely, když musel jít po ostrých kamenech. Bobík podnikal velké túry z jedné hory na druhou a dvakrát se odvážil dojít až k vysokohorským loukám. Tyto procházky vypadaly jako cílevědomé přání vymezit si své vlastní území a řádně se tu ohlásit.

Na louce se poprvé setkal se stádem srnců, okamžitě si vzpomněl na Tomíka a celý rozradostněly, příjemně překvapený se rozběhl, aby se s nimi spřátelil. Jak byl ale překvapen, když se vyděšené srny daly na úprk. Očichal stopy, trus a pochopil, že to byl úplně někdo jiný. Zároveň si však medvídek uvědomil, že nejenom on se může bát, ale že i z něho může jít strach. Byl to, panečku, moc příjemný objev.

Sytý a spokojený se potom občas honil pro vlastní potěšení za kozorožci na vrcholku dlouhého hřebene, dokonce proháněl i dospělé jeleny, kteří sice pomalu, důstojně, ale přece jen utíkali před uličnickým stvořením. Ale jednou jeden paroháč, který už měl dost toho nesmyslného prchání před malým, zlomyslným medvídkem, zůstal stát, roztáhl chřípí, odhodil kopyty půdu a vyrazil proti němu, hlavu s parohy odhodlaně skloněnou k zemi. Nezbyvalo, než se odporoučet, neboť jelen byl o mnoho větší. Tato příhoda zchladila medvídkův zápal pro výboje.

Když se ochladilo a na hory přišly deště, vrcholky se pokryly sněhem, začalo být Bobíkovi smutno. Několikrát zašel k vesnici, ale přiblížit se a najít svůj dům, kde zůstala útulná bouda, se neodvážil. Spát pod hustým ostružiním už nebylo zrovna nejpohodlnější, srst špatně schla a vůbec, už se mu nechtělo ani vstávat, přišla na něj lenost, a kdyby neměl hlad, který ho nutil hledat potravu, tak by určitě s radostí

změnil svůj potulný život a usadil se.

Jednoho dne Bobík našel skvělou noru. A přestože páchla po starém majiteli, nelekl se, protože to byl pach příbuzného. Klidně si vlezl do cizího příbytku a ráno děkoval osudu za to, že si ještě večer všiml úzké chodby, vedoucí nahoru; byl to druhý vchod, něco jako větrací otvor. Jde o to, že nestačil ani usnout a objevil se majitel. Obrovský huňáč mručel tak hlubokým hlasem a tak neomaleně lezl do brlohu, že Bobík doslova vystřelil. Na vysvětlování nebyl čas, jako střela vyletěl úzkým průchodem a pelášil do lesa, co mu nohy stačily. Cestou škobrtal přes kmeny, nikdo ho však našťestí nepronásledoval.

Ale jak dlouho se dá vydržet bez přístřeší. Den ze dne se stále víc ochlazovalo. Bobík měl stále častěji před očima kalný závoj. Tělo mu svazovala nepochopitelná lenost.

Když už mu bylo moc zle, narazil na brloh, který co do velikosti byl pro něj jako stvořený. Když se opatrně přiblížil, kohosi v něm ucítil, ale ten nebyl určitě velký, ani silný, a tak se medvídek předem nevzdával a sám zařval co možná nejhrozivěji. A pak... Pak se ani nestačil nadát a nevelký, ale mrštný mýval se mu zakousl do ucha, vrazil do něho celým tělem, aby ho srazil k zemi, ale rozlícený medvěd vrátil rváči ránu tlapou a před norou se rozpoutal boj.

Poprvé v životě se Bobík rval doopravdy. Mýval, zvířátko s podlouhlým čenichem a ostrými zuby, bránil svůj zimní příbytek a Bobík si vybojovával právo na klidnou zimu. Bojovali tvrdě, a zvítězil přece jen medvídek: prokousl mývalovi tlapu a ten, aby si zachránil holý život, utekl a skučel bolestí a hněvem. A Bobík si lehl u vybojované nory a začal si vylizovat rány.

Poprvé pocítil chuť nepřátelské krve. Našťestí to byl jen letmý, pomíjivý objev, který z jeho paměti vyprchal velmi rychle. Stále ještě zůstával vegetariánem a neměl ponětí, co je to maso.

Je snad třeba dodávat, jak útulně se Bobík po bitvě ve svém pelíšku zařídil?

Asi třikrát nebo čtyřikrát vylezl ze svého teplého brlohu, ale nevzdaloval se moc daleko, neboť si uvědomoval, že když se jemu podařilo přebrat kutloch mývalovi, proč by na oplátku někdo jiný nemohl vystěhovat zase jeho.

Bobík si už jednou provždy zapamatoval: všechno živé se dělí na dva tábory — na ty, kdo jsou slabší než on, a na ty, co jsou silnější.

On sám byl zatím někde uprostřed. Každý si musí být vědom, čeho je schopen, bez toho se prostě žít nedá. Tak zní jeden z lesních zákonů.

Když usínal za skučení větru a svištění ledového deště, míval občas sny. A všechny měly alespoň nepřímý vztah k měsícům jeho dětství. Nepamatoval si, jak zahynula jeho matka a jak ho našel hajný. Ale zato viděl za zimních nocí jak bázlivého slabého Archyze, tak i rošťáka Tomíka a jejich hodného ochránce Sašu.

Znovu, teď už jen ve snech, prožíval své dětství, osudy svého krátkého, nepříliš šťastného života.

4

Kavkazská zima nebývá dlouhá, ale zato dost drsná, se spoustou sněhu. Až do konce března, kdy už všude roztává sníh, by si mohl Bobík v klidu pochrupávat ve svém pelíšku, ale nebylo mu dopřáno, aby v klidu dosnil příjemné sny.

V únoru, pár dní před oním setkáním s Archyzem, byl jeho brloh napaden rodinou vlků. Vypadalo to, že nutně potřebují pohodlný byt. Vlčí pár byl, jak se ukázalo, zkušený, vlci velmi rychle poznali, že narazili na jednorocní mládě, a zahájili obléhání tvrze. Medvídek, zesláblý dlouhým spánkem, si hned neuvědomil, co se děje, ale když vlk vlezl až k němu, jaksepatří nezvaného hosta v úzké noře vyprášil. Tím to však bohužel ještě neskončilo. Vlčí pár neustoupil. Ze dvou stran začal vlk se svou družkou rozhrabávat mokrou hlínu, aby se vchody rozšířily a bitevní pole bylo pro nový boj příhodnější. S Bobíkem by to asi dopadlo moc zle, kdyby se vlci něčeho nepolekali a zčistajasna nezmizeli. Když vykoukl, domyslel si, že nejlepší bude nečekat, až se vrátí, a tak raději utekl, protože vlci mohli být každou chvíli zpátky.

Pečlivě očichal stopy bojovné vlčí rodiny, a když zjistil, kam se vzdálili, roztrpčeně se odelhal opačným směrem, celý udivený nad hlubokými závěsemi, bledým nebem a holými stromy — tedy nad vším novým, co s sebou zima v přírodě přináší a co ještě nikdy předtím neviděl a nepoznal.

Pro medvídě začaly těžké týdny.

Sníh, sníh, pořád jen sníh... Obrovské závěje na mýtinách, rovná pokrývka v lese. Někde vrstva sněhu medvídkovu tíhu udržela, jindy se zrádně bortila a pak šel Bobík jakoby zákopem, ze kterého maličko vykukovala jeho vyplašená tlamička, celá upatlaná od sněhu. Dokonce

ani na odvátych místech nenacházel Bobík zpočátku nic k snědku. Půda byla na kost zmrzlá. Hlad se začal ozývat daleko silněji. Medvíďe začalo být zlé.

Jednou, za jasného slunečního dne, kdy roztála jinovatka na keřích podél řeky, zkusil trhat pupeny v houštích lip a jasanů. Jídlo bylo, jak se ukázalo, hořké, ale alespoň trochu zahánělo hlad. Celý den se Bobík živil jen po keřích a pak najednou narazil na šípkový keř a udělal důležitý objev: červené plody jsou na to, že je zima, dobré ažaž a chutnají daleko lépe než pupeny. Brzy se naučil nacházet houštiny šípkových keřů v rozsedlinách a na mýtinách a dost dobře si už dokázal poradit s česáním plodů.

Čas plynul. Slunce se zvedalo výš, ve dne bylo stále tepleji, a proto i veseleji; a za studených nocí Bobík uléhal pod nějakým skalním převisem, kde to nefoukalo, stočil se do klubíčka a docela dobře spal.

Když se v tyto dny prodíral lesem, narazil náhle na pevnou cestu a s obrovským nadšením se proběhl po uválcované stopě. Vůně gumy a solarového oleje mu nic neříkala, byl to pro něho naprosto nový zápach, nepříjemný a cizí, ale zato jak dobře se běhalo po pevné půdě a kutálelo z kopečka.

Cesta jej přivedla k domku, který se podobal té boudě, v níž kdysi bydlel, ale byl daleko větší, měl okna a dveře. Bobík zůstal na chvíli stát, věřil cizí pachy a byl neustále ve střehu. Kolem domku bylo hodně liščích a šakalích stop. Obešel stavení kolem dokola a nakonec se osmělil a přiblížil se až ke dveřím. Tady byl zápach té zvířecí drobotiny ještě silnější. Ještě u Molčanovových se Bobík naučil otvírat dveře zespona drápy. Tentokrát se dveře daly otevřít docela snadno, ale ozvalo se tak hrozné zavržení, že poděšeně ucouvl. Ze tmy vevnitř se nikdo neozval. To znamená, že je volná. Bobík ještě chvíli váhal, ale potom už vlezl přes práh a ihned se na vlastní oči přesvědčil, že je dřevěný brloh prázdný, studený a naprosto nezajímavý. Na zemi se válely nějaké páchnoucí kusy železa, děravé hrnce, malý kotel a různé hadry. Nevěděl, co to je, ale pro jistotu některé věci očichal, a dokonce odhodil na jiné místo — měl radost, bavil se tím hlukem a řinčením, které bylo tak nezvyklé pro jeho tichý lesní život.

Potom si prohlédl pec. Zvedl se na zadní a snadno vydloubl horní desku. Ta s hrozným rámusem spadla na zem. Zvedl se kouř prachu; Bobík zafrkal, bezdůvodně se na pec rozzlobil a za tři minuty ji s funěním a hekáním složil do poslední cihly. Z otevřených dveří se k modrému nebi vyvalila šedá oblaka zatuchlého prachu. Zešedl i medvídkův kožich.

Bobík byl už na odchodu z toho divného a nepřívětivého stavení, když mu náhle padl do oka pytel, pokrytý hadry, který stál v rohu za výztuhou od pece. Očichal nález. Voněl chlebem, jehož chuť tak dobře znal. Roztrhl pytel a vyndal kus starého, jako kámen tvrdého a navíc zmrzlého chleba. Ostré zuby si však s tvrdým soustem poradily; medvědě zamlaskalo a rozhlédlo se kolem s výrazem plného uspokojení.

Jedlo dlouho a s požitkem, v břiše mu kručelo, a když se nasytilo, lehlo si rovnou na podlahu a nespouštělo oči z poloprázdného pytle, takže by v této poloze málem usnulo, kdyby mu opatrnost nenapověděla, že dům není zrovna nejvhodnějším místem k odpočinku, a tak se líně vykutálelo na známou cestu.

Bobík nevěděl, že se octl v jedné vývařovně, jinými slovy — jídelně na dřevařské cestě, naštěstí pro něj v zimním období málo navštěvované. Pečlivá kuchařka sebrala zřejmě ještě na podzim zbytky chleba po řidičích do jednoho pytle, aby je vzala domů praseti, ale zapoměla na něj, a lišky a šakalové dveře boudy otevřít nedokázali. Takže měl Bobík vlastně štěstí.

Najednou byl zase sytý a hodný. Byly to první hody za celou dlouhou dobu těžkého života v lese. Když byl od chalupy asi dvě stě metrů, zmocnil se ho najednou pocit, že byl okraden. Jak jen tam mohl ten pytel nechat?

Zpátky uháněl, jen se za ním prášilo. Z kopce se svezl po boku, pak se převrátil a projel se na zadních jako na saních. Uklidnil se, až když očichal svůj nikým nedotčený nález. Zkusil sníst ještě jeden skrojek, ale šlo to nějak hrozně pomalu, protože byl nejen sytý, ale doslova přejedený.

Chytil tlapou pytel, strčil do něj, vytáhl ven a už se ho chystal táhnout po sněhu, když zjistil, že spousty kůrek poztrácel: černé krajíčky vypadly a teď se černaly na zasněžené brázdě. Bobík je zvedl a přinutil se je sníst.

Chvilí si prohlížel neforemný, krabatý pytel: zvedal ho a zase pouštěl na zem, nakonec si stoupl na zadní, objal jej, přitiskl na břicho a v této nepohodlné póze si to zeširoka štrádoval pryč a při tom neustále uklouzával a padal, znovu zvedal kůrky a krajíčky, dokud ho nenapadlo zahrnout do lesa a najít místo, kde by si odpočinul. Takové místo brzy našel u vyvráceného habru.

Usnul vedle svého pytle jako skoupý rytíř vedle truhlice plné zlata.

Ze spaní Bobík uslyšel motor auta na cestě, potom lidské hlasy, a tak probuzený seděl a ani nedutal.

Na cestě někdo řekl:

„To byl určitě medvěd. Koukej na ty stopy.“

Druhý odpověděl:

„Vypadá to na mladýho tuláka. Ale proč šel po zadních?“

„Asi něco nesl...“ A za chvíli: „Hele, starý kůrky.“

Najednou se rozesmáli.

„No jasně, vydrancoval Nastiny zásoby. Pamatuješ, jak si pořád schovávala do pytle zbytky chleba? Tak si je našel.“

Bylo jim najednou veselo, dokonce několikrát pro výstrahu zahvízdali, ale po stopě se nevydali. Zařval motor, na sněhu zaskřípěly pneumatiky a důvtipní lesníci odjeli.

Bobík si zhluboka oddechl, ohmatal tlapou své zásoby, ulehl si ještě pohodlněji a s příjemnou, uklidňující vůní pod nosem usnul.

Byl sytý a klidný. A pochopitelně šťastný, protože zvířata, na rozdíl od svých rozumných dvounohých bratrů, nikdy nepřemýšlejí o budoucnosti, dokonce ani o zítřku, docela si vystačí dnešním dnem v naději, že je štědrá příroda nenechá bez jídla ani zítra, ani kdykoli později. Nemají starosti jako lidé.

Možná že právě proto jsou zdravější. V každém případě nervové nemoci zvířata ve volné přírodě, jak se zdá, netrápí.

Přibližně týden nato Bobík vyprázdnil svůj pytel, rozcupoval jej na kousky a seběhl po srázu k řece, kde našel svůj šípkový keř, a tam také došlo k setkání, o kterém jsme již vyprávěli.

TŘETÍ KAPITOLA

ZOOLOGOVA NÁVŠTĚVA

1

Zima ustoupila doslova přes noc.

Jak se to dost často stává, v první jarní měsíc na hory odněkud sestoupila teplá hustá mlha — tak hustá, že nebylo vidět na pět kroků, a pod jejím závojem začalo neviditelné a neslyšitelné jarní činění.

Sníh začal měknout a pórovatět, bortil se a roztékal se po zamrzlé půdě v miliónech studených potůčků. Všechno jako by ještě zůstávalo při starém, ale řeky a potoky se už zkalily a zčeřily; všude to vonělo chladem a svěžestí a vzduch se tak nasýtil vláhou, že větve stromů, střechy stavení, zdi, sloupy, dráty, srst zvířat — všechno ztmavlo, navlhlo a odevšad začalo kapat. Duby a habry hned první teplý den zbělaly, potáhly se jíním — to z nich vystupoval vnitřní chlad, nastřádaný za zimu. Ale tato běloba okamžitě tála, po kmenech a větvích tekly pramenky, jako když prší. Vzduch byl těžký a nehybný, a když se člověk zaposlouchal, tak to kolem šumělo a šelestilo: to stékaly do sněhu a spadaneho listí miliardy kapek. Zdálo se, že dlouhý zimní spánek je pryč. Každý strom prováděl hned po probuzení pomalu a důstojně svou ranní toaletu.

Mlha zastřela všechny cesty a pěšinky, takže si lesníci mohli nějaký čas odpočinout. Za takového počasí se do lesa neodváží ani ten nejkurážnější pytlák.

Po čtyři dny byla mlha jak mléko. Teprve pátý den zavál ze stepí teplý větrík; mlha se zakolébala a hnula se, zachytávala se cestou za každou skálu a keř a ustupovala nahoru k průsmykům, kde ještě panovala bílá zima.

Vítr, vonící stepní černozemí a zelenou trávou, vyháněl celý den mlhu, takže druhý den ráno již bylo nebe víceméně čisté. Za šedými cáry se ukázala modř a vysvitlo slunce. A bylo tak letně laskavé, tak teplé a štědré, že zbylý sníh se začal přímo před očima měnit v řídkou kaši a klouzal úžlabinami dolů.

Les měl ze slunce radost, zahalasil, zašuměl, začal prosychat a do jeho monotónního hučení se letos poprvé nečekaně zapletla prostá píseň sýkorky. Byla to sice krátká písnička, ale veselá a kurážná.

A už se začala ukazovat holá místa; půda se pařila ještě víc, všude se šířila neopakovatelná vůně, ze které se člověku točila hlava a které říkáme vůně jarního rašení.

Je to opojná a radostná doba.

Saša Molčanov neměl doma stání, stále se toulal s Archyzem údolím a po okolních kopcích a večer zaplňoval stránky svého deníku poznámkami z pozorování o změnách v přírodě.

Při procházce po protějším břehu řeky se octl kousek od místa, kde se setkali Archyz a Bobík. Tady se za deset dnů všechno změnilo, místy už slezl sníh, ale pes okamžitě místo poznal a energicky táhl vodítko. Došli k rozsedlině, tady sníh ještě přetrvával, na severním svahu byl

dokonce ještě namodralý jako někdy uprostřed zimy. Archyz rychle našel starou medvědí stopu a také svou vlastní. Zavrtěl se a výmluvně se podíval na pána.

„Co je?“ nechápal Saša.

Archyz sklonil hlavu a vedl čenich po stopě.

„Aha, teď to vidím! Počkej, počkej...“ Sklonil se a ohmatal změkklé otisky. „To jsou přeci medvědí stopy! A tohle psí. Nejsou náhodou tvoje, kamaráde, neproháněls tu huňáče?“

Nechápavě pokukoval po Archyzovi, krčil rameny, vystoupil ještě výše po svahu, znovu narazil na dvě propletené stopy, a ještě více se podívil. Buďto medvěd stopoval psa, nebo se pes plížil za medvědem. Nemohli to přece dělat současně?...

A najednou se dovtípil. Stopa patří malému medvědovi! Netoulá se tu náhodou Bobík?... Jestli je to on, tak to tu museli být s Archyzem spolu. Spolu! Poznali se...

„To je prima!“ řekl nahlas a zasmál se.

Archyz zvedl hlavu, trochu ji sklonil a nějak ze strany, legračně a pozorně se podíval Sašovi do očí. Jeho ocas se líně pohnul. Vypadalo to, jako by chtěl říci: „Co je na tom divného? Potkali jsme se, tak jsme si spolu zadováděli. Jsme přece příbuzní, ne?“

Saša šel po medvídkově stopě jenom k ústí rozsedliny. Dál už zbylo málo sněhu, stále častěji se objevovaly holé, oschlé kameny nebo vymrzlá nahnědlá tráva na paloucích. Stopy zmizely. Pod holinami to pořádně čvachtalo, půda připomínala houbu nasáklou vodou. Jen v místech, kde byl les hustší, dožívaly své poslední dny proděravělé ostrůvky sněhu, který už ztratil svou původní barvu, tak hustě byl zasypán semeny jasanu, spadáním tmavým listím, kůrou a větvičkami ze stromů, které se jakoby před svátkem zbavovaly všeho zbytečného a mrtvého.

V korunách dubů hučel dravý a silný vítr. V průzračném lese bylo cítit svěžest, prostor a jakýsi neklid. Archyz šel na vodítku s napjatě zvednutou hlavou a neustále větřil. Zneklidňovaly ho silné neznámé pachy. Jarní les se mu při svém svlékání zdál světem plným tajemství a nečekaných překvapení. Srst měl Archyz skoro pořád naježenou.

Saša se vrátil domů až navečer.

Jelena Kuzminična a zoolog Kotěnko seděli u stolu a pili čaj.

„Nazdar, tuláku,“ řekl vážně Kotěnko a podal mu ruku. „Neukradl nám někdo naši rezervaci?“

„Kdepak, je na svém místě a raduje se z jara. Chodili jsme s

Archyzem po protějším břehu a něco jsme objevili...“

„Tak to vyklop, jestli to má souvislost se zoologií.“

„To bych řekl, že má! Našli jsme stopu Bobíka.“

„Našeho Bobíka?“ divila se Jelena Kuzminična.

„Jiný snad v přírodě neexistuje, ne? Pamatujete si, Rostislave Andrejeviči, jak tu u nás s Archyzem žili koloušek Tomík a medvěd? To se jmenovalo Bobík. Na podzim jsem ho pustil. Odvedl jsem ho do lesa a sundal jsem mu obojek. Ani se se mnou nevděčník nerozloučil. Rozběhl se do houštin a byl tentam. Bylo mi to líto. Krmili jsme ho, pečovali jsme o něho, měli jsme ho opravdu rádi a on takhle...“

„Dobrá, dobrá, ale mě zajímají fakta. Říkáš, že jsi našel stopy?“

„Jsou totiž hrozně propletené. Archyz tam běhal a Bobík pravděpodobně s ním. Oni se, zkrátka, setkali a pořádně si zadovážili. Celá roklina je zdupaná, ale kam se pak poděl Bobík, to by mohl říct jenom Archyz. Všechny stopy nad roklinou totiž vzaly zasvé se sněhem.“

„To je zajímavé, Sašo.“ Kotěnko najednou oživil. „Ale odkud víš, že to byl právě Bobík?“

„Kdo jiný? Cizí medvěd? Copak by se Archyz tak snadno spřátelil s jinými medvěďaty? Jsou to přeci jen nepřátelé.“

„Jestli se Bobík toulá někde v okolí vesnice, tak se s ním ještě setkáme. Tebe také pozná a vás, Jeleno Kuzminično, také. Zvířata na něhu nezapomínají.“

Kotěnko se najednou zachmuřil. Saša, stále ještě nadšený ze svého objevu, si toho všiml a s bezstarostným úsměvem na tváři řekl:

„Máte nějakou špatnou náladu. Stalo se něco vážného?“

Jelena Kuzminična vzdychla a Kotěnko se najednou rozčilil a řekl:

„Ale, byl jsem dneska ráno ve městě a víš, koho tam potkám? No toho Kozinského s tím jeho drzým úsměvem. Přehradil mi cestu a přeuctivě mě pozdravil: ‚Těší mě, že vás vidím, náčelníku.‘ Musel jsem se pěkně tvářit, bylo to takové překvapení, vždyť to snad ani není pravda. A on přimhouřil oči, takovou měl radost. ‚Docela rád bych se podíval, jak byste se tvářil, kdybychom se potkali někde na lesní cestě, a ne tady, na ulici. Já bych si vás podal tak, že ani jedna nemocnice by vás už nedala dohromady...‘ A šel pryč, darebák jeden! Co tomu říkáš?“

„Tak oni ho pustili?“

„Jen poslouchej. Sedl jsem hned do auta a jel jsem k okresnímu prokurátorovi. Nejenže mě nechal sedět na chodbě skoro hodinu, ale přivítal mě tak, jako bych ho byl vyrušil od něčeho strašně důležitého,

zkrátka — zázrak, že mě vůbec vyslechl. Pochopil jsem jen to, že mají i bez Kozinského moře práce. To je toho, že zabili jelena. Vyřídí se to tím, že se věc předá administrativní komisi, tam dostane pokutu pětadvacet rublů a je to vyřešené. To je, panečku, přístup, co?“

„Takže i ostatní jsou na svobodě?“

„No samozřejmě. Ředitel lesního závodu napsal dokonce žádost: byli zadrženi jeho pracovníci a tak dále; technika zahálí, plán se neplní; ták, zaskotačili jste si, chlupci, kolektiv se zavazuje, že napříště dohlédne...“

Jelena Kuzminična vyšla z místnosti. Zoolog ji vyprovodil pohledem a tiše řekl:

„Přijel jsem proto, abych tě, Sašo, varoval. Kozinský na tvoji adresu řekl... Zkrátka, má na tebe spadeno, bůhvíproč víc, než na mě. Vyhrožuje. Buď opatrný, rozumíš? To je takový člověk, že... Je všeho schopný.“

„Rozumím, Rostislave Andrejeviči.“

Chvilí mlčeli. Potom se Saša náhle upřímně rozhořčil:

„Počkejte, tak to tedy znamená, že se teď musíme bránit my? To přece nejde. Bránit se snad musí pytláci, ne! A my je musíme zmáčknot, musíme zaútočit. To bychom tu nebyli nic platní.“

„Nezdá se, že by se v tom chtělo něco změnit,“ ozval se Kotěnko.

„Ale krajský prokurátor přeci není poslední instance,“ namítl rozvášněný Saša. „Musíme to oznámit dál.“

„Když tenhle nemá čas, tak co teprv ti ostatní...“

„Dobře. Tak víte, co udělám?“ Saša mávl odhodlaně rukou. „Napíšu do novin. Všechno tam napíšu, a ať se zkusí obhájit v novinách.“

„Ty jsi ale naivní!“ Kotěnko se zasmál. Zvedl se, přešel přes pokoj, poplácal Sašu po rameni. „Do novin... Než jim napíšeš a než se rozhýbají... Ach kamaráde! Lepší je spoléhat se sám na sebe. Musíme se mít na pozoru, oči mít na stopkách, nastražit uši a patrony mít stále v zásobníku — jen tak se můžeme cítit jakžtakž v bezpečí.“

„To znamená — obrana?“

„Ne, pročpak? Útok. Ale mazaně jako lišky a ostražitě jako vlci. Víš, co se říká — kdo chce s vlky žít... Takhle se na to musí. A to, co jsem ti řekl o Kozinském, si dobře zapamatuj. Zvlášť když budeš v lese, a ještě k tomu sám.“

Zoolog se rozloučil a odešel. Jelena Kuzminična přišla uklidit ze stolu a pořád pokukovala po znepokojeném Sašovi. Cítila, že se něco děje. Nakonec se zeptala:

„To k nám Rostislav Andrejevič přijel jen proto, aby ti řekl, že potkal

Kozinského?“

„Hm, ano... Ale my jsme se ještě dohodli, že pošleme odvolání, u toho už jsi byla? Ale ne hned, později,“ Saša sám vycítil, že to nevyznělo příliš přesvědčivě. Neřekne přeci matce o té vyhrůžce. Víc už se ho na nic neptala.

A on si vymyslel svou taktiku.

2

Osada Sachovka leží asi dvacet kilometrů od Kamyšků, přímo na cestě do města. Všichni dřevaři jezdí přes osadu, takže dostat se tam není vůbec těžké.

A právě tam se Saša vypravil. Oblékl si přes svetr sváteční oblek, vzal si polní brašnu, matce řekl, že se brzo vrátí, a vyšel se poohlédnout po autě, které by jelo tím směrem. Do lesa nejde, pomyslela si Jelena Kuzminična. Nejspíš pojedou za kamarády.

Kdyby věděla, za jakými kamarády jede!

V Sachovce je to samý dřevař. V každém domě bydlí když ne dřevař, tak alespoň traktorista nebo řidič. A všichni se navzájem znají, vědí také, jak kdo žije.

Když auto zastavilo na návsi u potravin a Saša vylezl z kabiny, skupinka mládenců a chlapů, kteří se věčně strkají před obchodem, se najednou ztišila. Všichni na něho upřeli oči. Někdo polohlasem řekl: „Molčanov.“ A pak už bylo ticho. Jejich rodinu tu znali.

„Dobry den.“ Saša se dotkl štítku na čepici od stejnokroje.

„Můžete mi říct, jak se dostanu ke Kozinským?“

„Aha. Vezeš mu složenku na pětadvacet vočí, co?“ řekl ten nejupovídanější. „Moc ti teda neradím, abys tam chodil. Dej to na vejbor, voni už si ho potrestaj sami. Ten je panečku móc prudkej, mohla by z toho bejt pěkná šlamastika...“

„A kde ho najdu?“ trval na svém Saša a nechal bez povšimnutí jeho přátelsky míněnou radu.

Řekli mu, kudy má jít. Kousek se vrátí a je to osmý barák.

„Půjdu kousek s tebou,“ řekl najednou jeden z chlapů.

Vtom ho Saša poznal: byl to ten, kterého vytáhl z řeky. Ivan Lysenko. A bůhvíproč se začervenel. Je to vlastně jeho „kmořtřenec“.

Když kousek poodešli, Saša se zeptal:

„Tak co, nestraší tě ve snech řeka?“

Lysenko zhluboka vzdychl. Rozpačitě se usmál a řekl:

„Ani jsem ti ještě nepoděkoval. Tak se to ňák zběhlo, prosím tě, promiň. Už jsem chtěl jít poděkovat tvý matce, ale pak jsem si pomyslel, že to není zrovna nejvhodnější. Vždyť víš...“

„To je v pořádku,“ odpověděl Saša, hned se mu zlepšila nálada. „Co jsme si, to jsme si.“

Chvilku šli mlčky.

„Ale neměl bys k němu chodit,“ řekl Lysenko.

Saša mu neodpověděl. Nato se Lysenko zastavil.

„Tamhle ten klouček, co si hraje se psem, je jeho. Já už dál nejdu.“

Dům bývalého hajného stál na vyvýšeném místě, tak nějak pyšně stál na hladkých kamenných základech. Vyřezávané okenice, stěny pěkně vybělené. Uvnitř bílé záclonky, zelený fikus. Zámožný dům, na první pohled bylo zřejmé, že tu bydlí dobrý hospodář. Žádný chudřas.

Kluk asi o čtyři roky mladší než Saša chytl psa za obojek.

„Je otec doma?“ zeptal se lesník.

„Snad nejdeš za mnou? Ty osobně?“ ozval se posměšný hlas. Kozinský stál ve dveřích nějak slavnostně vyparáděný, zřejmě v náladě. Měl na sobě černou moderní košili a byl hladce oholen.

„Za vámi,“ řekl Saša. Náhle mu došla kuráž, myslel si, že se Kozinský bude kát, sypat si popel na hlavu, a on se zatím tváří, jako by čekal vyznamenání.

Pán domu se otočil a vstoupil dovnitř. Saša šel za ním, přestože ho nikdo nezval.

Ve velké teplé místnosti se činila manželka, mladá a silná žena. Saša pozdravil. Znal ji, pracovala v bufetu.

„Běž na chvíli ven,“ přikázal jí Kozinský. „Musíme si tu něco ujasnit.“

Posadil se ke stolu, pokývl Sašovi: „Sedni si,“ — a pátravě se mu zahleděl do očí.

„Kdybys byl starší a jinak se jmenoval, tak bych vyndal flašku a kus dobrý slaniny, pěkné v klidu bychom si popovídali a byli by z nás kámoši. Ale stačí se na tebe podívat... Tak pěkně vyklop, co mi neseš.“

Saša si olízl suché rty, krátce si odkašlal.

„Víte, když člověk zradí věc, které slouží,“ začal potichu, „tak se mu říká renegát — dvojnásobný zrádce. Já prostě nechápu, jak vy, lesník z rezervace, jste se mohl dát na takovou věc...“

Na Kozinského tváři se objevily červené skvrny. Prsty se sevřely v pěsti a zbělely. Ale ovládl se. Jenom zlostně řekl:

„Ták, a dál...“

„Když se člověku daří špatně, tak se to ještě dá pochopit. To každý desetník přijde vhod. Je to svinstvo, ale dá se to vysvětlit. Ale vy...“

Přejel pohledem stěny dobře zařízené místnosti a užuž k tomu chtěl ještě něco dodat, když majitel uhodil pěstí do stolu.

„Tak dost, Molčanove! Jak vidím, seš ještě úplnej cucák, ale kázat už umíš pěkně. Teda ty ideje ti vtloukli do hlavy náramně dobře. Ale abys mi tady dělal přednášku, na to seš ještě moc mladej. Já sám si budu přednášet, komu se mi zlíbí.“

„Neodpověděl jste mi na otázku,“ umíněně řekl Saša. Seděl celý rozpálený, naježený a umíněný.

Kozinský se na něho díval zle i posměšně zároveň — cítil svoji převahu.

„Chceš teda slyšet pravdu? Peníze nepotřebuju, ale je to prostě vášeň — střílet, zabíjet. Když nesložím zvíře, připadám si jako baba, a ne chlap. No a proto střílím.“

„A ostatní jste taky zlákal...“

„Tak ti se ke mně, človíčku, přilepili sami. Možná jsou ten samej případ co já. Máš sílu, máš pušku, les je hned vedle — to se člověk neovládne! No a potom, jsme tady svázaný jedním provazem: tenhle je soused, tomuhle něco dlužíš, támhletomu jednoduše nemůžeš odmítnout — no, a už je parta pohromadě. Říkám ti to, poněvác se tě nebojím: některej kamarád ti udělá první poslední, jen když ho vemeš na lov. Peníze nechce, jen když si může zastřílet. Příklad: stavěl jsem tenhle barák, no a kluci — jeden mi pučí auto, druhej zas dohodí cihly. A myslíš, že za to chtěli peníze? Kdepak, jen když je pozveš na divočáka nebo na medvěda. Žena šla pracovat do bufetu a už za týden dělá účetní narážky — nevzal bys mně, jako, do hor... Pomáhají mi žít, tak přece jim neodmítnu? Takhle to chodí. Ale co ti to vůbec povídám! Ještě tomu nerozumíš, máš v hlavě krásný dětský ideje, co ti vtloukl Komsomol. Počkej pár roků — a dáš mi za pravdu.“

„Takže vy toho nelitujete?“

Kozinský se rozesmál. Vesele a posměšně.

„Neseš mi složenku na pokutu? Tak ji naval a padej — víš kam... Nemusíš mě učit, jak mám žít, jasný?“

Saša najednou zcela nečekaně pocítil, že je naprosto klidný. Byl to pocit, jaký mívají lidé, na jejichž straně je pravda. Všechno bylo, jak má

být. Kdyby tenhle lotr prosil, kál se, mohl by se třeba slitovat. Před ním však seděl člověk naprosto cizích názorů, který, jak sám řekl, nemůže žít bez střílení, bez násilí páchaného na přírodě, a ještě se chvástá, že prodává tuto přírodu ve velkém — oplátkou za pomoc a dobré sousedské vztahy. S ním člověk nemůže mít slitování. Tenhle je schopen přejít v holinách přes záhon s něžnými kvítky, kopnout do nemocného kotěte, zlomit jabloň kvůli posledním třem plodům na samém vrcholku, se smíchem se hnát za zajíčkem, střílet ve stepi gazely z rychle jedoucího auta, omráčit ryby v rybníce.

„Tak já vám tedy něco řeknu,“ řekl Saša naprosto klidně. „Tentokrát z toho, Kozinský, nevyváznete jenom s pokutou. Vyhodili vás z práce. Ale to je málo. Vy se musíte dostat za mříže. A čím dřív, tím líp.“

„Že bys mě tam dostal ty sám, Molčanove?“ zeptal se Kozinský, pořád ještě s úsměvem.

„Vy se před soud dostanete. A já tam řeknu, jak jste mně a Kotěnkovi vyhrožoval. A budou tam mluvit i další, které jste nalákal. Když nedokážete být poctivý, patříte do chládku.“

„Padej vodsad’!“ Kozinský vyletěl, bledý jak stěna, zřejmě ho Sašova slova a jeho tón na jedné straně rozzuřily, ale zároveň i vylekaly. „Padej a pamatuj: se mnou si nikdo zahrávat nebude. A když mi někdo začne o base, tak je u mě odepsanej, rozumíš? Jen se opovaž někde něco vykládat! Tak s tebou zatočím, že se z toho do smrti nevylížeš!“

A zase dvorek, kluk se psem. Slunce, vítr, ulice. O tři domy dál čeká Lysenko, je nervózní. A vzadu — tam je nenávidný pohled zelenookého, hladce oholeného člověka s tenkými prsty, který bude zítra kontrolovat synovy sešity, hladit psa, chodit na návštěvy, číst noviny. Vážený, úspěšný člověk. Pak nastane večer a on odejde do lesa, aby tam vyndal ze skrýše bůhvíjak získanou pušku a vydal se po kopcích hledat oběť, zabít ji, aby ukojil svou touhu po vraždění, zaplatit jelenem za služby jinému člověku a s pocitem stoprocentního muže se vrátit do svého pěkného a útulného domu.

Ještě týž den Saša napsal článek do jednoho ústředního deníku.

Nejspíš proto, že psal ještě plný rozhořčení a vložil do slov svůj vlastní protest, nebyl článek dlouhý, ale přesvědčivý, a dokonce velmi burčující.

3

Článek byl otištěn za velmi krátkou dobu: za týden.

A nazítří už četli noviny v Kamyškách a Sachovce. Komentář redakce, jen o málo kratší než samotný článek, byl strohý a jednoznačný. Podtrhovalo se v něm, že pytláctví v takovém rozsahu — to je výjimečný případ a o přístupu okresního prokurátora bylo napsáno doslova toto: ...neslučitelné s jeho postavením...

Sašovi se rozbušilo srdce, když uviděl článek a podpis: Alexandr Molčanov, lesník.

„Co s tebou teď bude, Sašo?“ zašeptala matka.

Kotěnkovo se upřímně radovalo a strašně Sašu do vysílačky chválilo.

Přiznal se, že takový ohlas v tisku nečekal, a ještě řekl, že se teď pytláci stáhnou, ať už ta věc dopadne jakkoli.

Kozinský si článek několikrát přečetl, chvíli zamyšleně poseděl u stolu — prsty vybubnovával nějakou melodii, pak řekl ženě o adresu její sestry, která žije nedaleko Ťumeně, a dodal:

„Budu muset vypadnout.“

Potom, když první úlek vyrchal, situace se už nezdála tak docela beznadějnou a adresa příbuzné, bydlící tak daleko odtud, byla na čas zapomenuta. Kozinského neopouštěla sžíravá nenávisť. Jaké výrazy posílal na adresu Molčanova, co všechno mu přál!

Uplynuly dva dny. Přátelé ho chlácholili: „To bude dobrý“, jeho soused — ředitel lesního závodu — si ho dobíral: „Chtějí tě jen postrašit.“

Co se dělo během těch dvou dnů, však nikdo z nich nevěděl.

Krajský výbor strany článek projednal na schůzi, kam byli pozváni zástupci bezpečnosti i prokuratury. Okresní prokurátor dostal důtku. Začalo nové vyšetřování, které bylo svěřeno zkušenému a rozumnému člověku. Ten vyslechl pracovníky rezervace, dědu, který okamžitě prozradil své stálé hosty, a už ke konci druhého dne byl obrázek docela jasný.

Večer, když se Kozinský chystal jít spát, ozářily zápraží jeho vysokého domu reflektory dvou aut Veřejné bezpečnosti a za minutu se ozvalo energické klepání na dveře.

„Neotvírej,“ špitl Kozinský ženě a začal se rychle oblékat. „Jdu na dvůr a do lesa. Počkám, až to utichne, a přijdu si pro věci. Řekni, že jsem odjel.“

Proklouzl do kůlny, odtamtud tajným vchodem na záhumenek. Les se černal čtyřicet metrů od něho, ale udělat těch pár metrů se mu nepodařilo. Vpředu se vynořily dvě postavy, ještě jedna ve vojenském plášti se objevila zezadu. Uprchlíka ozářily reflektory.

„Jen klid, Kozinský,“ řekl kapitán. „Ne abyste dělal hlouposti, jinak by se vám mohlo stát něco nemilého...“

Mezitím už mu prohledával kapsy a hledal zbraň.

Pytlák byl otrávený. Trpce se ušklíbl. Že hlupák neodjel už včera!...

Ale pozdě honit bycha: vzápětí, přímo v jeho domě, začal výslech. Kozinský se za chvíli docela vzpamatoval, a dokonce sykl na manželku, která tu plakala. Z čeho ho vlastně obviňují? Chytili ho s prázdnýma rukama. Aha, brokovnice! Jaká brokovnice? Do řeky mu spadla dvojka — to je pravda, k tomu se přiznává, chodil za řeku střílet zajíce. A

maso? O tom nic neví. Kde ho máte, dokažte to!

Seděl u stolu, nohu přes nohu, a bubnoval prsty. Přivedli staříka. Ten se poškrábal na bradě, vzdychl a zadíval se jinam.

„Je to on?“ zeptal se kapitán.

„Hele, Vlád'o, měl by ses přiznat, když už tě chytli...“ Potom se obrátil k vyšetřujícímu a řekl: „To je sám vůdce.“

„Hlupáku stará,“ řekl klidně Kozinský, „dyť ses dočista pomát. A vy, kapitáne, než přivedete takového svědka, tak byste ho měl napřed poslat na vyšetření a zjistit, jestli to má v hlavě v pořádku.“

Co se po těchto slovech stalo s dědou, to si nikdo nedovede představit! Vrhnu se pěstmi na Kozinského, plakal, křičel, že takové jako on by měli rovnou věšet, a příslušníci Bezpečnosti měli co dělat, aby ho odvedli.

Lysenko, nejmladší svědek, mluvil stručně a jasně. Ano, Kozinský ho pozval, řekl, že povolení k odstřelu má, půjčil svému komplicovi brokovnici a společně zabili několik jelenů. No a s tou řeckou všechno souhlasí.

Kozinský se mračil: bylo zle.

„Odevzdejte pušku,“ vyzval ho kapitán. „Kde ji máte?“

„Jakou pušku?“ zeptal se pytlák. „Moje puška je v řece.“

„Podívejte se, Kozinský!“ povzdychl si vyšetřovatel. „Vypadá to na pět let, mezitím vaše puška zreziví, než se vrátíte.“

Už skoro ráno odváželi zatčeného spolu se třemi dalšími do městské věznice. Když Kozinskému pomáhali do auta, otočil se a spatřil Molčanova. Ten stál zády k němu. A stejně jako při prvním setkání po něm pytlák šlehl nepřijemným pohledem plným nenávisti.

Zpráva o tom, co se stalo v Sachovce, neobyčejně rychle obletěla několik lesních osad a vesnic, kde si klidně žil ne jeden hříšník. A všichni, kteří se kamarádíčkovali s puškou, se divili:

„Kvůli několika jelenům do vězení?“

Tento údiv většina z nich jen předstírala. Vědělo se, že existuje zákon proti pytláctví. Ale našlo se také pár takových, kteří o tom nevěděli. V každém případě si to ti i oni pořádně zapsali za uši.

A za nějakou dobu se rozhostil na hranicích rezervace klid.

Lesníci a zoologové se mohli zabývat jinými, důležitějšími věcmi, tím spíš, že jaro bylo při chuti a rozběhlo se vzhůru k průsmykům. A tam šla také divoká zvěř.

ČTVRTÁ KAPITOLA

ZVÍŘE S TROJÚHELNÍKEM NA LEVÉM UCHU

1

Jak kouzelný výtvar přírody je živý květ!

Na hnědém pozadí spadného loňského jehličí a na mrtvé zetlelé trávě se po ránu, sotva slunce vklouzlo do lesa, náhle rozzářila malá fialová hvězdička s malým zeleným límečkem na zeleném krčku. První živý „pracovní“ lístek.

Tři zářivé červenofialové lístky kolem zelenobílého kalíšku, ve kterém se skrývá veškerá moudrost bytí — tyčinky a pestík, okem sotva postřehnutelné. A útlá bezbranná nožka, pokrytá šedivými chloupky. To je kavkazský brambořík, radostný výkřik, který předběhl příchod skutečného tepla.

Za jeden den se jich vyrojily tisíce — milióny květů. A ještě včera smutná a pochmurná krajina se změnila přímo před očima. Jakápak zima, když je na starém jehličí fialový koberec z květů!

Ale slunce zapadlo a na hory se opět ztěžka snesla mrazivá tma. Bramboříky se noci nezalekly. Přitiskly se až k zemi zahřáté během dne a půda rozprostřela nad kvítky teplou pokrývku z páry a chránila je tak před nepřátelskými výpady zrádné přírody. Ráno vyšlo slunce a opět ožily fialové hvězdičky. Vítr roznesl nad údolí jejich sladkou, něžnou vůni. Kde se vzala, tu se vzala, byla tu vosa-průzkumnice s dlouhým sosáčkem, zatřepetala se nad zemí, zabzučela si, jako by si stěžovala, že byla oklamána: medonosné květiny ještě nekvetly, zbytečně se tak brzo vzbudila. A byla tatam.

Saša s Archyzem na řemínku se vydali nahoru. Zoolog mu dal za úkol, aby vyhledal vhodné místo pro posed někde u hlavních zvířecích stezek, po kterých se z horských údolí hnuli k průsmykům jeleni, srnci a kamzíci. Jen touhle dobou je bylo možné spočítat a zjistit, jaké byly v revíru ztráty.

Mladý lesník šel uprostřed květin, zastavoval se, aby si utrhнул hned tuhle, hned tamhleto krasavici, jenž mu padla do oka. Květy voněly skutečným jarem. V jejich vůni bylo určitě něco z kouzel, protože právě v tuto chvíli a právě v tomto okamžiku si Saša najednou vzpomněl na Táňu Nikiforovovou, zřetelně si vybavil její pěknou, milou tvář a pohyb, jímž nádherně, tak ležérně odhazovala z čela spadlý pramínek vlasů. Na Táňu, která už dávno ví o jeho lásce a která sama, jak se zdá, už si také nedokáže představit život bez něho.

Vždyť už se tak dávno neviděli! Nejspíš od toho prosincového dne, kdy se oba octli na poradě turistických instruktorů. Mladý Molčanov tam vlastně neměl co dělat, ale Kotěnko pozval i jeho, a pak, když je s Táňou uviděl sedět vedle sebe, lišácky se usmál. O tomto přátelství, trvajícím od školních let, věděli všichni. A všichni si také mysleli, že ty dva od sebe nikdo neodtrhne ani párem koní. Takové přátelství mívá v některých případech již známé vyvrcholení. V Kamyškách bude o jednu svatbu víc.

To krátké tříhodinové setkání jim umožnilo, aby jeden druhému položili pouhých tisíc otázek, no, možná že ani ne tisíc, o trochu míň, ale všechny ty otázky se týkaly především života, plánů do budoucna a různých nových zpráv o rodinných záležitostech. Na to nejdůležitější jim však čas nezbyl. Jestli se mezi nimi o něčem takovém mluvilo, pak tedy jen prostřednictvím pohledů, úsměvů, nedořečených vět. A dokonce mlčením, které občas přerušilo tiché hlasy v rohu sálu.

Saša neměl se srdcem nikdy potíže; vždy naprosto šťastný, neměl ani potuchy, kde je přesně má. Ale právě teď, když se zastavil uprostřed kvetoucího palouku a dal si k obličejí kytičku voňavých kvítků, najednou poprvé ucítil zvláštní svíravou bolest na levé straně hrudníku. Tato bolest způsobila, že těžce a křečovitě vzdychl, ještě dobře, že hned pominula.

Kde jsi, Táňo?... Jak se máš? Vzpomínáš si?

Věděl z dopisů, že je u nich ve Žluté Planině s rodinou, s nemocným otcem; věděl o její práci na místní turistické základně, psala mu o tom všem a on zas psal na oplátku jí. Ale vždyť to jsou dopisy, lístky, nic víc. Teď s hlavou zakloněnou k bílým vrcholům hlavního hřebene, kde ještě kralovala zima, si mohl díky své fantazii představit jižní svahy hor na opačné straně masívu, na nich hnědé lesy, svoji školu, celou tak důvěrně známou osadu a dům, kde bydlí Táňa, domek s pořádně prohnutou verandou. A přitom si dokonce pomyslel, že kdyby dlouho takhle šel přímo k jihu, ocitne se náhle docela určitě vedle Táni.

Saša ještě jednou vzdychl, nadhodil květy na dlani, až se rozletěly na všechny strany a spadly. Bylo jich tu tolik a slunce shora tak pěkně

svítilo, až se člověku zdálo, že je kolem pravé léto a vločky na stinných svazích, pokryté spadaným lesním smetím, jsou pouhá okrasa, kterou tu příroda nechala pro kontrast, aby lidé, zvířata a ptáci mohli lépe ocenit teplo a něhu jara.

„Jdeme, ne?“ řekl Saša a sáhl po vodítku.

Za malou chvíli začali stoupat po příkrém svahu. Holínky klouzaly po mokrém listí, pod nimž ležela vrstva ledu. Začalo se sypat kamení, pod vyvrácenými stromy se zatřpytilo stříbřité nitro: mráz se ještě skrýval v zemi a ta jiskřila drobnými kousky ledu, hustou jinovatkou.

Brzy se octli na vrcholku širokého hřebene, pokrytého dubovým lesem. Pustili se podél něho. Po obou stranách se rozprostírala údolí, zaplněná černými lesy a skalními výstupy. Ale viditelnost byla špatná, bylo třeba vystoupat ještě výš.

A tam už bylo chladněji, proháněl se tam mrazivý větřík zchlazený nad náhorními sněhy. Saša si navlékl rukavice, zapnul si rozhalenou bundu, narazil si ještě víc kožešinou ušanku. A to už kvetou brambořiky...

Zatím šel ještě bez pláště, s těžkým batohem na zádech, ve kterém byl jak plášť, tak i kousek celty místo stanu. U pasu mu visela otcova dýka v koženém pouzdře, přes prsa brokovnice, na které držel ruku podobně jako jeho otec, krok měl klidný jako každý, kdo si osvojil horský způsob chůze.

Archyz stoupal kousek za ním.

Strašně se mu chtělo proběhnout se, najít si uprostřed neprozkoumaných skal, vyvrácených kmenů, tajcích nánosů sněhu nějakou zábavu! Už na začátku cesty se dvakrát nebo třikrát opatrně pokusil vytrhnout se, ale pak pochopil, že jeho přání je neuskutečnitelné, a tak se smířil. Jenom nervózně zíval a přitom maličko kňučel.

Hřeben neustále stoupal. Sníh vrzal pod nohama, ale nebyl hluboký, a Sašovi se šlo docela lehce. Brzy jim přehradila cestu skalní vyvýšenina porostlá řídkým jedlovím a Saša se na ni začal radostně škrábat. To bylo přesně to, co potřeboval.

Z nejbližšího úbočí se dala dobře pozorovat obě údolí.

„Konec cesty, Archyzi,“ řekl Saša. Sundal si batoh a na něj položil pušku.

Kamenná stěna s mělkou proláklinou jim sloužila jako ochrana před horským větrem. Mezi zkřížené kůly se upevnila plachta, jedlovými větvemi se vystlala podlaha — a byl z toho docela slušný příbytek, o nic

horší, než měli nějaký pokrokovější neandertálcí před sto tisíci lety.

„Teď musíš být, Archyzi, zticha, jestli chceš, abych tě příště vzal s sebou. Lehni si a ani muk. Nemysli si, že budu rozdělovat oheň. Takhle počkáme až do večera, teprve pak se ohřejeme.“

Podrbal psa za ušima, Archyz si lehl a Saša se natáhl vedle něho, zvedl dalekohled, prohlédl si obě údolí, ale brzy si uvědomil, že je ještě čas, a nechal toho. Vyndal z batohu *Odyseu kapitána Blooda* a pustil se do čtení, jen čas od času zvedl dalekohled a upřeně se díval do prázdných studených dolin.

A přece, nebyl to Saša se svou optikou, ale tajemně prvobytný Archyz, kdo si první všiml pohybu dole v lesích. Neviděl jej, ale spíš ucítil, našpicoval uši a vyloudil jakési ňaf, což byl důkaz zbystřené pozornosti.

„Co je?“ podíval se na něho Saša.

Archyz nespouštěl pozorné oči z levé doliny. Saša zvedl dalekohled, a aniž se od něho odtrhl, pohládl Archyze.

„Výborně. Máš jedničku z pozorování. A teď tiše... Jen klid.“

Mezi tmavými duby se míhaly světlé stíny. To šla jelení stáda.

2

Jejich pohyb se nedá nazvat přechodem v pravém smyslu toho slova.

Jeleni se jednoduše pásli, i když přitom pomalu odcházeli ze spodních, dost nebezpečných údolí do horních, kde bylo bezpečněji a klidněji.

Vychrtlí jeleni s našloutlou, do chomáčků scupovanou srstí, nohy černé od zaschlého bláta, vypadali dost uboze.

Stádo, které se octlo v lesníkově zorném úhlu, tvořily laňky, jednoroční a dvouroční mláďata. Ani jeden parohatý samec. Ale na hlavách tří čtyř samečků už byly patrné špičky, jiným už na hrbolku čelní kosti rašily pučnice, ze kterých se měly zakrátko objevit zaoblené měkké bakule, potažené lýčím — drsnou srstnatou kůží.

Celé stádo vedla nikoli jedna, ale hned dvě laně. Šly kousek před ostatními, asi padesát metrů od sebe, často se ohlížely, vytahovaly dlouhé šíje, jako by dávaly moudré rady a říkaly něco velmi přísného. Ale když se dostali na výsluní, tak se všichni — jak vůdkyně, tak i koloušci — jako na povel sehnuli a rychle rychle začali škubat starou trávu a zatím ještě

řídké mladé výhonky, které se tu a tam ukázaly mezi odumřelou trávou.

Mladí se chovali ukázněně, nikdo nikam neodbíhal, nedováděl. Znamenalo to, že zvířata jsou jaksepatří vyhládlá a nemyslí na nic jiného než na potravu. V místech, kde tráva pod nohama ještě nebyla, trhali jeleni konečky větví, někdy se zvedali na zadní, předními kopyty se nepříliš pevně zapřeli o kmeny olší nebo javorů, a natahovali se pro lákavá sousta. Bylo docela možné, že oškubávali z kmenů povadlé liány, které mají tak rádi.

Jeleni obcházelí stále na jednom místě asi tak tři hodiny a za tuto dobu popošli výš sotva o pět set metrů. Saša je stačil několikrát spočítat, zapsal počet laní, a dokonce se pokusil od oka určit, kolik z nich je březích. Od jeho posedu bylo ke zvířatům vzdušnou čarou asi tak půldruhého kilometru, ale stádo se páslo na protilehlé straně údolí, takže kdybyste chtěli k nim blíž, museli byste sestoupit nejdřív k potoku, kolem kterého obvykle bývá zoufalé rumišťe kamení, spadáných kmenů a větví, živého olšovní, zkrátka — všeho možného, a pak, kdybyste zdolali tuto přírodní barikádu, museli byste ještě vystoupit nahoru na druhý svah. Zkrátka, celkem to dělá asi tak dva a půl kilometru. Stádo nezvětilo člověka ani psa, bylo přece jen daleko.

Zatímco Saša pozoroval jedno stádo, Archyzovy uši se už nastražily směrem k údolí, ležícímu po pravé straně. Saša tam zamířil dalekohled.

Na sousedním svahu, asi osm set metrů odtud, se páslo velké stádo paroháčů a o kousek níž zůstalo stát ještě jedno stádo laní s mladými, podobné prvnímu, vyrušené nějakými zvuky.

Saša začal rychle počítat jeleny, bál se, že mu utečou. Nejbliž k němu se páslo sedm statných samců, oproti prvním zvířatům mnohem pohlednějších, dokonce pěkných. Jejich šedohnědá srst sice také nebyla zrovna nejčistší, ale těla korunáčů se zdála být zaoblenější, ne tak vychrtlá; hlavy nesli vysoko a hrdě, ze šíje a hrudi jim visely zimní třásně, a vykračovali si ti samci tak ladně a důstojně, jako by na sobě stále cítili obdivný pohled a nechtěli si udělat ostudu. Pásli se dokonce tak, jako by tím prokazovali laskavost lesu a staré trávě.

Spolu s dospělými krasavci bylo jedenáct mladších samců, kteří, jak se zdálo, se už cítili natolik dospělí, že se vyhýbali společnosti matek a sestřiček a dávali přednost otcům a strýcům, kde se museli smířit s podřízeným postavením. Ale zato se přidávali k udatnému silnému pohlaví.

Začalo se smrákat. Vypadalo to, že se samci rozhodli přenocovat tam, kde se zrovna pásli, protože dlouho zůstávali na vřesovišti, přešlapovali

na místě, ale najednou zbystrili pozornost a pomalu a důstojně odkráčeli zpátky dolů, kde se černaly smíšené houštiny bříz a jedlí.

A na jejich místo začalo opatrně stoupat druhé stádo laní a mladých, které předtím bylo níž, skoro až u potoka. Bylo tu zřejmě víc trávy a jedlého mechu než dole.

Mezi Sašou a prvními laněmi bylo sotva šest set metrů, když se stala zcela nečekaná a na první pohled naprosto nepochopitelná věc.

Archyz, který až do té doby klidně ležel, mávl huňatým ocasem, rychle se postavil, Saša ještě ani nestačil otevřít pusku, a pes už vyskočil z úkrytu na otevřené prostranství. Jeho chování neprozrazovalo nic agresivního, naopak, morda a výraz tmavohnědých očí vyjadřovaly upřímný úžas a přátelství.

Zato jeleni...

Co je pro jejich bystrý zrak, a tím spíš velmi citlivé větrící nosy nějakých šest set metrů! Jak se zachvěli, jak napjali běhy! Netrvalo ani čtvrt vteřiny, okamžik — a celé stádo zahrulo vlevo a obloukem se hnalo pryč z pohostinného travnatého palouku, kde se mělo pást. Bodejť by ne! V zorném poli se ukázal vlk! Byl to sice dost divný vlk, neschovával se, jak to vlci dělají, ani je nepronásledoval jako obvykle a k tomu ke všemu měl ještě nějakou legrační barvu srsti. No ale známe je, vlky! Jeden si nikdy nemůže být jistý, jestli se ty šelmy nenaučily nějakým

novým úskokům, aby oklamaly ostražitost svých obětí a přelstily je zdánlivou lhostejností. Lepší je co možná nejdál zmizet.

„Archyzi!“ křikl Saša výhružným hlasem.

Ten jen pohnul ušima a maličko mávl ocasem, jako by říkal: „Nech toho, pane, všechno bude v pořádku.“ A sám rozdováděně skočil dopředu a řemínek vlekl za sebou po zemi. Poskočil, zvedl čenich, zavěťřil a vydal zvláštní radostně vysoký tón, který se rozlehl do ticha chladnoucího večerního vzduchu jako přátelské „héj!“

Bílá zrcátka na jeleních zadcích se naposled zabělala za tmavým olšovím a zmizela.

„Zpátky, Archyzi!“ přikázal Saša, zvedl se strašně rozzlobený jak na sebe, že vzal s sebou psa, tak i na něho, že je tak neposlušný.

Archyz stál na kameni a nedbal na okřiknutí, ještě pořád se díval do tmavých houštin, ve kterých zmizeli jeleni, přestože teď už museli být daleko.

Co tam viděl?

Saša zvedl dalekohled. Keře se přiblížily. Zřetelně uviděl podezřele se kývající větve a mezi nimi, ke svému překvapení, jelení čumáček, který si velmi pozorně prohlížel ze svého úkrytu psa, jenž stál vysoko na kopci a byl na pozadí bílých vrcholků krásně vidět.

Velké jelení — vlastně kolouščí slechy stály jako dva podlouhlé kalíšky radaru, zacílené na podivného tvora. Vlhká, živá kukadla si bez mrknutí prohlížela Archyze, a jak se Sašovi zdálo, docela beze strachu, s nějakou klučicí zvědavostí, přičemž se mu čenich neustále chvěl a chytil kolouškoví známé vůně, v nichž patrně neshledal nic nebezpečného.

Bylo nad slunce jasné, že jelínek zůstal v křoví sám, stádo prchlo, protože jakkoli Saša přejížděl dalekohledem po okolí, nehnula se nikde ani větvička. Muselo to být nějaké nenormální mládě, když překonalo strach ze šelmy.

Mezitím Archyz uběhl ještě asi dvacet metrů, krátce vyštěkl a najednou si lehl na břicho, položil hlavu na zem a začal vrtět ocasem; jeho postoj znamenal pokoru a mírumilovnost. Možná i něco víc — nabídku k seznámení.

Tento manévr nezůstal bez povšimnutí.

Saša ještě nestačil přitisknout dalekohled k očím, když se keře rozhrnuly a na osvětlené místo z houští graciálně vyšlo roční mládě s malými parůžky na čele, nespouštělo z Archyze, který znehybněl na místě, oči, prošlo se sem tam na svých tenoulinkých nožkách.

„Ahoj, tak tady mě máš!“ říkalo svým postojem a uličnickým pohledem.

Na malou chvíli se jelínek octl před bílým paloukem; sníl ho celého ozářil a Sašovi divže nevypadl dalekohled z ruky: spatřil na levém oušku zvířete zřetelně prosvítající trojúhelník.

„Tomíku!“ zakřičel Saša a vyskočil.

Mládě polekané výkřikem zmizelo.

3

Když Saša vloni odvedl kolouška do údolí řeky Šik, aby ho tam pustil na svobodu, začínaly zrovna nádherné dny požeňnaného pozdního podzimu.

Lesy, v tu dobu již převážně žluté, stály unaveně; listů na stromech se nakrabatilo, a dokonce i za větru jen slabě šelestilo, a za bezvětrných drsných a chladných nocí znehybnělo, jako by zkamenělo. Javor se zbarvil do červena; osiky v říčních zátokách byly zářivě žluté jako slunce; mezi prořídilým vykrajovaným listím na svazích vykukovaly rezavé jeřabiny, čekající na mráz; habr tiše opadával, všude, kam člověk došlápl, šustělo suché spadané listí.

Podzim přinesl zvířatům hojnost potravy.

Bez ustání padaly kaštany. V lese bylo pořád slyšet ťukání padajících plodů. Někdy hnědé polokoule z prasklého pouzdra dutě narážely na větvě a při těchto zvucích, které se tak zvučně rozléhaly ztichlým lesem, se člověk až zachvěl. Tiše se sypaly drobné bukvice; jejich šedivé trojúhelníčky hustě pokrývaly zem a schovávaly se v hnědém listí. Žaludy se ještě držely, ale ze spodních větví už také začínaly padat, přestože byly napohled ještě zelené a hladké. Hrušně pouštěly na zem poslední nejsladší a nejtřavnatější plody, lákající medvědy a kance.

Po dešti bylo všude plno hub. Václavky stály na vysokých nožkách a s nadzvednutými kloboučky, velkými přinejmenším jako podšálky. Tu a tam se ukazovaly hříby. Klouzky se smetím, přilepeným na slizkých hnědých kloboučcích, rostly prostě všude.

A tráva... Pak ještě slabé zelené výhonky na keřích! Dobroučky lomikámen! Červené šípky, pomerančově rudý hloh, veliké plody na vysokém kavkazském borůvčí...

Blahodárný podzimní čas, kdy štědrost přírody předčí i ta nejsmělejší očekávání!

Ve dne je horko, jasných dní je, co srdce ráčí; mraky jen zřídka kdy zastřely nebe; v noci byla obloha poseta jasnými drobnými hvězdami a člověk měl pocit, že právě z těchto hvězd se na zem sype pronikavý chlad, který nutí zvířata pomýšlet na odchod na jiná místa; nahoře v horách bývala tráva jiskřivě bílá díky husté jinovatce.

Saša si moc dobře pamatoval, jak se Tomík zachoval, sotva okusil nezvyklý pocit svobody, kousek poodběhl, a když nikde neviděl žádný zákaz, začal najednou zničehonic přešlapovat na místě a upřel své udivené oči na Sašu. „Co to má znamenat?“ ptal se jeho naivní pohled. Saša se schoval. Koloušek dostal skutečný strach. Báł se slabého šumění listů, lesního přítmí, celé to neobvyklé prostředí a samota se prostě nedala vydržet. Zvykl si být s lidmi, a navíc ve stálé společnosti medvídků a štěněte, svých přátel. A tady není živé duše. Jen strašidelný hustý les plný podivných zvuků.

Tomík nějakou chvilku pobíhal, až Sašu našel a uklidnil se. Pohládl se však už nenechal. Cupital kolem, hrál si, ale nepřiblížil se. Naprostá samostatnost jelínka lákala, už se jí nehodlal vzdát.

Asi půl hodiny si hráli na schovávanou, až pak se ztratili doopravdy. Saša zůstal sedět na povaleném kmeni skoro čtyřicet minut, pořád čekal, jestli se mrňous neukáže, neuslyší-li jeho žalostné bečení, ale nedočkal se. Hustý les je rozdělil.

Saša Molčanov vyšel k řece a vrátil se domů.

A s Tomíkem to dopadlo úplně stejně. Dováděl, až ztratil orientaci, a ať běhal a hledal sebevíc, Sašu nikde nenašel.

Je však nutné toho malého divocha pochválit. Když zůstal sám, okamžitě se ho zmocnil pocit krajní opatrnosti, který se pravděpodobně dědí z pokolení na pokolení. Choval se v lese tak, aby všechno viděl a se vším se seznámil, sám však aby zůstal nikým nespátrán. Šel schválně po stinné straně, aby mu sluncem nezesvětlala srst. Dlouho zůstával stát ve vysokém hustém borůvčí, poslouchal a pozoroval. Teprve když se přesvědčil, že je kolem bezpečno, sklonil se a uškubával svými ostrými zoubky šľavnatou trávu, dlouhé přední nohy legračně od sebe.

Tomíkovi velmi zachutnal zelený pýr; narazil na překrásný palouk a nacpal se k prasknutí. Tráva byla sladká a on najednou zatoužil po něčem slaném. Nebyla tu však Jelena Kuzminična, která ho rozmazlovala, nosila mu hodně osolený chléb. A vůbec, kde by se v lese vzala sůl? Prastarý instinkt jelínka donutil, aby vyšplhal po zalesněném kopci, a brzy se za svou snahu dočkal odměny: v jednom místě ze země vytékal ledový potůček, a když se Tomík napil, ucítil, že má voda výbornou chuť.

Pít se mu nechtělo, ale ucítil sůl, zčeřil vodu kopýtkem a s chutí začal přes zuby cedit minerální vodu. To byla dobrota!

Náhle z větřil jeho vlhký čumák cizí pach a jelínek se nastražil. Pach nebyl nepřátelský, ale Tomík pro jistotu vklouzl do křoví a zalehl tam přitisknutý k zemi. Byl nejvyšší čas. Z druhé strany k jezírku přišel obrovský jelen s rozvětveným parožím, také zkallil vodu a začal s frkáním a funěním pít. Pak stál chvíli zamyšleně nad louží. Ze spodního pysku mu kapala voda a oči měl nějak divně neklidné, trochu šílené. Na pravé výsadě se mu houpal malý kousek mechu, hrudník měl celý od bláta, neklidně a hlasitě oddychoval. To všechno však obrovci nezabránilo, aby malého neucítil; tak nějak opovržlivě zafuněl a ve vteřině stál jako obrovská hora nad nehybným Tomíkem. Koloušek doslova umíral strachy. Obrovo kopyto bylo skoro jako jeho hlava. Stačilo by je zvednout, udeřit — a sbohem, živote.

Paroháč drobečka očichal, znova zafrkal, přitom ho postříkal slinami, a aniž mu věnoval jediný pohled, vzdálil se důstojně jako nějaký vládce, kterého už nevýslovně omrzelo tohle nedochůdče.

Jemine, jak tlouklo Tomíkovi srdce! Už si myslel, že je konec...

Když však praskání rozhrnovaných keřů ztichlo, Tomík vyskočil a upaloval, co mu nohy stačily, na opačnou stranu.

Noc strávil špatně. Místečko k přenocování sice našel docela slušné — šípkový keř a převislý kámen, pod nímž se vytvořila hromádka teplejšího písku. Zmáhal ho sen a únava a Tomík vždy na několik minut usnul se svěšeným spodním rtem. Spal. Přitom však uši a nos zachycovaly nezřetelné, a proto strašné šelestění a pachy. Ještě se v nich špatně vyznal a všeho se bál.

Ráno se Tomík s očima slzejcícima od nevyspání narychlo napásl trávy, poprvé chroupal plody platanu, které mu velmi zachutnaly a vyvolaly v něm mocný příval chuti, a už si to znovu vykračoval vzhůru, zřejmě byl přesvědčen, že právě tam se prostírá zaslíbená země, kde nehrozí žádné nebezpečí. Z hladu strach mít nemusel. Ale ta samota!... Celou svou bytostí chápal, jak je v téhle situaci zranitelný a bezmocný, hledal proto společnost takových, jako byl on sám. Ne takových, jako byl včerejší hrdý samec, který ho nepoctil svou přízní, ale jiné... Kdo jsou ti jiní, to ještě nevěděl, protože vzpomínky na matku se už úplně vytratily.

Brzy les prořídil a potom skončil. Tomík byl překvapen. Kolem bylo najednou tolik prostoru, bylo vidět tak daleko! A vysoké trávy co hrdlo ráčí, nebyla už sice nejčerstvější, ale ještě se dala jíst docela dobře. Byl

však nacpaný oříšky, a tak už ho nijak zvlášť nelákala. Prodral se březovým houštím na lesní palouk, kde ještě ležel starý sníh, a tak v něm chvilku šlapal, se zaujetím, jako když kluk objeví něco nového. Dokonce sníh maličko ochutnal, ale jenom pokrčil čumáčkem. Chutnalo to nepříjemně, nasládlé jako bahenní tráva.

Když minulo poledne, vyšplhal se Tomík až na skalní území a najednou nevěděl kudy kam. Všude čněly tvrdé holé balvany, příšerně strmé stěny. A dál? Odtud už bylo i nebe, co by kamenem dohodil. Najednou uviděl tři pozorné hlavičky. Všechny na něj čučely zpoza kamene, uši nastražené. Mezi ušima trčely těmto živočichům tenké, dozadu ohnuté růžky. Tvorečkové byli maličko menší než Tomík a byli mu docela podobní, teda až na ty růžky. Nelekl se jich. Ale když k nim přistoupil a natáhl krk, aby je očichal, největší z té skupinky vyskočil a tak zákeřně a tak bolestivě ho udeřil kopýtky po zádech, že se jelínek skutálel dolů, pak odtud rychle vyrazil, co mu nohy stačily, a ani se neohlédl. Tomu se říká navázání známosti!

Kamzíci se ze skály dívali svýma nevinnýma očima, jak ten divný přivandrovalec prchá. Už by si jeleni mohli konečně zapamatovat, kde je jejich území a kde cizí!

Druhý den se tedy příliš nevydařil. Tomíkovi únavou a bolestí klesal spodní pysk, tvářil se naprosto nešťastně. Vzpomněl si na bezstarostný život v hájovně, na to, jak si hrál s Bobíkem a Archyzem. Ti by nedovolili, aby mu někdo ubližoval!

Když se prodíral vysokou trávou přes louku, uviděl najednou lidi a ihned si pomyslel, že mezi nimi musí být i jeho pán. Tomík se zaradoval, rozběhl se rychle k hloučku, čumáček stále natažený směrem vzhůru, aby ve vysoké trávě lépe viděl, ale najednou zpomalil a zastavil se. Ucítil cizí pachy. Dostal strach.

Zatímco přešlapoval na místě, ozval se nad ním podezřelý šelest; nad ozářenou loukou se mihl stín ptáka; Tomík bezděčně uskočil stranou — asi půl metru od něj prořízly vzduch ostré pařáty orlosupa bradatého. Nato dravec vzlétl vzhůru a začal tiše vytáčet novou spirálu, aby opět zaútočil, tentokráte úspěšněji.

Ale to už Tomík nestál, pelášil k březovému houští, co mu nohy stačily. Nebezpečí! Orlosup už roztáhl svá dvoumetrová křídla, potom je nepatrně ohnul dozadu a jako stíhačka se vrhl střemhlav dolů přesvědčen, že tentokrát mu kořist neunikne.

K blízkám zbývalo ještě asi tři sta metrů. To už nestihne! K lidem sotva sto. Koloušek bez rozmýšlení zatočil doleva a vrhnul se k lidem.

Ti už jelínka a orla zpozorovali, začali křičet, mávat holemi a obrovskými širáky. Orlosupovi zbývalo deset, pět, dva metry a už Tomíka málem měl, a také by ho dostal, ale to by musel proletět nízko nad hlavami turistů, a to by nedokázal. Dravec nepatrně sklopil ocas, vylétl vzhůru a už odlétal pryč. A turisté znovu zakřičeli — oslavovali vítězství a už si mysleli, že k nim jelínek přiběhne a nějak po svém jim poděkuje, nechá se možná pohladit nebo s nimi půjde k hotelu a zůstane tam jako milá exotická hračka. Chyba lávky!

Tomík se jen mihl kolem s ušima přitisknutýma k hlavě a vytaženým krkem; jako blesk rozhrnul trávu, dokonce se ani kopýtky nedotkl podivné hladké cestičky, a za nějakých pár vteřin překonal vzdálenost, která ho dělila od břízek. Teprve tam se cítil v bezpečí.

Na zemi jsou nepřátelé. A na obloze ještě mnohem nebezpečnější. Není toho napoprvé trochu moc?

Zalezl si do hustého porostu a vydýchal se. Lekce je zvládnuta: otevřená prostranství nejsou nic pro něho. Napříště se jim vyhne!

Po dobu příštích pěti šesti dnů Tomík nevycházel z lesa a vedl tichý život. Všeho tu byl dostatek, byl sytý, ale pocit osamělosti stále rostl, takže čas od času už Tomík nevěděl, co si má steskem počít. Právě proto začal vypadat zuboženě a opuštěně, dokonce zhubl, i když by se zdálo, že není proč hubnout, neboť v lese je potravy, co hrdlo ráčí. Ale takoví už jsou živočichové žijící ve stádech, že jim k životu nestačí jenom potrava.

Ke konci týdne musel zase bojovat o holý život. Tentokrát se objevil jiný obyvatel lesa, mrzutý a zlý samotář — divoký kocour. Musel už po Tomíkovi zřejmě dlouho slídit, jednou se plížil po zemi, jindy zas korunami stromů a stále čekal na příhodný okamžik, aby mohl přesně doskočit, zakousnout se do šíje a nepustit. Celkem vzato to byl dost drzý záměr, když uvážíme váhový poměr: kočka nesahala Tomíkovi ani po kolena, ale krvelačnosti a síly měl tento škůdce, že by stačily i na tři jeleny, a ostré drápy a dlouhé zuby mohly za pár minut docela snadno zohavít křehké drobečkově tělo.

A vhodný okamžik se kočce naskytl. Skočila na Tomíka z výšky asi tři nebo čtyř metrů. Ale tenká větev habru, která byla mezi nimi, zrádně zašustila; koloušek sebou mimovolně cukl a divoká kočka se místo na šíji octla na jeho kříži blízko ocasu. Tomík hrůzou celý bez sebe vyrazil dopředu, bál se bolesti i smrti, kterou není vidět. Milý, hodný les znovu zachránil opuštěného tuláčka. Koloušek napjatý jako luk se hnal skrz houští; najednou uviděl vpředu silný suchý pahýl, který bylo možné

přeskočit nebo obejít, nebo v nejhorším případě ho podlézt.

Zda to byl úmysl, nebo jen šťastná shoda okolností, to se neví, ale Tomík si vybral právě tu poslední možnost.

Aniž zpomalil svůj šílený úprk, sehnul trochu hlavu a obrovskou rychlostí vklouzl pod dubový kmen, ovšem tak, že po délce celého hřbetu ucítil drsnou starou kůru vyvráceného stromu. Nebohého lovce pahýl doslova odřízl z kolouškových zad. Kočka se o kmen neuhodila měkkým bokem, ale tvrdým čelem, všechno se s ní zatočilo, bolest jí projela celým tělem, ještě naposledy přejela krvavými drápy po bedrech své oběti a svalila se na zem s protivným a žalostným kňučením.

O pronásledování nemohlo být ani řeči. Kočka se celý den válela po zemi kousek od zrádného kmene a co chvíli si hladila čumák hned jednou, hned zas druhou tlapou. Malá lebka přímo děsivě bolela.

A Tomík... Ten se nezastavil dobré tři kilometry, proběhl nějakou roklí, vyletěl do strmého kopce, tryskem se vrátil na travnatý palouk a octl se... uprostřed stáda jelenů.

Hřbet mu krvácel; jeleni okamžitě ucítili tento pach, znamenající nebezpečí, a couvli na všechny strany, ale hned se zas zastavili ve křoví a bázlivě, zvědavě, připraveni kdykoli znovu vyrazit, se otočili na toho, kdo je vyrušil.

Tomík pobíhal v kruhu na místě, ze všech stran k němu přicházel pach jelenů. Ve stádě nebyl ani jeden důstojný paroháč, jen laně s jednoročními mláďaty, stejně starými jako byl Tomík, a tři odrostlejší jelínci, kteří se ještě neodhodlali vyměnit mámy za mužskou společnost.

Pach stáda přivandrovalce znepokojoval, ale ne natolik, aby se dal na útěk. A když uvážíme stav, v jakém byl... Záda ho páčila jako čert. Tomík se octl v zajetí této bolesti a zapomněl na všechno ostatní. Ohýbal šíji, točil se, padal, jak se snažil dosáhnout na ránu jazykem a udělat přesně to, co je odjakživa vlastní všem zvířatům: co možná nejdřív olízat bolavé místo. Nešlo to však. Škrábance bolely, krvácely, pálily; slunce vysušovalo rány a ty bolely čím dál víc.

Kruh jelenů se stahoval. Přibližovali se k Tomíkovi ze všech stran. Laně s krky vytaženými dopředu rozechvěle cukaly nozdrami. Vrstevníci postupovali mnohem odvážněji, oči jim hořely zvědavostí. Kruh se uzavřel, ze všech stran se natáhly dobromyslné ušaté tlamičky, začala důkladná, zevrubná prohlídka. Kdosi ho drcnul čumákem do ramene, další do něj šťouchl a tím ho vyzýval ke hře, ale jedna laň zafrkala a všichni ucouvli.

Tomíkovi se únavou a bolestí podlamovaly nohy. Neomalené

prohlížení a očichávání stáda ho znepokojovalo, a tak jej nenapadlo nic jiného než si lehnout a vydat se napospas osudu, ať se děje cokoli.

Každá laň ve stádě měla svého koloucha. A všechna mateřská láska, péče, všechny starosti se zázračně soustřeďovaly na vlastní mládě. Cizí jeleňátko, ať mu bylo sebehůř, nemohlo odpoutat matku od jejího dítěte, a snad právě proto se všechny laně omezily pouze na projev soucitu. Nikdo se však Tomíka nedotkl, nikdo ho nevyháněl. Nejen to, vrstevníci by jej určitě přijali mezi sebe. Ale on teď nemohl odpovídat na jejich pozvání ke hře. Rány ho bolely, nos měl suchý a náladu jako kterékoli nemocné děcko: měl ztrápený výraz a jen taktak že se nerozřňukal.

Tomík ležel, nohy měl skrčené pod sebou a pořád smířeně zavíral unavené oči. Stádo pomalu ztrácelo o nemocného zájem a postupně se rozcházelo. Vylíže se z toho...

Za několik minut u něho zůstala jen jedna dost stará laň. Obešla ho jednou, dvakrát; slechy měla svěšené, její oči nevyjadřovaly zvědavost, ale soucit a lásku k sirotkovi.

Laň se jej dotkla čumákem, pootevřel oči a znovu je zavřel, jako by prosil, aby ho nechali na pokoji. Hodné zvíře si opatrně prohlédlo poškrábaný hřbet a potom se najednou jen tak zlehýnka dotklo rány jazykem — jeho výraz vyjadřoval nesmírný odpor, vyvolaný odpuzujícím pachem divoké kočky. Tomík vyskočil na nohy. Muselo ho to pořádně bolet. Dokonce udělal pár kroků stranou. Laň šla za ním a znovu ho olízla, tentokrát už pořádně. Uhnul jí, ale doktorka se už dokonale ujala své role, přitlačila jej ke kmeni břízy a energicky a dovedně se pustila do práce. Nemocný už neuhýbal: zřejmě svým malým rozumkem pochopil, že tu jde o jeho dobro, stál klidně a pak se osmělil a dotkl se svým suchým čumáčkem nohy své dobrovolné chůvy, a dokonce se začal tlamičkou otírat o její srst ve snaze dostat z očních koutků špínu, která způsobovala, že ho svědil nos.

Brzy měl hřbet dohledka olízaný, jemná srst zakrývala škrábanec, bolest se ztišila. Hned měl lepší náladu. Když laň poodešla, šel Tomík za ní. Začala štípat trávu a on si stoupl hned vedle tak, aby měli při pasení hlavy u sebe. Když se laň napásla, lehla si do stínu. A on si lehl vedle ní. Najednou mu bylo dobře, uklidnil se, strach byl ten tam. Tomík okamžitě usnul, hlava mu spadla, spodní pysk mu visel a tři řady tvrdých chloupků na horním rtu, které se jednou měly proměnit ve vousy, se legračně zježily a najednou začal vypadat jako všechna mlád'ata v jeho věku: mile, bezmocně, unaveně.

Laň měla přimhouřená víčka. Její klidný a laskavý pohled jako by

nalezence hladil.

Vydral se jí hluboký vzdech. Snad si vzpomněla na své vlastní mládě, které nedokázala během letošní dlouhé a těžké zimy uchránit... Její koloušek jako by z oka vypadl tomuto mláděti. Jenom mu chyběl na levém oušku zářez.

4

„Tomíku! Tomíku!“ skoro zoufale křičel Saša. Vyšel z úkrytu, seběhl trochu níž kolouškovi naproti, ale po tom se už slehla zem.

Zvuk lidského hlasu sklouzl do údolí, kde se páslo první stádo, odrazil se od skal, ještě několikrát se opakoval a to stačilo, aby všechna divoká zvířata, ke kterým se ozvěna donesla, bleskově opustila místa, kde najednou začalo být nebezpečno.

Saša se vrátil do úkrytu, narovnal strženou plachtu a začal připravovat ohniště. Naštípal tesákem třísky, nasbíral pár suchých větví, nasekal je a udělal z nich pyramidu, do které vložil třísky, pak našel kousek březové kůry a zapálil ji. Kůra se rozhořela; zastrčil ji dospod a za chvíli začal tichý oheň vesele olizovat kamennou stěnu.

Na hory se snesla noc, tma pohltila údolí, lesy i skály; oheň vykrojil z černé tmy jen kruh o průměru tří metrů, a když se Saša chvílemi přestal dívat na plameny a koukl se do tmy, viděl jen neprostupnou stěnu, za kterou se skrýval tajemný obrovský svět.

Najednou to zavonělo vařenou pohankou. Vůně ho šimrala v nose. Pohanková kaše — to je věc! A když se do ní přidá ještě maso, tak je to úplná pohádka. Saša vyndal hovězí konzervu, nožem ji otevřel a vhodil maso do kotlíku. Tam to tiše zabublalo, a tak se natáhl k batohu, aby našel lžíci.

Ale kam se poděl Archyz?

Byl dost daleko, asi tak pět kilometrů od Sašova stanoviště, za pahorkem, kde uprostřed hlohového houští, jehož větve se už ozdobily dlouhými a silnými pupeny, klidně a nějak ledabyly ležel udýchaný Tomík.

Stádo laní, které se ho na podzim ujalo, i stará laň, která ho přijala za svého a s opravdovou mateřskou starostlivostí o něho celou zimu pečovala — všichni do jednoho prchli, zřejmě velmi překvapeni

podivným chováním nalezenec. Buď je hrdina, nebo blázen. Na zádech má ještě šrámy po drápech divoké kočky — a teď taková nerozvážnost. Jeho macecha, která běžela poslední, se několikrát ohlédla, dokonce se párkrát zastavila, neklidně vrtěla krátkým ocáskem, čímž prozrazovala své znepokojení, ale on se choval, jako by se ho to netýkalo. Nejdřív zůstal v křoví, potom ještě chvilku klidně běžel za stádem, ale tak, aby neztratil z dohledu černobílého vlka, a potom už docela odbočil stranou a odvedl s sebou pronásledovatele. Na co myslel? Proč to udělal? Chtěl se obětovat, aby zachránil stádo, nebo chce zemřít?

Ale Tomík nepomyšlel ani na smrt, ani netoužil po hrdinství. Poznal jednoduše přítele z dětství a nebylo divu, že se s ním chtěl setkat, musel však přece jen překonat docela pochopitelný strach. Jak, panečku, vyrostlo to štěně, které před devíti měsíci mohl Tomík na dvorku odhodit kopýtkem daleko do kouta. Sebe Tomík neviděl, ale Archyzovi se mihlo hlavou zřejmě totéž, a tak pocítil rozpaky, které byly asi takové, jako mívají kluci, kteří se náhle setkají po dlouhé době.

Tomík odvedl Archyze do tohoto údolí a nečekaně si lehl. Tak pět metrů od jelínka se natáhl na vlhké zemi také Archyz, a dokonce zavřel oči. Je noc, proč by si neschrupnul?

Tomík chvíli počkal, potom se zvedl, osmělil se a obešel Archyze, zvláště pozorně si prohlédl navlhlý řemínek. Najednou nějak roztrpčeně odfrknul. Znak otroctví!... Archyz ležel klidně dál. Byl rád, že kamarád neutekl a že mu důvěřuje.

Koloušek sebral všechnu odvahu a lehl si blíž. Archyz se skulil na bok jako kdysi na dvorku u Molčanovových. Z jeho mokré navlhlé srsti vystupoval silný pach, který Tomíka odehnal. Měl přece jen trochu strach.

Zkrátka a dobře, známost se obnovila a zřejmě by jen tak brzy neskončila, kdyby si Archyz nevzpomněl na svého pána. Ustaraně vyskočil, zvedl tupý čenich a zavěťřil. Nic, co by prozrazovalo oheň. A tehdy se Archyz rozběhl zpátky, aniž by zamával ocasem na pozdrav. Tomík užůž vystřelil za ním, ale něco jej přinutilo, aby zůstal stát. Tma psa pohltila.

Když jelínek zůstal sám, začal se bát. Nebyl tu ani kamarád, ani stádo. A přesto se koloušek nevydal hledat ostatní a zůstal u keře trnitého hlohu, zřejmě došel k názoru, že je ráno moudřejšího večera.

Archyz běžel po své stopě a brzy spatřil nahoře záři od ohně. Vtáhl do sebe vzduch, aby zjistil, jak to vypadá s večerí. Zastyděl se však a zpomalil krok.

Když si lehl vedle Saši a odvrátil zrak v očekávání zcela zaslouženého vyhubování, Saša neřekl ani slovo. Postrčil k němu plochý kámen s kopečkem vystydlé kaše, vzal vodítko a pevně je přivázal ke kolíku, který si už předem připravil. A potom rozhrnul hromádku řežavých uhlíků, prohrábl zespoda horké kameny a naházal na ně jedlové větve; pak si lehl a přikryl se pláštěm.

Všechno mlčky, ani slova o tom, jak se ho to všechno dotklo.

Archyz se také mlčky najedl, olízl kámen a těžce vzdychl, když ucítil, že je přivázán.

Ach jo, nemá to lehkou službu. Stačí, aby jen trochu neposlechl, a prosím, už se na něho pán zlobí. Holt, psí život!

Saša se rozhodl strávit na tomto stanovišti ještě jedno svítání a jeden západ slunce a pak přejít do sousedního údolí přes malý, ale dost příkrý přechod.

Když se vzbudil, den se teprve začínal probírat ze sna. Vzduch nad horami zešedl a byl řidší. A jako kdyby někdo namaloval křídami obrázek, vynořily se z jeho závěsu nejprve bílé vrcholky a potom černé skvrny lesů.

Archyz nespal, upřeně se díval před sebe. Saša zdvihl dalekohled a hned jej zase položil. Ani ne třicet metrů před ním stál koloušek.

„Přišel jsi za námi?“ zeptal se tiše Saša, aby ho nevyplašil, ale nevstával, ani neudělal žádný prudší pohyb.

Zato Archyz sebou trhl. Řemínek se napnul, obojek se mu zařízil do krku. Nevyšlo to. Musel zůstat.

Saša vyndal bochník chleba, kousek ulomil, posolil ho pořádnou vrstvou soli a hodil. Krajíček nedoletěl ani do půlky vzdálenosti, která je dělila, ale Tomík docela přirozeně přiběhl, jak to dělal u zápraží, kde trávil dětství, očichal chléb, olízl jej a s chutí snědl. Potřásl hlavou ze strany na stranu, až se mu sklopila ouška, a upřel na Sašu tázavý pohled.

„Chceš ještě?“

Saša se posadil, vyndal plechovku s kondenzovaným mlékem, udělal v ní dírkou a namazal nový krajíc. Opatrně si stoupl a laskavě řekl: „Tomíku, neboj se...“

Koloušek si vzal dobrotu asi tři metry od Saši. Chuť chleba mu zřetelně připomněla Molčanovovic dvůr; odhodil stranou všechnu opatrnost a další kousek už si bral měkkými pysky přímo z natažené ruky. Když ale Saša vstal a chtěl ho pohladit, Tomík uhnul.

Archyz seděl a nevýslovně trpěl, a tak jen tiše kňučel.

Saša vykročil ke kolouškovi, ten znehybněl a pak ucouvl ještě o krok.

Nato si lesník sedl a znovu mu podával chléb. Tomík se důvěřivě přiblížil a Sašovi se podařilo dotknout se jeho krku.

„Že ale máš pěkné parůžky,“ řekl a prohlížel si jeho hlavu. „Jak se máš, máš už mámu?“

To již bylo docela světlo; ještě chvíli a za vrcholky vysvitne slunce. Saša se rozhlédl a zvedl k očím dalekohled. Skupina paroháčů šla po protější straně údolí. Dalších pět — vlastně ne, šest postav se pohybovalo kousek vlevo. Byly to nejspíš srny, malá zvířata, která se bázlivě vyhýbají nejen jelenům, ale všemu, co se hýbe.

Tomík zneklidněl a najednou se nečekaně velkými skoky rozběhl podél svahu. Už se mihl v nahnědlém houští ořešáku, jedním skokem se octl vysoko v kamení, rozhlédl se a znovu uháněl napříč loukou do lesa. Tam se na palouku míhaly stíny laní.

„Běží za svými,“ řekl Saša a poprvé za celé ráno se podíval na Archyze.

Ten se podíval jinam.

„Tak dobrá, zapomeňme na to. Ale zůstaneš pěkně přivázaný, dokud nezmizí poslední jelen, jasný? A za Tomíka ti děkuju. Jsi pašák.“

A poplácal psa po hřbetě.

Archyzovi se rozzářily oči. Všechno bylo zase v pořádku.

PÁTÁ KAPITOLA

CO NOVÉHO NA JIHU

1

Život v rezervaci se ubíral svým řádem.

S příchodem jara skoro všichni pracovníci buď odjeli do hor, nebo se tam chystali odjet ze dne na den.

Kotěnkovo se zdržel. Ze všech stanovišť k němu přicházely zprávy ze sčítání divokých zvířat. A tak sčítal ztráty, které vznikly v důsledku těžké zimy a řádění pytláků.

Nejhůř zima dolehla na zubry. Zahynulo několik desítek starých zvířat i mláďat. Hladovění uprostřed sněhových závějů doslova pročistilo stádo, nehledě na všechna opatření, která lesníci podnikli: přikrmování senem a proutím a prokládání cest ke krmelcům.

„To je škoda,“ řekl Saša, když zoolog domluvil.

„To bych řekl, kamaráde, že je to škoda. Ale v tom, co se stalo, nevidím jen smutnou stránku věci. Pojd', zkusíme to rozebrat, není-li tu také kladný, nebo jak se teď říká, pozitivní faktor. Máme už pořádné stádo divokých zubrů. Podtrhuji — divokých. Ale začínali jsme se dvěma páry poloochočených kusů, které jsme přivezli z Askanie-Novy. Ať se ti to líbí, nebo ne, ale zakladatelé rodu našich dnešních zubrů měli v organismu něco docela cizího přírodě — zhýčkanost, péči lidí, na které se spoléhali, když bylo zle. A tím se lišili od divokých zvířat. A také tady jsme je první roky drželi v ohradě a starali se o ně, jak jen to šlo. No a

stopy degenerace byly dost zřetelné. Potom jsme je pustili na svobodu, ale jak my dva, tak i deset našich chovatelů zubrů se snažilo nespouštět ze stáda oči. Potřebují sůl? Prosím! Seno? Okamžiček! Někdo onemocněl? Vyléčíme ho... Malý potřebuje do tepla? Jen račte! Zvířata se ani za nic nemohla stát skutečnými zvířaty, jež by se podobala těm skvělým kavkazským zubrům, kteří osidlovali hory před více jak sto lety. A my potřebujeme právě taková zvířata. A tady už musí zasáhnout příroda, tvrdě a spravedlivě. Letošní drsná zima byla pro stádo tvrdou zkouškou odolnosti. Kdo zahynul, to už mi asi řekneš sám.“

„Ti nejslabší,“ řekl Saša.

„Přesně tak. A přežili pochopitelně ti nejsilnější. Přirozený výběr. Je sice vzhledem k humánním snahám našeho století dost hrozný, ale vůči divokým zvířatům platí, je nutný a nemohla by se bez něho tak skvěle zformovat biocenóza — vhodné přizpůsobení zvířat k podmínkám každé oblasti, která právě odráží dokonalou harmonii přírody, soulad a přesnost všech jejích součástí.“

„Ale vždyť přece střílíme vlky?“ vyhrknul Saša.

„Ale jen tolik, kolik je třeba, aby nebylo narušeno obnovování stád, především jelenů, kamzíků a srnců. My přece nepřipustíme, aby byly v rezervaci vyhubeny všechny šelmy. Krymská lesnická správa už na to jednou doplatila. Nezůstal tam ani jeden vlk. A za nějakých pár let byli jeleni nápadně menší, byli neduživější — zkrátka, jejich rod se začal sám od sebe pročišťovat. Takhle je to v přírodě zařízené!“

„Proč tedy bojujeme proti pytlákům?“ zeptal se nejistě Saša. „Vždyť také provádějí čistku...“

„Ty bys mě rozesmál,“ řekl vážně zoolog. „Tihleti jsou daleko horší a nebezpečnější než vlci. Berou si na mušku především velké, nápadné kusy. Pytláky zajímá maso a parohy. To jsou opravdu nejhorší nepřátelé přírody. A také naši.“

Kotěnko zašustil papíry na svém stole. Saša se posadil vedle něho.

„Teď mi pověz, jak to bylo s tím jelínkem.“

„Potkali jsme se,“ odpověděl lakonicky Saša a pak vyprávěl, jak se to všechno zběhlo.

„Tak takhle to bylo,“ řekl zamyšleně Kotěnko, když vyprávění skončilo. „Ta příhoda s tvým chovancem je zajímavá sama o sobě. Ale mně připadá důležitá i z vědeckého hlediska. Stupeň a účinek výchovy... Boj toho původního, divokého ve zvířeti s tím, co získá, to je zatím v biologii do určité míry neprobádaná oblast. Sašo, nepřestávej své svěřence sledovat. Bude to dost těžké, tím spíš bez Archyze. Ale víš

co, já si myslím, že uděláme výjimku a dovolíme ti pochůzky s Archyzem i na hranicích rezervace. Nedá se nic dělat. Je to přece jen neodmyslitelný účastník pokusu, o nic méně důležitý než sám experimentátor.“

„Jaký experimentátor?“ nerozuměl Saša.

„Alexandr Molčanov, samozřejmě. Hele, Sašo, pochop jednu věc: není to hra ani rozmar — všechno, co se týká Bobíka, Tomíka a Archyze. Je to pokus, a ty ho dovedeš do konce.“

Pozdě odpoledne, kdy se těsný dům, ve kterém se nacházela hlavní kancelář rezervace, ztišil, zavřel se Rostislav Andrejevič ve fotografické laboratoři, jen jednou odtamtud vykoul a zavolal Sašu.

„Tady máš klíč, běž domů a připrav, chlapče, něco dobrého k večeři. Asi tak hodinku se tu ještě zdržím.“

Saša se pomalu loudal ulicemi okresního města.

V tuto hodinu bylo město, ze tří stran obklopené lesy, v zajiť jara. Z hor, již skoro úplně zahalených do mladých lístků, vanul vítr plný svěží zeleně, hořké stěmchy a obživlé půdy, kypící životem. V ulicích kvetly koňské kaštany; jejich velká, bílá, jakoby parafínová květenství se tyčila na pevných stoncích jako svíčky. Při pohledu na sváteční barvy se člověk musel usmát. Zelenaly se lípy a světloučké jasany. Co nevidět se rozvíjí nabobtnalé hrozny šeříku. Bujná zeleň, pestré barvy, to všechno změnilo malé městečko ve voňavou zahradu, kterou se kráčelo opravdu vesele.

Za večerních červánků prozpěvovali na celé kolo špačci. Jejich směšné štiřikání naplňovalo vzduch; pěvci se vůbec nedali rušit ani hlukem autobusů, ani hlasy davu, který se valil po chodníku.

Na zoologově zahradě, vlastně dvorku, kam Saša přišel, prozpěvoval sedmihlásek. Měl zřejmě obrovskou radost ze života; ani trochu se nebál lidí, v jejichž sousedství odjakživa žil. A Saša si pomyslel: proč člověk nemá dobré vztahy se všemi zvířaty a ptáky? Vždyť se nemají o co hádat, ani o prostor ne. Jaký obrovský oboustranný užitek vyplynul například z přátelství psa a člověka, kočky a člověka, a koneckonců z ochočení koně, velblouda a osla!

Jo, to je problém, řekl by Rostislav Andrejevič.

Saša už končil s jednoduchými kuchařskými úkony, když přišel Kotěnko. V ruce měl nějaký svitek. Opatrně jej položil na stůl a zavolal Sašu.

„Pomalů, pomalů,“ řekl s úsměvem a začal přitom rozbalovat noviny. „Poslechni si napřed malý úvod. Jde o to, že jsem kdysi slíbil tvému otci Jegorovi Ivanoviči jako památku na všechny hrdinské činy tvého starého

známého ovčáka Samura, který mi jednou zachránil život, že mu udělám jednu fotografii. To je tadyhleta fotka nad stolem. Líbí se ti, co?“

„Moc se mi líbí,“ řekl Saša a znovu se podíval na stěnu, kde v rámečku visela fotografie Samura a Jeptišky, Archyzových rodičů.

„No a dneska se mi podařilo udělat ještě jednu kopii. Chci ti ji darovat, Sašo. Tu máš.“

Na velké čtvrtce tvrdého papíru třicet krát čtyřicet centimetrů, rozumí se, že na velmi kvalitním a barevném papíře, v úzkém rámečku ořechové barvy, stál černobílý Samur připravený ke skoku. Jeho tmavě hnědé oči s jiskrnými panenkami se pozorně dívaly někam nalevo od fotografa a vedle — hlavičku trochu nakloněnou, zuby vyceněné, připravená vrhnout se dopředu — byla zachycena Jeptiška. Nebe nad nimi planulo oranžově rudou září a černé výčnělky vysokohorských velikánů byly černé jako saze, protože se právě v tom okamžiku za nimi skrylo slunce.

Obrázek jemně zastřený modravou mlhou vypadal jako živý, ale zároveň trochu fantastický. Byl to skutečně velmi zdařilý snímek, vzácně zdařilý i na skutečného mistra.

Kotěnko si jej se zalíbením prohlížel a zářil spokojeností.

„Můžeš si ho doma pověsit taky takhle nad stolem. Myslím, že Jelena Kuzminična proti tomu nebude nic mít.“

„Ta bude mít obrovskou radost!“

„To mě těší dvojnásob.“

„Děkuji, Rostislave Andrejeviči.“

„Škoda že jsem ji neudělal dřív. Kdyby ji viděl Jegor Ivanovič...“

Oba se odmlčeli.

„Dobrá,“ řekl Kotěnko, „schovej si ji. Zítra obrázek odvezeš domů. A teď, kamaráde, pojď... Voní tu něco dobrého.“

2

Květen. Čas prvních pokusů proniknout do vysokohorského pásma. Osvěžující květen, kdy les dýchá mladým, ještě průzračně zeleným listím a voní kvetoucí lípou, různými bylinami, studenou čistou vodou.

Je to měsíc žhavého slunce, chladných večerů a tichých nocí...

Sašu ve vesnici vyprovázely udivené pohledy: měl těžké,

impregnované vysoké boty, teplý nátělník, navrch nepromokavý plášť, na hlavě zimní čepici. Slunce pálilo, že by se člověk vykoupal; celá louka před vesnicí tonula ve strakaté záplavě květů; po čistém nebi jen tu a tam prolétla načechraná oblaka, všude ticho, výheň a on je v zimní výstroji. A k dovršení všeho má kromě naditého batohu, brokovnice přes prsa a sekery za pasem v rukou lyže. Lyže!

Jen zasvěcení lidé se dovtípili: jde nahoru.

Úkol lesníka Molčanova je prostý: projít turistickou stezkou, která na jedné straně zasahuje do rezervace. Má zkontrolovat, jestli vydržela ta úzká cestička pro pěší, jestli se nepropadla na okrajích, jestli vydržely můstky — kde zkrátka bude potřebovat opravit. Kromě toho se má také pokusit dojít až k vysokohorskému stanovišti a prohlédnout si je. No a cestou bude samozřejmě všechno pozorovat — tedy jak se to tu obvykle dělá — vést si deník. Zvířata opustila spodní lesy a přemístila se až k hranici sněhu; teď čekají, kdy se odkryjí vysokohorské pastviny — jejich hlavní místa potravy. Zajímavé bude i studování fenologie* rostlin.

Archyz šel vedle Saši a čas od času se dotkl jeho nohou.

Ovčácký pes jako by chápal, že ho vzali na první důležitou akci, a cenil si této svobody, které se mu poslední dobou tak nedostávalo: šel totiž bez řemínku, měl jen kožený obojek.

Včera večer zavolal Sašovi vysílačkou hlavní lesník rezervace a řekl:

„Radili jsme se tu o tom, jestli máme tvého psa pustit na území rezervace. Tak teda, můžeš si Archyze vzít s sebou. Ale jen s obojkem. Nahoře ho dáš na řemínek.“

„Má to být pokus?“ zakřičel Saša vesele do mikrofonu. „Po - kus.“

Lesník nerozuměl, a tak se ještě jednou zeptal, chvíli mlčel a odpověděl jaksí vyhýbavě: „Je tu ještě jiný důvod. Buď opatrný, Alexandře, a pořádně se dívej kolem sebe, slyšíš?“

„Laviny?“ chtěl mít jasno Saša, ale lesník mu skočil do řeči:

„Mám na mysli lidi, chápeš? V rezervaci jsou cizí lidé. Podívej se po nich.“

„Rozumím, rozumím,“ odpověděl Saša a hned si pomyslel: Jací cizí mohou být touhle dobou na přechodu nebo na výstupech k němu? Pytláci tam přece nepotáhnou.

Kromě toho lesník řekl, že Kotěnko šel trochu východněji a chovatel

* fenologie — nauka o životních projevech živých organismů v souvislosti se změnami vnějšího prostředí, klimatu, ročních dob a pod.

zubrů odjel na koni někam k pramenům řeky Šiku, kam ustoupilo hlavní stádo. Zkrátka, nejen lesníci, ale i věda šla do hor.

Květen, to je doba, kdy lesy žijí ve znamení matky a mláďete, kdy všude kolem přicházejí na svět koloušci, srnečci a malí kamzíci, kdy medvíďata začínají chodit za mámou a v ptačích hnízdech jsou spousty teplých vajíček. Je to doba bujného růstu trávy, kvetoucích keřů a stromů.

První zastávku udělal Saša na rozcestí v údolí, kudy kdysi procházela úzkokolejka. To místo moc dobře znal.

Přitáhl k sobě Archyze a řekl: „Tady ses narodil, támhle za tou zatáčkou. A tady umřeli tví rodiče — Samur a Jeptiška.“

Archyz se díval Sašovi do očí. Slovům nerozuměl, ale moc dobře vycítil smutek v jeho hlase. Nakazil se tím smutkem, a tak jen mlčky strčil svým tupým nosem do pánova ramene; ten seděl na starém, už celém zčernalém pařezu.

Saša hladil Archyze po teplém hřbetě a divil se, jak rychle vyrostl. Je mu rok nebo o málo víc. Nejspíš rok. A už vypadá jako dospělý.

Hustá skvrnitá srst spolehlivě chránila Archyzovo tělo. Hlava, na čele černá, byla po obou stranách a směrem k hrdlu světlejší; na široké hrudi měl bílou, velmi krásnou skvrnu, která přecházela na přední nohy, na břicho, ale hřbet a boky byly černé, jen na huňaté, lehce nahoru ohnuté oháňce se znovu objevovala bílá. V temných očích se již odrážela chápavost dospělého zvířete... Malé, na konečcích zalomené uši, se pevně tyčily a neunikl jim sebemenší zvuk. Těžko říci, co zdědil po matce vlčici. Archyz byl obdivuhodně podobný svému otci Samurovi, měl jen snad víc té černé v srsti a potom byla zvláštní ta podivná mlčenlivost, hrdá uzavřenost, tak podivně skloubená s oddaností pánovi, kterou už měl příležitost dokázat, když se za Sašou vrhnul do ledové vody u Kamyšků.

„Ty můj bohatýře,“ řekl Saša, ještě jednou ho pochválil a zvedl se.

Archyz udělal pár kroků ke skalní rozsedlině.

„Tam ne,“ zavrtěl Saša hlavou. „Musíme dopředu.“

A vykročil ve svých těžkých botách, ruku na pušce, která mu visela přes prsa.

A tak vzadu, v úzkém údolí řeky, zůstala poslední, téměř neobydlená vesnička. Pěšina zahýbala napravo, hory se semknuly, les ji neprostupně obklíčil ze všech stran.

Saša musel za tři hodiny urazit zřejmě pěkný kus cesty, protože náhle se nepozorovaně octl uprostřed dubna místo května.

Duby a habry tu teprve rozevíraly pupeny; les byl ještě průhledný bez jednolitého stínu; pod stromy a na loukách byly záplavy brambořků, na

zvlášť vyhřívaných paloucích se otevřely bílé a bledě modré lesní zvonky a potom tu byla žlutá záplava blatouchů. Na severním svahu ležel pod záštitou skal šedivý, proděravělý sněh. Zpod něj vytékaly praménky vody.

Pod nohama to začvachtalo. Slunce sem sice pronikalo, ale zrovna moc nehřálo. Ochlazoval je studený větřík, který tiše a vytrvale profukoval úzkou štěrbinou.

Saša zpomalil. Hůř se mu dýchalo, protože pěšina, tady na žluté hlíně dobře viditelná, začala být najednou příkřejší. Začalo stoupání na úbočí hory; pěšina postupně klesala na dno úžlabiny, které bylo zavaleno úlomky skal, jak to vždycky bývá v horních částech soutěsek.

V bukovém lese se ochladilo. Tady pupeny teprve začínaly ukazovat své zelené nitro; pod nohama už nebyly květy, a přestože na svahu už žádný sněh nezůstal, bylo cítit, že je někde blízko: všude zurčely rychlé potůčky, země byla studená a holá, nic se tu nezelenalo.

Na nocleh se Saša zastavil, až když vstoupil do března.

Pěšina ho vyvedla do sedla pod vrcholkem komolého kopečku. Objevil se vysokohorský javor s chlupatou kůrou, jedle a řídké břízy. Kolem dokola ležely velké mapy sněhu.

Saša šel podél jednoho sněžného pole. Ledový škraloup se křupavě

lámal; zpod něho vykoukla ještě nerozvitá poupata rdesna a blatouchů, na jiném místě zase spatřil, jak přímo ze sněhu trčí velká poupata známého kandíku. Tato vysokohorská rostlina nečeká, až se země zbaví svého zimního hávu. Silné poupě na stonku jako kopí proráží tenkou vrstvu sněhu a natahuje se k slunci, a když se ohřeje, rozevře se najednou jako jemný bílý kvítek s hezoučkým žlutým středem. Člověk se nestačí divit, jak se takové rostlince daří přežít v tomto drsném prostředí. Ovšem, když se to tak vezme, na blahodárném jihu jsme často svědky neuvěřitelné síly rašících stébel: vzpomeňte si, jak docela obyčejný jitrocel snadno nadzvedne a proděraví tenký asphalt na městských silnicích...

Saša vytáhl nůž a rozhrábl sníh kolem kandíku. Pod sněhem byl ještě led, stéblo provrtalo napřed třicentimetrovou pevnou vrstvičku ledu. Země pod ním už dávno roztála a byla nasáklá vodou.

Jen tak dál, siláku,“ řekl Saša a rozhlédl se.

Kousek dál uviděl veliký smrk, jehož větve sahaly skoro až na zem. To znamená, že pod ním musí být suchá půda. Místo pro nocleh.

Nevelký oheň vzplál dřív, než se hory zahalily do tmy.

Saša vyndal z batohu spací pytel. Tady už se bez něj neobejde, tady je už pořádná zima.

Archyz se stočil do klubka a přikryl si čenich ocasem. Byla z něho huňatá koule. Takhle zůstane ležet, dokud neucítí vůni vařeného kaše.

Ale vzbudil se dřív. Někde blízko se ozvala rána, vzduch se zachvěl a z hory se valilo děsivé burácení. Archyz nastražil uši. Lavina.

Byla to studená noc. Saša se přikryl přes pytel ještě pláštěm. Ještě asi třikrát přiložil do ohně větve a stejně mu nebylo moc teplo. Ještě před rozedněním povylezl ze spacáku, podíval se na hodinky: bylo za deset minut pět. Chvilí ještě ležel a pozoroval šednoucí nebe, bílou lehkou jinovatku, která pokryla plášť, Archyzovu srst, kameny a větve stromů; vleže naházel na dohasínající uhlíky klestí, a když oheň vysušil námrazu, vysoukal se ze spacího pytle.

„Archyzi, budíček!“ zavolal, udělal několik rychlých cviků a zůstal stát užaslý nádherným pohledem.

V těsné blízkosti se v průzračném ranním vzduchu rýsovala zářivě bílá, namodralá linie vysokohorských štítů. V popředí se hrbil Ešten, který vypadal jako žehlička pozvednutá k nebi. Sluneční paprsek právě dostihl vrcholku hory a teď se odtamtud odráželo prudké světlo, nebylo však jednoduše bílé, ale vypadalo jako proud osluňujících krůpějí, vzniklých z duhy roztráštěné na tisíc kousků. Bledé nebe, zapálené tímto světlem, ihned zmodralo. Zazářily strmé svahy jednotlivých hor, potom celá

horská hradba, rýsoval se tam zřetelně každý kámen: člověk měl pocit, že kdyby se rozběhl a odrazil, přenesení se ze svého vrcholku jedním skokem do bílé duhové země, ležící dva kilometry nad hladinou moře.

Ve výšinách panovala zima. Jen modrá obloha a sluneční paprsky prozrazovaly pravou roční dobu.

Svým bystrým zrakem upozoroval lesník na úbočí hory a ještě kousek dál nějaký pohyb. Saša tam namířil svůj dalekohled a zjistil, že se tam vine úzký proužek dýmu. To bylo ovšem zajímavé.

Když slunce ozářilo stanoviště a když vystoupilo ještě výš, jako by rázem sfouklo stín z hlubokých údolí — tam se to zelenalo a vítr odtamtud přinesl takové teplo a takovou vůni, že člověk okamžitě dostal chuť se vydat nazpátek do říše zeleného květnového hukotu.

Nasnídali se. Saša pak využil výhodného pozorovacího postavení a nejméně hodinu si prohlížel dalekohledem údolí. Spatřil čtyři menší stáda jelenů, dovádivé zubry na protilehlé vyvýšenině, na lesní mýtině medvěda samotáře — něco usilovně vyšťourával ze zetlelého vykotlaného kmene. Archyz seděl, hrabal nohama a zíval. Popoháněl pána.

„Dobrá, jdeme.“ Saša sesbíral věci a zasypal ohniště sněhem.

Co to ale může být za kouř tam u průsmyku?

3

Asi po dvou hodinách chůze sněhu přibylo. Teď už jen tu a tam vykukovala z rozbředlého sněhu vysokohorská tráva. Na rezavých skvrnách, prořatých všemi směry myšími chodbičkami, byla země nadzvednutá. Brzy si Saša musel připnout lyže. A přestože se sníh bořil, šlo se mu mnohem líp.

Nechali za sebou hluboké sedlo, prošli louku s březovými keři. Slunce vystoupilo vysoko, pěkně hrálo, ale čím výš stoupali, tím byl sníh pevnější. Saša a Archyz šli rychleji, tím spíš, že nejprudší stoupání už měli za sebou a cesta už nebyla tak příkrá. Jenom když se přibližovali k samotnému Eštenu, museli ještě zdolat prudký svah a tady Saša zjistil, že turistická stezka zmizela. Za zimu se pravděpodobně přes cestu přeřítla ne jedna, ale dvě tři laviny a strhly všechny okraje. Saša si musel odepnout lyže a s největší opatrností jít napříč příkrým svahem, který měl přibližně šedesátistupňový sklon, nohama hledat sebemenší

nerovnosti, aby se neskutálel dolů. Bude tady dost práce, než se znovu upraví obstojná cesta.

A ještě výš, skoro až u nebe, pořád ještě visely těžké sněhové převisy. Saša po nich znepokojeně pokukoval.

Kvečeru, když soumrak zaplnil soutěsku stíny, vyšel Molčanov na rovné prostranství s neporušeným sněhem. Oživovaly ho trochu pouze nízké břízy a keřky vřesu. Nedaleko stála turistická základna. Saša tu byl už moc dávno, ještě s otcem. Turisté tu přespávali jen velmi zřídka, přestože právě odtud bylo nejbliž k vrcholku s ledovcem a do oblasti vápencových skal, kde je spousta krasových rozsedlin a jeskyní.

Kouř stoupal právě odtud.

Archyz zpozorněl a podíval se na pána, jako by chtěl zjistit, cítí-li to také...

„Tiše,“ řekl Saša a pro všechny případy odjistil spoušť.

Chvilí postáli v houští a pozorovali barák. Z železného komína boudy se líně plazil šedý kouř. V černém okně bliklo světlo. Rozsvítila se tam lampa.

„Jdeme, Archyzi!“ přikázal Saša, odrazil se hůlkami a vyjel.

Když dorazil k boudě, Archyz, funicí zlostí, vrčel a drápal na dveře, které někdo zevnitř pevně držel a zlostně klel. Kdyby pes vtrhnul do chaty, byl by z toho nájemník asi nevyvázl se zdravou kůží.

Saša cvakl závěrem.

„Archyzi, ke mně!“ A když pes, nepřestávající výhružně vrčel, odběhl, zakřičel na neznámého: „Vylezte!...“

Dveře se pootevřely, škvírou se protáhla ruka se sekerou, pak zarostlá rozzlobená tvář. A najednou se rozzářila nadšeným úsměvem.

„Alexandře! Jsi to ty, jmenovče! Vem si honem na vodítko toho hafana, dyť by mě dočista rozsápal, kdyby se na mě, ovšem, vrhnul.“

Ten hlas a hlavně to „ovšem“, které už dlouho neslyšel, Sašu tak překvapily a zároveň potěšily, že se rozesmál, a dokonce zabodl pažbu do sněhu. Alexandr Sergejič, správce chaty na Studené, byl přítel jeho otce a vlastně i jeho přítel... Ale kde se tady bere v tak časně roční době?

„Pojď, Alexandře, polez ke mně do nory, spral ji d'as! Za takový nepořádek bych ovšem donutil zdejšího ředitele, aby tu přezimoval. Je to cedník, a žádný bydlení. Na okně nezůstal celý ani jeden pant! Spoušť, jako by tudy táhlo vojsko — všechno je vzhůru nohama.“

Mluvil a přitom chytal Sašu neustále za rukáv, poplácával ho po rameni, stahoval z něho batoh, staral se o něj — měl z něho obrovskou

radost; vždyť naposledy se viděli, pokud se ještě pamatuje, v den pohřbu Sašova otce, a to už je skoro rok.

Archyz se točil kolem, ostražitě poslouchal, uhýbal, když se ho neznámý člověk pokoušel pohladit, a vtom si už Alexandr Sergejevič náhle vzpomněl:

„No jo, celej Samur! Toho si budu pamatovat celej život. Koukej, má dokonce světlou skvrnu na ocase. A co prsty? Má taky šest prstů? Panečku, že ale příroda vyvádí pěkné kousky, jen co je pravda! A to od mámy vlčice nemá vůbec nic? Povahu? No, to už jsem ovšem poznal, když se mlčky vrhnul na dveře. V hrůze jsem si pomyslel, jestli si to pro mou duši nepřiběhl nějaký vzteklej vlk.“

Odmlčel se, sáhl na konvici na čaj, která stála na kamínkách, kamna prohrábl, a teprve pak se Saša mohl zeptat, jak se sem do cizího rajónu Alexandr Sergejevič vlastně dostal.

„To je totiž můj rajón, Sašo! Tam na Studené a tady taky. Jsem tu jediný vládce. Všechno se teď rozšiřuje, turistický základny samozřejmě taky. A přivezli mě sem jako nějaký velký zvíře, vrtulníkem, i s proviantem a se vším zařízením. Bydlel jsem přesně takhle i na starým místě, ovšem tam bylo všechno v pořádku, kdežto tady... Pojď, něco ti ukážu, dokud není úplná tma, to něco uvidíš...“

Ukázalo se, že Saša spoustu věcí nevěděl. Že tu například už loni stály kromě boudy moderní domky z vlnitého plechu; nevěděl, že bylo rozhodnuto zřídit na tomto místě skutečnou základnu, aby tu turisté mohli nejenom přespat, ale strávit tu i několik dnů, vylézt si na hřebeny, zajít do jeskyní, prohlédnout si prameny řeky a ostatní krásy tohoto skutečně nádherného místa.

Alexandr Sergejevič zavedl Sašu k moderním domkům ve tvaru polokoule. Lépe řečeno k tomu, co z nich zbylo. A je třeba přiznat, že toho zbylo skutečně málo.

Nevydržely pod tíhou sněhu. A sněhu na ně napadalo opravdu požehnaně. Tři metry. Bouda má šikmou střechu, po ní se sníh sveze jako voda po husím peří. Ale tyhle domky mají slabou konstrukci: když je to zavalilo, úplně se rozplácly. Ležely tu pomačkané, ubohé, a přestože Sergejič odházal kolem nich sníh, bylo je sotva vidět.

„Vidíš tu spoušť? A teď je ovšem na mně, abych to tu sekyrkou dával dohromady. No a takhle trávím celé dny, opravuju škody už skoro celej tejdén a za tu dobu jsem stihnul pro sebe zařídit tamtu chatu, abych v ní mohl bydlet, no a z těchhle jsem odházal sníh...“

Mluvili spolu až do půlnoci. Saša ani nevěděl, jak usnul, a když

otevřel oči, slunce už vystoupilo vysoko, kolem to vonělo plackami usmaženými na oleji a z čajníku sípavě unikala pára. Ani Sergejič, ani Archyz v boudě nebyli.

Saša vykroukl ze dveří a musel přimhouřit oči. Oslnilo ho prudké světlo. Když si zvykl, uviděl nejprve Sergejiče, jak stojí po krk v zákopu a odhazuje kusy jiskřícího sněhu ze zavalených domků, potom spatřil i Archyze, který klidně ležel opodál vedle něčeho tmavého.

„Že sis ale pospal, Molčanove, jen co je pravda,“ řekl Saša sám sobě. Vrátil se do chaty, rychle se najedl a už byl venku.

Archyz zamával ocasem, rozuměl mu. Sergejič mu pokývl. Saša přistoupil ke správci.

„Je tu někde nějaká lopata?“

„Tamhle u dveří. Chceš si zamakat?“

„Místo rozcvičky.“

„Tak pojď, pomůžeš svému jmenovci.“

Domky vykopávali dvě hodiny, povídali málo, a ještě jen na půl úst. Když pracovat, tak pracovat. Oba se pořádně zapotili. Najednou se Sergejič zaposlouchal, odhodil lopatu, vykřikl: „Letí!“ a začal vylézat z jámy.

„Kdo letí?“ zeptal se Saša.

„Přece Maximov, vrací se na svém plecháči. Slíbil mi, že přiveze nějakéj materiál z Planin. Musím se podívat na značku, jestli ji to nevodfouklo...“

Ze Žlutých Planin? Před Sašou se okamžitě objevila Tánina tvář. Odtud je to do Planin asi tak dvacet minut letu. Dvacet minut! Nikdy si neodpustí, jestli to teď neriskne...

Saša dohonil Sergejiče a šel vedle něho. Na obloze to hučelo. Ale zatím ještě daleko. Na kamenitém prostranství ležela bílá značka, zatěžkaná kameny. Měla tvar písmene T.

V tu chvíli uviděli vrtulník. Letěl nízko nad vzdáleným lesem. A zatímco se vraceli, Sergejič vysvětloval:

„Chtěl jsem prkna, hřebíky, pokrývačskou břídlíci. Ten to ovšem zvládne natříkrát, možná napětkrát, mám toho objednanýho dost.“

„Sergejiči,“ zeptal se Saša, aniž zvedl oči, „a mohl bych... Mohl bych si s ním zaletět tam a zpátky? Že bych se hned zítra vrátil?“

„Možná že to pude. Řekneme mu. Psisko vezmeš taky? Ať se jednou v životě proletí, co? Můžeš tam pozdravovat mýho kamaráda Vasila Pavloviče Nikiforova. Stavíš se u nich?“

„Uvidíme,“ řekl stydlivě Saša.

„Tak dobře. Dělej, jak chceš! Koukej, jak to s ním hází!“ Sergejič si zastínil oči dlaní a podíval se na vrtulník.

Strojem zmítaly neviditelné proudy; snášel se stále níž a níž, přesněji — snažil se přeletět vystupující hřebeny, a když mu zbýval asi tak kilometr, octl se pouhých dvacet metrů nad štíty. Archyz utekl a vykukoval za barákem.

Za sklem bylo vidět pilotův obličej s nasupeným obočím. Přestože byl výjimečně jasný a klidný den, zimní let nad horami nebyla vůbec žádná legrace. Jsou to přece jen dva tisíce metrů nad hladinou moře.

Sergejič mával rukama, jak se mává na vozku, aby couvl s koněm a bryčkou dozadu a pak doprava, dokonce něco křičel, ale jeho hlas se ztrácel v rachotu motoru a pilot se nedíval na Sergejiče, ale na palubní desku. Už skoro nad zemí se stroj zakymácel; značka z látky se větrem nafoukla a jen tak tak, že neuletěla; kola se konečně dotkla škváry, zvuk okamžitě ztichnul, jen vrtule se ještě točila naplno. Pak se otevřela dvířka. Maximov a druhý pilot vyskočili jenom v lehkých blůžkách od leteckého stejnokroje a hned se začali chvět zimou.

„Dědo, vždyť ty tu máš mrazy jak v lednu!“ Pilot mu podal ruku, potom Sašovi a přešlápl z nohy na nohu, jako by už začínal tuhnout. „Tak co, začneme vykládat?“

„Při tom se pěkně zahřeješ, anžto jiný prostředky máš ovšem jako pilot zakázaný.“

Ve čtyřech stroj vyprázdnili během deseti minut. Alexandr Sergejevič se zeptal:

„A co prkna a cihly?“

„Odpoledne máme ještě jeden let a další hned zítra ráno.“

„Tak výborně. A nedáte si u mě ještě pro zahřátí čaj?“

„Musíme letět. Není čas.“

„Tak byste s sebou mohli vzít tady toho lesního ochranáře. Má tam nějaký vyřizování. A zítra byste ho sem zase přivezli.“

Pilot přikývl: jasně.

„Jenže já mám ještě psa,“ řekl Saša.

„Když psa, tak psa. My už jsme vozili i opice, tak proč bychom nevzali psa. Snad jenom slony jsme ještě nepřeváželi.“

Saša se rozběhl k boudě. Sergejič šel za ním.

„Vem si s sebou pro všechny případy baťoh, člověk nikdy neví,“ radil Sašovi. „Plášť a spacák tu klidně nech, lyže ovšem taky. No a zajdi k našim, dají ti pro mě čaj a cukr.“

S Archyzem na řemínku a s puškou na rameni utíkal Saša k letadlu.

Vrtulník se trochu vznesl, otočil se kolem vlastní osy a vyrazil ve vodorovném směru, a hory, nejprve bílé se skvrnami vřesu, pak černé s bílými políčky, potom rezavé a nakonec zelené se nořily dolů stále hlouběji a hlouběji, jako by se propadaly. Vpředu a z jedné strany Saša nečekaně uviděl štít Pětihlavé, a když se vznesli nad Žlutou Planinu, zůstal doslova paf. Kolem vesnice všechno kvetlo. Kaštany zbarvily svahy světle bíle, žlutě a růžově se rozprostřely mezi kamením dřínů a dřišťály, v zahradách kvetly do červena mandloně a meruňky. Podlouhlý pohár mezi horami, až po okraj naplněný květy a zaplavený sluncem, vypadal jako květinářství.

Byl to doslova skok ze zimy do léta.

Planina byla v zajetí května. Docela blízko se modralo moře. Zelený had vinoucí se řeky utíkal soutěskou právě k tomuto moři.

Saša vylezl z vrtulníku, zhluboka se nadechl a zatajil dech. Ta vůně! Jemu, který po dva dny dýchal čerstvý, sterilně čistý vzduch zasněžených plání, se vzduch v Planině zdál najednou tak hustý a tak voňavý, že se mu zachtělo napít se ho — ale malými doušky, jako se upíjí staré dobré víno.

Archyz se tiskl k pánově noze, díval se kolem nedůvěřivě a přísně. Ještě ostřeji cítil cizí vůně: vlahý vzduch s příděchem moře byl pro něho něčím neznámým. Poprvé v životě se octl na jižním úbočí Kavkazu.

„Děkuji,“ řekl Saša pilotovi.

„Tak zítra v deset, nejpozději v jedenáct,“ připomínal Maximov.
„Buď tu včas.“

Saša vzal vodítko pevně do ruky a zamířil k Nikiforovovým.

Domek, v němž se narodila a žila jeho Táňa, znal velmi dobře. Když ještě chodili do školy, býval tu dost často, skoro každý den. Ale teď, po roce, se mu domeček s nachýlenou verandou a sedlým sklepem zdál starý a ubohý. Tak vypadají domy, ve kterých chybí hospodář, šikovné mužské ruce. Všechno je tu na spadnutí: nahnilý sloupek plotu, který nemá kdo vyměnit, vyviklaná závora jen taktak že drží, díra na střeše nad zápražím, neprořezané husté stromy v zahradě a před domem.

Saša zaklepal. Nikdo se neozval. A tak vešel brankou do zahrady a tam uviděl Tánina otce Vasilije Pavloviče Nikiforova. Schovaný ve stínu, s námahou otesával dubový kůl. Obličej popelavě šedý, smutné oči a nejisté, jaksi nesmělé pohyby.

Nikiforov zvedl oči a byl překvapen.

„Dobrý den,“ kývl Saša.

„Molčanov? Jak ses sem, Sašo, dostal?“ Starý hajný se rozzářil. „Nemůžu uvěřit vlastním očím, jsi to opravdu ty? S puškou? Takže jsi lesník?“

„Přesně tak. V otcově revíru.“

„Taťjana mi to říkala, ale pořád jsem tomu nevěřil, měl jsem strach, jestli ti to Jelena Kuzminična dovolí. Jak se jí daří?“

„Jde to. Je v pořádku. A co vy?“

„Nestojí to za řeč! Tudle otesávám jeden kůl už od rána. Vrata co nevidět spadnou a já mám... Mám záduchu.“

„Nechte toho!“ Saša shodil batoh, pušku, psa přivázal v rohu na dvoře.

V rohu, protože uprostřed dvorka stála bouda a před ní seděl pes, podivuhodně klidná pěstěná kolie s moudrýma očima a dlouhou srstí. Dívala se na Archyze s potlačovanou zvědavostí. Když k ní Saša přistoupil a natáhl ruku, aby ji pohládl, kolie zavřela oči. Důvěřovala tomu neznámému člověku. Nebo je tak vychovaná?

„Kde jste vzali tu krasavici?“ zeptal se Saša.

„Taťjana ji dostala. Jmenuje se Lady. A tvůj asi bude Samurův syn, co? Vlčí krev, to se hned pozná. Cvičíš ho?“

„Zašli jsme s ním do průsmyku, k Alexandru Sergejevičovi. Ted' jsem odtamtud přiletěl vrtulníkem. Mám vás moc pozdravovat. A kde je Táňa?“ zeptal se konečně.

„Od rána je na základně. Nech tu sekeru. Odpočiň si, nespíchej.“

„To je jedna dvě hotové,“ řekl Saša a plivnul si do dlaní.

Zkrátka a dobře, za hodinu nebo za půldruhé hodiny vyměnili sloupek. Archyz, který byl během letu velmi neklidný, se stačil dobře prospat. Potom Saša ořezal suché větve na slivoni, na kterou hospodář nedosáhl, a teprve potom šli do domu poobědvat, protože se mezitím vrátila z trhu hospodyně — měla z hosta velkou radost a pozvala ho ke stolu. A tam právě Saša uviděl otevřeným oknem Táňu.

Stála před domem štlhlá jako proutek, v kalhotách a ve sportovním svetru, a tak známým pohybem si uhladila dlaní světlé vlasy. A vedle ní přešlapoval z nohy na nohu, bez ustání mluvil a smál se pěkný urostlý mladík v modré, velmi nápadné lyžařské kombinéze, těžkých botách a s čepicí na hlavě. Pořád se snažil Táňu rozesmát a ta se smála na celé kolo a domů vůbec nespíchala.

Sašovi se sevřelo srdce. Zbledl a odsedl si od okna.

„Pojď domů, honem!“ Tánina maminka odhrnula záclonu. „Slyšíš,

máš tu návštěvu, pojd', prosím tě.“

„Hned, mami,“ řekla Táňa, ale ani se nehnula.

„Čeká tu na tebe Saša,“ nemilosrdně ji napomenula matka.

„Co?“ Táňa okamžitě zrudla. „Jé, promiň, prosím tě...“

Bouchla dveřmi, celá rozpačitá a rudá se objevila před Sašou a ihned pochopila, jak moc mu ublížila. S dívčí, snadno rozpoznatelnou přetvářkou, jako by se vůbec nic nestalo, popadla Sašu za ruku, potřásla jí, zasmála se, otočila ho, celého ztuhlého, a řekla: „Tys mi ale vyrostl!“ Potom ho zahrnula otázkami, aniž čekala na odpověď, vytáhla ho podívat se na Archyze, znovu se zasmála — to všechno, aby zapomněl (nebo snad odpustil?) na scénu, jíž se stal svědkem.

Saša se smutně usmíval. Jaro, květiny, slunce, svíravý pocit v očekávání štěstí — a zatím...

Do jídla se musel nutit. I dospělí seděli s pohoršenými výrazy ve tvářích. A Táňa bez ustání štěbetala.

Zdrženlivě vyprávěl Vasiliji Pavlovičovi o matce, o své práci, o Archyzovi, rezervaci a skoro vůbec se nedíval na Táňu. Báł se kouzla její tváře, jejího pohledu, kdesi uvnitř cítil nepřestávající pocit bolesti, přestože věděl, že je zdrav. V ústech měl sucho, chtělo se mu strašně vzdychnout.

„Nakrm Archyze,“ řekl hospodář manželce, ale Táňa už běžela do kuchyně, potom se vrátila, a jelikož Saša tam pořád ještě seděl, koketně řekla:

„Co je s tebou? Pojd'!“

„Běž sama...,“ Sašovi se nechtělo.

„Vždyť mě nezná. Mohl by mě kousnout. Pojd'.“

Přinutil se vstát a šli. Podržel Archyze, zatímco jej Táňa hladila, říkala nějaká milá slova, postavila misku. Archyz ztichl, přenesla se na něho pánova nálada.

„Hele, řekni mu, ať jí,“ naléhala Táňa.

„Jez, Archyzi,“ řekl poslušně Saša.

A když se pes pustil do jídla, Táňa se zase obrátila k Sašovi: „Zůstaneš u nás?“

„Musím k Borisi Vasiljevičovi. Chci mu povědět o své práci. Přespím u něho a vrátím se zpátky do hor.“

„Ne, musíš zůstat u nás!“ v jejím hlase bylo slyšet velitelský tón, jaký Saša slyšel poprvé. Táňa je úplně jiná!

Chvíli mlčel.

„A k Borisi Vasiljevičovi půjdeme spolu, slyšíš?“

Znovu mlčel.

„Ale, Sašo...“ dotkla se jeho ramene. „No tak, nech toho. Kdybys měl aspoň důvod být uražený. Ale tohle je náš instruktor, nic víc. Měli jsme společnou cestu, zasmáli jsme se, popovídali si.“

Jak jí měl vysvětlit ten pocit, který ho naplňoval celou cestu sem? Všechny ty měsíce čekání, kdy se mu při sebemenší vzpomínce na ní udělalo horko a těžko se mu dýchalo. Jak jí toho měl tolik co říci, jak šliveně si přál uslyšet její tichý hlas, po kterém se mu tak stýskalo! A pak měl setsakramentské štěstí, přijel a... Co se stalo? Saša tomu vlastně nerozuměl, ale něco se stalo.

A ona s ním skutečně šla k Borisi Vasiljevičovi. Ani se nepřevlékla.

Šli vedle sebe. Saša mlčel, ona toho také moc nenamluvila, jenom se zeptala, jestli je spokojen se svou prací. Potom se nečekaně rychle k němu obrátila a zeptala se:

„A to už chceš napořád zůstat lesníkem?“

Cítil v tom nějaký urážlivý a posměvačný podtext.

„Ano,“ odpověděl okamžitě.

„A univerzita?“

„Ale ta přece taky...“

„Na podzim chci dělat přijímačky.“

„On taky?“

Táňa na něj vrhla krátký pohled.

„Vitalik? Je už ve třetím ročníku. V Leningradě. Je tam doma, má tam rodiče. To oni mi darovali Lady. Je krásná, vid’?“

Všechno bylo v pořádku. A všechno špatně. Dál už se Sašovi nechtělo na tohle téma pokračovat, vlastně už nechtěl vůbec nic. Naplnil ho žal...

Vystoupili do středu vesnice a téměř současně uviděli známý modrý oblek na balkóně jídelny. Vitalik obědval. Také je spatřil — Táňu a chlapce ve staré oděné bundě s batohem.

„Helou!“ Zvedl ruku. „Pojďte sem, cvaknem si na přátelství! Nemáte čas? Upřímnou soustrast... Nezapomeň, Táňo, zítra v deset. Čekám!“

Znovu se začervenala až po uši.

„Já ráno letím, takže klidně...“

„Přijdu tě vyprovodit, jestli proti tomu nic nemáš.“

Neodpovídal. Už se rozhodl, co a jak. Jenom ještě zaskočí k ženě Alexandra Sergejiče. Snad ještě stihne dnešní druhý let. Už aby byl odtud, z místa, kde se tak trápí.

Setkání s Borisem Vasiljevičem ho trochu rozptýlilo a zmírnilo jeho hoře. Tady ve škole zůstalo všechno při starém jako před rokem, před dvěma. Usměvavý, stále nestárnoucí učitel zeměpisu, jejich přítel a

rádce, objal své bývalé žáky.

„Mám, přátelé, takovou radost, že vás vidím spolu!“ zvolal Boris Vasiljevič. „Moc jste mě potěšili. Kde se tu vlastně, Sašo, ve vesnici bereš?“

Povídali si asi půl hodiny. Saša řekl, že má s sebou Archyze.

„Samurova syna musím rozhodně vidět! Proč jsi smutná, Tat'jano?“

Boris Vasiljevič šel spolu s hosty k Nikiforovům. Archyzem byl nadšen. A přestože se pes nenechal pohladit a byl neustále ve střehu, řekl učitel, že je ovčák skutečně nádherné zvíře.

„Promiňte, prosím vás,“ řekl Saša Tániným rodičům. „Musím se ještě stavit u ženy Alexandra Sergejiče, slíbil jsem mu to. Budu ho od vás pozdravovat. Na shledanou.“

Veškeré přemlouvání a zdržování, aby zůstal, bylo marné — vzal si karabinu, Archyze, rozloučil se a odešel s učitelem, který na něho počkal.

Když tiskl ruku Táně, ucítil, že je studená a cizí.

Šli mlčky. Nakonec se Boris Vasiljevič zeptal:

„Pohádali jste se?“

Saša neodpověděl. Nemohl odpovědět. Tohle nebyla hádka. Bylo to něco vážnějšího.

Na noc zůstal u Borise Vasiljeviče. Skoro vůbec nespal.

Ráno, sotva se rozednilo, přiběhl na provizorní letiště vrtulníků. Vypadalo to, že bude zářivý, horký den. U vrtulníku nikdo nebyl. Náklad ležel na hromadě. Saša usadil Archyze, sám si lehl do zelené měkké trávy a dlouho, dlouho se díval na nebe s kupovitými oblaky kolem Pětihlavé.

Osm, půl deváté. Cítil čím dál silněji mučivou trýzeň. Konečně přišli piloti. Saša jim pomohl naložit náklad. Devět. Za pět minut tři čtvrti na deset. Už táhne na jedenáctou. Sašovi se sevřelo srdce. Když Maximov zavelel „Jedeme!“, nemohl odtrhnout pohled od okénka. Stroj se zvedl do výšky, viděl vesnici, ulice, na nich lidi, ale Táňu nebylo nikde vidět.

5

Šťastně přistáli. Sergejič už čekal u přistávací značky, zase mával rukama. Maximov se usmíval, a když vystoupili, znova dělal, že je mu zima. Saša se donutil k úsměvu, vrhnul se do vykládání vrtulníku. Za půl hodiny stroj vzlétl zpátky, jako by padal do černých lesních roklí.

Rozhostilo se ticho. Alexandr Sergejič se na Sašu podíval, jednou, dvakrát, na chvíli se zamyslel a pak se přece jen zeptal:

„Jsi nějaký smutný. Nejsi náhodou nemocný?“

Saša zavrtěl hlavou. A starý člověk všechno hned pochopil.

„Ach jo, kamaráde!“ řekl a vzal Sašu kolem ramenou. „V životě zažiješ ještě tolik setkání a rozchodů! Nebuď smutnej. Je mladá, jen by se pořád hihňala a tancovala, vyhazovala si z kopejtka. A ty si hned myslíš bůhvíco. Já Táňu znám, je to hodná a skromná holka, na to ti vsadím krk. A něco špatného — to už vůbec ne!“

Slyšet taková slova bylo příjemné. Sašovi jako by se díky jim ulevilo.

Pracovali se Sergejičem až do večera; Saša spal tentokrát líp — zmohla ho únava. A ráno pak zase pracovali, a teprve večer Sergejičovi řekl, že se zítra vydá nazpátek.

ŠESTÁ KAPITOLA

SETKÁNÍ V LESE

1

„Tak tedy... koukej si na dědka vzpomenout, zaskoč někdy. Mně je tu na kopečku občas smutno.“

Alexandr Sergejič vyprovodil Sašu asi dva kilometry cesty, převedl ho přes nebezpečný sesuv, objal ho, poplácal po zádech, tak jak kdysi vítal a loučil se s Jegorem Ivanovičem, obrátil se nazpátek a jeho shrbená postava se začala vzdalovat.

A Saša sjížděl dolů.

Ano, sjížděl.

Z boudy vyšli brzo, ještě před východem slunce. Sníh se ještě pevně držel. A jak si Saša stoupl na lyže, v okamžiku předhonal Archyze a svištěl si to z jednoho kopečku na druhý. Byl to gigantický slalom, kde

si člověk snadno zláme vaz. Ale Saša se nebál prudkých sjezdů, lyže jako by s ním byly srostlé, jen vítr mu svištěl kolem uší.

Za necelou hodinu se Saša octl z pravé zimy v březnu jiskřícím potoky a s holými ospalými buky. Sněh ležel jen tu a tam a čím níž sjížděl, tím ho bylo méně. Saša si sundal lyže, vyhledal pěšinu odbočující stranou a vydal se po ní v čvachtavém žlutém blátě.

Ke třetí hodině začalo být horko. Saša si sundal čepici a strčil ji do batohu. Náklad se mu najednou začal zdát dvakrát tak těžký, mezi lopatkami cítil horký pot. Nohy mu klouzaly, neustále musel brzdit, chytat se rukama drsných kmenů dubů a větví ořešáků, aby se udržel a nerozběhl setrvačností dolů pod sráz. Už ani necítil kolena; palce u nohou opřené o tvrdou kůži bot ho bolely od neustálého tlaku.

Když se na chvíli zastavil, uslyšel zpívat pěnkavu. Ze je to ale rozdíl oproti tichému, zmrzlému vysokohoří! Když spatřil na výsluní zelený pýr, neudržel se a pohládl chladný povrch mladé trávy. Vzpomněl si na zelenou louku kolem přístávací plochy v Planinách, hodiny čekání a

všechna bolest, na kterou na čas zapomněl, se znovu ostře přihlásila. Zkrátka — trápení!

Přenocoval v lese, kde zeleň v korunách už převažovala nad holými větvemi. Tady kraloval duben. Sníh zmizel, potoky zurčely, půda voněla jarem; zelenočerné rododendrony se táhly za sluncem; hlasitě křičely sojky a v křoví cvrlikal svou výraznou písničku pestrý stehlík a vůbec nebral na vědomí ani člověka, ani psa. Jeho samička už zřejmě seděla na vajíčkách a potřebovala rozptýlit. Ona pracovala, on zpíval.

Saša si sundal batoh a chtěl nasbírat klestí na oheň. Najednou se Archyz nastražil.

„Co je?“ zeptal se Saša.

Ovčák přešlápl z nohy na nohu a znovu zavětril. Ucítíl nějaké zvíře?

Ne, zvíře ne. K Sašovým uším ze strany a také zezdola dolehl slabý zvuk, který se nedá splést s žádným jiným: údery sekery o suché dřevo.

Rychle se setmělo. Saša neztrácel čas, hodil si batoh na záda, vzal Archyze na řemínek a opatrně se plížil k záhadnému dřevorubci.

Teď už Archyz neznámého nejen slyšel, ale i větril. A když se pak docela setmělo, vpředu, přímo na cestě, Saša spatřil červený záblesk od ohně, odrážející se na pozadí šedé skály. Někdo pod převisem nocoval.

Archyz několikrát zvedl čenich a díval se pánovi do očí. „Proč mě nepustíš?“ ptal se jeho pohled. Ale Saša zvedl ukazováček: „Pssst...“ Příkladli se blíž, vylezli na kámen a podívali se dolů.

U nevelkého ohně napůl seděl, napůl ležel mladík, který nebyl oblečen zrovna nejvhodněji na vycházku do hor. Měl tričko, kšiltovku, modrobílé tenisky. Vedle něho se válel splasklý batoh a sekera. Pušku nebylo vidět. Když se neznámý obrátil k ohni, Saša ho poznal a byl překvapen: Ivan Lysenko, právě ten, kterého s Archyzem vytáhli z řeky.

„Není ti, Ivane zima?“ zeptal se Saša ze tmy takovým tónem, jako by ho potkal někde ve vesnici.

Mládenec doslova vyletěl. Otáčel hlavou na všechny strany jako šílený. Co se dá uvidět od ohně v tmavém lese? Saša mlčel. Tamten si zřejmě pomyslel, že se mu to jenom zdálo, ale pořád se ještě rozpačitě rozhlížel.

„Nasbíral sis málo dřeva, na celou noc ti to nevystačí,“ řekl znovu Saša. Teprv teď Ivana napadlo, aby se podíval nahoru na skálu. Tam se bělal Sašův obličej.

„Fuj, tys mě ale polekal, Molčanove!“ Lysenko si utřel čelo. „Už jsem si myslel, že mám halucinace. Pojď dolů, už se mi to tady pěkně rozhořelo.“

„Jsi sám?“

„Jak vidíš.“

„Co děláš tak daleko od vesnice?“

„Čekám tu na tebe. Řekli mi, že jsi šel k průsmyku, a tak jsem si řekl, že asi nejspíš půjdeš po tyhle pěšině, jdu ti naproti.“

„Potřebuješ něco? Nemohls počkat ve vesnici?“

„Víš, to je taková věc, že jsem ti musel jít naproti. Věř mi, prosím tě, já ti nic zlého neudělám, polez dolů, řeknu ti, o co jde.“

„Pozor, Ivane, mám s sebou ovčáka a — rozumíš mi...“

Lysenko odstoupil od ohniště. Saša obešel skálu. Archyz se sápal na cizího člověka, z hrdla se mu ozývalo zlé a netrpělivé vrčení.

„Ticho, Archyzi,“ Saša si omotal řemínek kolem ruky a sedl si k ohni.

Tehdy si sedl i Lysenko.

„Co se tam stalo?“ Saša se upřeně díval na chlapce.

„Je to taková ošemetná věc...,“ začal váhavě Ivan a stále pokukoval po černé ovčákově tlamě. „Začnu radši od začátku, jo?“

2

Vyšetřovatel krajské prokuratury, který měl na starosti záležitost s pytláky, zahájil vyšetřování velmi energicky a rychle. Pochopitelně že tu svou úlohu sehrál článek lesníka Molčanova v ústředních novinách, po jehož uveřejnění si leckdo z milice i prokuratury byl nucen vyslechnout nejednu přísnou důtku. Ale i případ sám velmi zaujal mladého vyšetřovatele, který byl nesmírně rozhořčen jak chováním pytláků, tak i tou očividnou drzostí, která byla důkazem nejen jejich odvahy, jako spíš jejich jistoty, že už je všechno vyřízeno. Bezrestnost dřívějších činů jako by hnala Kozinského a jeho přátele do dalších a dalších výprav; pytláci se začali cítit opravdovými pány rezervace a okolních lesů. A nebylo divu: vždyť v tom s nimi jede sám lesník. Nebáli se paragrafů.

Výslechy následovaly jeden za druhým. Vyšetřovatel, zkušený člověk, odvezl pytláky na místo činu, donutil je, aby ukázali kůže a parohy zabitých zvířat, všechno vyfotografoval a popsal každý jejich krok.

Naprosto objektivně odhalil roli lesníka Kozinského jako vůdce.

Ivana Lysenka neodsoudili, ale před vynesením rozsudku musel podepsat prohlášení, že neodjede z místa.

Soud měl k dispozici mnoho důkazů.

Stále ještě s nadějí, že se z toho dostane, když ne docela, tak jen s nepatrnými ztrátami, se Kozinský choval u soudu velmi vyzývavě: seděl nohu přes nohu, zvrácený dozadu ke zdi, poslouchal soudce a svědky s ironickým úsměvem na hubené tváři a tůkal dlouhými bílými prsty po přepážce, která obžalovaného odděluje od soudní síně, a otázky svědkům a soudcům kladl tak, jako by nesoudili jeho, ale někoho docela jiného.

V sále se shromáždila půlka vesnice a v den, kdy měl být vynesen rozsudek, už i na ulici před klubem stál pořádný dav.

Kotěnko tu vystoupil jako veřejný žalobce. Zoolog mluvil zaníceně, odvolával se na různé autority, a když skončil, Kozinský, stále s tímž ironickým úsměvem, mu zatleskal, čímž vyvolal nespokojenost poroty.

„A proč ne?“ zeptal se, když mu udělili slovo. „Je to formulovaný přesně: ochrana přírody je záležitostí nás všech. Jenom je divný, že jsem souzený já a mí kamarádi a nikdo nesoudí zoologa Kotěnka a různý papaláše, třeba z ministerstva, ale voni přece taky střílejí kozorožce a jeleny, jenže pod rouškou důležitýho výzkumu. Nebo snad zákon neplatí pro všechny stejně? A to má bejt spravedlnost, občané sudí?“

Přerušili ho. V sále to hučelo rozhořčením. Dokonce i obhájce nespokojeně pokýval hlavou.

Rozsudek byl poněkud jiný, než jak si ho přáli slyšet obhájce a Kozinský. Ivan Lysenko a stařík ze strážní boudy byli odsouzení k vysoké pokutě. Dva dostali po jednom roce vězení. A lesníka Kozinského, vzhledem k závažnosti jeho zločinu, odsoudili k pěti letům.

Pytlák zbledl, vyskočil, chtěl něco říci, zrozpáčitel, ale soudci už skládali akta, za ním stáli milicionáři a v sále se ozývaly různé hlasy a bylo slyšet, jak v první řadě vzlyká jeho žena.

U zadního dvorku, kam vyváděli odsouzené, se už shromáždili příbuzní a různí zevlouni. Čekalo se, až přijede vůz milice. Vrata byla dokořán. Za cestou se zelenal příkop zarostlý křovím a dál byl modravý les. Svoboda nebyla daleko. Když ne teď, tak už nikdy...

„Můžu se rozloučit se ženou?“ zeptal se Kozinský a ani nepočkal na milicionářův souhlas, protlačil se do davu, objal plačící ženu a zašeptal jí do ucha: „Pošli zejtra Peťku k vykotlanýmu dubu,“ a najednou se rozběhl, cestou rozrážel lidi, kteří se před ním sami rozestupovali.

„Stůj, nebo střelím!“ zvolal tenkým hláskem strážný, sáhl po pistoli, ale střelět nemohl, protože kolem byli lidé. A než se protlačil davem a

než se octl u vrat, po dlouhonohém Kozinském už nebylo ani stopy, jen křoví v příkopě se ještě kývalo.

Strhla se panika, různými směry se vyřítila auta, někdo někam běžel pro stavěcí psy. Ale kdo znal lépe lesní pěšiny než uprchlý zločinec? Zkrátka, psát závěr o přešetření trestní záležitosti již nemělo cenu a oblastní milici přibyl další případ — pátrání po uprchlíkovi.

3

„Kdy se tohle všechno stalo?“ zeptal se Saša, když vyslechl zamotané, ale celkem srozumitelné Ivanovo vyprávění.

„Muselo to být ještě předtím, než jsi odešel. Já jsem si totiž myslel, že přijdeš k soudu, a pak se dovídám, žeš odešel do hor. No tak jsem šel za tebou.“

„Třeba už ho našli?“

„Šušovalo se, že byl obklíčen jeho barák, ale přece nebude takový hlupák, aby šel domů, a co by tam taky dělal? Bouchačku má schovanou v lese, hlady neumře a teď, když se hory zazelenaly a co nevidět začne léto, protluče se nějak i bez přísunů z domova. Takže ho asi těžko dostanou.“

Teprve teď Saša pochopil, proč mu šel Lysenko naproti, když předvídal nebezpečí. Položil Ivanovi ruku na rameno.

„Díky.“

„To nestojí za řeč...“, zrozpačitěl Ivan. „Víš, napadlo mě, co když ten neřád vyjde zrovna na tvou cestu, a ty o ničem nevíš. Chtěl jsem tě varovat a mám štěstí, že jsme se potkali.“

Lysenko to řekl velmi prostě a zdrženlivě, ale ta upřímnost jeho skutku Sašu dojala. Vždyť když se to vezme kolem a kolem, tak právě Molčanov napomohl, že se konal soud, a Ivan teď bude muset zaplatit osm set rublů pokuty a to je dost peněz, to pocítí celá rodina. A přece šel zcela upřímně do hor, aby ho varoval před nebezpečím, přespával v chladném lese, čekal, až se objeví.

Saša mu sice chtěl říci něco pěkného, ale nebylo mu zrovna nejlíp. Rozvažoval batoh, aby připravil večeri, při tom se mračil i usmíval. Lysenko také mlčel, seděl a prohrabával větvičkou ohniště.

„Naber vodu, uvaříme kaši.“ Saša mu podával kotlík.

Ivan zmizel ve tmě a Molčanov tou dobou seděl a koukal do ohně, nemyslel však na nebezpečí, které se znova objevilo v horách, ale na lidskou dobrotu, která naštěstí vždycky byla, je a bude. Jako květiny v přírodě. Jako neustále se obnovující zelený les.

„Tak je to, Archyzi,“ řekl a pohladil ovčáka. „Je to náš kamarád, slyšíš? Další kamarád.“

Noc na úpatí byla teplá, oblohou pluly mraky, kupily se u průsmyku, hutněly a všechno sluneční teplo, nashromážděné během dne, zůstalo při zemi. Vypadalo to na dešť, protože kouř z ohně nestoupal vzhůru, ale rozprostřel se jim nad hlavami.

Chlapci spali zády k sobě, přikryti pláští. Archyz usnul přátelům u nohou. Ivan se čas od času probouzel, aby si zakouřil, přiložil dříví, ale Saša, unavený, zničený túrou a událostmi posledních dnů, se dokonce ani nepřevrátil z jednoho boku na druhý.

Až ráno se ještě jednou zamyslel nad vším, co se stalo, vzpomněl si na poslední rozhovor s hlavním lesníkem prostřednictvím vysílačky a na jeho nedořečenou větu: „Buď opatrný a pořádně se dívej kolem sebe, slyšíš!“

Tak tohle je ten druhý důvod, proč dovolili Molčanovovi vzít s sebou Archyze!

Kamarádi posnídali poslední kostku kaše a pili čaj se zbytky kondenzovaného mléka. Sašovy zásoby došly a Ivan, jak se ukázalo, neměl vůbec žádné, vyrazil si jen tak. Trochu Sašovi odlehčil, nesl jeho lyže a teplé tričko; teď už bylo docela zbytečné, stejně jako čepice.

Šli beze spěchu, zastavovali se na vyvýšeninách, odkud byl dobrý výhled, ale listí se tu za dva dny tak rozbujelo, že nebylo moc daleko vidět.

Archyz běžel vpředu, dělal složité kličky a neustále větil dusno lesa, ztichlého v očekávání deště, a možná i bouřky, první májové bouřky.

K vesnici zbývalo pár posledních kilometrů. Tady už bylo léto. Všude se zdvihala velká poupata kosatců, která se co nevidět rozvíjí; pod stromy, kde bylo všechno ustláno travou, se bělaly mladoučké střípečky konvalinek, modraly se tu macešky a zvonky. Mladé svěží listy pružně a hustě pokryly větve a vydávaly nahořkle šťavnatou vůni.

Nádherná doba!

Tam, kde se údolí rozšiřovalo a dubový les řídnul, se objevovaly pěkné travnaté paloučky. Archyz zneklidněl, neustále přibíhal k Sašovi a díval se mu do očí.

„Co je mu?“ zeptal se Lysenko.

„Chce, abych ho pustil. Tak běž, běž...“ Ovčák okamžitě zmizel v křoví.

„Pojď se podívat, kam tak pospíchá.“ Saša si sundal batoh, Ivan položil svůj náklad, potom se vydali tiše přes les a pátrali po Archyzovi.

Pes proběhl jeden palouk, pak druhý. Ještě se tam houpala tráva, které se zvíře dotklo; podběl se obracel bílým rubem navrch a ukazoval tak cestu, a to už chlapi vykoukli na další palouk. Šli pomalu a opatrně.

Asi půl kilometru od cesty se jim naskytl pohled, jaký se tak často nevidí.

Uprostřed palouku skákal dokola na dlouhých nohou mladý jelen a za ním stejně hravě vyskakoval, vytáčel se celým tělem v běhu Archyz. Uši se mu cukaly, jazyk měl vyplazený, doháněl jelínka, který jednou vyhazoval zadní, pak zas skláněl hlavu s tupými paličkami parohů; tehdy Archyz odbíhal stranou, kde okamžitě vrážel do medvíděte stejně velkého, jako byl on sám, a všechno se opakovalo; nejprve Archyz pronásledoval žlutookého, dost vyzáblého chlupáče, pak zas medvěd ťapkal za ním a cenil zuby, jako by ho chtěl kousnout. Byla to opravdická hra. Nikdo nikomu nepodléhal, ale nikdo také neutíkal, protože všem třem se to moc líbilo.

Ivan našpulil ústa, jako by chtěl hvízdnout. Co všechno se na tom světě děje, čert aby se v tom vyznal! Když už i zvířata — odvěcí nepřátelé — hrají v divokých podmínkách kolo kolo mlýnský, tak to se asi svět brzy obrátí vzhůru nohama.

Saša si dal prst na pus: Pst!

Za deset minut, když se medvídek vydováděl, svalil se na bok, nepřestával se cenit a ukazovat své perleťově bílé špičáky, pak začal dělat kotrmelce, takže se jeho tlapy s černými polštářky vespod jen míhaly.

Jelínek se zastavil, jeho velké jiskrné oči si medvídě zvědavě prohlížely. A ovčák si lehl asi metr od rozpustilého medvídka, natáhl před sebe přední tlapy a položil na ně svou těžkou hlavu. Byl unaven. „Nechte mě na pokoji,“ říkal jeho ospalý pohled.

Koloušek si uštípl trochu šťavnaté trávy — hned tady, hned zas támhle, ale hlad zřejmě neměl a najednou se přenesl ladným skokem přes Archyze, jen tak tak, že ho nezasáhl kopytem. Ovčák nevyskočil, nehnal se za ním. Naopak, také si lehl na bok a zavřel oči.

„To jsou naši,“ zašeptal tiše Saša a ukázal Ivanovi, aby zůstal na místě, sám pak s puškou za zády vyšel dopředu.

Krok dva a už je na palouku, takže ho na zeleném pozadí mohli všichni vidět. Tomík polekaně zavětril, vyskočil a zmizel. Bobík

vyletěl, několikrát se ohlédl a také zmizel v křoví. Archyz tam rozpačitě stál. Saša zůstal také stát. Strčil ruku do kapsy, vytáhl suchar a natáhl ho směrem ke kamarádovi, kterého nebylo vidět. Z křoví naproti němu se ihned vysunula Tomíkova hlavička. Rozhlédl se a nesměle vkročil na palouk. Bobík se neukazoval.

„Tomíku, Tomíku...“, Saša natáhl ruku se sucharem.

Jeho pach už se zřejmě donesl k jelenovu čumáčku, nebo si prostě vzpomněl na nedávné setkání a odvážně, dokonce drze pohlédl na Archyze, přiblížil se k lesníkovi, ale dva kroky před ním se zastavil a začal couvat. Ucítil druhého člověka? Nebo ho zastavil pach pušky? Tehdy Saša sám udělal krok k ustupujícímu jelenovi, přitom však nepřestával říkat laskavá slova a sedl si do trávy. To je póza mírumilovnosti a klidu. Teprve pak se Tomík natáhl po sucharu, uchopil ho měkkými něžnými pysky, pohodil hlavou, odběhl kousek stranou a začal usilovně přežvykovat.

Archyz projevil výjimečnou chladnokrevnost: stál jako přibitý.

A Bobík se stále neukazoval.

„Bobíku, Bobíku!“ volal Saša vsedě.

Archyz se díval do houští: medvědě se určitě schovalo právě tam.

Jelen si dodal odvahy a dovolil Sašovi, aby se ho dotknul, a ovčák znova ulehl; když napětí opadlo, keře se zavlnily a ukázal se Bobík. Vyšel na palouk, zavětril, pak ještě chvíli větril, ale k Sašovi se přibližoval opatrně, obloukem, chvílemi se zastavoval. Zůstával stále deset kroků od něho a víc se přece jen nepřiblížil. Kdyby se objevila návnada! Jenže Saša už nic neměl. A tak hlasitě řekl směrem ke keři:

„Ivane, jdi napřed a počkej na mě na cestě. Hodinku tu s nimi zůstanu.“

Saša chvíli počkal, pak vstal, pohladil Tomíka, poškrábal ho na parůzcích, ještě pokrytých sametovým mechem, zavolal na Archyze a ve třech se vydali přes les dál od cesty.

Bobík se hnul za nimi, ale zachovával odstup. Pořád ještě nedůvěřoval.

Saša chtěl zlomit medvědovou nedůvěru. Pochyboval, že by se Bobík za tak krátkou dobu stačil někde setkat s člověkem a poznat zlo, jaké lidé mohou způsobit zvířatům. Jeho chování teď řídil pouze instinkt. Avšak v paměti zvířete se přece musí uchovat obrazy z dětství, a je-li tomu tak, musí si přece na Sašu vzpomenout! A to chce čas. Avšak Bobík stále nechtěl jít k člověku, který ho vypiplal. Saša se zastavoval, sedal si. Bobík si také sedal, ale kousek dál a nespouštěl své žluté oči ze Sašova obličeje. Koloušek už si chtěl zase začít hrát, ale Archyz líně

odmítl, a medvědě udělalo několik skoků stranou, cvaklo zuby, jako by upozorňovalo, že to není v tuto chvíli namístě.

Uplynula hodina. Saša byl už daleko, ale Bobík i nadále zůstával neoblomný. A pak došlo k uvolnění.

Tomík se prodral skrz hustou lísku, vyšel na nový palouk a vesele, graciézně přes něj uhaněl: na protilehlé straně lesa se pásly laňky a mezi nimi Tomíkova adoptivní matka. Jakou měli oba radost, že se setkávají, přestože se naposledy viděli nanejvýš před třemi hodinami! Stará laň pohybovala ušima, vrtěla ocáskem ve tvaru trojúhelníka, drcala Tomíka čumákem do šíje a ten se hravě otočil a vedl ji ke svým přátelům, kteří stáli nehybně v křoví.

Laň, ukonejšená klidem svého chovance, šla, aniž tušila nebezpečí. Saša popadl Archyze za obojek a vykročil na palouk. Božíčku, co tam v tu chvíli propuklo! Laň divoce uskočila; její vyvalené oči, plné hrůzy, zůstaly Sašovi ještě dlouho v paměti. Okamžik — a byla ta tam, když ještě dříve prchlo celé stádo. Archyz sebou trhnul, ale pochopil, že nesmí, a Tomík odklusal přes palouk a zmizel, aniž vůbec pochopil, proč vznikla taková panika. Teď už se samozřejmě nevrátí.

A Bobík? Ten zůstal nezúčastněně stát. Vyšel z křoví, nasál vzduch s pachem jelenů, které zatím nepovažoval za potravu, a začal tlapou šťourat ve starém kmeni. Dostal hlad.

Saša k němu šel, ale neměl úspěch. Medvědě couvlo. Kdyby měl něco na zub!

„Sbohem, divochu!“

Saša se chystal odejít. „Příště ti přinesu něco dobrého a uvidíš, že neodoláš. Jenom, prosím tě, neodcházej daleko.“

„Učiněný zázrak,“ řekl Ivan. „Kdybych to vyprávěl někomu ve vsi, tak tomu nebudou věřit.“

„Vědecký pokus,“ zasmál se Saša. „Rostislav Andrejevič mi zcela mimořádně dovolil brát s sebou Archyze, abychom našli naše chovance. To je moje drobotina. Ještě na mě nezapomněli. Jenom medvědě je už trochu zdivočelý. Pořád mi vrtá hlavou, jestli už měl Bobík příležitost setkat se s lidmi a jestli mu třeba něco neprovedli.“

Sašovy obavy nebyly neopodstatněné.

...Bobík, jak víme, opustil svůj zimní příbytek předčasně, v jeho noře se zalíbilo silnějším šelmám, než byl on. Zimní měsíce byly, jak se ukázalo, pro mládě nesmírně těžké. K jaru byl Bobík tak pohublý, že byl na něho žalostný pohled. Boky se mu propadly, kožich měl zvalený, oči neustále slzely, pohled měl najednou smutný a pokorný.

Nález v kantýně pro dřevaře mu trochu pomohl. Do sytosti se najedl suchých kůrek, až mu z toho bylo dokonce trochu zle, ale ne natolik, aby se od pochoutky odvrátil. A pak začaly hladové dny. Bobík se ještě dlouho potloukal kolem cesty, ale tam, kde našel jeden poklad, se už druhý pochopitelně nenašel. Chytré zvíře se přece jen nevzdalovalo od cesty, po které jen zřídka projížděla auta: doufalo, že bude mít štěstí.

A skutečně, „mělo štěstí“.

Dva cestáři s lopatami a kůly šli odstraňovat zával v jedné zatáčce, a jak se říká, setkali se tváří v tvář s Bobíkem, smutně vegetujícím při hledání potravy. Obě strany se v úleku k sobě obrátily zády, ale za chvíli se vzpamatovaly a zůstaly stát. Cestáři, chlapi jak hora, se zastyděli: vzít do zaječích před takovým malým zvířetem. Bobík si zase vzpomněl na laskavé ruce Molčanovových. Proč by měl vlastně prchat před lidmi?

„Chytnem ho?“ zeptali se jeden druhého chrabří cestáři, sevřeli v tlapách těžké kůly, nejistě vykročili dopředu, jako by před nimi nestálo medvíďe, ale přinejmenším rozzuřený tygr.

Bobík stál a čekal.

„Není nákej nemocnej?“ řekl jeden a zpomalil. „Hraje to. Tihle jsou mazaný...“ ozval se druhý a chystal se k boji.

Sbližování vázlo. Zvířeti se na těchhle lidech něco nezдалo. Ale místo nepřátelských útoků mu přímo pod nohy dopadl kus chleba. Bobík ho rychle rozžvýkal a už jim naprosto důvěřoval.

Přistoupil blíž.

Byl už tenkrát velký jako pořádný pes, a když se postavil na zadní, sahal dospělému člověku po prsa. Co se zubů a drápů tyče, příroda k němu byla štedrá.

V chlapech se probudila prastará lovecká vášeň. „Přilákej ho blíž, hod' mu ještě kousek,“ řekl ten odvážnější, „a já mu dám ránu zezadu.“ Položil si kůl na rameno.

Znovu, teď už asi tak tři metry od lidí, sebral Bobík chléb, zhltnul ho a dospěl k názoru, že dostane ještě něco, jestli půjde docela blízko. Nemohl bohužel vědět, co s ním hodlají provést. Žádná zvědavost, tím spíš žádný soucit nevznikl při pohledu na vyzáblého medvídka v těch drsných lidech. Od samého začátku se na něj dívali jako na kus masa, na sousto spadlé přímo z nebe. Když se Bobík důvěřivě natáhl k ruce podávající chléb, druhý chlap se rozmáchl a uhodil těžkým kulem medvědě po hřbetě. Vrah spoléhal na neočekávanost rány, ale Bobíkova reakce byla rychlejší. A tak, když se železný kyj snášel na zvíře k smrtelnému úderu, stačil uhnout. Přece ho však železo, jež se mu svezlo po skleslém zadku, zasáhlo dost bolestivě. Bobík měl ještě sílu skočit stranou a potom se rozběhl šílenou rychlostí pryč a zmizel v lese. Neviděl už, jak smolař lovec zasyčel a třásl rukama bolestí: kůl, který neuhodil do měkkého, ale do uježděné cesty, mu sedřel celé dlaně.

Bobíka bolely zadní nohy celý týden. Byla to taková nemoc, že se ani olíznout nemohl. Nebyla to otevřená rána, ale pohmožděnina. Tahle bolest mu teď stále připomínala, že existují tvorové, kteří stojí na dvou tlapách a jsou velmi záłudní. Od nich se dá očekávat všechno. A když je to tak, je lepší se před nimi mít na pozoru. Tato myšlenka se usadila v medvědově mozku na celý život.

A dokonce ani Saša — člověk, jehož pach, tvář a dobrotu medvěd znal — nedokázal Bobíka přimět, aby nebyl stále ve stěhu.

Divokost, kterou mělo medvídě v krvi a která byla během několika měsíců života u Molčanových potlačena, po tomto setkání zesílila a naopak oslabilu dobrotu a důvěřivost prvních měsíců života.

...„Tak ty po nich pořád pátráš?“ zeptal se Lysenko s nepředstíraným zájmem.

„No, nijak zvlášť tedy ne, jen takhle, když se potkají. Bojím se, že se k létu ztratí. Odejdu nahoru, a kde je pak budu hledat?“

Saša s Ivanem zrychlili, Archyz zůstával pozadu, ohlížel se. Tam, v zelené, svobodné říši zůstali jeho kamarádi. S jakou radostí by se teď ovčák obrátil nazpátek, aby přátele vyhledal a dosytosti si s nimi pohrál,

zaběhal si, až by ho brněly únavou nohy, usnul by za měkkého šelestu lesa na zelené trávě, tak příjemně chladící boky. Ale on mohl pouze snít o štěstí na svobodě. Povinnosti služebního psa Archyze svázaly od prvních dnů života a teď už ani nepociťoval tíhu řetězů, které na něj zavěsili už toho večera, kdy ho Samur přinesl v zubech pod ohradu dvorku Molčanovových.

Začalo poprchávat. Veliké kapky s šuměním dopadaly na listy; šustění sílilo, zmlkli ptáci, hukot řeky se vzdálil. Kapky houstly, déšť začal být vytrvalejší, stromy zmokly, byly zplihlejší a mraky klesly, téměř si lehly na ramena blízkých hor.

Vzadu bručivě zahřmělo. Jako by se hromu do toho moc nechtělo. A když ztichl, ještě víc se rozpršelo, déšť se uvolnil a už nepadaly kapky, ale celé proudy, rovné jak šňůry. Všude to začalo hučet, jednolitě šumění přehlušilo ostatní zvuky, dokonce i čvachtání bot na cestě. Archyz to nevydržel a vyrazil kupředu, když už do vesnice zbýval pouhý kilometr, zatímco Saša a jeho přítel se schovali pod plášť, na který nemá ovčácký pes podle statutu, jak se říká, nárok.

Májová bouřka se dostala pěkně do ráže. Hrom dohnal poutníky a teď v mnoha místech burácivě štípal zamračené nebe nad jejich hlavami. Blesky nebylo možné za mraky vůbec spatřit, jen na okamžik se tam vždycky rozsvítilo a zase zhaslo a hřmění se valilo hned za zábleskem a bičovalo a popohánělo déšť, aby se stihlo během vyhrazené doby vylít na každý čtvereční kilometr lesa takové množství vody, které mu podle názoru přírody patří.

Ani hory, ani lesy z vody strach nemají. Pokud to ovšem nejsou holé hory. Tam bývá po dešti záplava.

SEDMÁ KAPITOLA

TICHÉ KROKY

1

Laně vyplašené člověkem, psem a medvědem se přehnaly přes oblý hřeben hory, spustily se do hustého jedlového lesa, kde rostlo husté kapradí, a teprve tady zpomalily běh. Potom se zastavily a dlouho jedna jak druhá poslouchaly, uši na protáhlých hlavičkách bez parohů jim nervózně pocukávaly.

Mladí se srazili do houfu, ale už po několika minutách, uklidnění šelestěním lesa, začali škubat trávu, škrábat se svědicími čely o drsné kmeny starých jedlí, a dokonce i dovádět.

Ticho...

Staré laně se také uklidnily, natáhly šije po šťavnatých větvičkách a po trávě.

Jenom jedna chodila pořád dopředu — dozadu, pozorně se dívala do temné hloubi lesa. Čekala.

Kolik starostí měla se svým schovancem, to nikdo nespočítá, ani si nezapamatuje! Jakmile začalo jaro a s ním přesun zvířat, změnil se Tomík k nepoznání.

Nejprve to setkání se psem, podobným vlkovi, před zraky celého stáda. Tenkrát se Tomík nejenže nelekl, ale měl ze setkání dokonce radost a neutekl za stádem. Objevil se až za několik hodin a přinesl si na srsti tak hrozný, ještě docela čerstvý pach člověka, že před ním všichni jeleni uskakovali stranou, jako by byl malomocný. Že je adoptivní matka zaslepená láskou, ale i ona se až do večera Tomíka stranila, dokud z něho les nesetřel protivný pach.

Uběhla nějaká doba — a už je tu nové dobrodružství. Tomík přivedl ke stádu jednorokního medvěda. Přišli spolu, divže se jeden o druhého neopírali, a nepřestávali se kočkovat. Znovu nastala panika, stádo uprchlo a Tomíka nebylo vidět skoro celý den. Laň přestala žrát, chodila se svěšenou hlavou, trápila se, ale rozpustilé děcko příběhlo, a jako by se vůbec nic nestalo, otřelo se bokem o její starou srst.

Ve stádě, které se Tomíka ujalo, šel mezitím život docela klidně dál.

Nepozorovaně zmizela nejprve jedna březí laň, pak druhá, třetí, čtvrtá. Do té doby se ničím nelišily od ostatních laněk, snad jen silnějšími boky a smutným a zároveň neklidným pohledem svých velkých výrazných očí. Stejně se pásly, stejně lačně olizovaly mokré kameny u pramenů, svižně prchaly před sebemenším nebezpečím, ale v jejich pohybech se projevovala jakási zvláštní opatrnost. Jako by teď pro ně měl jejich vlastní život dvojnásobnou cenu.

V hodinách odpočinku tyhle laně často zničehonic zvedaly zavřená víčka, otáčely své jemné nervózní hlavy a s němým údivem se dívaly na své vystouplé břicho, v němž se něco vrtělo, žilo, nutilo srdce ke svíravému pocitu v předtuše čehosi neobyčejného.

Někdy k březí lani přicházela nějaká stará, zkušená samice a naprosto vážně ji očichávala a prohlížela, jako lékař při prohlídce, a budoucí matka stála klidně, pokorně svěsila hlavu, dokonce sklopila uši: vypadalo to, jako by naslouchala neslyšným radám, pronášeným starostlivou porodní bábou.

Zázrak příchodu na svět nového tvora se odbyval v naprosté samotě a bez jakékoli pomoci.

Když laň pocítila, že se její hodinka blíží, což bylo nejčastěji v noci, vzdálila se od stáda a vyhledala si osamělé místo, které si zapamatovala den předtím nebo ještě dříve. Za takové místo sloužilo nejčastěji husté křoví uprostřed lesa, kde díky listů ležící laňku nikdo neuvidí a ona ze svého úkrytu naopak spatří všechny, kdo se objeví v řídkém lese. Hodilo se také po pás vysoké kapradí. Laň v něm bude chvíli ve stínu laskavého keře přešlapovat a pak si lehne v očekávání toho, co má přijít.

Nikdo se nedozví a neuvidí, jak a kdy se malé narodí. Hlavou, měkkým pohybem nohou je laňka popostrčí blíž k sobě nebo se tiše a nepozorovaně otočí sama a začne je lízat, a nepřestane, dokud se maličký hubený tvoreček s vyčnívajícímí kostmi neunaví z této dlouhé, ale naprosto nezbytné toalety a nenatáhne se instinktivně k vemeni, aby se poprvé v životě přisál ke zdroji života, připravenému prozíravou přírodou.

Druhý den zesláblá laňka vstává. Také koloušek se chce zvednout. Bude dlouho a neohrabaně rozestavovat neposlušné nožičky, bude padat, až při tom narazí svou ochmýřenou tlamičkou do země, ale přece jen se zvedne, podívá se ospalýma očima na svět pod novým zorným úhlem a znovu se pokusí najít, ne hned napoprvé, ale třeba až poosmé, mateřské vemeno.

A to již podruhé začne laňka pořádně lízat skvrnitý kožíšek mláděte, jeho čumáček, nožky, záda; bude odhánět protivné mouchy, bude-li horko; bude celé hodiny stát pod jedlí v případě, že bude pršet, a drobeček se zatím bude snažit udělat krůček, zdolat vzdálenost od matčiny hlavy k jejím zadním nohám, a když si dodá odvahy, zkusí ji obejít dokola — že je ale velká! — ale nespustí z ní zrak, protože jeho prvním pocitem vždycky bývá hlad a příšerný, nepochopitelný strach z neznámého hluku kolem.

Vyhládlá laňka donutí malého, aby si lehl, a on si poslušně lehne a zdímně si, dokud mu nějaká protivná moucha nezabzučí přímo u ucha a on se nelekne a nevzbudí se, pak bude mžourat po tom podivném otravném tvorovi. A laň se napase někde opodál trávy, rychle zaskočí k potoku, kde bývá nahořklá voda, a stejně rychle se vrátí.

Dál už začne život na nohou. Koloušek se bude potácivě šourat za matkou a budou chodit den, pak druhý, pátý... Nohy malého zpevní, koloušek se bude kolébat a klást kopýtko daleko od sebe, a přece se již pokusí rozběhnout. Jejich samota skončí v den, kdy laňka zvětří nablízku své rodné stádo a stejně nepozorovaně, jako když odcházela, do něj vejde.

Laň se budou svou pohublou přítelkyni a jejího kropenatého syna nebo dceru zdálky prohlížet. Když se octnou blízko, natáhnou se s laskavým výrazem v očích ke kolouškovi, očichají jej, dotknou se za zvlášť zbystřeného matčina dohledu jeho hebké srsti a vzdálí se — nadlouho si zapamatují nového člena své nestálé pospolitosti.

Během května ve stádě, se kterým chodil Tomík, pořád někdo chyběl a pak najednou přibylo šest koloušků, graciézně skákajících a krásných ve svých puntíkatých kožíšcích.

Co se týče Tomíka, ten pokukoval po mláďatech jenom zdálky: mužská etiketa mu nedovolovala projevovat přílišnou zvědavost. Ale když jednou míjel ospalého kolouška, jehož máma se vzdálila, zachytil jeho vyplašený pohled — zafuněl, zastavil se a jaksi zdálky natáhl krk a přiblížil k malému svou hlavu s korunou. Koloušek vyvalil oči, zježil srst a Tomík se hrdě vzpřímil a zcela lhostejně, dokonce jaksi pyšně odkráčel svou cestou.

Tedy navlas stejně jako parohatý, svými vlastními starostmi příliš zaujatý samec, který kdysi Tomíka vylekal poblíž solné bažiny.

A mezitím stádo odcházelo výš, k průsmykům. Vzadu zůstávala nebezpečná údolí, kde je hodně lidí, vpředu je čekaly prostorné louky. Ale najednou se přesun zpomalil. Instinkt zvířatům napověděl, že je

čeká dlouhotrvající nečas. A každý déšť stejně jako bouřlivé tání sněhu a laviny, je v horách nebezpečný, a to je lepší přečkat nestálé počasí ve smíšených bukových a jedlových lesích, kde je jak potrava, tak i ochrana před nepohodou.

Toto stádo, stejně jako mnohá ostatní, se pohybovalo přibližně ve stejné výšce a od svítání do svítání neušlo více jak pět sedm kilometrů. Ve dne jeleni odpočívali, schováni někde v malinovém nebo javorovém houští, zhluboka vzdychali a snažili se u sebe udržet příliš bujná jednorocní mláďata, která toužila po samostatnosti parohatých samců. Poznenáhlu začínala mít hrdou vzpřímenou chůzi, stále častěji emancipované pohazovala hlavou s kostěnou ozdobou nad tvrdým čelem a roztahovala nozdry, tedy celým svým vzezřením projevovala přání odejít za území spravované starostlivými laněmi.

Svítání a soumrak — to jsou části dne, kdy jeleni pracují. Všichni bez výjimky se pasou na nějakém oblíbeném palouku se sladkou trávou, a když si nacpou břicha, pocítí nepřekonatelnou potřebu vyhledat nějakou solnou půdu a tehdy jdou k holým suťovým stráním nebo na okraj pastviny, aby se dosytosti napili ostré slané vody zpod kamenů nebo olízali od podzimu zbylé kusy kamenné soli, kterou jim sem shodili lesníci.

Když se nepodaří najít solné místo dost rychle, jsou jeleni ochotni jít i v noci. Tato životní potřeba, podobná žízni, je nutí znovu a znovu cedit skrz zuby bahno v těch místech, kde v dávných dobách byla sůl, kousat kořeny stromů, které kdysi dávno nasákly solí, zdolávat velké vzdálenosti. Mohla za to sladká vysokohorská tráva.

Zbytek noci zvířata spí na nějakém těžko přístupném místě.

Tomík se bál noci skoro stejně jako samoty. Nevzdaloval se od své hodné ochránkyně, lehl si vždy vedle ní, skrčil pod sebe nohy a vdechoval její pach. Pouze v takové poloze se cítil naprosto bezpečný.

Je těžké představit si mladé bez matek a starých zkušených laní. Stejně jako lidská mláďata, připravená o rodiče a všechny blízké. Laně nemohou své malé ničím chránit. Příroda jim nedala prostředky k ochraně. Snad jen tvrdé údery kopyt, kterými mohly odrazit drzého šakala nebo hladovou divokou kočku. Ale zato je příroda obdařila mimořádně citlivým čichem, sluchem a zrakem, rychlými nohama, schopnými nést jeleny rychlostí menšího auta. Utéci a schovat se — to byla ta hlavní věda, kterou ve dne v noci vštěpovaly dospělé laně svým odrůstajícím dětem.

Tomík byl nadaný žák, ale měl své mouchy.

Docela dobře si zapamatoval lekce ze života, k čemuž přispívalo i

to, že si vloni na podzim užil pár nepříjemností. Jizvy na jeho hřbetě připomínaly útok divoké kočky a otevřená prostranství zas drápy orlosupa, který se střemhlav vrhá z nebe. Ale v Tomíkově chování bylo zřetelně cítit zřejmou rozdvojenost pocitů. Zničeonic se vrhal tváří v tvář nebezpečí. Přátelil se s nějakým podivínským medvědětem. Sblížoval se s člověkem a pak dlouho na sobě nosil jeho pach. Právě proto se laň snažila udržet chovance stále vedle sebe.

No ale jak s ním má zůstat, když se přímo proti nim vyřítí černobílý vlk! Všichni prchají, jenom Tomík se ani nehne. A to ještě neviděla jeho poslední dovádění ve společnosti vlka, medvěda a člověka s puškou. Nedokázala si ani představit, že by si Tomík vzal zničeonic z rukou člověka nějaký pamlssek. Prchala a pak se trápila, neboť se bála, že se bude opakovat ta hrozná věc, která se přihodila jejímu vlastnímu telátku loni v zimě. Čas ubíhal, Tomík vždy přiběhl živ a zdrav, byl veselý, trkal laň do šije a ona zapomínala na vlastní trápení.

Tomík rostl a mužněl doslova před očima.

Jeho srst s příchodem jara ztmavla, dostala barvu bílé kávy, jenom břicho a nohy zůstávaly o trochu světlejší. Trčely mu vousy, už mu rostly ostré rozdvojené parohy; stále častěji zůstával nehybně stát v pyšné a vyzývavé póze, a když si hrál, skákal tak vysoko, že od něho laň nemohla odtrhnout okouzlený pohled. Jak běžel, vysoko a krásně vyhazoval nohy, širokou hrudí rozhrnoval keře a parohatou hlavu zakláněl dozadu. Jak dovedně a lehce přeskakoval kameny a jámy, jak odvážně vyhledával jen tak pro legraci souboje se svými vrstevníky. Když jednoho dne narazil na párek mývalů, rozedmul znenadání nozdry, ostrým kopytem odhodil drn a nebojácně na ně vyrazil, hlavu s parožím skloněnou k zemi. A potom se za nimi hnal, rozvášněný bojem, a když se vrátil, ještě dlouho poučil neklidné divoké oči a funěl, přičemž celým svým zjevem dával najevo, že je schopen adoptivní matku nejen vylekat svými nerozvážnými kousky, ale v případě nouze ji také ochránit před nepřáteli.

2

Předtucha jeleny nehradila. Začala doba dlouhých dešťů. Nejprve přešla teplá bouřková fronta a pak se začalo stále víc a víc ochlazovat; dvakrát nebo třikrát se nad horami vyjasnilo a na zemi se snášel mrazík,

aby trochu postrašil rozdováděný květen. Odněkud se přivalila bachratá oblaka nasáklá vláhou a z nich začal dštít protivný studený déšť.

V horách to čas od času zadunělo. To padaly laviny.

Bůhvíproč padaly nejčastěji v noci. Někdy se utrhly i ve dne, ale víc je bylo slyšet po nocích. Možná proto, že je v noci míň jiných zvuků, jsou tyto vzdálené katastrofy slyšet zřetelněji. Ale věrohodnější je toto vysvětlení: masy sněhu ve dne odtají a zvlhnou a po uplynutí několika hodin — tedy v noci — ztěžknou a zřítí se dolů.

Ať byly laně Tomíkova stáda sebeopatrnější a sebezpečnější, stejně je neminulo neštěstí.

Při přecházení hřebene na cestě za soliskem vystoupili jeleni za ranního rozbřesku po málo zalesněném temeni hory a nerozhodně se zastavili: opačná strana vrcholku, opásaného pruhem proděravělého sněhu, tak prudce klesala a byla tak holá a ošklivá, že zkušené laňky od sestupu odradila. Zřejmě by se hned otočily nazpátek, kdyby se dole pod hřebenem neukázal mírně se svažující úval s řídkým jedlovím, skrz které probleskovaly louže — zřejmý příznak výskytu pramenité vody, bohaté na soli.

Dvě laňky chvíli přešlapovaly na místě, pak opatrně vkročily do sněhu. A dvě letošní mláďata, zvědavá na všechno nové, se ihned pustila za nimi. Tomík s vrozenou touhou strkat nos všude, kde je něco alespoň trochu zajímavého, také vyskočil dopředu před svou matku, ale ta, ovládnutá podivným neklidem, ho ihned odstrčila a ucouvla. Její nozdry se chvěly. Laň sklonila svou hubenou šiji a začala s jakousi podezíravou důkladností očichávat těžkou sedlou vrstvu sněhu. Lehkonozí kolouškové skákali po sněhu. Nezvykle lechtivě dráždil jejich ještě měkká bílá kopytka. Mateřská starostlivost přiměla dvě laně, aby se přiblížily až k samému okraji sněhové pokrývky a rozdováděné koloušky odtamtud vyhnaly. Kdyby někdo viděl ten zrádný nános zespoda! Visel podél celého hřebene hory jako obrovský štítek od čepice a vrhal na ubohé křoviny dole dlouhý stín. Tisíce tun uvolněného, ztěžklého a jenom nahoře trochu přimrzlého sněhu visely v prostoru, připravené každým okamžikem se zřítit, stačilo nepatrně porušit jejich nestálou rovnováhu.

A takový okamžik přišel.

Sotva Tomík stačil uskočit asi tak o osm metrů k zakrslým horským jedlím, sníh povolil a bleskurychle, nehlučně, až z toho šla hrůza, zmizel v hloubce dobrých padesáti metrů. Tři kroky před Tomíkem zela neuvěřitelné příkrá strž; laň se doslova zázrakem udržela na samém

okraji, avšak dvě laňky s mláďaty a jeden parohatý jelínek, který si vyšel dál než ostatní, zmizeli s touž neskutečnou rychlostí a nehluchostí, s jakou se zřítíl dolů snůh.

Ze dna údolí se zvedl sivý sněžný závoj, podobný kouři. Stoupal v kotoučích vzhůru a rostl přímo před očima. Pak se rozlehla dutá, ale silná rána, jako by někdo tleskl do gigantických dlaní: to se s hlasitým zaduněním uzavřel vzduchoprázdny prostor vzniklý za řítící se lavinou.

Stádo sebou trhlo a prchlo.

A pak se rozhostilo naprosté ticho. Na boku hřebene zela široká černá rána od vrcholku až po samé dno údolí; hmota slisovaného sněhu prorazila v lese průsek, vyvrátila jedle i s kořeny, seřízla mláží a křoviny, promíchala to všechno s kamením a těžce klesla do koryta potoka a přehradila ho.

Ještě dlouho se vznášel nad úzkou dolinou sněžný prach, ze svahu se řítily z klidu vyrušené balvany a nad zátarasem se rozlila jarní voda, unášela větve, bahno, kalila se a sveřepě se drala do sebenepatrnější skuliny v přehradě, aby si co nejrychleji vydobyla průchod.

Nad místem katastrofy zakroužili čtyři supi. Snášeli se ve spirálách níž a níž a dívali se z výšky, nenajde-li se tam pro ně nějaká kořist.

Kořist tam byla, ovšem hluboko pod sněhem. Uplyne několik dní, roztaje navršený snůh a teprve pak se v hrbolaté špinavé hroudě ukáže tu přeražený kmen, tu kámen nebo třeba chlupatý bok, nebo malé otlučené kopýtko...

Ať byly některé události sebehroznější, jeleni na ně zapomínali. Někde v podvědomí se samozřejmě ukládalo krátké kategorické „ne“ vůči všemu nebezpečnému a stejně kategorické „ano“ vůči všemu užitečnému a dobrému, ale informace zůstávala do určité míry zastřená, rozpomínali se na ni teprve v příhodném okamžiku.

Stádo, které ztratilo pět členů, se přece jen nevzdalo pokusu přejít do sousední doliny. Stará laň je vedla oklikou, ale nikoli lesem, nýbrž výš, v naději, že se potom spustí rovnou k vyhlédnutému místu.

Stále ještě mžilo, slunce vykukovalo jen zřídka a pokaždé jen na chvíli, jako by se zlobilo na zemi, že se to na ní tak pomalu zelená. Výš v horách bylo zeleně ještě méně, ale na subalpinských loukách, kam stádo přivedla zkušená laň, se už objevilo moře zelených stonků třtiny, raných zvonků, bramboříků a sladkého pýru.

Tomík se opatrně rozhlížel na všechny strany. Bylo to otevřené prostranství... Jeleni se pásli a nevzdalovali se od příkrčeného březového lesíku. Přenocovali opět v lese, před svítáním vyšli na

pastvinu a začali sestupovat po schůdné cestě do vytouženého údolí.

Asi kilometr od horního okraje lesa až téměř do poloviny údolí čněl temný kamenný výstupek. Zvedal se vysoko nad lesem. Pod skálou ležel sníh a černal se zimostráz. Bylo to zlověstné místo.

Stádo chvíli postálo a napjatě poslouchalo. Klid. Kolem se ozývalo jen šelestění řídkého deště, jak mrholil prořídlym listím. Tomík také zpozorněl. Jeho čenichu se dotkl sotva postřehnutelný pach člověka.

Adoptivní matka sebou trhla a začala ustupovat do křoví, také to ucítila. Celé stádo znehybnělo.

Asi deset metrů od dna údolí se černal na kamenném výčnělku skály úzký výstupek, porostlý žlutými azalkami a rozkvetlým dřívěním. Byla to taková pěkná polička na květiny se dvěma mladými jedlemi na samém okraji. Tam vedla rozbořená zeď, která vypadala jako starodávná stavba s příkrými kamennými schody. A právě z této pěkné plošiny bylo cítit ono nebezpečí. Bylo to místo vhodné pro pozorování celého údolí, které odtud připomínalo zelené koryto. Bylo odtud velmi snadné kontrolovat řídký les s prokukujícími palouky a lepší místo na střelení bys těžko hledal.

Tomík šel dopředu. Vyzývavá smělost jej přivedla na palouk, který byl shora vidět jako na dlani. Zpod mokrého keře na plošině se vysunula krátká hlaveň pušky, černé ústí jezdilo sem tam a pak znehybnělo. Ještě vteřina a přijde smrt. Prst zmáčkne spoušť, ozve se rána a pak nastane tma... Stará laň se vydala za Tomíkem a cíl zakryla. Hlaveň se znovu hnula. Zřejmě se lovec rozmyšlel, má-li brát mladého krasavce nebo raději velkou laň. Najednou zavál vítr, líska se zakymácela ze strany na stranu a zakryla jeleny úplně; pozorné oči viděly už jenom kývající se zelenou skvrnu. Lovec tiše zaklel, a když se keř uklidnil, nikdo už za ním nebyl. Jeleni odešli.

Kozinský vylezl z křoví, opřel karabinu o kámen, líně se protáhl a zív. Z nezdaru si nic nedělal. Aspoň ušetřil patronu. Pod skálou leží vedle spacího pytle batoh plný k prasknutí. Má tam dost jídla. A jeleni mu neutečou. Když už se v tomhle údolí objevili, budou se tu nějaký čas pást, dostane je, kdy bude chtít.

Pytlák slezl dolů.

Od toho dne, kdy byl vynesena rozsudek, uteklo hodně vody.

Už ve chvíli, kdy Kozinský uslyšel svůj ortel, rozhodl se, že uteče. Dav u východu, vrata dokořán, jako by ho zvala, bezradný strážný, slovo špitnuté ženě, úprk zástupem lidí, který se před ním v úleku rozestoupil, skok do příkopu, zašustění listí, utichající hluk na vesnické ulici a bylo to. Byl na svobodě.

Asi kilometr od vesnice už šel docela klidně. Les — to byl jeho živel. Kozinský věděl, kam zamíří pronásledovatelé: určitě si budou myslet, že zločinec prchá na jih, do rezervace, kde široko daleko nepotkáš ani živáčka. A právě na jih nepůjde. A nepůjde vůbec nikam, zůstane nějakou dobu tady, na příkrém úbočí Skalnatého hřebene, pokrytého hustou džunglí. Je to skvělé místo! Z vysoko čnějící kamenné stěny je vidět cesta a dá se odtud výborně kontrolovat. A v téhle kamenné stěně ví o dvou, o třech hlubokých jeskyních, jimiž je možné vylézt nahoru jako komínem. Ať si ho zkusí chytit! Za hodinu, jen co si trochu odpočine, bude mít pušku, pás s patronami, dalekohled, a dokonce pár konzerv: jelení ve vlastní šťávě. Ještě že ho napadlo schovat ve své skrýši kromě pušky i pár kilových sklenic! Jako by předem něco tušil.

V určenou dobu se syn u starého dubu neukázal. To nic, nějak to přečkáme. Asi je tam doma sledují.

Kozinský seděl v průchozí jeskyni celé dva dny, karabina se už začala celá lesknout, jak ji pořád netrpělivě čistil. Dalo se tam sedět a občas kouknout na cestu i k vesnici. A když si vylezl nahoru, tak byl vidět jeho dům, mohl odtud klidně pozorovat zahradu, kde se měl objevit syn.

Třetí den pytlák, přesvědčený, že už se sledováním jeho domu přestali, vylezl ze své nory a v pořádku došel na smlouvané místo. Stál asi čtyřicet minut v křoví a najednou se usmál: jeho synek Peťka vstával ze země a zíval — nějakých dvacet metrů před ním. To je celý on, trochu si při čekání zdřímnul!

„Já tu ležím od čtyř od rána,“ řekl Peťka a otíral si rty, jak ho otec políbil. „Včera tě odjela milice hledat do rezervace, tak jsme si s mámou mysleli, že už sem můžu.“

„A co máma?“

„Je v pořádku. Říkala, že sem zítra přijde taky.“

„No výborně. Řeknu jí, co a jak má dělat doma, než se vrátím.“

„Kam chceš jít?“

„Počkej, kdy máme ten velkej svátek? No to jubileum? Za dva roky? Tak to se vrátím. Bude amnestie. A zatím si odpočnu na čerstvým vzduchu. Nemusíte mít vo mě strach. V létě se ubytuju nahore u průsmyku a na zimu se přestěhuju sem.“

Domluvil a zpozorněl. Pušku z ruky ani na vteřinku neodkládal. Teď z něho byl hrozný, všeho schopný člověk, ale Peťka se ho nebál. Chlapec ho pokládal za odvážného a smělého, nic víc. To je toho, že zabil jelena!

„Připrav mi batoh a odnes ho do křoví,“ řekl otec. „Tady máš seznam, co potřebuju. Spacák chci ten lehčí. A nezapomeň břitvu, slyšíš?“

Uprchlík prožil týden poblíž vesnice; dvakrát za ním byla manželka, a teprv když jí dobří sousedé naznačili, že je sledována, řekla muži, aby tu déle nezustával. Co když ho někdo uvidí!

Kozinský, už naložený vším, co potřeboval, odešel na západ a pomalu se blížil k průsmykům. Nepospíchal, tam ještě byla dost velká zima.

Skálu tyčící se uprostřed údolí si oblíbil, protože z ní byl dobrý výhled. Dole, kde rostl hustý šípkový keř, si Kozinský udělal lůžko, položil tam spací pytel, batoh, jednou denně rozdělával oheň z drobných třísek, aby bylo míň kouře. Hned vedle objevil pramen. Den trávil v lese, celé hodiny proležel na horní plošině, vylézal dokonce ještě výš, odkud bylo vidět čtyři kilometry daleko. Byla to docela otrava, ale ne větší, než jaká by byla na Sibiři.

Když jeleni zmizeli a z lovu sešlo, Kozinský si ještě jednou prohlédl dalekohledem údolí. Všude bylo ticho. Bude zřejmě poledne — čas na oběd. Teď si zapálí oheň a... co si dnes dáme? Batoh je zatím plný. Má tam uzené maso, kroupy, dokonce cibuli. Láhev s lihem ještě neotevřel. Tu má pro všechny případy, třeba na takový smutný den, jako je dneska.

Mžilo. Nepromokavý plášť s kapuci ztmavnul. Dnes to není na procházky. Nají se — a spát.

Kozinský se naposled rozhlédl, rozhrnul mokré trnité keře, prošel jimi se zvednutou brokovnicí, aby si ji nenamočil, a když se skoro v podřepu prodral ke svému obydlí, okamžitě zalícil. Schoulený jezdil puškou kolem dokola a pořád odněkud čekal nějaké hrozně překvapení a povel: „Ruce vzhůru!“ Uběhla minuta, druhá. Kozinský si otřel zpcené čelo a ještě jednou přešel očima svou skryš. Spací pytel je na svém místě. Bílá břitva, mýdlo v zelené krabičce a ručník leží na kamenném výstupku. Sekerka je u ohniště. Všechno leží, jak to tu nechal.

Ale chybí batoh.

Kozinský se shýbnul, pak si klekl a prohlížel si půdu. Na jemném šterku byly nejasné stopy. A skrz keře byl nový průchod: tak tudy zloděj

vyšel — batoh táhl po zemi. A nakonec zřetelná stopa na hlíně, stopa velmi podobná otisku bosé lidské nohy. Medvědí stopa!

Pytlák, rozzuřený jako ďas, se vydal po této stopě přes les a šel by tak zřejmě až do večera, ale zloděj prchnul do takových houštin, že se tudy dalo prodírat snad jen po břiše.

Medvěd táhl batoh za řemeny. Copak se ani na chvíli nezastaví, aby si z lupu vzal aspoň jeden dobrý kousek?

Kozinský obešel houštiny propletené liánami, dobré dvě hodiny procešával les; stopa se mu však ztratila úplně, a tak si od plic zanadával a šel nazpátek a cestou přemýšlel, co si teď počne. Má se vrátit k Sachovce pro nové zásoby, nebo se má zatím spokojit s tím, co les dá?

Že to ale byl divný medvěd! Jak to, že se nebál člověka? Ještě se snad v horách nestalo, aby medvěd okradl lovce. Turistu nebo dřevorubce, to ano. To se občas stávalo. Ale člověka s puškou! Vždyť pach pušky už sám o sobě je pro medvědy tabu...

Pytlák si znovu vzpomněl na jeleny.

Teď by mu maso přišlo vhod!

4

Bobík měl ten den smůlu, bloumal po lese a měl hlad, a k tomu ke všemu ještě začalo poprchávat. Zatímco přemýšlel, kam se má vydat, déšť zesílil, ozvalo se zahřmění. Medvědě našlo suchou jámu, stočilo se v ní do klubka a usnulo — doufalo, že alespoň takhle zapomene na hlad.

V noci se chtělo zvednout, ale les se mu zdál příliš nehostinný, studený, a Bobík zhluboka vzdychl, znovu se skulil a za svítání, kdy se zase, teď již důrazně, ozval žaludek, vyskočil, oklepal ze sebe nalepenou hlínu a začal tím, že pozorně prozkoumal na břehu řeky všechny ztrouchnivělé kmeny a vybral z nich larvy a červy. Bylo to trochu málo, ale co dělat! Pak mu padla do oka planá cibule. I tu snědl. Rozbořil vosí hnízdo, vykoledoval si za to spoustu žihadel, ale alespoň se trochu namlsal medu. Už se chtěl vydat do zahrad, ale odtamtud se ozval nějaký hluk, a tak si to s tím nebezpečným nápadem přece jen rozmyslel.

Celý den Bobík smutně šplhal z jedné hory na druhou, vyhrabával kořínky a staré platanové oříšky. Byl to nejtěžší měsíc roku. Co nevidět začne léto, pak aspoň dozrají třešně, potom maliny, plané hrušky. A zatím

vládlo něco jako velký púst.

Kozinského ucítil už zdálky, chtěl se vyvarovat pokušení, ale přes pach cizího člověka s puškou to zavonělo dobrým kouřem od ohně. Ne ledajakého ohně, ale ohně, na kterém se dělají moc dobré věci. Copak může odejít od takových lákavých pochoutek?

Bobík ležel pod keři asi tak sto metrů od vyčnívající skály a vdechoval vábné vůně. Oheň uhasl, vůně se skoro docela rozplynuly, avšak medvěd neodcházel. Pod skálou se ozvalo štrachání, šípkovým keřem se prodral člověk a začal se škrábat na skálu. Ale ta vůně nepocházela od něho, nýbrž zdola, odněkud zblízka. Bobík se zvedl.

Na skále bylo ticho. Kozinský ležel a pozoroval dalekohledem údolí.

Nejprve nesměle, pak rychleji, dokonce poklusem, pak zas po bříse se Bobík přiblížil k doupěti, proplazil se pod keři a octl se přímo před vchodem do kamenného brlohu. Tady už se na všem stačil usadit pach člověka, kouře a pušky. Skrze tyto pachy se důrazně probíjel ten, který vlastně medvěda přilákal.

Vůně pocházela od zeleného, k prasknutí napěchovaného zapnutého tlumoku. Když Kozinský odcházel, nechával všechno tak, aby měl za minutu sbaleno. Jenom břitva, mýdlo a ručník zůstávaly na kamenech a ještě zvlášť sbalený spací pytel.

V batohu ležel kus uzeného, chléb a další chutné věci, Bobík se dotkl pytle tlapou, kutálel ho z jednoho místa na druhé, potom popadl vak do předních tlap, zvedl se a odnášel kořist v náručí. Prodral se šípkovým keřem, pak se mu podařilo zachytit tlapou popruhy z plachtoviny a tak vlekl pytel po zemi; funěl námahou, jak se snažil být co možná nejdál z nebezpečného území.

V lese šel zase po zadních, padal, vlekl pytel, ale všechno to dělal rychle, popoháněn strachem z pronásledování a také hladem.

Prolezl pod hustým ostružiním, vylezl na kameny, přešel štěrkovitou suť, vystoupil na vyvýšeninu a netrpělivě hrábnul tlapou po batohu.

Pevná látka se neroztrhla. Rozzlobený Bobík chytil řemeny do zubů, až pytel začal povolovat ve švech: na kameny se vykutálel celý obsah, něco cinklo, začalo se to kutálet dolů, ale hladový Bobík měl jiné starosti; zakousl se do chleba a hltal dobrou střídu, takže jej ve chvílce spořádal. Pak přišlo na řadu maso. Toto jídlo, které medvěd doposud neznal, ho lákalo jak vůní, tak i chutí. Maso bylo trochu osolené, potřené česnekem a Bobík byl přímo nadšen, když polykal vydatná a dobrá sousta.

Když maso zdolal, pocítil příjemnou únavu a ospalost — pravé příznaky nasycení. Lenivě začal prohlížet zbylé věci. Očichal, rozbalil a

upustil na zem pečlivě vyžehlené prádlo. Látka bůhvíproč Bobíka rozčilovala; s velkým potěšením udělal z prádla hromadu cárů, a zvláště vychutnával praskání, když trhal košile. Po trávě se rozkutálely pečlivě uzavřené zavařovací sklenice. Medvěd jednu několikrát obrátil, kutálel ji kousek a pak ji nechal být na pokoji.

Jeho pozornost upoutala kovová polní láhev se šroubovacím uzávěrem. Zvedl ji, pustil na zem, zkusil do ní kousnout a odhodil ji. Vevnitř to zažbluňkalo a Bobík znovu sáhl po hračce. Ale v tu chvíli spodní vítr přinesl pach člověka a Bobík usoudil, že bude lepší vzdálit se.

Kozinský minul své věci asi o sto dvě stě metrů, ale na vyvýšeninu nevystoupil, šel spíš napravo, zatímco pohupující se Bobík s plným břichem už zdolával další kopeček a tam také ulehl mezi kameny.

Spal tvrdě a dlouho, vzbudil se k ránu obrovskou žízni a ještě potmě upaloval dolů, ale nikoli k vodě, nýbrž k místu, kde hodoval.

Na vršku vedle sebe nehlukně pobíhali liška a šakal. Přiběhli sem zároveň a teď se rvali, ačkoli nevěděli kvůli čemu. Že by kvůli sklenicím?

Když šakal spatřil Bobíka, stáhl ocas a utekl. Jen na rozloučenou ze křoví zavzlykal. Avšak liška připravená k boji se odvážila vycenit zuby, ale medvěd se na ni ani nepodíval. To je mi taky sok!

Očichal sklenice, dotkl se tlapou láhve. Vevnitř to zase zažbluňkalo. Zvuk vody! A on měl takovou žízeň!

Dlouho láhev otáčel v tlapách, nadhazoval ji, zkoušel do ní kousat, znovu ji vyhazoval do vzduchu, dupal po ní. Čutora se promáčkla, ztratila původní tvar, ale jako dřív lákavě žbluňkala. A vtom měl medvídek štěstí. Chytil do zubů zátku, ta povolila a z hrdla začalo téci. A než si medvídek uvědomil, jak je ta voda hořká, už se mu vléval velký doušek do žaludku.

Bobík se polekal a odhodil láhev. Tlamu měl v jednom ohni, žhavá tekutina se mu rozlévala po útrobách. Medvěd nemohl zavřít tlamu, zběsile otáčel hlavou, vydával šílený ryk a celý zoufalý kopl tlapou do skoro prázdné láhve, takže odletěla asi deset kroků daleko.

Oheň vevnitř už skoro zmizel, pálení v tlamě se také zmenšilo. Ale teď Bobík pocítil jakousi bujnost. Zvedl se na zadní a vykročil po kamenech, ale na každém kroku zakopával a potácel se.

Světla stále přibývalo, začínalo ráno, zamračené a studené, celé nasáklé vodou. Mlha uvízla v lese, všechno bylo rozmazané a nezřetelné. Když vezmeme v úvahu medvědův stav, musíme počítat, že

pro něho byla viditelnost ještě horší. Bobík lámal keře, zahryzával se do kmenů stromů, chraplavě řval, takže si obyvatelé lesa lámali hlavy, čím hlas se to ozývá tak brzy po ránu v březovém lesíku.

Medvěd, omámený líhem, se z vyvýšeniny svalil skoro po hlavě, narazil na potok a začal lačně pít studenou vodu. Ulevilo se mu, na několik minut vystřízlivěl. Když se pak odtrhl od vody, rozhlédl se kolem již trochu chápavěji. Ale tento příjemný stav trval jen několik minut...

Líh, který jej tak záludně otrávil, se teď zředil a začal na zvíře působit s novou intenzitou. Bobík se jen s největším úsilím dokázal vypoátet od potoka. Klátivě prošel mokrým vřesem, s vypětím všech sil urazil deset metrů a líh mu znovu stoupl do hlavy. Medvěd se svalil, spadl, neohrabaně se převrátil na bok a upadl do těžkého, neveselého opileckého spánku.

Kolem prošla liška. Podívala se zdálky, jestli náhodou nezdechl.

Přistoupila blíž, ještě blíž, a najednou se jedním skokem octla nějakých sedm metrů od medvěda: byl z něho cítit jakýsi podivný puch. Liška štítivě pokrčila čenich a šla po svých.

Bobík spal dlouho. Postupně se jeho vědomí projasňovalo, začal klidněji dýchat, rozvalil se pohodlněji a konečně otevřel oči. Měl pocit, jako by byl nemocný. Ale svět kolem něho vypadal stabilně a docela normálně, ne jako včera. Přešel les a kameny zkaleným pohledem, zvedl se a odpotácel se k potoku. Vody tentokrát vypil obrovské množství. Vlezl si do vody až po břicho, chlad ho trochu osvěžil a od potoka už Bobík odcházel docela jinak.

Cestou si uždíbl nějakou travičku, rozžvýkal listy tavolníku — ne proto, že by měl hlad, ale nějak to potřeboval — a za hodinku, za dvě pocítil, že ho chorobná slabost opouští, sil mu přibývá a všechno se zas vrací do normálních kolejí.

Sklenice, válející se mezi kamením, ho nelákaly. Vzpomínky s nimi spojené byly ještě příliš čerstvé, proto se Bobík vydal vzhůru údolím, které bylo ještě stále zataženo šedým mrholcím mrakem.

OSMÁ KAPITOLA

NOVÁ JESKYŇĚ

1

Lidé nadávali na ošklivé deštivé počasí, kudy chodili, mračili se a zkoumavě si prohlíželi šedivou oblohu. Stává se přece, že člověk někdy musí o déšť skoro škemrat, jindy se zas rozprší, a ne a ne přestat.

Horské řeky se zkality, zpěnily a nesly s sebou spousty nejrůznějšího lesního smetí, přitom s sebou strhávaly podemleté osiky i s kořeny, keře, staré kmeny jedlí a habrů, zčernalé stářím, které se na březích povalovaly bůhvíjak dlouho.

A kromě toho tento déšť dřív než slunce rozhnětl a potom přeměnil

ve vodu skoro všechn sníh na vysokohorských loukách. Hnědé a narudlé kopce se obnažily v celé své zimní nevzhlednosti: zůstala jen stará scupovaná tráva, rozbrázděná skrzskrz myšními chodbičkami, ještě na podzim mrazem zahubené stonky lopuchů, bolševníku a cizrny. V úžlabinách, kde sníh roztál naposled, ležely černé skvrny unavených rododendronů. Na jejich holých a mokřích proutcích, které vypadaly jako hromada zdechlých hadů, nabobtnala poupata, která se objevila ještě na podzim. Čekala na slunce.

Země nasáklá vodou čvachtala, byla studená, ale už z ní vyrážela pevná, silná, masitá stébla čemeřice — jedovaté rostliny, jednomyslně prokleté pastevci všech zemí a dob.

Na loukách bylo pusto. Jenom skuteční horolezci — kamzíci — neopouštěli své rodné skály, a dokud se neoteplilo, spokojili se s málem: suchou loňskou trávou a rok starými větvičkami z březových keřů.

Se sykotem a hřměním se řítily laviny. Břízky setřásly z kmenů sníh, ale stále se ještě ze zvyku nemohly narovnat. Od jejich hnědavých pupenů stoupala sladce nahořklá vůně. Skrz závěs z drobného deště tajemně a černě prokukovaly vysoké jedle.

Sníh roztál také u vysokohorské chaty, kde hospodařil Alexandr Sergejič. Staříkovi se podařilo znovu opravit zborcené, od sněhu zprohýbané domky ve tvaru polokoulí. Teď už nebyly tak hezké, ale přece jen mohly poskytnout přístřeší unavenému národu turistů.

Když byl Alexandr Sergejič s opravami hotov, rozhodl se zajít na svou starou chatu Studenou. Jelikož vysoko v horách už sníh roztál, usoudil, že bude možné vydat se rovnou po známých cestičkách, po trase, kterou znal jen on a ještě takových pět jiných lesníků, a nebude muset jít oklikou. Počítal, že přespí někde u Džemaruku. Tam nedávno postavili boudu.

Sergejič obhlédl své panství, dal si na záda batoh, za pás sekeru a časně zrána vyrazil rovnou na východ. Cestou se snažil nevzdalovat se příliš od rozmočených pastvin, aby se nedostal do nějaké nepropustné rozsedliny. Mlha mu bránila v orientaci. Když byl od základny asi dva kilometry daleko, spustil se prudký liják.

Sergejič se podíval na svůj promočený plášť, rozhořčeně si odplivl a otočil se nazpátek.

Stopy na zavodněných loukách nezůstaly. Alexandr Sergejevič šel spíš podle oka než podle zvláštních znamení, protože když má člověk před sebou šedivou šumící stěnu deště, nemůže být o orientačních bodech ani řeči. Uběhla hodina, pak druhá, ale kolem se vůbec nic ani

trochu nepodobalo základně, kterou nedávno opustil. Už bylo jasné, že zabloudil.

Chvíli přešlapoval na místě, stále víc cítil nepříjemnou vlhkost na ramenou a na kolenou. Boty měl úplně promáčené. Strach neměl, jenom usilovně přemýšlel, na jakou stranu se má vydat, aby co možná nejdřív narazil na les a udělal si oheň.

Odbočil trochu doleva, kam se mírně svažovala louka. Dokonce zrychlil krok, neboť počítal s tím, že co nevidět narazí na jedlový les a odpočine si u ohně. Ale najednou se octl na okraji propasti, avšak říci, jak je hluboká, bylo těžké. Sergejič si pod vousy rozzlobeně mumlal něco o ůlpassovi, který má v takovém nečase raději zůstat sedět za pecí. A tak se vydal podél strže a za chvíli znovu došel k rozsedlině. Chtěl jít napravo podél ní, vlezl si proto do křoví; to jej vedlo stále dolů a tam před ním najednou — kde se vzala tu se vzala — vyrostla vysoká mokrá kamenná stěna.

Pod stěnou trčely malé zkroucené bukové stromky, černalo se tam křoví. Sergejič, celý zničený, se rozhodl jít stále podél propasti a podívat se po jeskyni nebo prohlubni, kam by nepršelo. Cestou porazil jeden suchý strom a hodil si ho na rameno. Co když tam, kde si bude chtít rozdělat oheň, žádná souška nebude! Naštěstí se za chvíli na vyvýšenině, ne víc jak tři metry vysoko, objevila vystupující plošina a nad ní zel černý otvor.

Nejprve hodil nahoru suchý kmínek a potom tam vyšplhal sám.

Nebyl to vchod, ale jednoduše skulina mezi dvěma rozbíhajícími se svislými stěnami. Ohnul na stranu zimostráz, jenž se přilepil ke kameni, a odvážně vlezl dovnitř.

Dva metry dlouhá úzká chodbička se rozšiřovala, nebylo tam však žádné proudění vzduchu. To znamená, že to není průchozí jeskyně.

Alexandr Sergejič shodil batoh, plášť, rozsekal svou soušku a brzy začal z otvoru stoupat příjemný dým, což nasvědčovalo tomu, že jeskyně není zrovna malá a nějaký tah v ní přece jen je.

První hodinu neměl správce kdy dívat se po tmavém prostranství. Sušil se. Potom si na sebe spokojeně natáhl teplé, kouřem provoněné oblečení, pověsil podrážkami nahoru své vysoké boty, posadil se na kámen pouze v teplých ponožkách, které mu pletla žena, a sklonil se nad sporým ohněm. Zařídil se dobře.

Začalo se schylovat k večeru; chvílemi lilo jako z konve a chvíli zas sotva mžilo, ale pršet nepřestávalo a Alexandr Sergejič si uvědomil, že bude muset na tomto místě, kam ho přivedl sám osud, přenocovat.

Ještě dvakrát se vydal pro dřevo, aby mu vydrželo až do rána; místo peřiny si nalámal větve a ulehl u ohně. Co mu chybělo?

Už za soumraku vykoukl ven. Přestalo pršet. Nebe se zvedlo, v dálkách se projasnilo, ukázala se bílá čepice jakési hory.

„No tak se podíváme, kam jsme se to vůbec dostali...“ s těmito slovy vyšel na kamenný práh a zvedl k očím dalekohled.

Na pozadí tmavnoucího nebe se objevil hřeben a on v něm okamžitě poznal známý zvlněný vrchol, který je vidět ze základny, ale v trochu jiném úhlu. A potom mu ještě padla do oka opuštěná hůrka, která vypadala trochu jako stan. Když jsou kolem samé známé hory, tak tu někde blízko musí být chata.

Alexandr Sergejič zaklonil hlavu a přidržel si čepici. Stěna nad jeskyní, když si ji pozorně prohlédl, nevypadala tak příkře, rostlo na ní hodně keřů, a dokonce i javor se silnými kořeny. Kameny ležely jeden na druhém, dalo by se tu vylézt. Co když je přímo u základny?

„Ale, risknem to!“ Plivl si do dlaní a začal šplhat nahoru, dozadu se však neotáčel, aby neztratil rovnováhu.

Konečně se vyškrabal navrch; bylo to asi jen třicet metrů nad jeskyní. Když vylezl, rozzářil se. Měl pravdu!

Asi kilometr odtud se černala stará bouda. Cesta k ní mírně stoupala. A ještě dál se tyčil Ešten, velký a hranatý jako starodávná almara. Na jedné straně napůl zakrytý oblaky jiskřil ledovec Kušta. Známy obrázek. Dvacet minut a je doma. Jenom se vrátí dolů do jeskyně pro své věci.

Ale když se Alexandr Sergejič podíval dolů, pochopil, že spustit se k jeskyni je daleko obtížnější a nebezpečnější než vylézt nahoru, přestože je to jen pár desítek metrů. Když vystupoval, neotáčel se dozadu. Teď, když se podíval dolů, zatočila se mu z toho hlava. Pěkná propast, jen co je pravda! Na dně už zatím začínala houstnout mlha. Kdepak, v jeho věku už je pozdě začínat s horolezectvím.

Ať si tam věci zatím zůstanou! Vyrazil k boudě napříč škvárovým paloukem s holými místy, pokrytým velkými úlomky skal. „Přespím tu a ráno zajdu pro věci.“

Když se setmělo, zvedal se už nad boudou líný kouř, v okně blikalo červené světlo petrolejky.

Výprava se nezdařila. Bude se muset odložit, až bude lepší počasí.

Průsmyk, to není pouze kostrbatý úzký hřeben, ze kterého, když se na něj vyšplháte, máte pěkný rozhled na obě strany — na jih i na sever, a z něhož, když si odpočínáte, můžete sestupovat po druhé straně.

Podél celého Velkého Kavkazu neexistuje přesně vyznačená vodorovná hranice nebo viditelný pahorek se sestupem na obě strany. Nejčastěji jsou to rozsáhlé kostrbaté, nerovné plošiny se sestupy a proláklínami, vedoucími, na různé strany, zbrázděné velkými a malými soutěskami, stuhami potoků, posázené chlumpy, přeťaté hlubokými údolími, která sem vystupují ze všech stran tak rafinovaně, že člověk nejdřív ani nepochopí, odkud jdou a kam.

Na severní straně hlavního hřbetu se rovnoběžně s ním táhnou další hřebeny; jsou od něho odděleny širokými zalesněnými údolími a úzkými soutěskami. Občas se mezi hřebeny vyskytnou sedla, ale nejčastěji bývají rozřaty nějakou říčkou, jakoby rozseknuté sekerou. Tyto štěrbinové široké kolem sta a hluboké několik set metrů jsou naprosto nepřístupné.

K Velkému Kavkazu vedou i příčné hřebeny, které narušují jakýkoli pořádek a symetrii. Zvedají se nad povrchem země ještě desítky a desítky kilometrů od průsmyků, lezou stále výš k obloze a jaksi nepozorovaně přecházejí v jednotný komplex náhorních plošin ve výšce kolem dvou kilometrů.

Jeden z takových hřebenů protrhává lesy kousek od Sachovky a tyčí se v podobě strmé stěny nad sutí, porostlou dubovým lesem. Jde hodně do šířky, pozvolna se přibližuje k paralelnímu hřebeni, splývá s ním a za druhým výstupem přechází do systému skalnatého plató. Tam už les neroste, ani tam nejsou rozlehlé louky, zato je tam velká náhorní plošina, podobající se nějakému náměstí ve městě, kde nedbalí stavitelé rozvrtali starou dlažbu, vyhloubili tam různé příkopy, navršili celé hromady kamení, šterku a kopce písku, ale položit asfalt už nestihli. V tomto neuspořádaném chaotickém místě tu a tam rostly pahýly břízek, ve spárách se uchytily keře vřesu, střemchy a hlohu, severní svahy si oblíbil drobný rododendron a na jižních vyrostly tvrdé trsy štetinaté trávy. Je to krása, a zároveň člověka až zamrazí — takový se tu naskýtá prvobytný, drsný pohled, že tu chybí snad už jen neandertálec v kožešině a s kyjem v ruce a ještě párek šavlozubých tygrů — to k dovršení malebnosti obrazu. Ze tří stran se v dálce zvedají osamělí

horští velikáni; na úbočích mezi kamením jiskří sníh a ledovce; tyto štíty vypadají jako obrovské mrakodrapy se skvrnami oken, která nespokojeně shlížejí na nedostavěné náměstí a na nepořádek pod okny.

Kdybyste se chtěli dostat k Hlavnímu průsmyku, museli byste přejít tuto planinu, projít kolem nižšího hřebene a mírně zahrnout podél dvou hor, půjdete přitom po drobné suti, která se řítí dolů v závratných vírech.

Právě na okraji této kamenné náhorní roviny byly přilepeny domečky turistické základny, opravené Alexandrem Sergejičem.

Když člověk stojí uprostřed roztroušených balvanů a vidí nesčetné průrvy, z nichž není východu, koryta potoků, která zničehonic končí, dívá se na širokánské prostranství z bílého vápence a sádrovce, jen místy pokryté rostlinami, napadne ho bezděčná otázka: kam mizí voda, která se tu vylévá z mraků v takovém množství, že by to stačilo ruským stepím přinejmenším na pět šest úrodných sezón? Jak je možné, že se toto plató neutopí v záplavách vody, když začnou roztávat tři až čtyřmetrové vrstvy sněhu, které je pokrývají? Ani bažiny, ani mech, který by vsákl vodu, tu skoro neuvidíš. Nejsou tu ani větší potoky, jimiž by voda odtékala.

Že by se vypařovala? Ale v takové výšce skoro nikdy nebývá horko. Vsakuje se? Ale tady je to přece samý kámen. Prosakuje spárami v hornině? Ale kam?

Hydrogeologové říkají, že deště, které tu spadly v době rusko-kavkazské války, urazily v hloubi země stovky kilometrů a vystoupily šterbinami v Krasnodonu teprve v šedesátých letech našeho století; k Rostovu dorazí na začátku příštího století a tehdy doplní vody v Azovském moři. A déšť, který právě promočil Alexandra Sergejiče a zmizel spárami ve skále do hlubin země, bude očištěný, ohřátý nebo nasycený solemi vyveden lidmi jako pitná voda a voda pro různé další potřeby někde ve stepních městech Jejsku nebo Tichorecku až ke konci jedenadvacátého století, kdy se tato města rozrostou, podle propočtů demografů, do rozměrů Charkova nebo Kujbyševa.

Vysokohorské plató tvoří nepřilíš pevná hornina — vápenec. Snadno se rozmočí. A právě tohle udělala voda v průběhu staletí a dlouhých věků.

Vápencový masív je uvnitř celý provrtaný chodbami. Vymlela je prosakující voda.

Nejsou tu jen jednotlivé jeskyně, ale celý labyrint, nekonečná síť průchodů, chodeb, sálů, slepých uliček, úzkých škvír s mokkými stěnami a širokých chodeb s děsivou ozvěnou, podzemních pramenů, jezer, překrásných krápníků jak na zemi, tak na stropech, a další spousty

neznámých končin, protože sem se doposud nikdo vzhledem k těžko přístupné a úzké rozsedlině nedostal.

Dokonce i nejzkušenější lesníci mohou na prstech jedné ruky spočítat vchody do tohoto tajemného světa, kam sami nikdy nepronikli.

Turisté rovněž neznají podzemní chodby Kavkazu. Mohou občas na svých toulkách jenom nakouknout do nějakého černého jícnu jeskyně, chvílku si zahalekat a na zavolání průvodce rychle doběhnout svoji skupinu.

Alexandr Sergejič měl štěstí. Náhoda tomu chtěla, že objevil ještě jednu neznámou chodbu.

Ale zvláštní význam svému nálezu nepřikládal, a jak víme, spal si klidně ve své boudě.

3

Kozinského hrozná, doslova šílená zuřivost byla dost pochopitelná. Vinou bláznivého medvěda zůstal v horách bez nezbytných věcí, a hlavně bez jídla.

Uprchlík se vrátil do svého útulku, posadil se na spací pytel a zachmuřil se. Vrátit se do lesa k vesnici nemělo smysl, nikdo tam za ním nepřijde.

Jediné, na co se může spolehnout, je puška. Puška ho uživí. Ale dřív než začne střílet, měl by se porozhlédnout po soli. Jenomže kde? Jen tam, kam ji vozí lesníci pro zvěř — zkrátka, musí se zase vydat na nebezpečné navštěvované území.

Kozinský uvažoval a pak se rozhodl vystoupit výš a hledat sůl ve vysokohorském pásmu. Věděl tam o dvou třech místech, kam se házely hroudy kamenné soli. Možná že tam od podzimu nějaký kousek zůstal.

S lítostí obhlédl svůj brloh. Takové skvělé místo! Prohrábl klackem popel v ohništi, koukl do prázdného kotlíku, pak na hodinky. Měl hlad, ale nezůstala mu ani kůrka chleba. A už byla na krku noc. Byla to zatracená situace!

Usnul s prázdným žaludkem; spal velmi neklidně, vstal za rozbřesku celý mrzutý a sešlý ve tváři, spěšně si hodil pušku na záda, sbalil spací pytel a vyrazil ztichlým mokřým lesem vzhůru podél údolí.

Šel dlouho a s námahou.

S každým krokem bylo stoupání prudší. Kozinský se zadýchal, a přesto se škrábal rovnou dopředu. Byl nervózní a zlost si vybíjel na větvích, které mu neustále přehrazovaly cestu. Dopáleně je lámal, mrskal jimi o zem a tiše, ale hrozivě klel. Brzy mu už došel dech, ale najednou skrze bílé kmeny březového háje prokoukl palouk a on pochopil, že dorazil do horní části lesa.

Na louce se rozhlédl kolem dokola a vzpomněl si, jak se jmenuje tohle plató: Kamenné moře. Kdysi dávno sem měl cestu.

Rozhodl se, že půjde od jednoho houští k druhému, aby nezůstával dlouho na otevřeném prostranství. Lesníci z rezervace mají jeden takový zvyk: posadí se do křoví někde na vyvýšeném místě a celé hodiny pozorují krajinu dalekohledem. To by ještě scházelo, aby si ho všiml někdo z lesní ochrany.

Když se vpředu skrze deštivou mlhu ukázal na několik minut tmavý masív Eštenu, Kozinský zahnul více doleva k místu, kam kdysi dávali sůl. Za chvíli zmizel v křoví, vykoukl směrem k solnému místu a znehybněl. Pobíhala tam rodinka jelenů. Klidně lízali sůl. Tomu se říká setkání! Jako by to byla náhrada za všechny ztráty.

Jeleni neprojevovali žádný neklid, to znamená, že ani on nemá

důvod k znepokojení. Zvířata ucítí člověka dřív, než by je zpozoroval on. Vypadá to, že nablízku nikdo není. A když je to tak...

Kozinský opatrně odjistil pušku, prostrčil hlaveň do vidlice na bříže a začal vybírat, kterého zastřelí. Měl v dostřelu celé stádo: šest či sedm laněk, pět dvouletých mláďat a čtyři skvrnité drobečky. Rozhodl se, že složí paroháče, který vynikal mezi ostatními hrdým držením těla a velikostí. Kolem něho se stále potulovala stará laň s vpadlými boky a vytahaným břichem.

Stálo před ním Tomíkovo stádo. A zločinec si za svou oběť zase vybral právě jeho.

Kozinský se necítil zrovna moc jistě. Trásl se mu ruce. Nebylo divu. Když má člověk za sebou takové stoupání, a ještě k tomu na lačno. Zadržel dech, vzal si na mušku Tomíkovu pravou lopatku, neboť zvíře stálo se skloněnou šjí, a zmáčkl poušť.

Třeskla rána, ne moc hlasitá, protože mlha a vláha ve vzduchu zvuky do značné míry tlumily. Ve chvíli, kdy padl výstřel, Tomík zrovna udělal krok dopředu a zvedl hlavu, pak následoval, jak se Kozinskému zdálo, doslova gigantický skok na místě. Jelen doslova vyletěl. V příštím okamžiku se měl svalit. Ale bůhvíproč nepadl a znovu, teď už sice ne tak bujně, odskočil stranou, a tu Kozinský spatřil, jak hrabe bezmocně nohama malý koloušek, kterého zakrýval hlavní terč. Pochopil, že si kulka přece jen našla oběť. Nikoli však tu, se kterou počítal.

Do stáda jako když strelí — zmizelo během pěti vteřin. Kozinský nebyl se svým výkonem zrovna spokojený, chvíli postál v křoví, ještě jednou se pořádně rozhlédl, a teprve pak vylezl.

Kolouchovi se už kalily oči. Po kamenech tekla krev. Pytlák nadzvedl jelínka za zadní nohy a táhl ho za sebou. Potom ho hodil na zem, vrátil se, vybral asi tak kilovou hroudu olízané kamenné soli, znovu popadl kolouška a zamířil dolů, kde byl les hustší. Tam zvíře stáhl a vyvrhnul a štítivě si pomyslel, že kojené mládě nemá zrovna nejchutnější maso. Ale v situaci, ve které se octl, si moc vybírat nemohl. Zakrátko se nad houštinami rozprostřel dým a zavonělo pečené maso.

A Tomík? Stalo se mu něco?

Kulka neminula ani jeho.

Když přešlápl z nohy na nohu, ozval se výstřel; pocítil horkost v pravém stehně nad kolenem, ale kost našťestí zasažena nebyla. Kulka prolétla skrz naskrz a chudák letošní mládě se stalo její obětí.

Jakou bolest, ale hlavně jaký strach Tomík prožil! Splašeně, jako vítř

uháněl pryč od soliska. Laň dělala obrovské skoky, ale sotva mu stačila.

Z rány mu crčela krev; lani se doslova sevřelo srdce, když ji ucítila, a nezůstávala za svým chovancem ani o krok pozadu. Velmi brzy Tomík pocítil slabost, zastavil se a na místě si lehl, nechápavě si začal prohlížet nohu, která tak pálila. Laň k němu sklonila hlavu a opatrně ránu olízla. Tomík zavřel oči.

Ze strany, odkud museli prchnout, se znova ozvalo praskání větví. Tomík se pohnul, aby vstal. Ale laň jen nastražila uši. Ne, to není nepřítel. Z křoví vylétla laňka, jejíž mládě tam zůstalo. Tmavé boky pokryté potem se vysoko a rychle zvedaly, nohy se chvěly, v očích měla hrůzu a utrpení. Před chvílí překonala strach a zůstala pozadu za ostatními; viděla člověka, běhala od jednoho keře k druhému, stále ještě věřila, že se stane nějaký zázrak. Ale když vrah popadl svou oběť a vlekl ji za sebou a ona rozpoznala, co to vlastně drží v ruku, pochopila, co se stalo, a prchla za stádem. A Tomík si právě uvědomil, kdo za všechno může — za jeho bolest i za ztrátu malého: člověk s puškou.

Napohled stejný jako jeho vychovatel a přítel Saša.

Poprvé se do důvěřivého jeleního srdce vloudil strach z člověka jako takového. A to z kteréhokoli člověka. V jediném okamžiku byla zpřetrhána přátelská pouta mezi ním a dvounohým tvorem.

To dobré, co mezi nimi bylo, se vytratilo.

Kozinský zřejmě, když se najedl a sebral zbytky masa, zamířil v jejich stranu, neboť stará laň znervózněla, začala pobíhat kolem Tomíka a její neklid přešel i na něho; raněný se ztěžka zvedl a dopadáje na pravou nohu belhal se za ní, ale nikoli dolů, kam zmizelo stádo, nýbrž napříč svahem ve směru větru, aby byl lépe cítit cizí pach a aby se k nim člověk nemohl nepozorovaně přiblížit.

Zkušený pytlák, který jeleny stopoval, si nemohl nevšimnout krvavých stop, jimiž byly potřísněny zelené listy a tráva. Aha, to tedy znamená, že paroháč ji také dostal. Třeba se složil někde blízko. Kozinský zpozorněl. Za chvíli si už prohlížel místo prvního Tomíkova odpočinku.

Pytlák se uškříbl: „To nebude dobrej zásah, když mi utek.“ Pozorně obhlédl křoví a trávu a brzy objevil další kapky krve. A opět se vydal po stopách. Na hory se však už spouštěl soumrak. Kozinský si našel místo, kde by přespal, vystačil si bez ohně se studeným masem, upečeným v poledne, nalámal si pod sebe větve a zalezl do spacího pytle. Ták. Měl už toho za celý den dost, ale nepotil se nadarmo. Je sytý, má trochu masa a pak snad ještě najde to zraněné zvíře.

Člověk usnul. Ale Tomík s laní pokračovali v cestě temným lesem,

přes kamenné závaly a husté křoví, aby byli od člověka co možná nejdál.

Jít celou noc Tomík nevydržel. Rána se zanítila, třásla jím zimnice, vlašný čumák vyschl a jelen už špatně rozlišoval pachy. Šel stále pomaleji, čím dál víc se potácel. Laň se ohlížela, znepokojeně k němu natahovala šíji, prosila, aby vydržel ještě aspoň kousek...

Věděla, kde se mohou skrýt.

Zahnuli do úzké soutěsky zarostlé nejen jedlemi, ale i liánami, a tam laň začala skákat z jednoho kamene na druhý a pokaždé se ohlédla, nezůstává-li Tomík pozadu. Ten nešel do soutěsky s velkým nadšením. Taková místa vypadají jako past. Malé soutěsky se v horní části příkrře zvedají nahoru a ještě rychleji se zužují a končí strmou skálou. Nedá se odtud vyjít.

Tomík kulhal za laní z posledních sil — ne však po pěšině, ale přes obrovské kameny a padlé kmeny. Vpředu se ukázalo světlo a za chvíli vyšli na malý palouk pokrytý hustou vysokohorskou trávou. Na jednom jeho konci vytéká z rozsedliny pramen. O kousek dál trčely nad sebou skalní úlomky, a to tak vysoko, že tmavé zatažené nebe bylo sotva vidět v proužku světla mezi sbližujícími se stěnami. Laň se napila. Také Tomík se lačně naklonil k prameni, potom se donutil spást trochu trávy, a když zvedl hlavu, uviděl svou ochránkyni stát na skále v netrpělivém postoji. Tomík tam s největším sebezapřením odklopýtal a pak se spolu vydali po úzké skalní římsce nahoru, dokud se neocitli asi tak deset patnáct metrů nad travnatou plošinou.

Přímo před nimi zel černý vchod do jeskyně.

Laň vešla do tmavé průrvy klidně a nebojácně. Tomík se vlekl za ní.

V jeskyni bylo sucho a příjemný chládek. Tomík si lehl a položil hlavu na zem. Laň se nad něho sklonila, olízala mu ránu a také si lehla, z hrudi se jí vydral hluboký, klidný výdech. Tady cesta končí. Jsou v bezpečí.

Noc jen tak zlehýnka vískala vrcholky vysokých jedlí. Hory spaly. Spaly stromy i zvířata.

Ráno se počasí vyjasnilo, ale byla zima.

Když laň s Tomíkem sestoupili dolů, aby se napili z pramene, hustá tráva byla pokrytá jinovatkou. V zubech trochu pokřupávala, teplé pysky cítily její tvrdý chlad. Tomík kulhal, bylo mu ještě dost zle, ale přece jen se už najedl trochu trávy a pak si ulehl. Když slunce vystoupilo výš a proniklo do hluboké soutěsky, odevšad začalo kapat. To začaly odtávat kameny a zelené větve chlupaté od jinovatky.

Sluneční paprsky, v příšeří soutěsky dobře viditelné, se sypaly šikmo dolů, jako by se do lesa zabodávaly — vybíraly si jednotlivé kmeny, žluté

kmeny azalek, stříbrné dřišťály, doposud kvetoucí dřín, a při srážce s tmavě zelenými, skoro černými skvrnami zimostrázu ztrácely svou veselost a teplo a hasly.

Rozezpíval se černý kos. Zelená soutěska se až po okraje naplnila jeho strhujícím zvonivým štěbetáním. Už jenom tyto zvuky chyběly k dovršení ranní idyly. Oteplilo se a hned bylo veseleji. Tomík unaveně svěsil uši.

Kos pokračoval ve svém štěbetání a ve zpěvu. Jeho zřetelné jasné trylky se sypaly z výšky, budily ptáky, zvířata, vyzývaly je, aby se poklonili slunci, po kterém už se všem stýskalo, opěvovaly život, který tak náhle rozkvetl pod teplými a zářivými paprsky.

Náhle však zpěv zmlkl.

Laň zvedla hlavu a vztyčila slechy.

V následujícím okamžiku už skákala přes kameny k pěšině, aby se co nevidět skryla v jeskyni. Tomík, poháněný neklidem, pospíchal za ní.

Ze zdola stoupal zahřátý vzduch, plný svěžesti, zeleně, ostrých květinových vůní. Laň stála u vchodu do jeskyně a kryla vlastním tělem Tomíka. Její nozdry se zachvěly. Zase ten strašný člověk!

Obrátila se a odhodlaně vykročila do černé hloubky jeskyně.

Tomík chvátal za ní, čumáčkem se skoro dotýkal jejího bílého ocásku.

Kozinský, skvělý stopař, vypátral cestu, po které šli jeleni, a také vstoupil do soutěsky. Dokonce pokrčil údivem rameny, že jsou ta zvířata tak hloupá. Jeho zvíře se octlo v pasti. Teď už je dostane.

Odjistil spoušť.

Jelen však mezi jedlemi nebyl. Neukázal se ani na palouku. Byly tam jenom stopy a tmavá krvavá skvrna v místě, kde ležel. Pytlák obešel všechny kameny, podíval se div ne pod každý keř. Jak tomu má rozumět? Teprve pak si všiml úzké římsy ve výšce. Že by byli tam? Když se dostal nahoru k pěšině, spatřil čerstvě odloupený mech. Měl pravdu, musí být tady.

Římsa jej přivedla k jeskyni. Objevil stopy, ale nepostřehl, že vlastně vypátral stopy dvou jelenů. Nechal pušku u vchodu, spustil se dolů, nalámal suché jedlové větve a s brokovnicí v pravé ruce, pochodní v levé vstoupil do rozšiřující se chodby vedoucí do hloubi hory; každou chvíli očekával, že uvidí jelenovy oči svítící odleskem ohně. Vyndal nůž — doufal, že se obejde bez střílení.

Ušel křivou chodbou přibližně sto metrů, možná víc, a dostal se do sálu, odkud vedly tři nebo čtyři jiné chodby. Nad hlavou uviděl obrovské výčnělky a najednou dostal strach. A to už větve začínaly dohořívát. Najednou ho obklopila děsivá tma. Kozinský se vztekle obrátil nazpátek.

To by mu tak ještě scházelo, aby v tom podzemí zabloudil!

Když se dostal ven, ulehčeně si vydechl. Na člověka přece jen dolehne strach hluboko uvnitř hory, kde je tma jak v pytli. Že je ten jelen ale mazaný! Zmizel, jako by věděl, kam ta jeskyně vede. A kam vlastně vede?

Kozinský zůstal v úzké soutěsce až do večera, noc strávil u vchodu do jeskyně. Pořád čekal, jestli se jelen nevrátí.

Když pytlák odcházel, byl přesvědčen, že jelen zalezl do nějakého vzdáleného tmavého kouta a tam zdechl. Škoda že ho nedostal.

Na plošině před vchodem do jeskyně zůstal popel a ohořelé dřevo na malém ohništi.

4

Ještě před východem slunce uviděl Alexandr Sergejič, že se vyjasnilo, a začal se chystat na cestu. Teď už se klidně vydá na svou starou základnu. Jenom si ještě zajde do podzemí a vezme si tam svoje věci.

Vypadalo to, že bude pěkně. Ešten se odhalil až k samotnému vrcholu. Nad jiným vrchem, který bylo vidět v dáli, zůstala viset řídká, průhledná oblaka, ale i ta se rozplývala doslova před očima. V úžlabinách, černajících se lesy, ležely chuchvalce šedé noční mlhy, která se nechala unášet větrem a tiše mizela. Nad Kavkazem se klenula blankytně modrá obloha. V záři slunce se třpytil ledovec na Kuště. Rychle se oteplovalo.

Na skalách Eštenu přivítal svítání svým ještě nejistým kohoutím hláskem tetřev hlušec. A podruhé, potřetí — ještě jedno znamení, že bude horko. Nad ojínnými loukami zavál zahřátý vítr. V dáli temně hučela řeka. Do širokého koryta stékala odevšad voda a v něm se stáčela do kalného víru. S čvachtavým hukotem se vsávala do hloubi země, asi o sedm set metrů níž se drala ven z úzké štěrbině a začínala svou dlouhou cestu po horách a po stepích.

Alexandr Sergejič přišel k okraji strmé stěny, po které včera vylezl, a vyrazil podél ní, aby našel vhodný sestup. Musel ujít pěkný kus cesty, než našel schůdnou pěšinu. Sjel ve svých vysokých botách po uvolněné suti a vzal s sebou hromadu drobného šterku.

Kameny zvlhlé noční námrazou mu ztěžovaly cestu, ale když se dostal

až na plošinu před vchodem do jeskyně, slunce už stačilo vysušit všechnu vlhkost. Vystoupit k prahu už nebylo těžké.

Všechny jeho věci byly v pořádku. Ohniště bylo pokryto bílým popelem. Z hloubi jeskyně vycházelo teplo.

„Docela zajímavá díra,“ řekl si pro sebe Alexandr Sergejevič a vešel dovnitř a přitom s obavami pokukoval po kamenném stropě. Když už nebylo vidět skoro ani na krok, zastavil se a litoval, že si s sebou nevzal baterku.

Ticho podzemí na člověka působilo tísnivě. V dálce lákavě svítil bleď modrý otvor vchodu jako televizní obrazovka v rohu místnosti. Zbystřený Sergejičův sluch najednou zaregistroval tiché cvakání kopyt po kameni. Překvapený a trochu vylekaný se rozhlédl, vklouzl do malého výklenku ve stěně chodby a opatrně vykoukl.

Z tmavého příšeří jeskyně k němu klidně kráčela laň a za ní o trochu pozadu ještě jeden jelen s parůžky. Mladý jelen. Laň nemohla člověka zvěřit: chodbou to táhlo směrem od ní. Sergejevič jako by přirostl ke stěně, srostl s kamenem. Laň klidně přešla kolem, a aniž se ohlédla, skočila dopředu a prchla. Zřejmě ho již zvěřila. A druhý jelen, takový nějaký skleslý, manévr té vpředu nepochopil a zůstal zaraženě stát přímo naproti Alexandru Sergejevičovi, a oslněný prudkým světlem vpředu, člověka hned nerozpoznal.

Od stěny se napřáhla silná ruka a chytila Tomíka za parohy. Ten se ani nestačil polekat. Trhnul sebou sice, ale slabě, už měl docela málo sil. Cukl hlavou sem tam a divže nespadl. Už mu podklesávaly nohy.

„Mám tě, junáku,“ řekl spokojeně Sergejič a sám byl překvapen, že je zajatec tak klidný. Rychle si odepjal pásek, obtočil jím parohy, a aby zvíře docela zkrotlo, přikryl mu oči čepicí a s radostným mručením je odváděl k východu.

Alexandr Sergejič jelena stále pevně držel a na světle si ho pořádně prohlédl — málem otevřel ústa překvapením: na pravém uchu jelínka se zřetelně rýsoval trojúhelník.

„No to mě teda podržte! To je přece značka Jegora Molčanova. Nejmenuješ se ty, chlapče, náhodou Tomík?... Takhle to ovšem nemůžu nechat. Kdepak... Pojď, půjdeš se mnou na základnu, když už ses nechal chytit.“

Laň pobíhala dopředu dozadu asi tři sta metrů od nich, bála se o Tomíka, ale čím mu mohla pomoci? Srdce jí pukalo žalem. Mělo vůbec smysl prchat před jedním nebezpečím, aby se tak hloupě dostali do druhého?! Láska k chovanci zvítězila nad strachem. Laň zůstávala po

celou dobu, kdy vedl Sergejič Tomíka k základně, v dohledu, i pak, když jej zamykal do jednoho z prázdných domečků, odcházel kamsi dolů a vracel se s napěchovaným pytle, plným šťavnaté trávy. Zdálo se, že doufá, že člověk zajatce pustí.

Alexandr Sergejič si všiml Tomíkovy rány, ještě když ho odváděl k základně. Že je to rána od kulky, nebylo těžké rozpoznat. Nemohlo to být dřív jak včera, co ho někdo provrtal. Ale kdo a kde? Bylo to někde blízko, to je jasné. A jestli má pravdu, tak to znamená, že se pytlák potuluje někde na Skalnatém hřebeni nebo po okolních náhorních plošinách. Tedy na samé hranici rezervace.

A on, Sergejič, u sebe nemá žádnou zbraň, a stejně by zločince sám nedostal.

Přestože sebou spoutaný jelen strašně škubal, stejně mu Alexandr Sergejič ránu vymyl, zasypal pořádnou vrstvou streptomycinu, který našel v chatě v lékárnice, potom ji ještě potřel jódovou tinkturou a zafačoval nohu svým starým nátělníkem.

„Teď jsi můj zajatec,“ řekl tónem přísného tatíka a Tomíkovi, který se zvedl a ustrašeně zalezl do kouta, pohrozil. „A proto koukej, abys dodržoval předepsanou životosprávu a hezky jez tady tu travičku, co jsem ti přines od jezera. Máma tu někde blízko na tebe počká, a až se tu trochu zotavíš, tak tě pustím.“

Správce odešel a zapřel dveře zvenčí prknem. Vrátil se s půlkou suchého chleba a podal ji Tomíkovi. A ten si ji vzal! Natáhl šji, otevřel tlamičku: bojí se a zároveň se mu sbíhají sliny, nakonec si chleba vzal a s chutí snědl. Teď už Alexandr Sergejič neměl žádné pochybnosti, koho že to má před sebou. Byl to odchovanec Molčanovových. Skutečný divoch by si žrádlo z ruky jen tak nevzal. Ale jak Tomík přišel k té ráně? A jaký má k němu vztah ta laň, která neodchází od základny, i když pořád zachovává určitou vzdálenost?

Přemýšlel o tom všem celý den. Na jedné straně se musí starat o Tomíka, dokud se neuzdraví, kromě toho však musí také zaběhnout za lesníky, dokud se pytlák potuluje po okolí.

Pozdě odpoledne Sergejič otevřel dveře. Tomík dojídal poslední kupku trávy. A jak se najednou, panečku, cítil! Dokonce uhodil kopytem o zem, když se muž objevil — chtěl, pochopitelně, vypadat výhružně! A čumák už měl vlhký. To bylo dobré znamení, už se z toho začíná dostávat, zranění tedy nebylo vážné.

„A co takhle chlebiček, co, uličníku?“ řekl správce a Tomík, který už cítil dobrou vůni, se natáhl pro krajíček. „Bolí tě to ještě?“

Sklonil se a jemně mu pohladil nohu. Zdá se, že už je to v pořádku. Počkáme do rána a pak se podíváme, jak se ti bude dařit.

Ráno, jen co vyšlo slunce, se ozvalo Tomíkovo bušení. Tloukl buď kopytem, nebo parohy do dveří. Otevři, co je s tebou! Alexandr Sergejič si natáhl tričko, vyšel ven a odendal prkno. Tomík vyskočil před domek. Ale neutekl. Nejdřív se natáhl pro chleba, až mu ukáply sliny. A dokud všechno nesnědl, zůstal stát, neuhýbal — nebylo by vůbec těžké ho znovu chytit a zavřít zpátky do domku. Byl přece ochočený.

Když snědl všechny drobký, roztáhl nozdry, nastražil uši — a právě v tom okamžiku se mihla mezi vzdálenými keři útlá hlava laně. Tomík ji zvěřil, celý se vzpřímil a pomalým klusem si to namířil k houští. Už jen docela nepatrně dopadal na nohu s bílým obvazem nad kolenem.

„Takhle je to v pořádku,“ Alexandr Sergejič se jenom poškrábal na zátylku.

A Tomík už stál vedle laně. Strčil jí čenichem do tlamičky, zvedl a zas sklopil trojúhelník ocasu — zkrátka pozdravil. Ona jej očichala, ale dotknout se tlamou toho bílého na noze se přece jen neodvážila. Z látky byl cítit lidský pach. Pro ni — hrozný pach.

Tomík to nechápal. Po dotycích rukou hodného starého člověka, po krajíčcích chleba, trávě, slovech, kterým nerozuměl, ale která nezněla vůbec strašně, spíš laskavě, mile, po vší péči a léčení, jejichž smysl zůstal jelenovi utajen, které mu však přinesly úlevu — po tom všem srdce divokého zvířete znovu zjihlo a všechno, co se událo nedávno na pastvině — výstřel, bolest, útek a záchrana — se mu teď zdálo jako neskutečný, hrozný sen, jaké se občas zdají dětem, a ihned, jakmile uslyší tichý konejšivý hlas matky nebo ucítí její dotek — mizí.

Spokojený, plný elánu vydal se se svou adoptivní matkou pryč hledat v nějakém zapadlém údolíčku na sever od hřebenu ztracené stádo.

Slunce už svítilo pořádně, začalo být teplo; navlhlá zvalená srst na jelenech prosychala, jejich kožíšky byly najednou krásné, hladké a oni sami najednou cítili takový příliv sil, že se dali do běhu, přestože je nikdo a nic nehnało z náhorních pastvin, které se teprve nedávno zazelenaly.

Když správce ubytovny jeleny vyprovodil, sebral se, zastrčil si za opasek sekeru, podíval se, jestli má dost jídla na dva dny, které bude potřebovat na cestu, hodil si na shrbená záda batoh a vydal se přes louky k nejbližšímu stanovišti ochrany, odkud se mohli lesníci spojit vysílačkou s ostatním světem.

DEVÁTÁ KAPITOLA

NA KOZOROŽCE

1

Saša se doma dlouho nezdržel.

Jelena Kuzminična stačila za tu dobu jen tak tak vyprat a spravit jeho jaksepatří poničené šaty, které dostaly na výpravě pořádně zabrat, vyndala jiné vysoké boty místo těch sešlapaných a odřených o kamení, všechno pěkně vyžehlila, složila na hromádku vedle čist'ouunkého batohu a ještě si našla čas, aby Archyzovi rozčesala hustou srst a vytáhla z ní bodláky, které trápily ovčáckého psa v místech, kam nedosáhl svým drsným jazykem a ostrými zuby. Archyz statečně snášel tu zrovna ne moc příjemnou proceduru. Nešťastný výraz a vlhké přivřené oči jako by říkaly: „Když to musí být, tak už to nějak vydržím.“

Saša dal do pořádku svůj lesní deník, kam den po dni zapisoval všechno, co viděl a čeho si všiml, potom začal obstarávat nějaká potvrzení, chodil na místní sovět, prohraboval se v otcových papírech a něco psal.

Matka se znepokojeně zeptala:

„Nechystáš se už zase psát do novin?“

Usmál se koutkem úst.

„Ne, někam jinam.“ A když viděl, jak je na to zvědavá, dodal: „Posílám přihlášku na univerzitu.“

Jelena Kuzminična se přímo rozzářila.

„Jéje, tos mi udělal radost!“ něžně ho políbila a pohládila po hlavě jako malého chlapečka. „Už jsem si myslela, že jsi to pustil z hlavy. Ale pořád jsem si netroufala ti to připomenout. No a co Tánička?“

Po návratu ze Žluté Planiny Saša totiž matku pozdravoval jen od starých Nikiforovových, ale o Táně se ani nezmínil. Jelena Kuzminična se dovtipila: něco se tam stalo. Ale nechtěla syna trápit otázkami. Usmíří se. Teď už to nevydržela a zeptala se.

„Ano, poslala,“ krátce a dost příkře odpověděl Saša.

„Tak to je dobře. Pojedete spolu na zkoušky.“

„To se ještě neví...“ řekl a jeho tvář se zachmuřila.

Táňa má s kým jet. Saša je pro ni cizí. Ani se s ním nepřišla rozloučit...

Teď si poprvé vlastně uvědomil, že jejich dlouholeté školní přátelství může skončit a nezbyde z něho vůbec nic. V hloubi duše Saša ještě pořád doufal, že se něco stane, ale byla to malá naděje. Neměl do Žluté Planiny vůbec letět!

Obálku s přihláškou odnesl na poštu v předvečer nové výpravy do hor.

Zoolog Kotěnko ho vysílačkou upozornil, že pro něho ráno přijedou tři mládenci z rezervace a že je auto odveze až do poslední vesnice, kde končí silnice — tam už čekají soumaři a všechno, co budou potřebovat. Pojedou na odchyt deseti kamzíků pro různé domácí zoologické zahrady.

Saša se zeptal, jaká je trasa.

„Směr Tybga,“ odpověděl Kotěnko. „Ještě jsi tam nebyl.“

Byla to pravda, doposud jenom slyšel o tomto revíru a o hoře toho jména. Je hluboko v rezervaci stranou od známých stezek.

„Archyze necháš doma,“ upozornil zoolog.

Tak to se rozumělo samo sebou. Ale Sašovi bylo psa přece jen líto. Sedět u boudy na řetěze, když je tak pěkně...

V ty dny bylo skutečně nádherné počasí. Bylo teplo, půda nasáklá vláhou, takže všechno bují doslova před očima; za celý den se na čisté obloze neukáže ani mráček. Dokonce ani vítr nefouká. Usnul si někde v horách.

Když brzo ráno nasadil Archyzovi obojek a zarachotil řetězem, oči psa najednou zesmutněly, jako by se ptaly: Co jsem provedl?

„Odpočiň si, Archyzi,“ řekl Saša a hladil ho po zvednuté hlavě. „A vůbec, co kdyby sis zas jednou jen tak ležel a snil. Já se brzo vrátím. Pak se vydáme na novou pochůzku, najdeme Tomíka, zase si budeš hrát s kamarády.“

Asi v sedm hodin zastavil před domem Molčanovových nákladák. Na korbě seděli dva lesníci, v kabině třetí. Saša byl doslova ohromen, když uviděl Ivana Lysenka.

„Ty — tady?“

„Jak vidíš.“ Mladík se zubil na celé kolo.

A Saša na něj mrknul. Vlastně má pravdu, proč by ne? Dostal se sice do křížku se zákonem, ale všichni věděli, že to udělal z neznalosti. No a jinak, myslí mu to docela dobře, má výdrž a les a zvířata zná opravdu skvěle.

V korbě, kam si Saša vylezl, stály klece, ležela pytlovina, provazy,

lano, různé věci do boudy, dokonce i železná trubky. Nikdo nevěděl, v jakém stavu je bouda, postavená na výběžku Tybgy, jak přečkala zimu. Možná že tam vůbec nic nezůstalo. Sněhové vánice neznají slitování.

Saša zamával matce, uslyšel tiché, nešťastné Archyzovo kňučení, vzdychl a jelo se.

První noc lovci se soumary strávili už dost vysoko, na pomezí lesa a luk, kde začínaly známé pastviny Abago. Skot se na nich nikdy nepásl, protože už patřily do zóny centrální rezervace, jinými slovy — pásma nedotčené přírody. Dokonce i turistickou stezku, která tudy kdysi vedla, před několika lety zrušili, až na malou výjimku: nejzazší vyvýšeninu na hranici rezervace přenechali hvězdárně studentů geografie Moskevské státní univerzity. Ti sem ale ještě nedorazili, čekali je každým dnem.

Abago oddělovaly od Eštenského návrší hluboké soutěsky, mezi nimiž bylo území Molčepy, známé svou nepřístupností. Místo jako stvořené pro jelení stáda. Strmé svahy s výbornou trávou, březové lesíky, keře dřínu, vřesu, jahodíní — byl to nádherný plenér, bohatá krajina zakrytá z jihu vysokým skalnatým hřebenem Velkého Kavkazu, uprostřed kterého právě čněla Tybga. Pastviny se svažovaly do údolí říčky Ledové a na jejím opačném břehu strměly téměř svislé skály hřebenů Džamaruku a Aspidného*, který nenosil své jméno jen tak pro nic za nic: zůstával černý, dokonce i když byl ozářen sluncem. Čarovně krásné místo!

Tmavá půda se už dost prohřála a teď z ní začala vyrážet nesčetná stébla trav a květů. Pahorky byly pokryty jasnou zelení. Pýr a třtina se zvedaly nejvýš; soumaři vyškubávali lidem z rukou opratě a lačně v chůzi chňapali po šťavnatých lístečcích, nechtěli jít dál, vzpírali se. Popohánění jezdců jim připadalo nesmyslné: na co by pospíchali, když je kolem učiněný ráj?

K boudě dojeli za západu slunce. Přešli čvachtající bažinu, vyšplhali po příkrém svahu, porostlém hustým březovím, na druhý výběžek Tybgy a hned u potoka spatřili zčernalou boudu z prken s břidlicovou střechou. Z každého rohu vycházela neporušená kotvicí lana, skla v oknech zůstala celá, jen komín byl stržen.

Lovci složili ze soumarů náklad a ti se odešli pást. Seshora bylo slyšet jejich spokojené ržání: konečně jsou volní!

Výběžek Tybgy začínal pozvolna stoupat skoro u samé boudy. Velký a jakoby přepásaný sněhem, byl neustále brázděn praménky studené

* aspid — ruský břidlice

vody, ale úbočí hory zahříváné sluncem už zdobily zářivě modré zvonky a červené rdesno pepřník; květy dodávaly Tybze krásný jarní vzhled.

Východní výběžek sloužil jako stálý krmelec pro kozorožce, ale ti tam nežili. Všechn čas trávili na nepřístupném Džamaruku, odděleném úzkým zalesněným údolím. Tam v závratné výšce uprostřed kamení se opatrné horské kozy cítily v naprostém bezpečí. Teprve když dostaly hlad, přebrodily potok a vystoupily na výběžek, kde rostla šřavnatá tráva a kousek výš pod strmou skálou byly podél hojných pramenů i slance.

A právě tam na ně nalíčili past.

Ta už tu vlastně byla: již před třemi lety na tomto místě chytali kozorožce. Asi sto padesát metrů od úpatí strmé stěny převyšovala okolí zemljanka, která se podobala krytu z těžkých kamenných desek, obalených hlínou. Past byla porostlá trávou a nevypadala tu jako cizorodá stavba, ale jako stálá součást krajiny. Zvířata už si na tuto konstrukci zvykla, kolem bylo vidět hodně kozorožcích stop.

Lovci jen opravili dvířka, velmi důmyslná dvířka: mohla se zvednout v dlabech na dubových dveřních trámech a zase spadnout, jakmile se někdo jen zlehýnka dotkl soli na poličce, protože od této poličky vedl drát ke kladce a jeho konec byl připevněn na západku u dveří.

Tak se to nějak zběhlo, že celé to zařízení začal opravovat Ivan Lysenko. Šlo mu to dobře od ruky. Opravil dveře, dosypal hlínu, opravil kladku, a když se dvířka zvedla, poprosil ostatní, aby vyšli ven, udělal z voňavých větví koště a zametl kolem pastí stopy, aby tam nezbyl sebemenší pach.

Pozorovací stanoviště zřídili výš, přímo na okraji strže, takže stačilo vyklonit se ze stanu a dívali jste se přímo do strže, odkud bylo všechno vidět jako na dlani.

Večer kozorožci nepřišli. Saša s Ivanem proseděli ve stanu až do setmění a pak se vrátili za ostatními. Zřejmě zvířata lidi zpozorovala.

U boudy mezi břízami stály zatím prázdné klece, topilo se v peci, bělal se čerstvě vydrhnutý stůl, byly tam nové lavice z trubek. Docela zabydlený kout... Vonělo to tam březovými polínky, cibulí, sedly a sněhem, ležícím opodál.

Noc strávili v klidu, soumaři se semkli před boudou do houfu. V noci se v horách báli. Byla zima, nebe poseté hvězdami tvořilo pozadí pro ledově se blýskající Aspidný a daleké neznámé vrcholky.

Ještě než se rozednilo, odešli lovci s jedním soumarem nahoru k pozorovacímu stanovišti. Jeden lovec zůstal s koněm za hřebenem

výběžku, zatímco Molčanov a Lysenko se opatrně vplížili do stanu a podívali se na louku kolem pasti.

Když sňali od očí dalekohledy, mrkli jeden na druhého a tiše se zasmáli.

Byli tam...

Na louce se páslo asi čtyřicet kozorožců. Vypadali skoro jako kozy. Byli roztroušeni po svahu, šije ohnuté k zemi, nadšeně stříhali ušima; jen tři rohatí samci zůstávali neustále ve střehu, svýma vypouklýma očima koukali po okolí — hlídali. Jejich bělavá srst byla poseta chumáčky — línání ještě neskončilo; po hřbetech jim skákalo pár hbitých horských kavek — štípaly srst a každou chvíli něco zobákem vydlobávaly. A kozorohům je to příjemné, zastavují se, doslova zkamení, aby — nedejbože! — užitečného ptáka ze zad nevyplašili.

Mladí tu jsou také, běhají, skáčou, míří jeden na druhého růžky a spíš dovádějí, než se pasou. Samice se do toho nepletou, ale z očí je nespouštějí. A staří paroháči se zlobí, když k nim nějaké letošní mládě přiběhne a chce si hrát; to kozel ihned pohodí mokrou bradou, nastaví zahnuté rohy, někdy dokonce běží pár metrů za mládětem. Neotravuj!...

Slunce je ještě za Aspidným; tráva zůstává tmavá, orosená, na palouku je šero a ticho; a když se najednou ozve pronikavý hvizd rohatého samce, celé stádo znehybní, jako by vrostlo do země; jestli se bude hvizd opakovat, ve vteřině vystřelí a zmizí v lese. Ale nebezpečí nehrozí, je to jen takový signál, aby byli přece jen opatrní.

Stádo se pozvolna přibližovalo k pasti, protože vedle ní byl pramen a bažina, ze které kozorožci cedí slanou vodu.

Vysvitlo slunce, ozářilo květy na louce, z kamenů začala stoupat pára. A mlád'ata, jako by jen čekala, až se docela rozední, začala běhat mnohem rychleji, co chvíli se ozvalo ťukání růžků, vyskakovala na zadní a travu už ani nepotřebovala — byla sytá, veselá, roz dováděná.

Hop! — a jedno vyskočilo nahoru na past. Za ním druhé a další, strkají se, ale nikdo ze svého místa neustoupí. A k černým dvířkům čichají jen zpovzdálí, blíž si netroufají. Jde z toho trochu strach. Vtom už se starý kozorožec ohnal rohy, uličníky vyhnal, sám si vylezl na past, začal se rozhlížet kolem, a zatímco stál nad všemi ostatními, dvě mlád'ata se přiblížila ke vchodu a s dopředu vytaženými zvědavými tlamičkami se začala okouzleně dívat do tmavého prostoru, kde se bělala lákavá sůl.

Priskočil k nim starý kozel a mrňouse odehnal. Kam to lezete? Sám se pátravě podíval dovnitř, hlavou otáčel ze strany na stranu. Samozřejmě že sůl vidí, ale nemůže si dodat odvahy. Přešlapoval z

jedné nohy na druhou, už na něj měli lovci vztek, a přeci jen poodstoupil. Byl opatrný a zkušený.

„Nejdou tam,“ zašeptal Saša. „Něco neklape.“

„Počkej,“ řekl tiše Ivan.

Kozorožci jako by slyšeli jejich tichý rozhovor. Jen co starý poodešel stranou, už dvě letošní mláďata přiběhla k pasti, snažila se předběhnout jedno druhé a obě naráz do ní skočila. Rohatec byl jedním skokem před dvířky plně odhodlán potrestat neposluchy, kteří si dovolili přestoupit zákaz. Strach už rozzlobeného stařešinu neudržel — vešel do pasti; pro tři tam bylo málo místa a zřejmě se ani on, ani mláďata soli vůbec nedotkli, spíš někdo z nich zavadil bokem o poličku. Ozvalo se krátké klapnutí a všichni tři se octli v pasti.

Stádo se jako vítr přehnal kolem březového lesa. Jako když do něj střelí. Zůstal jen prázdný palouk, tichý les a slunce nad klidnou krajinou.

„To je, panečku, úlovek!“ Ivanovy oči se smály.

Hvízdli, za hřebenem se objevil třetí lovec se soumarem na uzdě a společně dospíchali k pasti. Podařilo se.

Museli jít dost daleko, než objevili vhodný sestup.

Když se přibližovali k pasti, k jejich uším dolehlo tlumené bušení.

„Co je to?“ nechápal Saša.

„Rohatec chce na svobodu, tluče kopyty,“ řekl Lysenko. „To oni umějí. Lehnou si a kopou všema čtyřma, aby vyrazili dveře... Jenže dveře jsou pevné, nic z toho nebude.“

Když kozoroh ucítil lidi, přestal tlouci. Třeba jen projdou kolem.

Škvírami mezi sloupy a kameny Saša uviděl ve tmě zajatce. Samec zacláněl svým mohutným tělem mladé; v jeho světlých vypouklých očích nebyl strach, ale šílená touha po svobodě. Uvnitř bylo těsno, a přece najednou bez rozběhu uhodil do dvířek tak silně, že se sloupy zakývaly, odskočil a znovu uhodil, a ještě. Vážít mohl asi tak sto kilo, ovšem k váze je třeba ještě připočíst zuřivost a nevybitou energii.

„Koukej, má jeden roh zlomený,“ podivil se Saša.

„To už má z dřívějšíka,“ řekl Ivan. „Je, panečku, samá jizva, to bude starý bojovník.“

„Toho nepotřebujeme. V zoologických zahradách chtějí mladé kusy.“

„Přesně tak,“ souhlasil třetí. „Rostislav Andrejevič nás upozornil, abychom staré nebrali.“

Zatímco starý tloukl do dvířek, vzal Ivan do rukou klacek; na zahnutý konec navlékl smyčku provazu, opatrně zasunul tyč do šterbiny a nahodil oko na rohy mláďete.

„Teď pevně drž,“ řekl mládenci s koněm. „Koně pusť, nikam ti neuteče.“

A provedl všechno ještě jednou i s tím druhým kozlátkem. Saša vzal do ruky konec lana a omotal si ho kolem zápěstí. Mlád'ata se tlačila v koutě, zatímco starý nepřestával vyvádět. I kdyby si lovci usmysleli, že dostanou i jeho, stálo by je to moc námahy.

Lysenko prostrčil pod dvířka tyč a maličko je nazdvihl.

„Jděte, kluci, na stranu...“

Samci se podařilo úspěšně nabrat nepatrně nadzvednutá dvířka. Ta přímo vyletěla nahoru, a ještě ani nestačila dopadnout, a už byl venku. Neotálel ani vteřinku! Mihly se zahnuté rohy — jeden delší, druhý kratší — zplstnatělá srst, vyhublé boky, zpod tvrdých kopyt odlétával drobný štěrky, skokem se kozorožec přenesl o pět metrů dál, rozstříklo se bahno, protože doskočil do bažiny, ještě jeden skok a zmizel v březovém lesíku.

„Jako střela,“ řekl Ivan.

„Co jako střela — jako raketa. Třetí kosmická rychlost,“ zasmál se Saša. „Ten má ale páru.“

„Tihle se taky nerozbrečí.“ Lysenko ukázal hlavou k pasti. „Kdo se dneska málo nasnídal, jeho vina. Alexandře, teď jdeme na tvého, stojíš blíž. Popouštěj pomalu provaz.“

Sám zvedl tyč pod dvířka a nadzvedl je. Saša ucítil trhnutí, divže nespadol; kůzle vyskočilo, a kdyby nebylo na provaze... Zkrátka, poválil je; smýklo sebou na místě, Ivan na kozorožčátko spadl, popadl je za zadní nohy; třetí mládenec, také žádná sušinka, ho oběma rukama chytil za rohy — vešly se mu přesně do dlaně, ale už byly pevné a vroubkované. A přece se zvířeti s divoce vypoulenýma očima podařilo mladíka bodnout, ten padl. Ivan na chvíli pustil jednu nohu, až mu odletěla čepice, zasyčel bolestí, hned ale chytil zvíře za obě nohy.

Konečně spoutaný a přikrytý starým tričkem ležel tu kozorožec se zavázanýma očima na trávě a ti tři se vydýchávali. Lysenko si zatlačoval bouli na hlavě plochým kamenem a Saša si hladil na dlaních pruhy od lana.

To je panečku zvíře! Tomu se říká boj o život! Mládě vydalo v boji všechny své síly. A projevilo tolik mrštnosti, energie a síly, že ho, výrostka, jenom stěžl zvládli tři silní chlapi.

Druhého svázali rychleji, a přesto se Sašovi stačil projet kopytem po kříži, díky tomu pak lesník tři noci sténal, neboť cítil tupou bolest v místech, na která si obvykle stěžují jenom dědci.

2

Za dva dny seděli v klecích už čtyři mladí kozorozi.

Po prvním úspěšném odchytu se zvířata neukazovala skoro dva dny. Měla ještě v živé paměti tu podivnou událost, která se stala nedaleko slanců. To stačilo, aby již svým založením velmi opatrní kozorožci zaujali velmi podezřívavý vztah ke svému oblíbenému palouku. Starý rohatec by pochopitelně mohl o všem podrobně a poučně vyprávět, ale po svém návratu do stáda měl tak špatnou náladu, že i kdyby byl tím nejlepším vyprávěčem, stejně by v sobě nenašel tolik sebeovládání a taktu, aby dokázal všechno popořádku vyprávět. Nedělal teď nic jiného,

než že proháněl výrostky a neustále někoho bodal. Zkrátka, stádo nebylo informováno, co se tam u slance vlastně zběhlo; samec se zlomeným rohem se pomalu uklidnil, nakolik to bylo v jeho věku možné, a na třetí den se již stádo docela klidně vydalo na své staré pastviště.

A znovu se mladí pustili do skotačení a staří jen častěji než obvykle varovně pískali, ve snaze přiblížit mladé generaci, co už si v tomto světě plném nebezpečí nemůže dovolit.

Za večerního soumraku se všechno opakovalo. Dva stařešinové s nádherně zahnutými rohy se zlobili a třásli bradami kousek od pasti, aby odehnali rozdváděné výrostky; docela klidně se opodál důstojně pásly samice s drobečky a nijak zvlášť si nevšímalý potyček mezi starší a mladou generací, ale nakonec se do pasti vrhla mladá samice. Stádo se na bouchnutí zapadlých dvířek nastražilo, ale nevrhlo se střemhlav na útěk jako poprvé, vzdánilo se dost pomalu, protože nevědělo o žádném nebezpečí, které by tu někde v okolí hrozilo. Ale klidné už také nebylo. Takže moudřejší bylo odejít.

Ráno vlezl do pasti ještě jeden mladý kozoroh, větší, než byli ti předtím. Tenhle mládence docela utahal, než ho zvládli. Chycený na dvou lanech, přehozených kolem rohů, se dokázal nejen bránit, ale i útočit. Jen s obtížemi se ho podařilo svázat a nyní už ne nebezpečného, ale mrštně se svíjejícího naložit do klece a připravit k odvozu do nového domova. Rovněž u klece — než ho rozvázali — dělal takový rozruch, že se jim div nevytrhnul. A když ho vsadili do klece, začal ji, aniž si odpočinul, systematicky rozbíjet: tloukl rohy a drsným čelem o mříže, lehal si na záda a bušil do stěn všema čtyřma, dokud se konečně úplně nevyčerpal.

...Zazelenaly se břízy; ještě více se vybarvily louky na úbočí hory, ale sníh na severních svazích se držel; přímo nad srázem směle prorážely k slunci kandíky, svítily blatouchy, jako pestrý koberec se rozprostřely po vlhké kamenité půdě různobarevné zvonky na krátkých stoncích.

Za chladných nocí se louky pokrývaly rosou, a když se koně za svítání odcházeli pást, prokládaly se po sivé trávě směrem od boudy tmavozelené cestičky sešlapané trávy.

Zajatí kozorožci si začali v nových podmínkách pomalu zvykat. Když jim vyhládlo, strkali mordy do krmítka, přitlučeného k prkenné stěně klece, a s chutí chroupali čerstvou travu, kterou lovci čas od času kropili slanou vodou. Lačně žrali oves, přivezený lesníky, kteří mysleli na všechno. Když se přiblížil nějaký člověk, zvířata bázlivě uskakovala od mříží, ale ne nadlouho.

Saša se několikrát posadil na březový špalek přímo před klece a dlouho si zvířata prohlížel. Poprvé je viděl tak zblízka. Moc se podobají domácím kůzlatům, jenom mají silnější a pevnější nohy a v celém jejich držení těla je vidět pohotovost, síla, taková nějaká láska ke svobodě. Tlamičku mají úzkou, asketickou, ale čelní kost je široká a rohy mají kolem dokola krásné vruby, nejsou ještě zahnuté dozadu, ale jsou pevné. Díky jim kozorožec vypadá hrdě.

Oči mají veliké, vypoulené a velmi průzračné, jenom podlouhlá panenka je tmavší. Jsou postaveny daleko od sebe a Saša si při pohledu na ně pomyslel, že výhled mají asi jako panoramatický fotoaparát: vidí víc než na sto osmdesát stupňů, a dokonce i trochu dozadu.

Latě místo mříží jsou široké asi jako dlaň, vzdálenost mezi nimi je také asi na dlaň a zřejmě kozorožcům překážely ve výhledu, dělily jim člověka, který seděl tak blízko, na dvě půlky, a oni si ho chtěli pořádně prohlédnout. Kozoroh se přibližoval, vzdaloval, ale lať se mu stejně černala před očima a překážela celistvosti obrazu. A tak zvíře sklonilo hlavu na stranu, níž a ještě níž, aby se obě oči octly ve svislém směru a v této poloze stálo do té doby, dokud je zřejmě nezačala bolet šíje. Moc se mu chtělo zapamatovat si to stvoření, se kterým se setkává poprvé, stvoření mazané, bezcitné, které je v souboji připravilo o svobodu. Jaké s ním mají úmysly? Co s ním teď bude? A proč ho vůbec strčili do téhle těsné klece a oddělili ho od normálního světa mřížemi?

Kozorožci se chovali víceméně stejně. Jen samice, kterou chytili jako třetí, se nedotkla žrádla — ani první, ani druhý den. Ležela — nohy skrčené pod sebou, lhostejná ke všemu na světě a jakoby zlomená. Srst se jí zcuchala, nebušila do klece, nereagovala na příchozí.

Třetí den zeslábla ještě víc, stáhla se do kouta, a dokonce přivřela oči. Přijme cokoli, třeba i smrt — jenom ne tohle...

„Je nějaká špatná,“ řekl zamyšleně Lysenko. „Bud má vnitřní zranění, nebo už je to taková nátura.“

„Nepustíme ji?“ navrhl Saša.

Rozhodli se, že počkají do večera. Házeli jí chléb, oves, nejlepší trávu, ale ona se na ně neuráčila ani podívat.

Za všeobecného souhlasu Saša otevřel dvířka. „Vstávej, nezkrotná,“ řekl.

Samice se postavila na nohy, zapotácěla se. Ivan přinesl ocasku a upiloval jí špičky rohů.

„Označujem si tě. Tak honem, běž už.“

Samice si jaksi rozpačitě lidi prohlédla, potom se zadívala na hory,

na pastviny. Oči se jí nepatrně rozzářily, suché nozdry se jí zachvěly. Potácivě vykročila hustou trávou, asi desetkrát se ohlédla, a když byla na kopci, Saša v dalekohledu spatřil, že si uštípla trochu trávy, jednou, podruhé, potřetí. Zahnala největší hlad, vystoupila vzhůru, vlezla do křovin. Když se octla na vrcholku svahu, nečekaně se ohlédla a spatřila boudu, slabý kouř, postavy lidí — lekla se a dala se do běhu.

„Uzdraví se,“ řekl Lysenko. „Nic jsme jí neudělali. Má prostě pevný charakter. Zvířata také bývají různá. Tahle by raději umřela, než by se smířila se zjetím.“

„A hele, filozof,“ s úsměvem řekl vedoucí výpravy. „A jak jsi mohl ještě nedávno...“

Saša mu pohledem naznačil: proč s tím začínáte?

Ivan se zachmuřil, ale nic na to neřekl.

Za krátký čas se lovcům podařilo přidat do klecí k ostatním další tři zvířata. Večer však začal u boudy zmatek. Soumaři se stáhli blíž k lidem, znepokojeně ržáli a pak se pohnuli. Lesníci se vzbudili, ale zůstali tiše ležet, snažili se zjistit, kdo to ruší noční klid. Pak se ozvalo i z kozorožcích klecí bušení kopyt a vůbec rozruch.

„Není tu náhodou někde medvěd?“ zeptal se tiše velitel. „Jdeme, chlapci...“

Sáhli po karabinách. Saša se ze všech nejdřív obul a jako první otevřel dveře, chtěl být co nejrychleji venku.

Kolem kralovala hvězdnatá studená noc. Všude byla černočerná tma. Teprve když si na ni zvykl, rozeznal ve vzdálenosti asi pěti metrů od prahu bílou skvrnu. Automaticky zvedl zbraň. Bílá skvrna se pohnula, zvedla oháňku a unaveně jí párkrát udeřila o zem.

Saša nemohl uvěřit svým očím, přistoupil blíž.

„Archyzi?“

Ovčák se vyčerpaně svalil na bok. Klidně si mě ztluč, napráskej mi, ale jsem tady a hlavně — ve tvé moci...

3

Musel se skutečně neuvěřitelně přemáhat, aby vydržel v tyto horké letní dny sedět přivázaný na řetěze.

Maličký dvůr Molčanovových Archyzovi v jeho situaci připadal jako

vězení. Dvůr ohrazený plaňkami, skrz které se sem ze zahrady prodíralo rozbujelé maliní, sloužil současně i jako výběh pro drůbež. Chodila tu pípající kuřata, kvokala tu kvočna s výhružně načepýřeným peřím, tlačila se tu, padala, cákala u korýtka žlutobílá housata bez husy, bylo to tam cítit hnojem; země skoro bez trávy vypadala velmi nepohostinně, truchlivě, k poledni byla celá rozpálená a jakoby nasáklá sluncem. Archyz, který si už dávno zvykl chovat se lhostejně ke slepičímu potěru, ztrápeně zalézal do boudy, kde ulehl ve své obvyklé póze — hlavu položenou na natažených tlapách — díval se vzhůru nad plot, na blízké zelené hory, kde byl jeho pán.

Jelena Kuzminična krmila ovčáka dobře, večer si k němu dokonce sedala a on se zaposlouchával do jejího tichého hlasu, chápal, jak hodná je tato žena, dokonce k ní cítil určitou něhu. Ale zároveň si myslel své: až přijde jeho pán, pak spolu v lese začnou skutečný život, plný překvapení, a právě proto tak zajímavý. Ubíhal den za dnem, ale všechno zůstávalo při starém. A on se se svým steskem ani netajil.

Jednoho dne u domku zastavilo auto, které z dvorku nebylo vidět. Archyz se zaposlouchal a okamžitě poznal, že do domu vešli cizí lidé. Vlastně ne tak docela cizí. Ženský hlásek s milým přidechem už někde slyšel. Ale mužský hlas byl opravdu cizí. Zatímco si povídali, umíral Archyz zvědavostí.

Přece jen se zvedl, začal chodit sem tam podél drátu, řachtal řetězem, aby na sebe upozornil. A skutečně, otevřely se dveře, na zápraží vyběhla dívka v kalhotkách a zeleném tričku, hřbetem ruky si odhrnula z čela světlý, doslova zlatý pramínek vlasů a řekla:

„Nazdar, Archyzi! Je ti tu smutno, vid', ty můj chudáčku!“

Odvážně k němu přistoupila. Ovčák si ji změřil šikmýma vlčíma očima, stáhl se, ale uslyšel hostitelčino varování, které jej trochu zarazilo: copak si opravdu myslí, že by mohl po té dobré a laskavé ruce, která ho hladila, skočit? To kdyby si ho usmyslel pohladit tamten, co stojí na prahu, to byla jiná.

„Už se nemůžeš dočkat svého pána, co?“ zeptala se Táňa. „Kdy myslíte, že se vrátí, teto Leno?“

„Slíbil mi, že tak za deset dní. Zůstaň tu, Táničko, odpočineš si, a to už se vrátí Saša.“

„Kdepak, to nejde, máme práci! Musíme překontrolovat stezku, brzy tudy povedeme turisty. Nejdřív jde Vitalik, pak já se svou skupinou.“

Jelena Kuzminična si chlapce pozorně prohlížela. Zdá se, že všechny trable jsou kvůli němu.

„To je náš zkušební chodec,“ se smíchem dodala Táňa a letmo, tak nějak laskavě se dotkla Vitalikovy ruky. A tohoto pohybu, laskavého, důvěřivého, si stará žena rovněž všimla.

V dívčině smíchu Archyz nepocíťoval zrovna moc veselí. Byl to takový nějaký nervózní smích. A také ona sama vypadala neklidně, nepřírozeně. Vlastně nedokázala odpovědět ani sama sobě, proč se tu zastavila. Vždyť kdyby byl Saša doma, jak by asi trpěl, kdyby ji opět viděl s Vitalikem.

V jejím obličejí to náhle zacukalo, oči začaly neklidně přejíždět z místa na místo.

„Počkej na mě u auta,“ řekla Vitalikovi. „Hned jsem tam...“

Jelena Kuzminična stála ve dveřích ramenem opřená o trám. Také ona vypadala rozrušeně. Nyní pochopila, proč Táňa přijela: aby si o všem promluvili. Když ne se Sašou, tak alespoň s ní.

„Neodsuzujte mě, teto Leno,“ řekla Táňa a celá rudá se dívala někam stranou. „Všechno se to tak zběhlo...“

Dál mluvit nemohla: jako by jí něco svíralo hrdlo. Jelena Kuzminična se tiše rozplakala a řekla skrz slzy:

„Ach, Táňo, Táňo... A já jsem tak doufala, měla jsem z vás takovou radost.“

A to už se i Táňa rozvzlykala a najednou se k ní vrhla a zabořila jí svůj obličej do ramene. Archyz vypadal přísně a rozpačitě zároveň. Co se to děje? A Táňa plakala a říkala, že Sašu má ráda stejně jako dřív, že ví, jakou bolest mu působí, že to všechno přišlo tak neočekávaně, nic s tím prostě nemůže dělat...

„Mám Vitalika moc ráda, moc,“ řekla náhle pevným hlasem. „Nemůžu si pomoci!“

„Takže nám zřejmě není souzeno...“ Jelena Kuzminična vzdychla a utřela si uplakané oči. „Bud šťastná, Táničko. A Saša... Nic mu neříkej, netrap ho. A raději se s ním už nesetkávej. Rozumíš? Ber to, jako byste se už rozloučili. Děkuju ti, žes mi řekla pravdu.“ Jelena Kuzminična ji políbila. „Jdi. Ten tvůj už na tebe čeká...“

Táňa podržela Archyze za ušima a odešla. Uslyšel hluk motoru a v domě se rozhostilo ticho. Odjeli. Jelena Kuzminična vyšla na dvůr, sedla si na zápraží s hlavou opřenou o ruku a zamyslela se. Archyz se ani nepohnul.

Buď byla hospodyně tak zaujatá svými smutnými myšlenkami, nebo snad chtěla psovi ulehčit, zkrátka, když mu přinesla večerí, tak ho odepnula ze řetězu. Pes nedal na sobě ani v nejmenším znát, jakou má

radost, jen se mu zablýskly oči. Strčil čenich do misky, jedl a sám se na ni po očku díval: odejde, nebo ho zas přiváže? Nejspíš ho chtěla opět přivázat, ale zapoměla na to. A když vešla do domu, Archyz přeskočil plot a letěl přímo skrz zahradní houštiny k řece, tam se napil studené vody, vyskočil na kámen a octl se v lese. Zalykal se štěstím a radostí ze svobody.

Do hor vedla jediná cesta, když nepočítáme přední lávku přes řeku. Pro každý případ Archyz prozkoumal můstek, zůstaly na něm cizí pachy, a rozběhl se už za soumraku, potom již nocí vzhůru údolím na cestu vedoucí k přechodům, a tam náhle zvětřil pach soumarů a zakrátko našel i slabé stopy po pánovi, který zřejmě při prudkém stoupání ze zvířete slézal. Teď už si byl naprosto jistý, že je na správné stopě.

Únava ovčáka donutila, aby se poohlédl po noclehu. Za takových veder se dá dobře spát pod každým keřem. A přece Archyz ve tmě vybrané místo jaksepatří prozkoumal, přesvědčil se, že je naprosto bezpečné, a pak si vlezl pod dřín, stočil se do klubka a usnul.

První, co pocítil, když se ráno probudil, byl hlad. Organismus zvyklý na pravidelné krmení žádal potravu. Archyz se protáhl, zhluboka se nadechl čerstvého vzduchu a ze všeho nejdříve vyhledal pěšinu, kde byly stopy soumarů. Tedy svou cestu. A teprve pak se dal doleva a začal hledat něco na zub.

Hlad mu zahnilo tetřeví hnízdo. Samotné slepičce se podařilo uniknout jeho zubům, vypadla z hnízda schovaného pod keřem rododendronu a uletěla. Zůstala tam vejce, půl tuctu světle žlutých vajec s velkými nahnědlými skvrnami. Také jídlo!

Ať hledal Archyz sebevíc, na nic jiného k snědku už nenarazil, jako by ve vysokohorském lese všechno vymřelo. Teprve když ovčák vystoupil na vrcholek, který čněl nad lesem a zavětřil, něco ho zarazilo a zároveň vzrušilo. Velmi slabý, sotva znatelný pach mu připomněl Bobíka a ještě něco z domova.

Archyz seběhl z vršku, vydal se po směru, odkud přicházel pach, a začal po něm mezi jinými hojnými výpary pátrat. Byly tam těžké a silné vůně květů, v pátrání mu překážely celé kolonie konvalinek, stále však po lese pátral, dokud nespatrił bílé cáry z roztrhaných lidských šatů. Nezbedný vítr je rozvěsil po ostnatých větvích kaliny. Archyz zpozorněl. To, co spatřil, bylo velmi podivné.

Za kalinou na kamenné hroudě našel ještě podivnější věci: roztrhaný batoh, prázdnou čturu a těžké sklenice, orosené od nočního chladu. Sklenice nepatrně voněly masem. A Bobíkem, ale nějakým divným

Bobíkem. Vypadalo to, jako by tu jeho kamarád byl a ve své velkorysosti to tu všechno poházel, buď že to pokládal za nepotřebné, nebo si usmyslil, že se sem pro to vrátí, až bude příhodnější doba.

Sklenice, která padla Archyzovi do oka, se nedala otevřít ani tlapami, ani zuby. Byla pevně zavřená a nebylo pochyb o tom, že v sobě skrývá něco k snědku. Archyz si ji prohlédl ze všech stran, chvílemi ji koulel po zemi, ale byl mrzutý. Na chvíli si lehl a byl celý smutný, potom začal svůj nález kutálet sem tam, dokud se nad ním osud neslitoval. Když Archyz snad už po sté strčil do sklenice čenichem, odrazila se od plochého kamene, porostlého mechem, a spadla z něho na druhý.

Ovčák si ještě ani nestačil uvědomit, že je sklenice vejpůl, a už zasáhla čich vyhládlého psa náramná vůně. Vteřinka — a Archyz začal rychle, ale nikoli hltavě polykat trochu podušené, tukem zalité jelení nebo docela možná vepřové maso. Nejedl však chamtivě, dával pozor na ostré střepy z rozbitého skla.

Byla to přímo pohádková snídaně. Ve sklenici bylo skoro tři čtvrti kila skvělého masa. Archyz všechno pečlivě vylízal do posledního ždíbíčku a byl spokojen.

Na zbývající sklenice se už díval bez jakéhokoli zájmu. Skoro vůbec nevoněly a opakovat vědomě celý proces Archyze nenapadlo. Vyskočil a vydal se zkratkou vzhůru, aby vyhledal svou stezku a pána.

Ovčák se dostal na pastviny, nechal za sebou březový háj a rozběhl se trávou, která již stačila oschnout od rosy na východ, kam vedla stará pěšina.

Archyz zahnul kolem travnatého

kopečku, na jehož kamenitém svahu rostlo několik borovic, a najednou se zarazil. Vrozená opatrnost ho přiměla, aby skočil za keř rododendronu. Před ním kráčel stejným směrem člověk s holí v ruce. Na ohnutých zádech měl batoh, na sobě starý ošuntělý plášť s podolky zastrčenými za opasek, aby mu nepřekážely v chůzi — Archyzovi připadalo, že to všechno už odněkud zná, avšak vítr vál směrem od něho k člověku a bez pachu si nemohl vzpomenout, kdo to je.

Následoval malý manévr, za který by se nemusel stydět žádný vlk, a Archyz se octl vepředu. Zahnul do březového lesa, předhonił poutníka, a když zvěřil pach, určitě by se zeširoka zubil na celé kolo svou tlamou s ostrými špičáky, kdyby se uměl usmívat.

Archyz mávl oháňkou, vyběhl z křoví a zůstal stát. Člověk se prudce zarazil, jeho pravá ruka sáhla po sekeře.

„A sakra!“ zamumlal, nejspíš přesvědčený, že je Archyz vzteklý vlk. Otočil se, není-li za ním ještě jeden.

Archyz líně zamával oháňkou. To bylo gesto, které znamenalo mírumilovnost a zároveň nabídku k seznámení.

„Jsi to ty, Archyzi? Tys mě ale vyděsil...“ Alexandr Sergejič jen sprásknul rukama. „Kde se tu bereš... Když jsi tady ty, tak tu asi někde blízko bude i tvůj pán. Nebo seš tu sám?“

Ovčák se nechal pohladit, drsná Sergejičova dlaň byla docela příjemná, ale přece jen se vymanil a ustaraně se rozběhl dopředu. Správce chaty zůstal vzadu.

„Hej, chlape, dyť mě uhoniš, neutíkej tak rychle, pudem spolu...“

Ale Archyz se jenom ohlédl. A tak Alexandr Sergejič zpomalil. Je to jasné — pospíchá za Sašou. To tedy znamená, že je Molčanov na Tybze.

Toho krásného jasného dne ani pes, ani poutník nestačili dorazit k boudě.

Archyz ztratil při přechodu přes potok stopu, zabředl hloub do lesa, dostal se na nějaký strmý suťový svah a skutálel se po něm dolů. Dlouho mu trvalo, než se ze soutěsky vyškrábal nahoru; teprve kvečeru našel svou pěšinu, a vtom už se rozprostřela vlhká noc; byl na kůži promoklý, a jak už víme, objevil se v táboře lovců až pozdě v noci.

Jen v prvním okamžiku měl Saša ze svého ovčáka radost. Ale vzápětí zvážněl. Matka jej přece nemohla pustit schválně. Že by se vzdálil bez dovolení? A to už je porušení disciplíny, za které by ho měl potrestat.

Prohlédl si obojek. Byl v pořádku, ani stopy po násilí. Bez dalších okolků zavedl Archyze do úzké předsíňky, kde ležela sedla, uvázal ho,

postavil před čumák uraženého psa plechovku od konzervy se zbytky polévky a šel si lehnout.

Takhle si ovčák přivítání přece jen nepředstavoval. Myslel to všechno tak upřímně, a teď tu sedí na řetěze. Ach ti lidé...

Brzy se všechno na Tybze uklidnilo. Jenom Sašovi chvíli trvalo, než usnul. Přemýšlel: nestalo se něco matce, když pustila ovčáka? Co když mu vzkazuje, aby se vrátil?

A když ne, tak proč je tedy Archyz tady?

4

Tato záhada se rozřešila až ráno.

Když je člověku víc než padesát let, tak už se mu po horách neběhá zrovna nejlépe. Alexandr Sergejič už byl kvečer unaven, sestoupil z pastvin níž do jedlového houští a strávil noc pod jehličnatou střešou u malého ohně. On sám nikoho nevyrušil a nikdo také nevyrušoval jeho. Jak se to patří na území rezervace.

Ráno si opláchl obličej studenou pramenitou vodou, napil se čaje, snědl chleba s máslem a nemohl se vynadívát na slunce, které právě vystoupilo nad obzor, na světlo, zeleň, třpyt rosy na stéblech trávy, cítil se náhle zase silný a odpočatý a vydal se na cestu. Doufal, že už dnes konečně narazí na Sašu a sdělí mu důležitou zprávu.

Lovci se právě vrátili od pasti s nepořízenou a seděli před boudou, když se dole v březovém lese objevila lidská postava.

„Asi nám posílaj posilu,“ řekl Lysenko.

Všichni se zvedli a vyšli muži naproti.

„To by jeden duši vypustil — taková vejška,“ řekl místo pozdravu Alexandr Sergejič. „A vy, kluci, dědkovi ani nepomůžete a dřepíte tu jak kohouti na hradě. Jó, kdybyste ovšem za mnou poslali koníka, to by byla jiná, jenže vy!... Takže, buďte zdraví, kluci myslivecký! Hele, Sašo, a ty ses k tyhle sebrance taky dal?“

Podal všem po poradě ruku, Sašu poplácával po zádech, schválně si vzdychl a posadil se na lavici. V tu chvíli už před ním stál čaj, maso, chléb.

„Sem najedenej. Táhle za tou muldou sem přespal a ovšem že jsem se tam taky nasnídal.“

Ale po hrnku s čajem se přece jen natáhl. Čaj nikdy nemůže uškodit.

Vypil hrnek, při tom poslouchal vyprávění lovců a rozhlížel se kolem sebe.

„A kde máš svoje psisko?“ zeptal se Saši.

„To šlo na dva týdny do basy,“ zasmáli se mládenci. „Za nekážeň. Aby neběhalo po rezervaci a neplašilo naše vychrtlíky.“

„Nevíte, co je nového u nás doma?“

Saša se zeptal jen tak, pro případ. Jak by to mohl Sergejič vědět, ten je přece na Eštenu.

„Co, doma? Tam je všechno v pořádku. Počkej, kdy sem tam vlastně byl? Ta moje hlava dubová! Budou to tři dny. No a ovšem že jsem zašel k Jeleně Kuzminičně na návštěvu, popili jsme spolu čaj a pak už přišla milice a mohl sem se vrátit nahoru.“

„Milice?“ opakoval Saša.

„Vidíš, jakou mám paměť! Nic jsem vám ještě neřekl?“

Copak mohl zůstat lhotejný, když lapil Tomíka? Jelenova rána byla úplně čerstvá, od pušky... Museli ho střílet zblízka, někde na Skalistém. Když už se pytlák dostal až tam, musí to být všeho schopné individuum. Ten se odváží vloupat i na základnu. A tam se mají co nevidět objevit turisté. A ona se tu potuluje černá ovce. Dnes se mu připlétl do cesty jelen, zítra si vezme na mušku někoho jiného.

Alexandr Sergejič se vyšplhal až ke stanovišti a za necelou půlhodinu už na Bezpečnosti věděli, že správce narazil na stopu zločince, kterého už několik týdnů hledají. Takže se ukázalo, že nehledali na správném místě.

Alexandra Sergejiče poprosili, aby počkal ve vesnici, až přijede milice. A tenkrát se staval u Molčanovů na čaj, bylo to ještě před příjezdem Táni a jejího přítele a před tím, než utekl Archyz.

Brzy přijeli z města ozbrojení lidé, znova se vyptávali na jelena, a jak říkal Sergejič, „moc se divili, jak sem ho moh dostat holejma rukama.“ Zkrátka, přesvědčil je, vždyť zoolog také věděl o značkováném Tomíkovi a jeho slova potvrdil: ano, po horách jeden takový běhá, Molčanov ho dokonce krmil z ruky. Také mluvil o jeskyni, řekl, kde se nachází; bude to zřejmě obrovská jeskyně se spoustou vchodů a východů, když ji používají i jeleni.

„No tak to by snad bylo všechno.“ Alexandr Sergejič si začal balit cigaretu. „Jen s tím rozkazem sem si to nechal až na konec, poněvač, kdybych vám to řek na začátku, tak vodsad' vystřelíte a ani dědka nenecháte domluvit.“

„Jaký rozkaz?“ vyhrkl Saša.

Sergejič si sundal čepici, vyndal zpod podšívky obálku a podal ji veliteli. Ten si lístek potichu přečetl a podal Sašovi. Saša ostatním dvěma.

„Všechno je jasné,“ řekl velitel. „Takže teď si sbalíme fídlátka, večer ještě zajdeme k pasti, jestli tam bude něco nového — tak to naložíme, past musíme zavřít, aby se něco nestalo, a zítra před svítáním vyrazíme na cestu.“

„A co kdybych šel se psem napřed?“ zeptal se Saša.

„To nejde,“ řekl rychle správce chaty. „Nemáme tě nikam pouštět samotného — a basta. To je ředitelův rozkaz.“

Víc už o tom nemluvili. Žádný člověk zřejmě netouží po setkání s uprchlým zločincem, a Saša Molčanov už teprv ne.

Saša se zeptal:

„Kde je ta jeskyně, co v ní byl Tomík?“

„Docela blízko... Nikdo o ní nevěděl. Kdyby ses dal od pěšiny nalevo k jihu, tak tam je stěna, dál už ovšem není tak strmá, nebude mít ani kilásek, a tam narazíš na plochej kámen a nad ním sou keře.“

„Tomík v té jeskyni nocoval?“

„Přísahal bych, že přišli z opačný strany! Jinak bych si přece musel všimnout stop. A tam žádný nebyly. Vyrazili proti mně zničehonic ze tmy. Nejspíš se schovávali před tím lovcem, vlezli si do chodby. A vyšli druhou stranou. Měl bys ten labyrint prozkoumat. Jen musíš bejt vopatrnej. Může se to tam probořit. Anebo počkej, až se vrátím, ve dvou je to přece jen lepší.“

Podíval se na hodinky a začal se chystat.

„Nevíte náhodou někdo, jestli je cesta na Studenej ještě v pořádku?“ zeptal se všech najednou, aby si ušetřil námahu zbytečným vypyptáváním.

Dozvěděl se, že ještě na podzim byla pěšina v pořádku, dokonce lávky vydržely, ale radili mu, aby byl při přechodu mostů opatrný, už je dávno nikdo neopravoval.

„Zdržíte se tam dlouho?“ Saša by nejraději zůstal se Sergejičem.

„To záleží na tom, jaký budu mít pokyny vod vedení. Jestli mi někoho pošlou, tak se ovšem hned vrátím na eštenskou základnu. A ty se ke mně, Sašo, přijď někdy podívat. A tento... netvař se jako kakabus. Kuzminična mi povídala, že co nevidět jedeš studovat, jo? Už ses pevně rozhod, nebo zatím stavíš jen vzdušný zámky, co?“

Sergejič si zastrčil sekeru za opasek, hodil si batoh na záda, podal všem ruku, Archyzovi řekl něco povzbudivého a vykročil od budovy na vyvýšeninu, pak dolů na pomezí Džamaruku a tam zmizel v březovém houští.

Lovci se začali chystat.

Šest klecí s kozorožci rozdělili vždy na dvě a dvě a zkusili, jak půjdou naložit na soumary. Složili všechno nářadí. Nejen každý soumar měl pořádný náklad, ale i na každého lovce vyšlo po pěkném ranci. Nebude to lehká cesta.

Za soumraku se kozorožci neukázali. Chlapci z toho nebyli smutní, naopak, upřímně si vydechli. To nic, i těch šest kusů je ažaž.

Lovci vstali ještě za šera, jen co začaly na východě blednout hvězdy. Přivedli soumary, naložili na ně náklad. Rychle se nasnídali, zavřeli za sebou boudu a vydali se pěšinou březovým lesíkem na západní výběžek Tybgy. Zkrátka k domovu.

Archyz šel na vodítku. Nemohl ani běhat, ani se podívat za svými.

A nikoho z lesníků ani nenapadlo, že jsou všichni pozorně sledováni, že jeden člověk celou skupinu lovců pozoruje.

Usadil se už večer na skalnatém výběžku asi dva kilometry od boudy a všechno viděl: jak odešel Alexandr Sergejič, jak se byli podívat u pasti a jak nakonec opustili zabydlené místo. Na pohublé tváři Kozinského se objevil spokojený úsměv.

Když lesníci se soumary zmizeli z dohledu za travnatými vrchy Abaga, zamířil k boudě, chvíli si poležel na opuštěných palandách, připravil si dříví a potom se jen tak s prázdnýma rukama vydal k pasti. Nastražil ji a vrátil se.

Ted' se tu lidé jen tak brzo neobjeví. Nebude muset střílet, past mu poskytne dost potravy. Všechno se to uspořádalo opravdu skvěle.

DESÁTÁ KAPITOLA

SOUBOJ S PŘÍRODNÍMI ŽIVLY

1

Bobík svůj vývoj nesledoval. Ale kdyby se spatřil ze strany nebo v klidu postál vedle Archyze, který také vyrostl a zmohutněl v prsou, stejně by byl příjemně překvapen.

Z mrňavého výrostka se k začátku léta stal pořádný medvěd. Ale byl trochu pohublý. Nebylo divu: copak v zimě a na jaře najdete pořádnou potravu? Nejsou ani jahody, ani ořechy, jenom občas nějaký kořínek, larva, tráva a čas od času malé přilepšení jako třeba pytlácký batoh nebo suché kůrky. Boky se mu propadly. Lovit drobnější zvířata neuměl a také nemohl. Za to mohla jeho výchova.

Přibližně v tuto dobu se už ustavily hranice jeho území. Bobík několikrát obcházel svahy hor mezi dvěma řekami a nikde nenarazil na stopy nějakého jiného medvěda. A aby nikdo nebyl na pochybách, čí je tu území, mnohokrát, spíš aby se podrbal na bříše, než aby udělal značku, přece jen si stoupal v celé své výšce vedle nějakého vysokého habru nebo buku, dokonce se postavil na špičky, a zatímco se drbal na bříše, ostrými drápy dělal hluboké rýhy na kůře — čtyři, pět šrámů na každé straně stromu. Byly přibližně ve výši postavy středně vysokého člověka. Potom Bobík vždy poodstoupil stranou a velmi hrdě si rýhy prohlížel.

Takto upozorňoval přivandrovalce, že tyto lesy mají pána, že jsou to jeho — Bobíkovy — lovecké revíry a pastviny.

Je sice pravda, že medvědovy značky jen málokomu padly do oka, ale jednou je spatřil zoolog Kotěnko a zapsal si radostnou zprávu; doposud se v těchto místech medvědi nevyskytovali. Ať se vám tu, huňáci, líbí!

Když začali lidé kolem Skalistého pročešávat lesy, Bobík zneklidněl. Nepociťoval strach, ale nezvyklý pocit, jaký má ten, kdo se po dlouhodobé osamocení náhle ocitá ve velké obytnosti. Bobík rozzlobený tímto vpádem dlouho procházel z jednoho svahu na druhý a

nakonec se opět dostal na známé místo, kde chutnal dobré maso a tu odpornou tekutinu.

Byla tam novinka: rozbitá sklenice a výrazný Archyzův pach.

Bobík prozkoumal střepy, začal kutálet celé sklenice, ale přece jen je nedokázal otevřít. Zkoušel to tlapou, kousal do nich. Byly tvrdé a kluzké. Nešlo to. Mohl sice té marné námahy nechat, ale odejít se mu také nechtělo. Strávil uprostřed sklenic noc a ještě skoro celý den — zrovna ten den, kdy z pastvin Abago začala dolů sestupovat karavana soumarů s kozorohy.

Byly poslední červnové dny, nádherná doba nejdelších dnů a velmi krátkých nocí. Na vysokohorských loukách se tráva vytáhla a sahala až nad kolena a od záplavy pestrých květů se dělaly mžitky před očima. Zelené břízky si rozvěsily po větvích dlouhatánské náušnice, nad černými korunami jedlí čněly svíce mladých přírůstků.

Když lovci se soumary minuli pastviny a začali sestupovat lesem k hranici rezervace, slitoval se Saša nad Archyzem a pustil ho z řemínku. Tam už nebylo chráněné území.

Ovčák šel ještě nějakou chvíli za ním, jako by si už zvykl na omezování svobody, ale když Saša řekl: „Jen se proběhni,“ — ožil, předhonal karavanu a pelášil do lesa. Jen za ním zašustilo kapradí.

Běhání jen tak bez cíle ho brzy omrzelo; vzpomněl si, že někde blízko našel nedávno sklenici s pochoutkou. Archyz chvíli postál, zorientoval se, pak maličko odbočil a brzy ucítil vůni sklenic a Bobíkův pach. A tak zamířil rovnou po čichu.

Bobík klidně pochrupával, když se k němu proti větru připlížil ovčák a přeskočil ho. Přestože byl tento přátelský útok bleskurychlý, Bobík přece jen stihl vycenit zuby a zacvakat jimi na Archyze. Vyskočil a asi minutu dvě se navzájem honili, oba stejně nadšeni, že se opět setkávají. Pak se Archyz zastavil před jednou sklenicí. Bobík zavrčel: to je moje... Archyz strčil do sklenice čenichem a kutálet ji před sebou. Bobík se zájmem sledoval, co bude dál. Nechtěl však zůstat v roh pouhého pozorovatele, strčil tlapou do druhé sklenice a ta se kousek odkutálela, když vtom se Archyzovi podařilo to, co poprvé. Sklenice se rozbila. Z vůně masa medvěd skoro zešílel. Vrhнул se na dobrotu, avšak Archyz vycenil zuby daleko výhružněji než kdysi u „dětského“ korýtka, a tak Bobík rozumně ustoupil.

Nakonec měl také štěstí. Oběma tlapami uchopil jinou sklenici, stoupl si na zadní a pustil ji. Ozvalo se tlumené cvaknutí a zavonělo to masem. Bobík se podíval svýma žlutýma očima na Archyze, ale ten se

jen mírumilovně ohlédl a zůstal u své sklenice. Teď půjde o to, kdo bude první... První dojedl Bobík. Pořezal si pysky, zašklebil se a olízl si krev.

Na kamenech, porostlých mechem, ležely ještě dvě sklenice. Bobík k nim přistoupil už jako odborník. Zvedl jednu a mrštil jí o zem, jen zazvonily střepy. Přiběhl Archyz a medvěd, který už měl skoro dost, mu moudře ustoupil a sám zopakoval operaci s poslední sklenicí a pustil se do jejího obsahu.

Když skončili s jídlem, byli najednou vlídnější, lenivější, a tak si lehli tak blízko, že mohli jeden na druhého dosáhnout čenicem, chvíli si zdřímli, potom se ovčák zvedl a odcházel. Bobík šel za ním. Když se Archyz dal do běhu, neboť si vzpomněl, jak daleko už musejí být soumaři, medvěd nezůstával pozadu: samotnému je v lese smutno...

Lovci kozorožců udělali malou zastávku, aby si soumaři mohli odpočinout, sundali klece, natrhali pro kozorohy trávu. Koně s uvolněnými postroji se rozešli po lesním palouku.

Archyz vyskočil z křovin, otřepal se a lehl si vedle Saši. Koně se po ovčákovi jen ohlédli. Už si na něj zvykli. Ale v následujícím okamžiku zaržáli a uskočili stranou. Také kozorožci přestali přežvykovat, nespokojeně začali bušit kopyty do klecí.

Vedoucí sáhl po ručnici.

„Vypadá to, že je tu někde blízko medvěd,“ řekl a vstal, ale to už se Saša dovтіpil, koho Archyz s sebou přivedl.

„Polož tu pušku,“ řekl tiše. „Jestli je to medvěd, tak nejspíš můj.“

„Cože, tvůj?“

„Všechno vám, kluci, řeknu potom. Hned jsem zpátky.“

Vzal Archyze za obojek a vešel do křovin. A samozřejmě! Objevil se před ním couvajícím Bobík. Se zájmem Sašu pozoroval. Uši měl vztyčené, takže zářez na pravém boltci zřetelně prosvítal.

Nechá se pohládit, nebo ne?

Saša prošel kolem něho asi pět kroků daleko, jako by si ho ani nevšiml. Potom se posadil, aniž pustil Archyze. A tehdy Bobík, ukonejšžený Sašovou pózou a tím, že nemá zbraň, i klidem svého kamaráda ovčáka, udělal krok, druhý, přišel docela blízko. Jeho černé nozdry se chvěly neklidem. Ale jen co Saša natáhl ruku, uskočil.

„Tu máš!“ k Bobíkově tlamě letěl bonbón.

Našel ho v trávě a začal ho žvýkat i s papírkem. Olízl se a natáhl se pro další. Saša držel druhou karamelu na napřažené dlani do té doby, než si ji Bobík odvážil vzít přímo z ruky. Medvěd odkousl půlku,

spokojeně zamlaskal, a když si bral druhou půlku, ucítil na svém krku dotyk člověka.

Ale neuhnul, lehl si na břicho hlavou k Sašovi a poslouchal, co mu laskavě a potichoučku říká.

Právě v tom okamžiku je spatřil vedoucí lesník, jenž vykoukl z houštin: ovčáka, medvěda, Sašu s rukou na medvědově šíji. Lesník údivem otevřel pusou.

Musel se v křoví zřejmě nějak nešikovně pohnout; Bobík tam vrhnul bleskový pohled, zvedl se a poodešel stranou. To už na něho bylo přece jen trochu moc.

„Běžte spolu. Proběhněte se.“ Saša poplácal Archyze po hřbetě.

„Nejsi ty kouzelník?“ zeptal se lesník Saši a díval se na něho s jakýmsi obdivem, a skoro až s úctou.

„K divochům se prostě musí jít bez kamenů za pasem,“ zasmál se Saša. „Nerozumějí věcem hůř než my. A pamatují si, kdo na ně byl hodný. Nejsou v tom žádná kouzla. A počkej, až někdy potkáme našeho druhého odchovance — jelena, to uvidíš skoro fantastickou podívanou, jak si spolu hrají a přátelí pes, jelen a medvěd a jak všichni tři vidí v člověku svého přítele...“

„A ochránce,“ dodal Lysenko.

Saša Molčanov se na něj vděčně podíval.

„Přesně tak,“ potvrdil.

2

Počásí se opět zčistajasna prudce změnilo.

Jak se to často stává, nad horami se setkaly dvě atmosférické fronty, teplá a vlhká od Černého moře a suchá a studená, která přišla od severu. Nad horami to začalo vřít. Oblaka houstla a nabývala, soutěskami se hnaly mraky. Všechno to vření vydávalo hrozný hluk, mraky lily na lesy vodu téměř sedm dní bez přestání. Na Kavkaz dolehla nepohoda, nebe kleslo dolů, vrcholky hor se nadlouho skryly v ocelově šedých oblacích.

Tentokrát s sebou cyklon přinesl zvlášť nepříjemná překvapení.

Saša Molčanov strávil doma pouze jeden den, když náhle přijel Kotěňko.

Veliký, hlučný a znepokojený zoolog se vrátil do domu. Jelena

Kuzminična začala starostlivě pobíhat sem a tam, ale on ji okamžitě zarazil v jejich pohostinných záměrech.

„Musíme hned pryč, drahá Jeleno Kuzminično,“ oznámil jí. „Jde o vážnou věc.“

„Prokristapána, kam tak najednou! Vždyť venku začne co nevidět pršet.“

„Právě proto si musíme pospíšit. Meteorologové předpovídají deště. A ty jsou pro zvířata nebezpečné. V rezervaci jsou taková místa, že...“ Zarazil se, aby něco zbytečně neplácl a nepolekal Jelenu Kuzminičnu. „Zkrátka a dobře, musíme se se Sašou dostat nahoru, dřív než se rozvodní řeky.“

„Rostislave Andrejeviči, moc vás prosím, dejte tam na sebe pozor. Saša občas ztratí hlavu. Tak kdybyste...“

„Všechno bude v pořádku. Buďte klidná.“

„Vezmeme s sebou koně?“ zeptal se Saša.

„Svezeme se autem až k cestě. A dál už půjdem pěšky, s koni je zbytečně moc starostí.“

„A Archyz?“ zeptal se Saša.

Kotěnko chvíli přemýšlel. Nejspíš si vzpomněl na Tomíka a na medvěda a možná i na Kozinského, kterého doposud nenašli. Rychle se rozhodl:

„Půjde s námi.“

Uplynula půlhodina, během které se bleskově naobědvali a pak už vidíme Archyze v kabině, jak se tiskne k Sašovi, a gazík ujíždí rychle k horám do šedých neveselých oblak.

Cestou Kotěnko vyprávěl, že se od studentů, kteří pracují za Skalistým, dozvěděli, že se velmi mnoho jelenů a zubrů shromáždilo nad údolím Říčního kříže. V případě nepohody budou stáda určitě sestupovat do údolí, které je po deštích částečně zatopené rozvodněnými řekami.

„Musíme pomoci jelenům a zubrům, aby se nedostali do pasti. Už se to právě takhle jednou stalo... Ztratili jsme přes stovku zvířat, která se octla na maličkém ostrůvku, zaplaveném kolem dokola vodou. Zima a sníh nahoře je donutí, aby si hledali úkryty v lesích a podél řek. Jsou tam překrásná místa. Ale kromě toho tam jsou i nebezpečné soutěsky a rokliny. Musíme zvířata najít a ukázat jim cestu do lesa, do bezpečí.“

„Ta nás tak zrovna poslechnou,“ ušklíbl se Saša.

„Musíme zatarasit přístupy k nebezpečným místům. Uvidíme, jestli nás budou poslouchat nebo ne. Všechno teď záleží na nás dvou.“

Zoolog mluvil naprosto, přesvědčivě. Zřejmě to nebylo poprvé, kdy šel na takovou výpravu. A Saša už neměl žádné námitky.

Když přijeli na místo, kde začínala cesta, Saša odepnul vodítko, ale Archyz nejevil ani trochu nadšení či radosti. Jenom poodešel kousek stranou, chvíli bez zájmu a znuděně hrabal. Bylo to neklamně znamení, že bude špatné počasí.

Zoolog a lesník si hodili batohy na záda a vydali se po pěšině zatím ještě suché; měli v úmyslu vystoupit výš a tam vyhledat jednu z cest, po které přecházejí jeleni k výšinám kolem Říčního kříže.

Začalo drobně mžít. Les dřímal, jen listy si neustále šeptaly pod těžkými a studenými kapkami. Museli si vzít kapuce.

Archyz se rozběhl dopředu, zavětril a podíval se na pána.

„Asi ucítil přátele,“ řekl Saša.

„Ať si jde, jen aby neodbíhal moc daleko.“

Archyz vykoukl dvakrát z křoví a pak nadlouho zmizel v lese.

Šli hodinu, hodinu a půl, stoupali stále výš. Vypadalo to, že má zoolog v

úmyslu vyšplhat až k opuštěnému domku na horní hranici lesa a tam přenocovat.

Už se docela zešeřilo. Drobně přšelo, ale řídké kapky byly čím dál tím větší. A najednou začalo sněžit. Sníh byl těžký, mokrý, velmi nepříjemný.

„Už to začíná,“ zamumlal Kotěnko. „Nahore sněží, dole prší. Báječné počasí, jen co je pravda. Poslechni, nevíš náhodou, jestli se už turisté vydali k průsmyku?“

„Teprv se chystají,“ řekl Saša a vzpomněl si na matčino zdrženlivé vyprávění o Táně. Hm, Táža... Pravděpodobně se už brzy vydá k průsmyku. Třeba se potkají?

Najednou docela zesmutněl.

Zoolog byl zaujat pozorováním zaoblené vyvýšeniny. Sestoupil z pěšiny a vedl Sašu křovisky pod obrovské jedle, které opanovaly celý vrcholek.

„Pro dnešek by to stačilo. Přespíme tu.“

Pod jedlí zaplápolal oheň. Napnuli plachtu. Z plášťů se začalo kouřit. Pod plachtou bylo teplo a útulno.

Na les se valil sníh. Spousty sněhu. A to byl, prosím, červen!

Les usnul, stromy smutně stály s větvemi pochýlenými únavou. Na nich neustále přibývalo bílé pokrývky. Sníh šustil, jak se sypal na zem. Zelené větve s ulehčením vylétávaly nahoru.

Poutníci se najedli kaše a usnuli. Archyz se nevrátil.

Saša spal špatně, přestože mu bylo docela teplo. Zoolog se také co chvíli probudil, přikládal do ohně a vzdychal.

Všechno kolem zběhalo, padaly těžké mokré vločky, ale už nestačily tát. Zima přikryla keře, listí, trávu na loukách. Tato kombinace zelené a bílé v přírodě, červené sněžení, jehož byl plný vzduch a které vtáhlo do léta zimní vůně, nejprve působilo jako nevhodný žert cyklónu, ale zima byla skutečná, od úst stoupala pára a žert najednou vypadal nepříjemně, dokonce nebezpečně.

„Tak tohle nám ještě chybělo,“ řekl tiše Kotěnko a Saša spatřil, jak si zoolog baterkou posvítil na ciferník.

„Kolik je?“

„Za pět minut čtyři. Proč nespíš?“

„Už jsem se vyspal.“

„Brzy začne svítat. Vyrazíme, hned jak bude vidět na cestu. Nemůžeme vědět, jak dlouho to ještě bude padat. Archyz se ještě nevrátil?“

„Ten se neztratí, nocuje někde se svými kamarády.“

Zoolog vylezl ze spacáku, zvedl ruce a začal se protahovat. Oheň se rozhořel, strop se prohnul pod tíhou sněhu, zapotil se. Kotěnko z něho

setřásl sníh a pověsil nad oheň kotlík s čajem.

Neholili se, narychlo posnídali a vydali se po okraji lesa, na louku, kde bylo víc sněhu, nevycházeli. Cestu určovali jen podle stromů. Klouzalo to. Les byl najednou k nepoznání. Vypadal jako začarované království, kde nezůstalo ani živáčka.

Za hodinu sněžení prořídlo, oblaka se začala trhat, ale vidět bylo ještě stále špatně, asi tak na sto metrů, a dál už byla pouze bílá mlha a černé přízraky místo jedlí a habrů. Směr si ověřovali podle kompasu, přestože Kotěnko tuto jelení stezku znal a nejednou po ní šel.

Trochu se oteplilo, zafoukal vítr a nečekaně přinesl do hor bouřkový mrak. Uvnitř nízkých a černých mraků to slabě zahřmelo a najednou se spustil takový liják, že si museli rychle hledat nějaký úkryt.

Znova se schovali pod jedli; seděli tam, čekali, kdy déšť alespoň trochu poleví, pozorovali z úkrytu, jak je odplavován sníh. Voda ho hltala přímo před očima, mech a spadané jehličí bobtnaly a po šterku se řítily potoky vody. Nestačila se vsakovat do štěrbin mezi kameny.

„Ták,“ zabručel Kotěnko, „všechny tyhle potůčky budou stékat dolů, slijí se do nových potoků, dostanou se k řekám. A tam... Musíme, Sašo, jít. Jinak přijdeme pozdě, řeky v údolích budou už zítra rozvodněné.“

Déšť se trochu zklidnil, ztišil, ale pršet nepřestávalo. Zapnuli si pláště a vydali se po ujíždějící hlíně dolů, nahoru, ze svahu na svah, šli mlčky, zaujatí jedinou myšlenkou: jen aby vyšli co možná nejbliž k údolí, dokud se horské řeky ještě nevyhlily z břehů.

Dvakrát viděli jeleny. Celí mokří, bezradní, skleslí, šli před lidmi, a teprv když si jich všimli, vracela se k nim jejich obvyklá rychlost. Jeleni hledali úkryt v jedlových lesích, v údolích.

3

Saša už úplně ztratil orientaci, ale zoolog šlapal stále naprosto jistě, ke konci cesty už zabočoval stále víc a víc, dokud se neoctli v řídkém porostu — znovu na rozhraní vysokohorského pásma...

„Sergejův háj,“ řekl Kotěnko a ukázal na mírně se svažující horu, porostlou krásnými břízami, obklopenými ze všech stran pastvinami. „Jsme na místě. Údolí je pod námi.“

Nebylo je vidět ještě alespoň půldruhé hodiny, dokud nesešli dolů asi

patnáct set metrů; po mokré hlíně a trávě jim to klouzalo, ujížděly jim nohy po plochých kamenech suťovitých strání. Potom se v deštivé dálce zajiskřil pruh třípytivé vody. To byla řeka. Z obou stran do ní vtékaly ještě dvě řeky, takže shora byl zřetelně vidět blýskavý, téměř pravidelný kříž. Břehy tří řek byly porostlé hustým lesem. Jen tu a tam v černém houští prokukovaly světle zelené palouky. Byl to jeden z nejodlehlejších a nejkrásnějších koutů rezervace.

Kotěňko se posadil na velký kámen přímo v dešti, vyndal pouzdro na mapy, Sašovi ukázal, aby si sedl vedle něho, a přikryl je oba celtou. Vytáhl z pouzdra mapu a rozložil si ji na kolenou.

„Pojď, podíváme se na to. Tady je místo, kde se do sebe vlévají řeky. Tady napravo od kříže je lávka. A tady jsou nejnebezpečnější místa. Zvláště dvě jsou moc záludná. K jednomu ústí jak první, tak i druhá soutěska. Naposled, může to být takových pět let, se tam stalo neštěstí. Když voda začala zaplavovat trojúhelník mezi toky, nešli zubři nahoru přes les, ale vrhli se bůhvíproč do soutěsky. A odtamtud se proti nim vyvalil sil*“. Proto bude naším úkolem znemožnit, aby se zvířata dostala do kterékoli z těchto soutěsek. Ústí téměř vedle sebe. A budeš tam muset, Sašo, stát, jak se říká, neústupně jako skála. Bojím se, že se sil vytvoří i tentokrát. Tolik vody! A tady je zas jiné místo — ostrov a k němu směřuje od Háje úzká šíje. Sem se vrhají především zubři s mlád'aty. Vědí, že jsou na něm lesy s pastvinami, ale nevědí, že ostrov bude také zatopen. Neštěstí je v tom, že je zrovna uprostřed říčního proudu.“

„A vy půjdete sem?“ zeptal se Saša, který pochopil, že z ostrova není kam ustoupit — voda přístup zničí.

„Uhádl. To je moje stanoviště, jsem služebně starší. Ale neboj se, moc dobře vím, jak je to nebezpečné, a vím, co si mohu dovolit. A tebe prosím, abys to nepřeháněl. Jak uslyšíš rachot silu, okamžitě musíš nahoru — sem na tenhle mys se dvěma borovicemi. Až tam voda nevystoupí.“

Ze zadu něco zašustilo, strnuli, pak shodili celtu a otočili se.

Před nimi stál Archyz s vyplazeným jazykem. Kožich měl zmáčený a slehlý, ovčák byl najednou hubený a drobný.

„Tady jsi,“ řekl Saša, „a kdepak máš kamarády?“

Archyz, jako by rozuměl, na co se Saša ptá, se ohlédl dozadu.

„Aha,“ zasmál se zoolog, „v houští. Přivedls je s sebou. Ale oni se k tobě, Sašo, neodvažují přiblížit, když je tu cizí člověk. Čekají na

* sil — krátkodobý dravý horský potok z kamení a bahna

příhodnější chvíli.“

Zvedl k očím dalekohled, prohlédl si úbočí hory, na které právě seděli. Na prostranství zahaleném do dešťové šedě se míhaly nejasné stíny. Zvířata byla na pochodu. Všechno sestupovalo ze studených, nepohostinných výšin do údolí.

„Je čas, Sašo,“ řekl Kotěnko. „Už jdou! Jak se všechno v přírodě opakuje! Tenkrát šli přesně takhle. A já jsem je musel zastrašovat, střílel jsem, aby nešli na ostrov a vrátili se. A za tři dny jsem na mělčině čtyři kilometry odtud spatřil hromadu mrtvol... Byl jsem na to sám, ostrov jsem uhájil, ale u těch dvou soutěsek se mi tragédii odvrátit nepodařilo. Jdeme...“

Dokonce i v tak šedivý, mokrý den údolí okouzlovalo svou krásou. Bylo vystláno jasnou zelení. Tráva na loukách sahala až po ramena. Vypadalo to tu skoro jako někde ve střední Rusi: duby, smrky, břízy, jeřáby, střemchy. Jen řeky tu jsou typicky horské, bouřlivé, kamenité, zelená voda v nich uhání prudce a s ohlušujícím řevem.

„Ještě tohle,“ řekl Kotěnko, než se rozešli. „Musíme se domluvit: zůstaneme na svých místech dnešní noc a zítra celý den, a večer, bude-li všechno v pořádku, vystřelíš. Já také. Když nebude něco klapat, vystřelíme třikrát. Půjdem si na pomoc. Sejdeme se přímo u kříže, na vršku. Zatím se měj...“

Pokynul mu rukou a odcházel směrem ke svému stanovišti.

Saša došel k ústí první soutěsky asi za čtyřicet minut. Přešel přes potok, který byl už tou dobou zkalený a plný až po okraj, a pod planou hrušňí spatřil hned sedm zubrů. Mimoděk se ohlédl po Archyzovi. Ovčák už byl zase pryč. Zubři nechali člověka přijít asi na dvě stě metrů, pak znenadání vystřelili a nehlučně zmizeli v lese. To tedy znamená, že už dorazili a hodlají přečkat déšť v lese.

Obhlédl místo, kde měl mít službu. Zoologova domněnka byla správná: byla to velmi nebezpečná past. Přímo naproti ústí dvou soutěsek s ponurými příkrými stěnami mezi dvěma potoky, které odtamtud vytékaly, se v údolí rozprostírala skvělá pastvina, porostlá tu a tam stromy. Hlavní řeka tohoto údolí se prudce stáčela, aniž do toho místa došla. Nebylo proto divu, že když vody přibývalo, celé území bylo zatopeno a nebylo odtud východu. Jen v jednom místě nad lesem se vyvyšovala stěna asi metr široká. Vedla z lesa na bezpečný svah. Obě soutěsky se černaly jako rozevřené hladové tlamy obrovských šelem.

Všechno se muselo pořádně promyslet! Saša se usadil pod lískovým keřem uprostřed kamení, přikryl se plachtou, zahřál se a skoro okamžitě

usnul. Byl unavený po dlouhém pochodu.

Probudil se uprostřed noci. Zdálo se mu, že je nad údolím bouřka. Ale jenom poprchávalo a nebe bylo klidné. Za lesem hučela řeka. A také potok v soutěsce vydával obrovský hluk.

Ve tmě uviděl ten jiskřivý, zpěněný potok. Přibýlo v něm pořádně vody! Už se nedal přebrodit. Saša poodešel stranou a snažil se ve tmě rozpoznat za kamennou stěnou druhý potok. K jeho velkému překvapení se potok nevyžil z břehů. Naopak, byl najednou docela klidný, nenápadný.

To byla strašná předzvěst! Znamenala, že se někde výš vytvořil zával nebo sesuv. Přehradil soutěsku a teď se za nepevnou hrází z hlíny a kamení hromadí obrovské množství vody. Až protrhne hráz, bude náhlý příval vody skutečně děsivý, smete všechno, co mu přijde do cesty.

Saša se vracel ke svému stanovišti. Archyz se líně zvedl z cestičky, protáhl si hřbet a zívl si. Asi spal vedle něho, ale Saša ho teprve nyní ve tmě rozeznal. Přesvědčen, že se jeho přátelé schovávají někde nablízku, obhlížel pozorně okolní křoviska. Jelínka prozradily jeho jiskrné oči. Stál a čekal na člověka. Saša k němu přistoupil, Tomík se neodvrátil, neuhnul, ale natáhl svou teplou tlamičku k lesníkově ruce.

„Nazdar.“ Saša ho pohladil a podrbal za ušima. „Rosteš, kamaráde, jako z vody! Za měsíc ses tak vytáhnul! A ty parohy... A co je tohle?“

Spatřil na Tomíkově noze obvaz. Se zájmem si jej prohlédl, sáhl na něj. Jelínek ucukl: bolelo to. Právě o tomhle mu vyprávěl Sergejič. Ten darebák Kozinský!... Zase jeho práce.

Medvídko tentokrát neviděl. Že by ho Archyz nenašel?

Do svítání se mu už nepodařilo usnout. Ráno se probouzelo klidně, bylo mlhavé, vlhké, ale teplé. Nad lesem dlouho visela nízká oblaka, potom se maličko zvedla a bylo možné prohlédnout si blízký les a v dálce hory.

V dalekohledu Saša uviděl asi třicet laní s kolouchy. Přešlo tudy stádečko srnců, jejich chřípí se chvěla neklidem. Mezi tmavými hrušněmi se nejasně černaly siluety zubrů. Kolik jich tam bylo — těžko říci. Na palouku v trávě pobíhali lišák s liškou. Za nimi pobíhala sotva postřehnutelná liščata. Cítila neštěstí, ale nevěděla, kam mají utéci, co si mají počít.

Rodina ježků si to namířila přímo směrem k Sašovi, aby pronikla do soutěsky, ale Archyz je vystrašil a před ovčákovým čenicem se rázem naježilo devět pichlavých chomáčků. Archyz odešel, ale oni ještě dobrou půlhodinu leželi a netroufali si vystrčit ani nos.

Saša se rychle najedl a nakrmil Archyze. Jelen už nikde nablízku nebyl: odešel se pást. Lesník se zamyslel, potom začal sbírat suché

větve a tahat je k ústí ztichlého potoka. Jen velký oheň dokáže přehradit cestu k tomuto nebezpečnému místu. Mohlo být asi deset hodin, když zapálil zátaras. Do soutěsky se začal valit hustý dým. Teď už sem zvířata nepůjdou, budou mít strach.

Ale jak je má vyhnat z lesa, jak jim má ukázat jedinou cestu na úzký hřeben, odkud je možné vyšplhat nahoru? A kromě toho, nenechá přece bez dohledu druhou, silně hučící soutěsku? Tady se ohněm nic nevyřeší, prostranství u vchodu je příliš široké. Co kdyby tam uvázal Archyze? Ale s ovčákovou pomocí počítal, až bude třeba vyhánět zvěř z lesní pastí, jejíž plocha bude přes deset hektarů. Kdyby se tu tak objevil Bobík!

Saša se přece jen rozhodl jít do lesa sám. Uvázal Archyze k tenké bříze na vyvýšenině před soutěskou, přikázal mu, aby seděl klidně, a sám šel, aby svým příchodem vylekal zvířata a donutil je už teď vyjít na cestu, která by je odtud vyvedla.

Nebyl sám, kdo děsil zneklidněná stáda a zvířecí rodinky. Řeka plnila tuto roli daleko účinněji. Naplnila se až po okraje, byla najednou děsivá, nesla v hnědých zpěněných vodách celé drny, vyvrácené stromy, valila balvany. Už se přelévala přes vysoký břeh v ohbí, hněvivě z něj strhávala jeden plást země po druhém, níže položená místa v lese zalévala voda. Jeleni, srnci, jezevci ustupovali, shromažďovali se zrovna uprostřed osudného místa, pobíhali sem tam. Někteří se vrhali k druhé soutěsce, ale tam bylo mezi kameny zřetelně vidět černobílého vlčáka přešlapujícího na místě a nervózně zívajícího. Hlídal — naháněl strach.

Zmatek vzrůstal. Jenom zubři ještě stále klidně stáli v tmavém lesíku — dospělí udělali hradbu kolem několika zubřích mláďat.

Saša přímo před očima zvířat chodil rychle od řeky k soutěsce, jeleni před ním uskakovali a tehdy měl poprvé v životě radost z toho, že před ním prchají a přibližují se stále blíž ke spásnému východu. Avšak když se řeka najednou jako lavina přihnala k lesu a o nohy zubrů se rozbila první vlna, zvířata zachvátila šílená panika, zmatené pobíhání se zrychlilo, už si člověka se zbraní vůbec nevšimli.

V soutěsce to burácelo, proti řece se odtamtud valil proud, rozbíjel se a vytvářel nový mocný příval, v kterém se otáčely stromy, kořeny a mocně o sebe rachotily kameny. Vlny se valily k lesu. Náhle se ozvalo Archyzovo zavutí. Také dostal strach z nebezpečně se přibližující vody, z toho, že je přivázán a bezmocný. Jeleni se vrhli k ohni, seskupili se na otevřeném prostranství.

„Tomíku!“ zakřičel Saša ze všech sil, když spatřil jelínka, také

zachváceného panikou, „Tomíku!“

Jelínek se vysokými skoky vrhnul do vody a zamířil k lesníkovi. Hledal u něho záchranu. Saša objal jeho štíhlou, chvějící se šíji a šel takto v objetí kolem jelenů a srnců tam, kde byl východ, kde byla kamenná římsa, jíž si zvířata prostě nevšímala.

„Skoč, skoč!“ křičel Saša a postrkoval kamaráda dopředu.

Ten se vzpouzel, vzpíral se, nechápal, co od něho člověk chce. Tehdy Saša sám vyskočil na kameny. Tomík jej okamžitě následoval a s chvějícími se nozdrami, před očima celého zpanikařeného stáda, se vydal po úzkém chodníčku nahoru. Silný paroháč, který spatřil jelena vysoko nad lesem, se přenesl obrovským skokem na spásnou cestu, divže neshodil lesníka dolů, a stoupal, stoupal! Za ním se se strkáním, jeden přes druhého, vrhli ostatní. Saša je stačil stěží spočítat: sedm... dvacet... třicet dva... čtyřicet čtyři... Proklouzlo kolem něho, aniž ho počtilo jediným pohledem, asi dvacet srnců, utíkaly tamtudy i lišky s rodinami. Těžce se po kamenech šplhali jezevci... Saša stál na okraji stezičky a šťastně se usmíval. A vzadu s přestávkami velmi zoufale vyl vlčák, naháněl strach zvířatům, již beztak vyděšeným povodní.

Teď už mohl Archyze odvázat a spolu s ním jít vyplašit zubry, kteří se umíněně skrývali v lese. Voda tam nezadržitelně stoupala. Právě v tom okamžiku se ze soutěsky, v níž hořel oheň, ozvalo děsivé dunění. To se protrhl sil a řítil se dolů. Teď byla rozhodující každá vteřina.

Saša změnil plán, věděl, že až k Archyzovi se voda nedostane, a tak se rozběhl k hustému porostu planých hrušní, kde se skrývali zubři.

Ti se stále nemohli odhodlat odtamtud vyjít. Člověk však zubrům připadá strašnější než voda. Lesník, rozčilený jejich tvrdošíjností, si připravil ručnici. Výstřely musí zapůsobit! Avšak rachocení silu bylo přece jen silnější než strach z člověka.

Zubrů se jako tanky vyřítily z lesa, stále sroceni do útvaru, na jehož konci pádily zubřice a mladí, a namířili si to rovnou na Sašu. Teď musela přijít na řadu zbraň, aby zachránil vlastní kůži. Statný zubr s obrovskou hřívou, stářím skoro černý, se vrhnul na Sašu. Vyhnout se býkovi bylo nemožné. Něco chundelatého však náhle skočilo před lesníka, zubr nepatrně odbočil a vrhnul svůj žlutý pohled na nového nepřítele, který byl k němu blíž. Hora svalů s krátkými rohy a mohutným hrudníkem přeletěla kolem Saši. Ale mrštný Bobík uhnul, doslova se vykutálel zpod těžkého zvířete a Saša, který unikl hrozivému vůdci stáda, se přece jen dostal mezi dvě cválající zubřice, dostal pár ran, odhodilo ho to stranou, vymáchal se ve vodě, v bahně, okamžitě se

však zvedl a držel se za kříž, tělo měl samou modřinu a podlitinu.

Zubry nelze odsuzovat za takový neuctivý útok: zachraňovali holé životy a nevěděli, kdo jim přitom pomáhá.

Jedno však bylo třeba uznat: že se Bobík objevil v pravý čas.

Teď už Archyzovo vytí nebylo vůbec slyšet. Všechno kolem hučelo jak ve válečné vřavě. Proud špinavé vody a kamení se valil do lesa, řeka začala vřít, její hladina začala rychle stoupat. Praskaly a lámaly se lískové keře, topoly, hrušně. Saša se brodil k Archyzovi po kolena ve vodě, opíral se při tom o pušku jako o hůl. Ovčák měl takovou radost! Byl už přesvědčen, že na něho pán zapomněl, viděl, jak prchají zvířata, jak se řítí sil. Báł se o pána.

Saša ho odvázal, posadil se a začal se prohlížet. Kosti měl, jak se zdálo, v pořádku. Ale všechno ho bolelo, šaty měl promáčené, cítil se pod psa a byl na smrt unavený.

4

Voda se vítězoslavně hnala lesem a hučela mezi kmeny. Nějaká malá zvířátka se škrábala na kameny a stromy, ze soutěsek se řítily proudy vody, vzduch se zachvíval duněním a hukotem, ale Sašovi bylo dobře, nehledě na děsivé řádění žvlů, na bolest a únavu, a dokonce se cítil tak trochu slavnostně. Svůj úkol splnil. Desítky obětí byly zachráněny. Tentokrát se na mělčině neobjeví hora zdechlin. Jen aby všechno dobře dopadlo také na ostrově u Kotěnka!

Sašovi se rozbily hodinky. Kolik teď může být? Jako by se už začalo smrákat. Den uběhl, jako by to byl pouhý okamžik. Strašně ho bolela záda, v levé noze měl natažený sval, v rameni ho píchalo. Teď by ze všeho nejvíc potřeboval saunu... Smrákalo se. Vody v lese stále přibývalo. Něco černého — pařež nebo kus drnu — se k němu blížilo po vodě. Saša zvedl dalekohled. Byl to milý, obětavý Bobík, který se mu vrhl na pomoc, když šlo do tuhého!... Kde se tu bereš?

Medvěd vylezl, otřepal se jako pes, po očku se podíval na lesníka i na psa a začal štípat ztrouchnivělý pařež jako by nic. Vyhládlo mu. Už se asi nepamatoval na ni z toho, co se událo před čtvrthodinou.

Saša se s námahou zvedl, naplněný vděkem se k němu odbelhal a podával mu půl bochníku chleba. Bobík se klidně přiblížil, dárek

očichal, zvedl se na zadní a vzal si ho nikoli do tlamy, ale tlapami, jak ho to učili, když byl malý. Sahal Sašovi asi tak po ramena. Žádné medvědě, ale opravdový medvěd!

Saša si vzpomněl na zoologův příkaz, poodešel od Bobíka a vystřelil do vzduchu. Medvěd sebou trhnul, přitiskl se ke kamenům a pomalu pomaloučku couvl dozadu. Jděte mi k šípku s těmi ohnivými klacky!

Kotěnko neodpovídal. Kdopak by slyšel výstřel v takovém rámusu?

Musí jít zoologa hledat. Tady už jeho práce skončila...

Saša vystoupil po nevelkém svahu, přešel přes potok a vydal se ke smluvenému místu. Zoolog tam nebyl. Už se úplně setmělo. Kdyby byl Kotěnko někde blízko, Saša by musel vidět jeho oheň. Ani u šíje nikdo nebyl. Ta už vlastně docela zmizela pod vodou. Ani ostrov nebylo vidět. Nad špinavým uhánějícím říčním proudem se zvedaly duby a jedle, jejich kmeny byly olepené žabincem, bahnem a trávou, a zdály se proto ve tmě chlupaté a děsivé jako strašidla.

Saša zneklidněl. Ještě jednou vystřelil. Ale rachot řeky okamžitě vsákl a pohltil zvuk výstřelu. Archyz seděl pokorně vedle a přimhouřenýma očima se díval na vodu.

„Budeš muset...“ Saša ho pohladil po husté srsti na hřbetě a postrčil ho: „do vody.“

Archyz se odvážně vrhnul do vody, přeplaval proud napříč a ocitl se mezi stromy, ponořenými na půldruhého metru ve vodě. Viděl výborně i v noci. Jak on, tak i Saša doufali, že někde uprostřed lesa zbyl alespoň kousíček pevné suché půdy a Kotěnko musí být právě tam. V krajním případě sedí někde na stromě.

Ovčák ucítil pach srnců. Nahmatal tlapami rozbředlé dno. Dál už bylo docela mělko, a tak Archyz neplaval, ale brodil se vodou. Konečně mělčina!

„Ha-ló!“ ozval se skoro vedle něho Kotěnkův ochraptělý hlas. Už asi křičel pěkně dlouho. Skrz husté větve lesa zřejmě právě v tuto chvíli zpozoroval červenou tečku Sašova ohně. „Haa-lóó, tady jsem!“ znovu zakřičel a nepřestal doufat, že ho Saša uslyší.

Suchý ostrůvek, široký asi čtyři metry, měřil na délku nějakých třicet metrů. Když se Archyz vyškrabal na břeh, uskočilo před ním celé stádo srnců. Shromáždili se až docela u vody. Ze tmy vystoupila tmavá postava, prošla mezi ustrašeně pohvizdujícími zvířaty a přiblížila se.

„Archyzi?“ stále ještě nevěřil svým očím Kotěnko. „Nazdar, kamaráde, tys mi udělal radost! Jsi v pořádku? Co si tu teď spolu počnem, co?“

Ovčák se otřepával, díval se vlčím pohledem na blízké srnce. Ve stádě uvězněném na ostrově byli čtyři jezevci, rodinka mývalů, malá liščata. Hned vedle skákalo a chvělo se asi třicet zajíců. Kotěnko ukázal majetnickým gestem na zvířecí stádo.

„Přátelé v neštěstí, víš? Nestačili utéct, stejně jako já. Teď nezbyvá než doufat, že už voda víc nestoupne. Ale jestli stoupne třeba jen o metr, o metr a půl, špatně to s námi všemi dopadne. Já alespoň umím lézt po stromech. Ale tihle...

Zoolog si přehodil ručnici z ruky na rameno. Nebo spíš to, co z ní zbylo. Střední část pažby chyběla docela a zásobník byl celý zkrabacený. Roztržený rukáv na bundě a velká odřenina na Kotěnkově tváři a krku prozrazovaly, že i on sám se musel s někým porvat.

Archyzovi se ostrov nelíbil. Zavrčel něco ve své řeči a významně se podíval směrem ke břehu. Kotěnko se otřásl. Voda je až moc studená! Ale je tam oheň, Saša... A vůbec, jak dlouho tu chce takhle ještě sedět?

„Zkusíme to,“ řekl odhodlaně. „Ve dvou se člověk přece jen míň bojí, vid', Archyzi?“

Do oka mu padl suchý kmen, Kotěnko jej porazil, svázal k sobě dva klacky, připevnil k nim zbytek ručnice, batoh, lítostivě si povzdychl a sundal si bundu, stáhl vysoké boty

a také je připevnil k voru. Ohlédl se na třesoucí se zvířata: oči srnců se ve tmě slabě leskly.

„Je mi vás líto, laňky, když vy ale se mnou nepůjdete, vím to. Nebo se odvážíte? Raději ne, jen tu pěkně zůstaňte, zdá se, že to začíná vypadat líp. Vydržte to tu bez žrádla dva tři dny. Ale my čekat nemůžeme, to je to. A tak, Archyzi, jak se říká, sbohem!“

Přípnul pro každý případ k ovčákovu obojku vodítko, otřásl se a vstoupil do vody. Šel dlouho a před sebou strkal vor. Pes zatím plul vedle s hlavou nataženou dopředu a s ušima přitisknutým k hlavě. Uprostřed je uchvátil proud a nesl je s sebou. Kotěnko se opřel hrudníkem o prám a začal pořádně zabírat pravou rukou ke břehu. Nejvíce ze všeho se bál plovoucích hald — stromů a keřů, do nichž se člověk snadno zamotá. Řeka byla našťěstí volná. Psa i prám to odneslo velmi daleko. Avšak Saša si odvážlivců všiml — stál pořád na rozrušené šíji a čekal na Archyzovy zprávy. Ve vteřině ze sebe shodil šaty a vrhl se naproti člověku a psovi. Ve třech rychle překonali zběsilý proud, odneslo je to do zaplaveného lesa už na opačném břehu. Byla to pěkná dálka.

„Tá-ák!“ řekl s námahou Kotěnko. „A máme to za sebou!“ Sotva pohyboval zmodralými rty, mrkl na Sašu a přitom už rychle odvažoval balík na prámů...

Saša popadl všechny ty věci a uháněl s nimi k ohni, který přívětivě plápolal asi o padesát metrů výš.

Když se usušili a zahřáli, když se Archyz do sytosti vyběhal, posadil se k ohni a čekal, až dostane kaši, začal Kotěnko vyprávět, co se mu přihodilo.

„Zase ti zubři,“ usmál se dobrácky. „Zkoušel jsem to s nima po dobrém i po zlém, ale oni si zalezli do houští a ne a ne odtamtud vylézt. Musel jsem začít střílet. No a střílení se zas tolik nebáli, spíš je rozčilovalo. Vrhli se přímo proti mně. Musel jsem vylézt na dub, no a spad jsem a pěkně jsem se podrápal, sebral jsem bouchačku, ale z ní už zbylo jenom tohle. Nemohl jsem se ani bránit, ani ti dát vědět. A přece se mi podařilo zubry vyhnat, donutil jsem je, aby šli na šíji, už když ji voda začala bortit. Založil jsem oheň, sebral jsem hořící větve, no a s takovou pochodní jsem šel přímo na stádo. Tos měl vidět tu paniku! Kolem dokola voda, ze zadu oheň... Dali se do běhu. A za nimi i jeleni a srnci. Sice ne všichni, na ostrově jich pár zbylo; zatímco jsem je honil, vody přibýlo a v místě, kde byla šíje, vznikl takový vír, že přejít a vyvést je už prostě nešlo. To je všechno. No a co ty?“

Saša mu všechno krátce pověděl. Řekl mu o jelínkovi s ovázanou nohou, ale zoolog ponechal tento detail bez povšimnutí. Především ho překvapilo to, co udělal Bobík. Zahleděl se zamyšleně do ohně a tiše řekl:

„Řekne se — divoké zvíře! Ale on ti přece nepomohl instinktivně, ale vědomě. Pochopil, v jakém nebezpečí ses octl a vrhnul se ti na pomoc. Co je to? Nesvědčí tento fakt o rozumové činnosti, o tom, že zvíře přemýšlí? Jak málo zatím máme prostudovanou psychiku zvířat, je toho ještě hodně, co je třeba objevit a vysvětlit...“

Ještě dlouho v srdci rezervace u říčního kříže hořel oheň a ozývaly se lidské hlasy. A nedaleko burácela řeka a vypadalo to, že tomuto řádění živilů nebude nikdy konec.

Když se ráno probudili, Kotěňko šel nejdřív k vodě podívat se na své značky. Vrátil se spokojený:

„Přibylo jen pětadvacet čísel. Povodeň se stahuje. Naším srnám na ostrově už nehrozí nebezpečí. Pojd', rychle se zahřejeme čajem a vyrazíme.“

„Kam?“

„Odtud to máme nejbliž k Sergejičově základně. Tak půjdeme tam. Odpočinem si trochu a přijdem na jiné myšlenky.“

JEDENÁCTÁ KAPITOLA

NA HOŘE TYBGA

1

Přes chatu na Studeném, kam se vypravil Sergejič, už přešla první skupina turistů. Sněhová bouře je zastihla, když už vešli jižněji do jedlového lesa, a proto se nic mimořádného nepříhodilo. Osušili se, prospali a teď seděli v teple, zpívali a hráli domino.

Alexandr Sergejič začátek chumelenice zaspal, a když se vzbudil a

spatřil to boží dopuštění, ze všeho nejdřív zapálil před boudou ohně: co když se tu někdo objeví.

Když bylo řádění vichřice největší, narazili na základnu další dva — geobotanici rezervace. Byli na obchůzce, procházeli louky a pokusné pozemky, sněžení je zahnal do boudy, ale tam se to dlouho vydržet nedalo, a tak se vědci, kteří tu znali každou pěšinu, odvážili dojít k teplé chatě, kde na ně čekala nejenom teplá večeře, ale i domino a kluci s kytarami.

Sotva se sněhový cyklon utišil, dorazil od jihu známý člověk, který sem byl poslán jako nový správce této chaty.

„Ale ty, Alexandře Sergejiči, si teď můžeš klidně jít na Ešten, tvoje bouda je teď tam,“ řekl, chvíli se hrabal v náprsní tašce a vyndal příkaz ředitele turistické základny.

...Ještě neprestalo přšet, ale správce se už přichystal na zpáteční cestu.

„Neroztaju,“ řekl.

Všude tál sníh, venku bylo velmi mokro, proto si Sergejič obul gumové holínky. Jsou sice těžké, ale zato je v nich sucho.

Do večera měl za sebou malý průsmyk a dvě údolí, a když spatřil na břehu řeky zelený stan pro šest osob, hned pookřál. Teď už má o nocleh postaráno!

Ve stanu chystalo jídlo mladé děvče, jinak tam nikdo nebyl.

„To tu takhle žiješ sama samotinká?“ zeptal se hospodyně.

„Ti mí jsou v práci,“ odpověděla mu vesele. „Posaďte se, brzo už přijdou.“

Ve stanu stály nejrůznější přístroje. Vonělo to tam sušenými bylinami.

„Tak co, zkoumáte, zkoumáte?“ dovtípil se Sergejič a posadil se. „Travičku, stromečky, zvířátka?“

„A slunce,“ přitakala mu dívka. „Támhle na tom kopečku. Jsme z moskevské univerzity, víte. Naši skupinu vede Ivan Ivanovič Selanin. Neznáte ho náhodou? Je z rezervace.“

Alexandr Sergejič si okamžitě vybavil toho silného vysokého člověka. Kdykoli se stalo, že ho potkal v horách na koni, musel vždycky zvíře litovat a jezdcí domlouval. Taková tíha! Sám vědec, který měl přes metrák, se snažil sedat do sedla, jen když nebylo vyhnutí. Když bylo někde stoupání příliš prudké, chytal se koňského ocasu a šel za zvířetem, nesmírně při tom funěl a otíral si pot obrovským kapesníkem. Zabýval se zkoumáním půdy, řek, celým souhrnem jevů, jehož význam je zahrnut do jednoho učeného slova „biogeocenóza“. Sergejič jednou

vědci pomáhal kopat kanálky na příkrém svahu v lese, na louce a na holém místě, a měřit každý den množství vody. Tehdy mu Selanin řekl: „Horský les a louky v době záplav do sebe vsakují téměř všechnu vodu. A na holých svazích dolů odtéká devět desetin dešťové vody a vody z tání. Odlupování půdy je tu čtyřicetkrát větší! Jakmile začnu nad těmito čísly uvažovat, začínám se o hory bát, aby nebyly za sto let úplně holé. Ničit jedle, pošlapávat louky na hranicích rezervace není dovoleno...“

Selanin se věřil do stanu celý zpocený, v rozepnutém plášti, s košilí rozhalenou u krku. To je vedro! Obličej se mu leskl potem.

„A helemese, ty jsi tu také!“ podával Sergejiči ruku a hned spustil: „Právě teď jsme vážili krychlový metr mechu v jedlovém lese. Je devětkrát těžší než před deštěm a sněžením. Chápeš, čím to je? Houba! Tak moc se nasákl vodou... A podržuje si ji, velmi silně ji drží! Tisíc hektarů lesa zachytí a udrží padesát tisíc tun vody. To je, co? Jenom si zkus představit to množství!“

Studenti dovnitř vtáhli přístroje, váhy, ve stanu začalo být těsno. Selanin vzal od hospodyně dva hrnky silného čaje, jeden podal hostovi a s hlasitým srkáním začal upíjet horký nápoj. Jako by za celý den nepolkl ani kapku vody.

„Zůstaneš tu na noc?“ zeptal se, a aniž se dočkal odpovědi, pokračoval: „Jdeš ze Studeného? A kam? Co turisté? Tadyhle mí mládenci, když byla vichřice, ani nezaskučeli.“

„No ovšem, copak bys jim to dovolil?“ usmál se Sergejič.

Všichni se dali do smíchu.

Kolem stanu se na všechny strany, na desítky kilometrů rozprostíral divoký ztichlý svět. Prvobytný svět...

Když se rozednilo a deštivý den začal odpočítávat první třetinu ze svých sedmnácti letních hodin, byl již Alexandr Sergejič daleko od stanu, kde neúnavný vědec už určitě zvedl svůj tým, aby se pokračovalo v pokusech, z nichž se buduje veliká věda, podobně jako se z cihel staví dům.

Pod nohama to čvachtalo. Shora kapalo. Nad loukami visela mokrá mlha. Oblaka zaplnila hluboká údolí. Ale trochu se oteplilo. Příroda si konečně vzpomněla, že je léto a že louky, květiny, divoká zvířata a lidé potřebují slunce. Ale oblaka stále ne a ne odplout.

Vpředu prošel medvěd samotář, jeho černý hřbet se mihl uprostřed trav. Zmizel v zeleném, mokřém březovém lese, aniž si člověka všiml.

Od suťovité stráně vystřelily pryč tři srnky — matky — se dvěma doslova titěrnými telátky. Alexandr Sergejič se usmál. No jo, vyhládko

jim během těch nevlídných dnů, vyšli si na pastvu.

Z vršku uviděl východní úbočí Tybgy, sjel dalekohledem níž, kde byl březový les, a udiveně zvedl obočí. Nad černou střechou boudy, odkud ještě před tím, než napadl sníh, odešli lovci kozorožců a v níž sám nocoval, teď stoupal šedivý kouř. Kdo to sem mohl zabloudit?

S opatrností vlastní lesníkům šel dál, a když se octl na třicet metrů od boudy, lehl si za kámen, pokrytý mechem, jenž byl kousek výš nad břízami, a čekal.

Asi dvacet minut nespustil z boudy oka. Nikdo se neukázal. A co ten kouř? Zvedl dalekohled výš a přitiskl se k zemi: z vrcholku Tybgy šel docela nebojácně člověk s puškou. Za zády se mu houपालo kozorožci mládě. Podíval se pozorněji — a nevěřil svým očím.

Ale to je přece Kozinský!

2

Uprchlík přečkal nepohodu v lovecké boudě.

Skvěle se tam zařídil. Nikdo se tu za takového počasí neobjeví, může si tu docela klidně žít. Masa má dostatek. Past se hned první den zavřela za samicí, zařízł ji, vyvrhnul a přinesl do obydlí jen ty nejlepší kusy. Stačí mu to na celý týden.

Dnes opět past zapracovala, tentokrát se chytilo mládě. Rozhodl se přinést je celé, zůstávat dlouho na úbočí hory nechtěl: je sem odevšad moc dobře vidět. Také k boudě nešel hned, nejdřív se dalekohledem přesvědčil, zda je kolem klid.

Alexandr Sergejič nějakou chvíli uvažoval, co má dělat. Nejbliž odtud byli studenti se Selaninem. Ale ti nemají zbraně. Než sestoupí k ochraně, bude to nějaký čas trvat. Kozinský by se mezitím mohl ztratit. Ech, kdyby tak měl Sergejič pušku! A najednou ho napadla odvážná myšlenka: vezme pytlákovi zbraň. Přece ji alespoň na chvíličku někde odloží?

Alexandr Sergejič si sundal batoh, velikým obloukem obešel boudu a hustým lesem se odspoda přiblížil asi na třicet metrů. Kozinský několikrát vešel do boudy a zase vyšel. Stahoval a kuchal kozorožce, rozsekal maso na kusy, roztloukl hroudu soli, každý kousek osolil a otočil se. No a teď půjde k zasněženému místu.

A Kozinský tam skutečně šel, jen si vzal nejdřív z boudy ručnici — stále ve střehu! A tak z toho nic nebylo.

Pak se zrodil další plán. Sergejič se vrátil, přešel Studenou říčku, vystoupil na výběžek hřebene, odkud byla bouda vidět, a zapálil v houští malý oheň. Když se rozhořel, hodil do ohně otep vlhkých větviček a sám vystoupil výš, usadil se mezi kameny a pozoroval, co se bude dít.

Kozinský dým okamžitě zpozoroval. Jako křeček vklouzl do březového houští a také začal číhat. Nejméně hodinu trvalo to vzájemné slídění: Sergejič viděl na pytláka a ten nespustil oko z ohně, ale člověka sedícího stranou si nevšiml.

Pytlák to nevydržel. Skočil k boudě, narychlo nacpal maso do batohu a zmizel v lese. Jen dál od nebezpečí!

Alexandr Sergejič vyprskl smíchy. Plán se zdařil. Uprchlík se pustil směrem, kudy musí i on. To je lepší. Vždyť Kozinský si mohl zalézt někam hluboko do hor — přes Tybgu do údolí Cessy, ke svahům Cuguše, kde ho nenajde ani rota průzkumníků. Ale to by se zločinec musel přiblížit a projít kolem ohně, kterého se tak polekal. Na to neměl dost odvahy.

Alexandr Sergejič strávil noc ve vybojovaném přístřeší. A ráno, když odhadl, že ho teď od Kozinského dělí pěkný kus cesty, vydal se západním směrem, pak dolů k vesnici, aby tam oznámil, v kterém katastru uprchlíka objevil.

Pěšině se vyhýbal. Nemohl vědět, jestli se zločinec neschovává právě na některém z lesních palouků. Má přece dost času. Soutěskou podél řeky se šlo Sergejičovi špatně — bylo hodně vody, ale on znal pěšiny divočáků, a proto kvečeru vyšel u pramene právě té říčky, jež vyvěrala kousek od eštenské chaty.

Teď nezbyde než počkat na turisty nebo náhodného poutníka, aby po nich poslal zprávu ochraně.

3

Obvaz, který dal Tomíkovi správce základny, se stačil tou dobou už rozmotat, navlhnul a byl úplně šedý. Tomík už jej vlastně ani nepotřeboval — rána se zatáhla, jen pořádně svrběla.

Nějakou dobu po příhodě v údolí říčního kříže jelínek chodil a všude za sebou vlácel cary obvazu, dokud jej milosrdné ostny nestrhly.

Laň, která brzy našla svého svéhlavého chovance, měla obrovskou radost, protože se těch carů bála. Pečlivě mu ránu olízala. Svrbění se zmírnilo a Tomík začal byt klidnější.

Dokud bylo nevlídné počasí, zdržovali se v lese. Jelínek a jeho chůva dlouho leželi, museli se konečně pořádně prospat. Když dostali hlad, zvedli se, ale na pastviny nevycházeli, spokojili se s potravou, jež byla v okolí — výhonky lišejníků. Visely ze stromů jako světle zelené závoje, a v tmavých soutěskách dokonce vypadaly jako obrovské rozcuchané brady, díky kterým les vypadal pošmourně jako zarostlé mořské dno. Podobnost s podmořskou krajinou se teď v době dešťů a mlh ještě zvýraznila. Zvířata měla náramnou chuť na sůl, ale nic takového tam nebylo.

Časně ráno vyšli z hluboké zarostlé soutěsky k horní hranici lesa a rozhlédli se. Na zelených pastvinách se ještě tu a tam bělal sníh, jako černá brka z něho trčely černé vrcholky kýchavice. Tady laň našla sůl pod jedlí, která stála kousek stranou od ostatních. Její kořeny se nějak podivně zvedaly nad zemí. Laň několika údery kopyt odházela sníh a k veliké Tomíkově radosti se pod řídkou spleť silných kořenů objevilo několik kusů kamenné soli. Jeleni je začali s chutí lízat. Bylo to místo, kam nedávno Saša Molčanov přinesl na zádech několik kilo kamenné soli a poházel ji tu. Zvířata za tu dobu stačila vytáhnout zpod kořenů dost prosolené půdy, slízala ji tak, že kořeny vypadaly, jako by visely nad zemí a vězely v ní jen konečky.

Oteplilo se, přestalo pršet. A brzo nad vysokohorským pásmem vykouklo slunce. Překrásný jasný den po dnech nepohody dodal jelenům odvahy. Opodál vyšly z lesa další tři laňky s mláďaty. Celý svět teď vypadal spokojeně. Toulali se pastvinami, pásli se. Velmi si přáli, aby potkali své stádo, ale zdálo se, že se jejich cesty opět minuly. Zato se k nim přidaly a už se nevzdalovaly tři cizí laňky s maličkými. A už tu bylo nové stádo, jehož členové okamžitě a jednomyslně uznali starou laň za důstojnou vůdkyni stáda.

Když se zastavovali na místech, kde ze sněhu vykukovala zelená tráva, laň moudře a laskavě obhlížela své svěřence, mlčky je pobízela, aby se pásli, a sama se nepouštěla do trávy dřív, než se pořádně přesvědčila, že nehrozí žádné nebezpečí: nastražila uši, vztyčila svou štíhlou výraznou hlavičku, obcházela louky ze všech stran a snažila se vyslídit a vypátrat nepřátele. Když byl všude kolem klid, sklonila šjíji k

trávě, líně ji uškubávala, celá prohnutá se škrábala zadní nohou za uchem a čas od času se přibližovala k Tomíkovi, aby se přesvědčila, zda něco nepotřebuje. Zřejmě se jí líbilo, když živě pohodil hlavou a pomalu, dokonce opatrně škrábal o strom své povyroslé parůžky, pokryté sametovou hnědou kůžičkou. V takové chvíli nedokázala skrýt svou oddanost, olízla mu zničehonic svým dlouhým jazykem čumáček a on se jako dítě ohnal a odbíhal — styděl se jako všechny dospívající děti takových projevů něhy. Ale když si chtěl odpočinout, přicházel k ní a lehal si vedle své nevlastní matky a nikam jinam.

Drobotina, která ještě neztratila světlé skvrny na kožíšku, a právě proto byla velmi hezká, se radovala ze slunce, ze života, a když se nasýtila trávou a mlékem, honila se po louce s legračně vypoulenýma očima a s velkýma ušima odhozenýma dozadu, ducala do sebe čely, uskakovala, opět se střetávala na zadních — balancovala ve vzduchu předními kopytky, odfrkávala, proháněla motýly, zděšeně prchala před bzučícími čmeláky, a když se unavila, byla najednou v prosluněné trávě, na kterou dopadaly stíny dubů a buků, docela nenápadná. Když usínala, ohrnovala jako všechny děti spodní ret s řídkými světlými chloupky, pomaličku skláněla tlamičky na stranu a líně pohybovala sklopenýma ušima. Matky z nich nespouštěly oči.

Navečer na ně začal dotírat rys. Stará laň ho neviděla, ale věřila ho. Věděla, jaké má šelma spády, okamžitě vyslala poplašný signál a odvedla stádo na holý obrovský svah, kde byla tráva řídkší a horší, zato tam nebyly svěšené větve a skalní výstupky, po kterých si rys mohl zkracovat vzdálenost. Dohonit jeleny na otevřeném prostranství však nedokázal. Táhleho, prudce přerušeno zamručení, jímž rys vyjadřoval svou nespokojenost, se už stádo nebálo. Laň hrdě vztyčila hlavu, oči jí plály. Jako by neslyšně řekla: „Slyšíte? Co tomu říkáte?“

Chodili po pastvině i v noci, narazili na přibližně desetičlenné stádo kozorožců. Laň se již úplně uklidnila a rozhodla se pro nocleh na ostrůvku uprostřed bříz, kousek od kozorožců: jejich čich a bystré oči byly nejlepším zárukou, že budou v bezpečí.

Těsně před svítáním, za rozbřesku, sotva se proti blednoucí obloze začaly slabě rýsovat černé skály, začaly náhle z hřebene padat velké kameny. Kozorožci vyskočili a v mžiku byli titam, jen jim štěrka zacvakal pod kopyty. Laň se zadívala na hřeben. Tam, na samém vrcholku krácel znuděný medvěd. Pro jeleny na otevřeném prostranství to nebylo zvlášť nebezpečné, ale laň považovala za rozumné sestoupit dolů, dál od chundelatého sousedá.

A znovu byla překvapena nepochopitelným Tomíkovým chováním. Nejprve zůstal pozadu, začal se ohlížet, a nakonec zůstal docela stát. Laň znervózněla, její pohled zneklidněl, nohy chvíli nezůstaly v klidu, ocásek se jen míhal.

Medvěd si jelenů ani nemusel všimnout: dole byla ještě tma. Zachtělo se mu sestoupit z nehostinného vršku. Do sedla plného sněhu se skulil hlavou dolů, musel brzdit předními tlapami, a nakonec přeci jen udělal kotrmelec. Před ním ležel na strmém svahu starý sníh, shora pokrytý čerstvou vrstvou. Dolů se začalo sypat kamení, medvěd je pozorně sledoval a začal shazovat další, teď už schválně. A pak už mu bylo jedno, že je svah tak prudký, posadil se a jel jako na saních dolů. Před ním se hromadil nový sníh, zvíře zmizelo v závěji, ale dole pod svahem medvěd hlasitě zafrkal a vystrčil ze sněhu spokojenou mordou. Sklouzl se...

Laň se dala velkými skoky na útěk. A Tomík tam zůstal. A dokonce udělal několik kroků k medvědovi, který se ještě stále oklepával.

Když se laň naposledy ohlédla, nevěřila svým očím: její chovanec grációzně poskakoval v neveliké vzdálenosti od medvěda a ten naopak neohrabaně vyhazoval zadek, jazyk radostně vyplazený, a také běhal dokolečka, divže se chvílemi nesrazili.

To je hrozné!

Laň zmizela v lese.

Rozbřesko se. Když se do sytosti vydováděli, Bobík si lehl na bok a začal se převalovat ze strany na stranu, tlapy zvednuté. Tomík šel k němu a lehl si kousek od medvěda. Takto odpočívali asi deset minut, mlčky si jeden druhého prohlíželi. „Tak co, bráško?“ — „Normálka, bráško!“ — „Když normálka, tak normálka...“ Bobík se pomalu zvedl a oklepal se. Jelen také vstal. Vydali se podél svahu, občas si uškubli trávu. Když vstupovali do stínu bříz, medvěd starostlivě rozhrabával zetlelé spadané listí.

Náhle se Bobík nastražil. Jelínek uskočil. Uviděl před medvědem červenočernou křivku zmije. Had výhružně kýval hlavičkou a syčel. Bobík se vztyčil na zadní, udělal jeden krok, druhý a dopadl na něj — tlapy pevně u sebe. Tomík se lekl a utekl. Lov, to není nic pro něho.

Procházeli se spolu ještě hodinku dvě a učinili tak zadost starému přátelství.

Tomík pak utekl za svými a Bobík se vydal k potoku, kde měl něco na práci.

Bobíkovi zřejmě něco chybělo k úplnému štěstí. Občasná setkání s kamarády z dětství, zvláště s jelínkem, jej sice rozptylovala, měl z nich radost, ale vždy jen na velmi krátkou dobu. Všichni ostatní jeleni, se kterými se měl Bobík v lese a na horách příležitost setkat, nepociťovali vůči němu vůbec žádné sympatie a střemhlav prchali, což medvěd velmi překvapovalo. Vždyť on jim přece nechtěl ublížit! Medvěd, který ještě nepoznal chuť krve, prostě nevěděl, co mohou udělat — a nejednou již udělali — jeho starší soukmenovci jelenům, kteří si zase podržovali v paměti informaci o tomto nebezpečí. Jak ze zevnějšíku huňatého hnědého zvířete, tak i z jeho pachu měli jeleni strach.

Ze setkání s Archyzem měl Bobík vždycky obrovskou radost. S ovčákem si mohli do sytosti vyhrát, dokonce si i zazápasit, ale Archyz byl pořád něčím zaujatý, věnoval mu tak málo času a měl pořád někam naspěch, že opouštěl kamaráda v nejlepším. Byl to nepozorný, nezdovilý kamarád!

Co se týká lidí, tak případ s cestáři, o kterém již víme, dal Bobíkovi pořádně za vyučenu: měl se před nimi na pozoru, snažil se, aby jim nepřišel do cesty. Výjimku dělal jen v jediném případě — v případě Saši Molčanova, kterého si Bobík podle jeho rukou, které mu pokaždé dávaly něco dobrého na zub, velmi dobře pamatoval. Ale na Sašu narazil málokdy.

Všechna ostatní zvířata, se kterými se občas setkával na nekonečných toulkách po svém revíru, mu ustupovala z cesty nebo prchala co možná nejrychleji pryč. Dokonce i rys, s nímž se onehdy setkal v úzkém průchode mezi skalami — velká šelma s ostrými zuby a drápy —, jen zasyčel jako kočka a chvíli jej hypnotizoval svými kulatými nelítostnými očima a pak couvl, vyskočil na skálu a pustil ho, cenil však shora zuby a výhruzně prohýbal hřbet. Po pravdě řečeno Bobík měl pořádně nahnáno, ale zatvářil se, jako by se ani trochu nebál, a prošel nebezpečným územím s obzvláštním klidem, který byl nepřítelem přijat jako znamení síly a odvahy.

Takto se toulal vysokohorskými lesy a pastvinami osamělý, teď již velký medvědí výrostek, kterému bylo půldruhá roku. Už si zvykl na samotu, avšak čas od času se v něm ozvala jakási skrytá touha a Bobík ani dobře nechápal, co je to za přání.

Jen jednou se v něm zachvěl veškerý smysl pro rodinu, když na

hranici svého území spatřil velkou a klidnou medvědici se dvěma medvíďaty v nejpěknějším dětském věku. Medvíďata se mu vrhla naproti a začala si s ním hrát. Bobík byl blahem celý bez sebe. Avšak opatrná samice tak varovně zavrčela, že se jí děti vrhly střemhlav pod nohy, a Bobík, když si uvědomil, že se mu medvědice nejspíš chystá dát výprask, vzal nohy na ramena. Je docela možné, že by se mu i podařilo nalézt u této rodinky klid a něhu, po kterých tak toužil a kterých se sirotkovi, jenž nepoznal mateřskou lásku, nedostávalo, ale medvědice jej zahrnala, neboť jí připadal ještě příliš malý na to, aby se ujal role pěstouna, matčina pomocníka.

Bobík se potloukal v uctivé vzdálenosti kolem šťastné rodiny ještě celý den a doufal, že se nad ním stará slituje a pustí ho ke svým dětem, ale ta své původní rozhodnutí nezměnila a brzy maličké odvedla za hranice Bobíkova území, kam už se neodvažoval.

Hlad neměl, když nepočítáme těch pár protivných dní se sněhem a deštěm. Bobík se spokojil se šťavnatou trávou, larvami, zrajícími jahodami. Seznámil se také s obsahem mraveniště, prohrabal se, i když ne bez úhony, až ke kyselým larvám, které byly jakýmsi zpestřením v jeho každodenním jídelníčku.

Konečně nastal čas, kdy Bobík poznal, jak chutná včelí med.

Z podlouhlého otvoru nebo spíš štěrbin ve vykotlaném starém javoru to tak pěkně vonělo, že Bobíkovi začaly slzet oči. Dlouho obcházel kolem lákavého stromu, kde poletovaly včely, a když se zešeřilo a roj se utišil, odvážil se zahájit operaci.

Čile se vyšplhal na javor, zaťal zuby do okraje otvoru a hned napoprvé odtrhl velký kus kůry i s dřevinou. V hloubi kotliny to zlověstně zahučelo. Ale dříve než mohl celý roj vylétnout, stačil dovnitř zastrčit tlapu. Zabořil se do něčeho měkkého, křehkého a zavonělo to tak, že byl Bobík rázem ztracen. Vytáhl tlapu celou obalenou medem, voskem a přilepenými včelami, olízl ji jednou, podruhé a doslova se zalknul — takový to byl požitek. Ovšem hned v následujícím okamžiku se mu do nosu, uší a míst kolem očí zabodly desítky žihadel. Zařval bolestí, jako blesk sjel po kmeni dolů, skulil se do trávy, a medovou tlapu stále před očima, rozběhl se do křoví. Roj ho dohnal a doslova obsypal. Válel se po zemi, funěl, byl celý ulepený od medu, třel se tlamou o zem, dokud mu konečně rozběsněné včely nedaly pokoj.

Vydýchal se poměrně dost rychle. A přestože ho to páliło, byl se svým úlovkem spokojen. Bobík si olízl tlapu, až se leskla; bylo toho, pochopitelně dost málo, aby to stačilo uspokojit jeho chuť, a tak se za

chvilku znova vyšplhal na javor, aby svůj drzý manévr zopakoval. Zkrátka, ať to bylo jakkoli, med vybral skoro všecken. Oteklá tlama a ostré pálení v uších — to byla daň, kterou musel za tu pochoutku podstoupit.

Po svém seznámení s včelami Bobík znovu narazil na stopu člověka, kterého velmi dobře znal podle pachu batohu, který ukradl. V paměti mu utkvěla nejen odporná chuť tekutiny z čutory, ale i chuť dobrého masa. A co kdyby mu ještě jednou ukradl něco dobrého?

Bobík šel dlouho po stopě člověka, dohnal ho a byl překvapen opatrností, s jakou si muž chystal nocleh. Zapálil jenom docela malý ohníček, uvařil maso — tady se medvědův čich nemohl mýlit — a lehl si nikoli k ohni, který brzy dohořel, ale kousek dál u kamenů, pokrytých hustým porostem košatých jilmů. Ranec položil vedle sebe, ruku dal na pušku. Medvěd ležel v třicetimetrové vzdálenosti od něho. Přijít blíž se neodvažoval, přestože se mu moc chtělo štípnout ten ranec, v němž bylo maso. Když už ho ležení omrzelo, přišel k ohništi a očichal kotlík. Bobík do něho strčil čenich, vylízal ho, ale nádoba se mu najednou pevně přilepila na uši; v úleku za něj zatahal tlapou, kotlík spadl a nad kameny to zarachotilo. Okamžitě cvakl uzávěr. Kozinský se v tu ránu posadil — ručnici napřaženou před sebou. Bobík odběhl. Když se to nepodařilo — nedá se nic dělat. Jenom pytláka vyrušil z odpočinku. Kozinský až do rána nezamhouřil oko, a sotva se rozednilo, odešel z tohoto, jak se mu zdálo, nebezpečného místa.

Bobík se vydal za člověkem, pochopitelně že šel v uctivé vzdálenosti. Pak zůstal pozadu, najedl se travičky, zachutnaly mu červené plody plané třešně, a dokonce si zdříml u pěkného stromu s vědomím, že tudy neprojde jediný kanec, dokud úplně nezmizí medvědí pach. Když se vzbudil, rychle se rozběhl hledat stopu člověka, který měl tolik masa.

DVANÁCTÁ KAPITOLA

SETKÁNÍ U STRMÉ SKÁLY

1

Alexandr Sergejič měl velkou radost, když se k němu na základnu znenadání přikodrcali Kotěnko se Sašou.

„Teda, vás bych se ovšem ani ve snu nenadál! A tak strašně moc vás potřebuju!“

A zatímco prohrabával kamna a vařil čaj, honem vyprávěl o novém setkání s Kozinským a řekl, kterým směrem prchá. Varoval je zkrátka, že je nebezpečný člověk nablízku.

Zoolog a Saša se na sebe podívali.

„Nepotkal jsi náhodou Tomíka?“ zeptal se Sergejič Saši.

„Jakpak by ne! Tadyhle Archyz ho přivede. Kdykoli vyrazíme do hor, tak s sebou vždycky přivede kamarády. A hned jde s nimi za mnou. S novými zprávami...“

Hosté pili čaj, přímo s rozkoší se krčili v teple u kamen a promýšleli plán — co dál. Shodli se na tom, že Kotěnko půjde ráno pro posilu a Saša tu zůstane, aby se zbytečně nevystavoval nebezpečí. Až se zoolog vrátí s mládenci, pak už bude možné promyslet zátah.

Ráno ještě před východem slunce zoolog odešel a vzal si s sebou jen to nejnnutnější.

Saša si prohlédl tábor, zeptal se Sergejiče, jestli už tudy procházeli turisté, a v duchu se zaradoval, že tu ještě nebyli. To tedy znamená, že teprve přijdou. A s nimi možná i Táňa. A pak se vyptal na jeskyni a začal se chystat na cestu.

„Ty, hele..., ne aby ses tam moc dlouho zdržoval, víš přece...“ Sergejič se o něho bál.

Saša významně zvedl ručnici, ukázal na Archyze. Našel svítilnu a vydal se k místu, o kterém mluvil Sergejič.

Beze spěchu sestoupil dolů, obešel kamenný výstupek, který zabíhal do nízkého bukového lesa, a brzy se octl na začátku rokle. Tady někde musí být jeskyně.

Teprve nyní Saša pochopil, proč nikdo nenašel jeskyni už dřív: zrovna před vchodem trčel na všechny strany keř. Jeho větve zatím ještě bez listů visely nad tmavým otvorem. Později, až vyrazí listy, živý závěs přehradí vchod úplně. Nezbyde než zelená skvrna na strmém svahu, nic víc.

Archyz vyskočil na plochý kámen. Saša opatrně postavil svítilnu a vyšplhal se za ním. Z jeskyně byl zřetelně cítit zápach po vyhaslém ohništi. Přešel přes ohořelé zbytky větví, vyndal zápalky, zkusil, jestli dobře chytají suché borovicové kořeny, které vždycky s sebou nosil v pytlíčku spolu se zápalkami, a rozsvítil svítilnu. „Netopýr“ ozářil nevelký žlutý kruh.

Ovčák už vystřelil do tmy, ale hned se zas vrátil a podíval se na pána. Z jeho očí bylo možné vyčíst údiv: kam jsme se to dostali?

„Jen klid, Archyzi.“ Saša mu připnul vodítko, hodil si pušku na záda a svítilnu v jedné ruce, řemínek v druhé se vydal do hloubi jeskyně.

Chodba povlovně stoupala, kameny pod nohama byly hladké, vyleštěné. V době dešťů sem vtékala voda z příčného průchodu a ta kameny ohladila. Dál pod nohama vrzal hrubý písek — také stopa po vodě. Stěny byly hladké a v ohybech, kde bil potok o kameny, byly prohlubně. V době dešťů zde není zrovna sucho. Kudy tady voda asi odtéká...

Dál byly zatáčky, výklenky, ve stěnách se na každém kroku objevovaly černé pukliny, které mizely bůhvídkde; prošli sálem, zavaleným balvany. Vpředu se ukázalo slaboulinké světlo. Archyz napnul řemínek. Nová chodba se prudce zvedala. Byla úzká, zavalená vším možným, avšak světlo přicházelo právě odtud. Druhý a skoro hned vedle třetí průchod vedly dolů, do pochmurné říše tmy.

Saša náhle dostal strach z té tmy, z hrůzného ticha v labyrintu, z převislých kamenů. Napoprvé to stačí. Zatáhl ovčáka za vodítko a začal šplhat přes zatarasy z kamení ke vzdálenému, slabému světlu. Na kamenech co chvíli uklouzl, kdesi bez přestání kapala, crčela a zurčela neviditelná voda, jen velmi pomaličku klopýtal za Archyzem. Byla to velmi neschůdná cesta, stále stoupala, v některých místech hodně prudce.

Světlo se přibližovalo; pod nohama začvachtalo bahno jako na dně rybníka; světlo svítilny náhle zesláblo a konečně spatřil Saša přímo před sebou kousek nebe s bílým obláčkem uprostřed, orámovaný rozeklanými stěnami při východu z jeskyně. Ještě kousek a ještě, pak odtáhl psa dozadu a konečně vystrčil hlavu ven.

Vypadalo to, jako by lezl ze studně. Kde ale je? Kam se to dostal?

Náhle byl prudce oslněn záplavou světla, nebe zářilo tak ostře, že z

toho bolely oči, takže se nejdřív musel rozkoukat. Na jedné straně se mírně zvedala pahorkatina porostlá řídkým březovým lesem a jedlemi, uprostřed palouk se zelenou třtinou. Na druhé straně byla černá stěna, vzdálená nějakých pět sedm metrů, a z dalších dvou stran jako by nebylo vůbec nic, jen strže za přečnívajícími okraji. Na dosah ruky, uprostřed kusů břidlice a načervenalých mramorových úlomků, zurčel průzračný potok a jeho proud se vléval právě do toho otvoru, z něhož vykukoval zašpiněný Saša. Otvor byl skoro uprostřed koryta. To jen teď byl nenápadný. Ovšem když se dá do deště! V tomto místě se zřejmě utvoří takový vír, že tu všechno hučí a vyje, voda se hrne šílenou rychlostí dovnitř.

Druhé překvapení na něj čekalo na louce: asi sto metrů od nich pod břízami leželo šest jelenů. Klidně podřimovali, uši svěšené. Jako na obrázku.

Vzadu se ozval ovčák, dral se ven. Saša se k němu sklonil a uklidnil ho. Sfoukl svítilnu, sundal z hlavy čepici a opatrně se vyklonil, teď už s dalekohledem v ruce.

Čočky jeleny přiblížily. Byli to Tomíkovi vrstevníci, mladí a dvě laňky. Mohl si je dobře prohlédnout, protože dva jeleni se zvedli a začali se pošťuchovat.

Jejich šedohnědá srst byla lesklá, hladká, což svědčilo o tom, že jsou zdraví. Byli světlejší na bříse a na hrudi, trojúhelníky vedle ocásku byly docela bílé. Čistá a hladká kopýtká se jim jen leskla. Tlamičky už ztratily dětský výraz udivené bezbrannosti, veliké oči se dívaly zpřímá a bezelstně, odráželo se v nich chytré vyčkávání. Působili takovým dojmem, že na vaši otázku: „Jak se daří?“ — okamžitě pohodí růžky, vzdychnou a odpovídní: „Ujde to, jen ti zatracení pytláci...“ Parohy jim povyroستly už asi o třicet centimetrů, ale zůstávaly zatím v hnědém povlaku, zakončené tupými zaoblenými vrcholky. Vlhké černé čumáky se ostře rýsovaly na světle hnědých tlamičkách, nozdry se jim neustále chvěly a díky tomu vypadali ještě rozumněji, vzbuzovali pocit jakési laskavé pohotovosti.

Krásní, ušlechtilí, mladí. Krásnější zvířata Saša neviděl. Vzpomněl si, jak mu kdysi o jelenech vyprávěl otec.

Archyz už chtěl být stůj co stůj z díry venku. Už ho to tam nebavilo. Nepočkal, až mu to Saša dovolí, proklouzl mu pod rukou a už byl nahoře. V tu chvíli jeleni vypálili, jako když do nich stfělí.

„Jako šelma!“ řekl Saša docela klidně. „Vidíš, vyplašil jsi je. Pojd', podíváme se, kam utekli. Třeba máme společnou cestu.“

Pomalou se vydali k místu, kde se příkrá stěna spojovala s mírným svahem.

Chlapec si teprve nyní všiml zvláštnosti této záhadné prohlubeniny. Nebyl tu žádný východ. Byla docela uzavřená. Potok vznikal právě tady a po sedmi stech metrech mizel.

Avšak toto pozorování brzy vystřídala starost: jak se odtud dostanou? I když vlastně — půjdou za jeleny, jak jinak!

Saša šel za nimi, vyšel na nejvyšším bodě svahu, zastavil se a hvízdil údivem. Svah náhle končil téměř svislou stěnou, asi čtyřicet metrů pod ním stál březový a jedlový les a v místě, kde se protilehlá strmá stěna rokliny spojovala s vodorovnou — tam zela ještě tmavší a hlubší soutěska. Byl zkrátka v pasti!

A jeleni?

Ti tady měli svou cestu — uzounkou třiceticentimetrovou římsu přímo nad závratnou propastí. Kdyby to alespoň byla souvislá pěšina!

Jenže ona byla ve dvou místech přerušená. Saša stačil jenom zahlédnout, jak se jeleni lehce a beze strachu přenesli nad třímetrovou propastí, udělali ještě jeden skok a dalším se octli na mírnějším svahu, kam dopadal od lesa tmavý stín. Tudy se tedy nedostane.

To je smůla! A také už je dost pozdě. Eštenská základna může být odtud nanejvýš dva tři kilometry. Ovšem vzdušnou čarou. Copak bude muset zase černou dírou do té podzemní chodby?

Naklonil svítilnu. Petroleje tam bylo sotva na dně. Jeskyně nepřicházela v úvahu. To mu ještě scházelo, aby tam zůstal trčet bez světla ve spleti chodeb, které vedou bůhvíkam.

Saša obešel plošinu podél krajů, opět postál před jelení stezkou, ale sestoupit tudy se přece jen neodvážil.

Prozkoumal stěnu na protější straně potoka a rozhodl se, že po ní vystoupí nahoru. Bylo to asi dvacet nebo třicet metrů výstupu. Ale hlavní bylo, že se tam měl čeho zachytit. Strmé pláсты ležely jeden přes druhý, kameny místy přečnívaly. Celkem sedm poschodí — to není tak vysoko.

Už se začal v jednom místě škrábat vzhůru, ale vrátil se. Šlo to tam špatně. Zamyslel se. Napsal lístek: „Jsem asi tři kilometry severovýchodně od základny — v prohlubni se strmými stěnami. Jestli se do dvou hodin nevrátím, přijďte mi na pomoc. Budete potřebovat lano. Archyz vás přivede.“ Připevnil lístek k obojku, řekl „běž“ a ovčák se rozběhl na jelení stezku. Ten se po ní dostane! A sám začal šplhat na jiném místě.

Kdyby věděl, kdo na něho nahoře čeká!

2

Kozinský se potuloval v tomto revíru a doufal, že najde jeskyni, v které už jednou byl. Byl to pro něho šikovný a hlavně bezpečný úkryt. Ale zabloudil a ztratil orientaci mezi zvířecími stezkami.

Dvakrát odpočíval, rozdělával ohníček na hodinku na dvě, posilnil se a s lítostí se díval na zásoby masa, které se rychle tenčily. Znovu bude muset na lov. A to je vždycky nebezpečné. Něco jiného to bylo tam na kozoroží hoře, kde byla past. Ale bohužel, i tam se objevili lidé. Věděl, že v létě přicházejí do hor studenti s vědeckými pracovníky. Prolézají ta nejzapadlejší místa, hledají vzácné rostliny, pozorují zvěř. Od setkání s

nimi nemohl očekávat nic dobrého.

Zbytky masa a sůl přivazoval Kozinský ke spacímu pytli a tento ranec spolu s kotlíkem si házel na záda. Moc dobře se to zrovna neneslo. Zatracený medvěd — zlodějíček, který mu štípnul jeho starý batoh!

Když už měl toho bloudění po lesích a roklinách na výstupech k eštenské náhorní rovině dost, odvážil se uprchlík vystoupit výš, aby se z výšky rozhlédl a vzpomněl si, kde je jeskyně. Dostal se na kamenné plato, pokryté mechem, řídkým běrem a keříky vřesu. Došel k nejvyššímu bodu v okolí a... octl se nad strží.

Byla to tatáž strž, u jejíhož úpatí chvíli předtím vylezl doslova ze země lesník Molčanov.

Jeho objevení Kozinský propásl. Seděl v křoví a prohlížel si dalekohledem lesy na úpatí pahorku a snažil se pochopit, kam se to vlastně dostal. A teprve když se Archyz a za ním i Saša začali drápat k jelenům, dostali se do uprchlíkova zorného pole. Rychle si lehl na zem. Takže i tady jsou lidé!

V následujícím okamžiku Molčanova poznal. Teď Kozinský nepřestával Sašu pozorovat. Sledoval ho k jelení stezce, pochopil, že lesník nebude riskovat sestup za jeleny a konečně se dovtípil, že je Molčanov v pasti. Pořád mu však nešlo na rozum, jak se lesník octl v záludné proláklině a proč s sebou pořád tahá tu svítilnu, která mu musí překážet. Co takhle po něm střelit? Mohl by kluka docela klidně složit, má s ním ještě nějaké nevyřízené účty, ale vyhazovat zbůhdarma patronu, upozorňovat na sebe... Když pak Saša poslal Archyze se zprávou a začal zdolávat stěnu, Kozinský pochopil, že jeho nepřítel k němu dorazí sám. Nevyužít tohoto vzácného okamžiku prostě nemohl.

Pytlák se naklonil nad okrajem strže a se zájmem pozoroval Sašovo počínání.

Ranec a ručnici Kozinský nechal v křoví, prošel dál asi o dvacet metrů a ocitl se přímo nad Sašou. Otočil se dozadu a vybral jeden větší kámen. Nepotřebuje vůbec střílet. Shodí shora kámen — a bude to. Hned tak brzo ho, milánka, nenajdou. No a co řeknou, až ho najdou? Nešťastná náhoda...

Saša stoupal velmi pomalu a opatrně. Puška mu visela za zády, svítilna u pasu. Ruce a nohy měl volné.

Stěna nebyla všude stejně strmá. Břidlicové a vápencové sloupy časem povolovaly, drolily se, v některých místech tvořily výklenky. Byly tam prolákliny, výstupky porostlé keříky vřesu, kalinou a zimozrázem.

Občas vyčnívala nějaká destička a Saša po ní nedůvěřivě pošilhával, když ji však překonal, lehkým pohybem shazoval překážku dolů. Pytlák seděl v křoví, a když se Saša zakláněl, aby se podíval, kolik metrů mu ještě zbývá, Kozinský uhýbal dozadu. Jen ať vyleze výš, bude se mu líp padat...

Saša se snažil nedívat dolů. Nebylo to sice vysoko, ale stejně to nebylo nic příjemného. Díra. A dole ostré kameny. Zkrátka, žádná peřinka.

Nestoupal pořád jen přímo vzhůru. Někdy si musel zajít po římse pět i sedm metrů stranou, kde bylo stoupání schůdnější. A to se přemisťoval i Kozinský a pokaždé se zas ocital přímo nad lesníkovou hlavou. Obrovský kámen vláčel s sebou.

Poslední zastávka a krátký odpočinek. Saša si pozorně prohlédl stěnu, dva kroky nalevo asi metr širokou plošinku a nad ní přečnívající převis. Kdysi odtud zřejmě vypadl kámen, a tak se tam vytvořil jakýsi výklenek. Že by si na něm odpočinul, na chvíli se posadil? Ne, teď už to musí dolézt, nahore to bude jistější. Přitiskl se ke stěně, zaklonil hlavu a... v této nepohodlné pozici doslova zkameněl.

Přímo nad ním stál v rozedraných keprových holinách zešíroka rozkročený Vladimír Semjonovič Kozinský. Na špičkách jeho bot se leskly ohlazené železné podkůvky. Saša si dobře všiml, že na každé z nich jsou tři hřebíčky. Hlavičky už byly úplně ochozené. Bylo to asi půldruhého metru nad jeho rozpřaženýma rukama. Ne víc, než

sedmdesát centimetrů od konce větve zimostrázu, jež visela ze strže.

Ticho. Saša nespouštěl oči z klidného, dokonce chladného pytlákova obličejů a sám trpce uvažoval o tom, že sundat ručnici se mu už asi nepodaří. Nestihne to. To by se musel odklonit od stěny trochu dozadu a sáhnout za záda. Čím by se držel?

Kozinský se usmál. Špičkou levé boty rytmicky podupával, jako by odpočítával poslední vteřiny Molčanovova života. Jedna, dvě tři, čtyři... Zřejmě přece jen zahlédl v mládencových očích strach a to ho rozveselilo. Kozinský s rozkoší vychutnával pocit, že vlastně rozhoduje o lidském osudu.

„Podejte mi ruku,“ řekl Saša zastřeným hlasem, jak by to řekl kterémukoli člověku, jehož povinností je pomoci druhému v nouzi.

„A co takhle žebřík nebo lano, nechtěl bys?“

Hlas nevěstil nic dobrého. Saša to pochopil a ještě jednou se rychle podíval nalevo, kde byla kamenná stříška. Jediná záchrana... Znovu zaklonil hlavu a mezitím posunul nohu o kousek doleva a opatrně se pošoupl.

„Jen zůstaň pěkně na místě!“ Kozinský výhrůžně nadzvedl kámen. „Odhod' pušku!“

„Nemůžu,“ řekl Saša, „musím se držet.“

„Jó, tak ty nemůžeš! Tak dobře, poletíš dolů i s puškou. Takříkajíc — při plnění služebních povinností. Ale nejdřív si ještě chvilku popovídáme. Doufám, že víš, za co to je?“

Saša mlčel. Odhadoval, dokáže-li před kamenem uhnout. Nežrtíť se? Kdyby se padouch aspoň na vteřinku podíval jinam, třeba se ohlédl...

„Ták, Molčanove, díky tvému udání sem dostal pět let, zkazils mi život. A mému synovi taky. Kvůli třem hloupejm jelenům. Sto rublů. Teď mě honěj jako nákou divokou zvěř, nemůžu se ukázat doma, nemůžu zajít za rodinou. A to všechno kvůli tobě. A ty chceš, abych ti podal ruku? To bych pak musel proklít sám sebe, kdybych to udělal! Udělám něco jinýho. Víš, co tím myslim? Naposled se rozluč se svou máti, koukni na nebe a...“

Saša mlčel. Měl obličej bílý jako křída, očima hypnotizoval člověka tam nahoře. Zespoda Kozinský vypadal neskutečně vysoký a podivně vytáhlý. Velké nohy a nad zmenšujícím se trupem maličká hlavička. Jak dinosaur, který si stoupl na zadní. Teď shodí kámen už jen proto, že ho musí od toho držení bolet ruce.

Najednou uprchlík řekl:

„Když tě vytáhnu, slibuješ mi, že napíšeš prokurátorovi, že sis

všecko vymyslel, žes před soudem lhal a tak dále? Stačí říct. Tak rychle, už mě to přestává bavit!“

Saša nespouštěl z Kozinského oči, jen si olízl suché rty. Slyšel, jak mu rychle buší srdce. Přitiskl se hrudníkem co možná nejtěsněji ke skále, jako by se chtěl do ní vmáčknout. Zdálo se mu, že to netluče jeho srdce, ale pulsuje chladná stěna, která se co nevidět rozestoupí.

Řekl:

„Jestli se dostanu nahoru, tak první, co udělám, bude, že tě dám zatknout.“

Pytlákova tvář se zachmuřila. Zvedl kámen do výšky k hrudníku. Ted'...

Saša neslyšel žádné zvuky. Ale právě v tom okamžiku se za Kozinským, tam, kde nechal ranec a karabinu, ozvalo zřetelné zarachocení kotlíku, kutálejícího se po kamenech. Ten zvuk byl tak jasný, nečekaný a pro Kozinského tak hrůzostrašný, že se mimoděk ohlédl. Jen na vteřinku.

Ale i to stačilo. Saša se vrhnul doleva, až se úlomky sypaly, jen tak tak, že neztratil rovnováhu. Kámen, kterým Kozinský prudce mrštil dolů, dopadl už na prázdné místo. Saša se schoulil v prohlubni, bezpečně krytý vápencovým převisem.

Chvilí bylo ticho. Saša cvakl uzávěrem, vysunul pušku, zmáčkl kohoutek. Výstřel prořal ticho, shora spadla sestřelená větvička. Ted' kdo s koho, pomyslel si ne bez vzteku a zaposlouchal se.

Ticho...

3

Medvědovi netrvalo dlouho, než našel stopu svého člověka. Vydal se po této stopě a při tom ho popoháněly vzpomínky na ty dobroty, které při trošce šikovnosti nebylo tak těžké získat.

Zloděj to všechno nedělal z uličnictví, ale z přirozené potřeby jíst něco výživnějšího než jen vegetariánskou stravu, které už měl skutečně dost. Doufal, že nastane noc, rozhoří se oheň a objeví se známý kotlík, pak člověk začne zívát, poodejde někam a pak se bude opakovat operace s batohem.

Bobík byl velmi opatrný. Člověk měl zbraň a její pach nebyl slabší

než zápach lehce zkaženého masa. Na občasných zastávkách medvěd důkladně prozkoumával místo, kde stála puška a ležel balík s masem. Udržoval od pytláka dost velkou vzdálenost, a když váł vítr směrem od něho, utíkal dopředu, aby neztratil z dohledu člověka, který naopak ze své strany mohl nastražit léčku, kdyby vytušil, že je sledován.

Ale člověk o tom neměl ani nejmenší potuchy, šel tak divně křivolakou cestou, jako by neměl žádný konkrétní cíl.

Stopování trvalo dlouho.

Jeskyňe, kterou uprchlík hledal a v níž si hodlal zřídít dočasný příbytek, se stále neobjevovala; a tehdy Kozinský vyšel z lesa a vystoupil do vysokohorského pásma, aby se rozhlédl. Bobík, doposud stále ještě neodhalený, jej následoval a cestou škubal trávu, která mu padla do oka, borůvky, převracel ztrouchnivělé kmeny, pod nimiž hledal tučné larvy.

Pytlák ležel v křoví a prohlížel si okolní hory a rokle. Opodál dřímал tvrdošijný Bobík.

Pytlák se plížil po vrcholku a sledoval Sašu na skalní stěně. A Bobík šel za ním.

Kozinský se zdržel u strmé stěny. Pro Bobíka to byla ta nevhodnější chvíle. Bylo to poprvé, kdy se pytlák vzdálil od pušky a tlumoku, aby se s volnými rukama připlížil ke strži a přivítal tam svého nepřítele.

Opatrný Bobík si několikrát stoupl na zadní, aby nad keři na člověka lépe viděl. Avšak na zrak se moc nespolehal, čich mu radil mnohem přesněji. Medvěd se nakonec připlížil docela blízko k lákavému ranci. Chvilku ale ještě počkal, a teprve když se Kozinského hlas ozval z dálky, zahájil akci. Popadl uzlík do tlamy a začal couvat. Kotlík přivázaný k ranci se houpal ve vzduchu. Asi tak deset metrů šel Bobík klidně, aniž se co událo, ale náhle mu náklad vypadl a v tom okamžiku se ozvalo břinknutí kotlíku o kameny. Právě tento zvuk upoutal na maličký okamžik pytlákovu pozornost. Pouhý zlomeček vteřiny. A tento okamžik stačil, aby Saša unikl smrti.

Všechno ostatní se odehrálo velmi rychle.

Bobík se rozběhl hustými křovinami, kotlík stále vlekl po zemi a snažil se, aby byl od oloupeného člověka co nejdál. Když Kozinský shodil kámen a přesvědčil se, že Molčanov zůstal v pasti, i když stačil získat ještě několik minut života, vrhl se ke své zbrani. Byla v pořádku! Zato tlumok zmizel. To však pytláka spíš uklidnilo, než vylekalo. Zase medvěd nebo šakal. Zvířat se nebál, bál se lidí. Ale když má člověk u sebe zbraň, nemusí mít strach ani z lidí.

Celý rozzuřený udělal několik kroků ke strži, aby už jednou provždy skoncoval se schovaným lesníkem. Odtamtud se rozlehl výstřel. Kozinský se zastavil. Chce ho zastrašit? Opatrně se přiblížil ke strži a teprve teď si uvědomil, že Molčanova nedostane. A když se nebezpečně naklonil a prohlížel si přečnívající kameny, zezdola třeskla druhá rána, teď už mířená kulka protivně zasvištěla dva metry od něho. Ten kluk nestřílí špatně.

Kozinský sevřel čelisti, hodil si pušku na rameno a rychle se vydal dolů do lesa. To, že si nevyrovnal účty s nepřítelem, nebylo tak hrozné. K tomu ještě bude mít příležitost. Na smrt se však polekal toho, že někdo určitě zaslechne dvě rány z pušky. Musí rychle pryč z nebezpečného místa! Alexandr Molčanov teď určitě strhne poplach a na Kozinského uspořádají honičku. Musí prchnout co možná nejdál.

Znovu třeskla rána. To znamená, že lesníkovi přátelé jsou někde nablízku. Volá je.

Ale než se jich dovolá... Jen aby na jeho stopu nenarazil pes. Hrozící nebezpečí zločince popohánělo.

Zatímco Saša prozkoumával jeskyni a správce estenské základny už začínal mít výčitky svědomí, neboť tušil nějaké neštěstí, stačil se do vysokohorského pásma vrátit zoolog Kotěnko, který dole upozornil, že narazili na uprchlíkovu stopu.

Alexandr Sergejič se k němu doslova vrhnul.

„Saša odešel a už je několik hodin...“

„Kam šel? Doufám, že šel s Archyzem?“

„No ovšem. Ale teď tu není ani kluk, ani pes.“ Zarazil se a pozorně se zadíval do dálky k lesu. „Helemese. Támdle upaluje Archyz! No jasně, je to von.“

Ovčák se k nim blížil obrovskými skoky. Přiběhl a zvedl k nim hlavu. U obojku se mu bělal papírek. A tak se všechno vyjasnilo...

Výstřely neslyšeli. Bylo to moc daleko. Ale teď už věděli, že Saša potřebuje pomoc.

Příprava na cestu jim netrvala ani dvě minuty. Sergejič popadl sekeru a lano, Kotěnko shodil batoh, aby se mu dobře šlo — zbytečná zátěž!

„Archyzi, veď nás!“ rozkázal.

Archyz je chtěl vést oklikou, stejnou cestou, jakou sem běžel, ale najednou zabočil doleva a vydal se zkratkou.

Běžel o hodně napřed před muži, když už však byla v dohledu strž,

narazil na Bobikovu stopu a začal pobíhat na místě. Zřejmě by se vydal po této nové stopě, ale vedle zvěřil jinou stopu — stopu cizího člověka. Archyz rozpačitě pobíhal sem tam a oddychoval. Kam má běžet, za kým?

„Támdle je ta strž,“ řekl Sergejič a nahnul se, aby si stěnu prohlédl. Ovčák tiše zavyl.

„Archyzi!“ ozvalo se zdola.

Pánův hlas psa doslova vymrštil. Teď už radostně a hlasitě zavyl, doslova se roztančil a docela nečekaně zaštěkal, tence jako štěně. Nejspíš se sám polekal vlastního hlasu, ihned zmlknul a nepřestával hrabat.

Když je tu ovčák, tak už se nemusí ničeho bát. Saša vystoupil ze své skrýše a podíval se nahoru. Na tváři se mu rozzářil úsměv. Naši!

„Jsi pašák!“ řekl na adresu ovčáka. „Přivedls je...“

Za pět minut už Saša seděl vedle Archyze se svými přáteli, s hrůzou si prohlížel stěnu, kameny dole, kde teď mohl ležet. Proč Kozinský utekl? Čeho se polekal?

„Tak už začni vyprávět...“ Kotěnko netrpělivě tahal Sašu za rukáv.

„Byl jsi v jeskyni?“ Sergejič si prohlížel bahno na jeho šatech a začouzenou svítilnu. „No ovšem, žes tam byl, koukej, jak jsi zvalenej.“

„Objevil jsem ještě jeden východ z labyrintu,“ řekl Saša a vedl je ke strži, aby jim shora ukázal, kde je východ, vlastně spíš díra, kterou se dostal ven.

Byl to skutečně nevidaný přírodní fenomén. Zoolog okamžitě odhadl, jak vznikla tato uzavřená dolina: kdysi hodně dávno se od hlavního masívu odtrhl kousek kamenné terasy a sjel o dvacet metrů níž. Vytvořil tak výstupek s nadzvednutými okraji. Téměř nepřístupné území, které navštěvovala jenom zvířata.

„To je všechno?“ Zoolog viděl, že Sašovo rozrušení je zapříčiněno něčím docela jiným než tou záludnou pastí.

„Setkal jsem se s Kozinským.“ A pak krátce vyprávěl, kde a za jakých okolností k tomuto setkání došlo.

„Zítřka má dorazit milice,“ řekl Kotěnko.

„Do zítřejšího večera zbejvá čtyřadvacet hodin. To už může bejt hodně daleko,“ ozval se správce chaty. „Doved by ho Archyz vystopovat?“

„Ty chceš vyrazit hned teď?“ zeptal se nedůvěřivě Kotěnko.

„Kdybychom aspoň věděli, kterým směrem šel.“

Saša vzal ovčáka za vodítko a řekl: „Hledej!“ Archyz je nejdřív vedl po Bobíkově stopě, ale potom si uvědomil, že od něho chtějí něco jiného, vyhledal stopu Kozinského a vyběhl přes pastviny směrem dolů.

Než se setmělo, prošli březový les, jedlové houští a dvě rokle. Byli si téměř jisti, že se zločinec nikde na nocleh nezastaví. Stopa šla rovnou na severozápad, přetínala hranici rezervace. Bylo jasné, že se neubírá ke své vesnici. Hledá vhodný úkryt. No co, teď aspoň vědí, kde ho mají hledat.

Na základnu se vrátili pozdě v noci, Kotěnko jim šlapání usnadnil, neboť měl výbornou baterku s novými bateriemi.

„Říkal jsem ti přece...“, bručel si pod vousy celou cestu Alexandr Sergejič, který se trochu opožděně začal strachovat o Sašův život.

Teprve po večeři Kotěnko řekl:

„Sami nevíme, kam dřív skočit, je tady práce až nad hlavu, a zatím musíme pořád honit nějakého padoucha...“

TŘINÁCTÁ KAPITOLA

SETKÁNÍ V JESKYNI

1

Celý den se čekalo a při tom dospávali.

Kvečeru přijeli dva lesníci na koních a s nimi Ivan Lysenko. Pustili koně na louku a řekli, že milice nepřijede, zato sem dorazí několik zkušených operativních pracovníků od kriminální policie.

Na mapě, kterou měl u sebe zoolog, určili území, na kterém musejí hledat. Nebylo malé, ale zato se všichni shodli na tom, že odtud Kozinský nikam neunikne.

Lesníci se posadili k dámě, Kotěnko se věnoval svým zápiskům.

Psal do svého deníku, že nestačí zřídit rezervaci, je třeba ji ještě obklopit širokým, přísně chráněným pásmem, aby do tohoto pásma nemohli vtrhnout dřevorubci ani hlučné výzkumné výpravy, a tím spíš aby se tam nelovilo. Vždyť v rezervaci se rodí stále nová zvířata, jejich počet roste a stáda se pomaličku stěhují za hranice přírodní rezervace.

Zvěř by se měla nechat tak deset let na pokoji, a teprve pak by se snad mohlo začít s plánovaným odstřelem, aby pastviny nebyly přetěžovány.

A navíc si ještě pomyslel, že jen co skončí teplé období, rozjede se do Moskvy a promluví tam o chráněném území, o nových spolupracovnících, o kronice přírody, o mnohých jiných, doposud nevyřešených záležitostech.

Saša se začal nudit. Je tedy pravda, že čekání a sthání bývá nejotravnější.

Podíval se z okna, pak vyšel ven.

Nebe ztmavlo, jen na západě malinově hořel pozdní západ slunce a svítil vrcholek Cuguše s bílou čepicí až k pomezí, kde začínal les. Kolem proudil čerstvý vzduch, zvuky se rozléhaly velmi daleko. Zdálo se, že v něm všechno zvoní jako v křišťálové nádobě. Od úst stoupala pára. Silně se ochladilo, bylo skoro na nule.

Ráno vstali velmi brzy, stihli ještě hustou jinovatku, tvořící na trávě huňatou pokrývku. Rozzářilo se slunce, mráz se proměnil v lehounkou páru a zmizel.

Saša tiše o něčem rozmlouval s Ivanem Lysenkem, potom s Alexandrem Sergejičem. Pak zašel za zoologem. „Nepůjčil byste nám baterku?“

„Kdo je to — nám?“

„Chceme se Sergejičem a Ivanem prohlédnout jeskyni.“

„K čemu vám to bude dobré?“

Lysenko řekl:

„Jestli Kozinský není hlupák a hledá vhodné přístřeší, tak se v téhle jeskyni určitě zastaví, ví o ní. Střílel tam přece na Tomíka.“

„Rozumím. Tady máte baterku. ‚Netopýra‘ si vezte taky. Ale nejpozději v šest budete nazpátek. Pak spolu vyrazíme. Zajdeme za Ivanem Ivanovičem a jeho studenty, pak musíme vystoupit k vrcholům Kiši, podíváme se na mladé zubry a pak budeš mít měsíc volno, aby ses mohl v klidu připravit na zkoušky. Jeli byste s Taťjanou...“ Zoolog přimhouřil oči.

Saša sklonil hlavu.

„Dobrá,“ řekl zoolog. „Budem doufat, že přijdou lepší časy.“

„Jdeme?“ Lysenko už stál u dveří.

Saša vzal karabinu a mlčky vyšel ven.

Archyz zůstal na základně. Nevzali ho s sebou. Jeskyně je beztak dost úzká. Však se pro něho vrátí.

Stará laň nyní měla nový důvod k neklidu.

Stačilo už samo o sobě to, že se Tomík neopatrně přibližoval k člověku, k polovlku, a dokonce i k medvědovi. Když se to stalo poprvé, ještě na jaře, nevlastní Tomíkova matka byla strachy bez sebe. Později si na toto podivínství zvykla, a když Tomík zůstával se svými přáteli několik hodin, jednoduše odbíhala a zdržovala se opodál. Když si Tomík do sytosti vyhrál se svými podivnými kamarády, znova se objevoval u ní a byl v naprostém pořádku. Časem si zvyknete na všechno, i když samotnou laň nikdy ani nenapadlo, aby se k Tomíkovi, schopnému přátelit se s člověkem a psem, přidala.

Postupně začal mít dospívající parohatý jelínek nová přání a ta časem splynula s určitým ochladnutím citů vůči nevlastní matce.

Tomík už se nenechal olizovat, všemožně se vyhýbal mazlení, když se ukládali k odpočinku, nelehal si už vedle laně, ale opodál, čímž zdůrazňoval svou samostatnost a nezávislost.

Ještě docela nedávno směr přesunu určovala laň, Tomík se jí poslušně podřizoval, neboť byla zkušenější, věděla, kde je dobrá tráva, kde sůl a kde nehrozí žádné nebezpečí. Poslední dobou však začínal cestu vybírat sám, nepodařilo se mu to pokaždé stejně úspěšně, ale sám si asi sotva uvědomoval své chyby. vzdaloval se od laně velmi daleko, ta se o něho bála, nakonec však začala chovance všude pokorně následovat. Tomík přijal změnu ve vztazích jako naprostou samozřejmost.

Už dvakrát se potkali se svým stádem, od něhož se na jaře odloučili, ale Tomíkovi se příliš nezamlouvalo chodit spolu s ostatními laňkami a mláďaty, už si s drobotinou v puntíčkovaných kožíšcích nehrál, ale stál stranou a pozoroval ji s pohrdavě vystrčeným spodním pyskem. Jeho vrstevníci už ve stádě nebyli, odebrali se k samcům a tam se učili rozpoznávat nebezpečí a vyhledávat potravu, ale mnohem víc se učili odvaze a bojovnosti, pevnosti charakteru, přestože už mnozí z nich měli po těle jizvy a šrámy od mohutných samčích parohů. Zřejmě se chystal odejít i Tomík. Ale laň se ještě pořád táhla za ním. Nemohla ho opustit, přestože jí bylo velmi dobře ve společnosti jejich vrstevnic a přítelkyň.

Ted' chodili každý zvlášť. Laň si nejasně uvědomovala proč. Roste, mužní, zesílil mu hrudník, hodně vyrostl, parohy mu ztěžkly; hlavu nosí hrdě vztyčenou a ve velkých, kdysi pokorných, vystrašených očích se teď stále častěji zažíhala ďábelská jiskra drzosti a vyzývavosti. A laň

naopak jako by sešla, ztratila energii, iniciativu, a přestože byla jako dřív schopna obětovat život kvůli nevlastnímu synovi, stále častěji jednala tak, jak si zamlouval Tomík, čím dál pokorněji jej následovala, schopna čehokoli, jen když mu to prospěje.

Toto chování se tolik podobalo vztahům v nějaké lidské rodině, kde se modlou stárnoucí matky stává jediný syn, její krev, kterému často chybí rozum a vrozený takt, aby pochopil, a hlavně ocenil matčinu obětavost, obětavost tvora, který se kvůli němu zřekl osobního štěstí, pohodlného života i vlastních zvyků. Ještě dobře, když takový synek nepatří k početné kastě sobců a najde v sobě dost lásky a citu, aby ocenil celou hloubku mateřské lásky a nezneužíval ji ke svým často nepřilíš ušlechtilým cílům. A není-li tomu tak? Jakou bolest působí mateřskému srdci, jak jí zkrátí už beztak těžký život.

Tentokrát když se spustili z vysokohorského pásma do lesů, narazili na své stádo a do večera chodili spolu s ostatními laňkami a výrostky. Ale už za soumraku Tomík zneklidněl, začal nervózně pobíhat sem tam, věřit, ani se neohlédl na matku a v mžiku byl ten tam. Kam utekl? Proč?

Laň zůstávala až do rozednění se stádem, avšak měla neklidný spánek, velmi často vyskakovala a všechny budila; její nervozita se přenesla i na ostatní, stádo si špatně odpočinulo, a tak za rozbřesku laň opustila místo, kde nocovali, a vydala se hledat Tomíka. Co si sám v lese počne?

Jak pochopila podle stop, Tomík už zase hledal společnost svých přátel. Po nebezpečném srázu se vrátil na maličký palouk, nikoho tam nenašel, oběhl náhorní rovinu a octl se nedaleko známé jeskyně.

A tam také laň uprchlíka dostihla.

Tomík nebyl vůbec překvapen, když spatřil nevlastní matku. Jako by se rozloučili teprve před chvílíčkou. Laň jelínka netrpělivě očichala, snažila se mu olíznout šjí, ale Tomík uhnul. Chtěla vědět, kam má namířeno a co hledá, ale chovancovo chování pro ni i nadále zůstávalo hádankou a laň se s tím smířila. Ať si dělá, co chce, je už skoro dospělý, dost už se nastarala... Vydala se jednoduše za Tomíkem, přitom cestou jako obvykle prozkoumávala okolí, aby včas spatřila nebezpečí a mohla ho před ním uchránit, ať by to bylo cokoli.

A už je před nimi úzká rozsedlina zarostlá jedlemi, zavalená kmeny vyvrácenými při polomech a velkými balvany, které se nedaly jen tak přeskočit. Už tu jednou předtím byli, proto laň Tomíka nezastavila, ale klidně klusala za ním. Paměť jí napověděla, že na konci soutěsky je jeskyně se dvěma východy. Pamatoval si to i Tomík a také vlastně k této jeskyni směřoval. Oba také věděli o louce na konci lesa, na které vždycky

vyvěrá pramenitá voda a roste výtečná hustá tráva.

Asi sto metrů před vábnou loukou se laň náhle zarazila. Také Tomík zkameněl na místě. Potom udělal krok dopředu, další, avšak laň jej okamžitě předhonila a přehradila pěšinu vlastním tělem. „Pozor!“ — tak by asi zněl překlad do lidské řeči jejího tichého, starostlivého pofrkávání. Tomík zavětlil. Ano, je tu cítit puška. No a co má být? Copak se k Sašovi nevztahuje úplně stejný pach? Proč by měl mít strach?

A Tomík rychle předběhl laň, už pokolikáté nedal na její názor. Chtěl projít na palouk a potom jeskyní. Tam by mohl potkat kamarády. A vůbec, v jeskyni je to tak nezvyklé a všechno nezvyklé a neznámé, jak víme, přitahuje.

Opět ho laň donutila, aby se zastavil. Dál už ani krok! Teď už i Tomík pocítil trochu strach. Nebyl tu Molčanov, ale někdo jiný. Jelen ještě člověka neviděl, ale byl to jeho pach, co ho konečně zastrašilo, a Tomík začal couvat.

Pozdě!

Kozinskému se podařilo najít jeskyni, strávil v ní nějakou dobu a nyní seděl na pěšině kousek nad paloukem. Člověka zakrýval keř zimostrázu, navíc na svah dopadal stín, zatímco zelený palouk byl ozářen sluncem. Mladý jelen se rýsoval na světlém pozadí jako na zářivém lidovém obrázku. Tomu se říká štěstí! Kozinský seděl celý prokřehlý a měl hrozitánský hlad. Už neměl ani kotlík. Někde v houští Bobík s chutí spořádal zbytky slaného masa, radostí roztrhal spací pytel, rozmáčkl rachotící kotlík a v tuto chvíli se už batolil lesem a zastavoval se u každé louže, neboť umíral žízní. Už byl celý nafouklý — vypil dobře sud vody, jestli ne víc. A pytlák Kozinský, již podruhé okradený, dorazil ke svému cíli — k jeskyni, a seděl tam teď a lámal si hlavu, kde a jak by získal maso. A najednou se před ním vynořil doslova přelud: na ozářeném palouku stojí mladý paroháč, pohybuje ušima a nedělí je oba víc jak sto metrů. Byl to přímo dar z nebes!

Docela potichoučku cvakla odjišťovaná pojistka. Černá dírka na hlavní si našla pravý kotník. Ještě na vtefinku zadržet dech...

Laň překonala vlastní strach a dvěma skoky se vrhla k Tomíkovi, zakryla ho a snažila se jej zatlačit do lesa — do bezpečí. Tak honem, honem! Jelínek také ucítil, že něco není v pořádku, ale v takových chvílích rozhodují zlomky vteřiny. Ostře a pronikavě třeskla rána. Oba jeleni nadskočili na místě. Tomík s příšerně vypoulenýma očima skočil do houští, až zapraskaly suché větve, a upaloval pryč. Neohlížel se, byl přesvědčen, že stará běží za ním a každou chvíli že už ucítí na svém kříži

její horký dech.

Avšak nikdo za ním neběžel. Laň prudce vyskočila, když jí pod lopatkou projela kulka. Zaklonila hlavu, naposled uviděla modrou oblohu, potom zelenou špicí jedle, která napříč přetřala ten blankytný kousek nebe, všechno se šíleně zatočilo a začalo tmavnout, tmavnout, dokud černočerná tma nezastřela svět před otevřenýma očima, z nichž už začal v tomto okamžiku prchat život.

Krev se z rány řinula jen chvilku, pak už padaly do zelené trávy jen kapky, až docela ztuhla. Štíhlá hlavička byla nepřírozeně zvrácená dozadu a slehly mladý čistý pýr. V očních koutcích jí zůstalo po průzračné kapičce, nebo to snad byla ještě ranní rosa, která náhodou spadla z živé trávy na mrtvou hlavu?

Nad laní se rázně sklonil Kozinský. V ruce měl nůž.

3

Dokonce i kůže mu přišla vhod.

Pytlák ji oškrabal a posypal popelem z ohniště, pak pověsil změkklou kůži do stínu. Teď aspoň bude mít příkrývku, když už nemá spací pytel.

Masa má, co hrdlo ráčí. Vyvrhnuté tělo leželo na okraji louky. Nad ním bzučely roje much. Vysoko na nebi kroužily vrány. Když padl výstřel, musí zbýt i pro ně nějaké sousto.

Kozinský vyhledal malé zasněžené místo na severní straně soutěsky, přenesl tam maso a seshora je zakryl kameny a větvemi kaliny. To před šakaly a medvědy. Teprve potom rozfoukal ohníček a upekl si dva veliké kusy. Ovšem, jak to mohlo chutnat bez soli! Měl by vystoupit nahoru, ale bylo to přece jen nebezpečné. Hledají ho. Bude jim však trvat dost dlouho, než ho najdou! Do tohoto odlehlého kouta se jen tak nedostanou. A i kdyby sem někdo zašel, nebude mu to nic platné. Jeskyně je veliká, neví ještě sice, kam vede, ale je přesvědčen, že má druhý východ. Před časem do ní vklouzli jeleni a zmizeli. Přece by nelezli do pastí.

Ale to musí ještě prozkoumat. Je docela možné, že tam někde bude i sůl: slyšel něco o bohatých ložiscích soli u středního toku Laby. Co když je i tady solná vrstva. Nešli náhodou jeleni k solončáku?

Ze všeho nejdříve začne s průzkumem. A to hned teď. Jenom se posilní výtečnou, čerstvou jelení pečínkou, zbytky zvířete zahází

kameny, aby je někdo nespátřil a aby nepřilákaly vrány. Je právě vhodná chvíle porozhlédnout se po jeskyni. Baterku měl Kozinský naštěstí v kapse pláště.

Pro každý případ si pytlák s sebou vzal otýpku suchých jedlových větví. Také zápalky a suché borové větvičky měl vždycky u sebe v igelitovém sáčku.

U vchodu do jeskyně byly zřetelně vidět stopy jeleních kopyt. Kozinský klidně vešel dovnitř a ušel již pořádný kus cesty, ale za chvíli stopy zmizely a na kamenité zemi už nebyl žádný otisk, v silném světle baterky se mihly stíny netopýrů, kolem bylo najednou úplně ticho a černočerná tma.

Už se chtěl obrátit nazpátek, když ale zhasl baterku a zvykl si na tmou, všiml si vpředu slabého záblesku denního světla. Zvědavě šel dál a brzy stál pod jakýmsi oknem. Ve stropě, ve výšce asi dvou tří metrů zela díra a ještě o dvacet metrů výš probleskoval sluneční paprsek. Strach z pustého podzemí se rázem vytratil, uprchlík se vydal dál, jen občas si posvítil na cestu, neboť šetřil baterie. Zřejmě tu budou všude takové větráky. Učiněný podzemní palác.

Před ním se objevila dlouhá křivolaká chodba. Narazil na dva sály, jeden velký, druhý menší. Kozinskému se zdálo, že jde stále rovně, ve skutečnosti však už za velkým sálem odbočil kousek doleva a octl se ve velmi podobné chodbě, ale nikoli v té, která procházela skrz naskrz masívem Kamenného moře. Další větrací šachty se už neobjevovaly, obklopila je děsivá tma a udělalo se mu z toho nanic.

Vrátím se, rozhodl se pytlák a hned se mu ulevilo. Otočil se o sto osmdesát stupňů a rázně se vydal nazpátek.

Šel dlouho, srdce mu tlouklo stále rychleji, na čele mu vyrazil pot. Už bylo načase, aby dorazil k východu. Náhle se octl v průchodu, který vedl příkře dolů. Zastavil se, už vůbec ničemu nerozuměl. Tady přece nebyl. Teď už s doslova ochrnutou vůlí chvíli postál na místě, sestoupil do hloubky čtyřiceti metrů a tam začal pobíhat, již naprosto zmatený. Před ním se černala obrovská propast, opodál hučela voda. Tryskala odněkud ze stěny a padala do propasti. Rozsvítil baterku. Světlo osvítilo vodu. Bylo tam celé jezero, ale nikoli se stojatou vodou. Voda, která se podobala naftě, pomalu a s jakousi línou melancholií tekla v kruhu, ale blíže ke středu se její pohyb zrychloval a docela uprostřed bylo vidět nehučný kráter. Vypadalo to, jako by se voda ani nehнула — tak tiše, ale přitom rychle mizela ve víru.

Pytlák zhasl baterku. Dostal strach. Postál chvíli opřený o stěnu a

snažil se přijít na to, kterým směrem se má dát. Potom se rozběhl, na hrbolaté zemi mu to klouzalo, vylezl nahoru, a když dorazil na sušší místo, vydal se nazdařbůh, jen aby nestál. Bylo mu jasné, že zabloudil.

Voda celá tisíciletí prosakovala tímto vápencovým masívem. Chodby, sály, podzemní řeky a jezera rozčlenily celé pohoří na dvě a možná i na tři patra. Nesčetné ponuré a úzké, široké a vysoké, krápníky ověšené chodby vedly nahoru, dolů, spojovaly se s potoky na povrchu; vzduch sem pronikal spoustou neviditelných skulin a voda sem přitékala, prosakovala, odevšad kapala, shromažďovala se v jezerech a mizela v nekonečných hloubkách, aby se po stovkách a stovkách let prodrala nahoru někde v Chadyžensku nebo Macestě v podobě jiskřivých léčivých pramenů nebo prosákla do písků pod velkou Kubáňskou rovinou.

Ten, kdo se odvážil do tohoto nekonečného spletitého labyrintu, byl ztracen.

Nahoře už byla noc. Ale Kozinský to nevěděl. Kráčel potmě nazdařbůh. Už sotva pletl nohama, zmocnil se ho strach; jeho obvyklá sebejistota byla tatam. V ústech měl najednou nahořklou chuť, nejradyji by se zastavil, plácl sebou na kameny a tak ležel a ležel, dokud se mu nezchladí hlava a nerozjasní vědomí, aby našel nějaké východisko. Sám se dostal do téhle pasti!

Šel a šel a šel... Odbočil tu na jednu, tu na druhou stranu, stoupal, škrábal se přes kameny, někam sestupoval po kluzkých a hrbolatých balvanech. Plášť, vysoké boty a čepici měl promáčené; s hrůzou sledoval, jak slábne světlo baterky, stále častěji ji zhasínal, dokonce zkoušel jít potmě, dokud neupadl nebo se o něco neuhodil. Rozhodl se, že půjde jen do těch chodeb, které vedou vzhůru. Bylo to správné rozhodnutí; ovšem takových chodeb bylo dost málo a mnohé z nich byly slepé. Nejhroznější bylo octnout se v chodbě, která náhle končila před studenou horou nahromaděných kamenů, a muset se obrátit zpátky.

Rozhodl se, že si bude šetřit již skoro vybitou baterku, a zapálil dvě větve. Čadily, zhasínaly, v chůzi je rozfoukával, avšak svítily velmi slabě, a to jen pod nohy.

Uplynulo asi šest hodin, zatímco takto nesmyslně bloudil. Kozinský se škrábal vzhůru jedním z dalších průchodů. Náhle chodba přestala stoupat; prošel jednu zatáčku, další; větve jen doutnaly, rozfoukl je a zvedl nad hlavu. Světlo se svezlo po bílých stěnách, po zemi a pytlák bezděčně ucouvl.

Kosti. Obrovská lebka, mohutné obratle rozházené po zemi. Co je to? Kdo je to? Kde se tu vzal ten neznámý živočich?

Rozsvítil baterku. Dost široká chodba končila stěnou. Kameny na konci chodby byly podivně tmavé. Kdesi se ozývalo kapání vody. A ty kosti tady. První, co ho napadlo, bylo co možná nejdříve odejít. Ale pak strach překonal. To tedy znamená, že tady zabloudiv nejen on, ale i zvířata. Je možné, že i jeho čeká takový osud. To je hrůza!

Kužel světla z baterky přešel přes kameny. Ano, byl v slepé uličce. No a co má být? Má si snad lehnout na ty chladné kameny a tlouct hlavou o zem, dokud se kameny nerozestoupí nebo tenká lebka nepraskne?!

Uklidňoval sám sebe. Není to tak strašné. Někde přece musí být východ. Musí chodit a hledat. A ovládat se. Čert mu nakukal, aby lezl do toho učiněného pekla.

Baterka už svítila z posledního. Znova ji zhasnul a s doutnajícím větvem se vydal pryč od starých kostí, které ho nutily myslet na příšerný konec. Musí najít východ.

Podíval se na hodinky. Půl druhé. Kdy vlastně — uprostřed noci nebo už je nový den? Dolů, nahoru, napravo, nalevo... Nekonečný labyrint chodeb. Kozinskému se opět začalo zdát, že zabloudiv do nejhlubších míst hory, odkud není úniku. Dvakrát se zastavoval na okrajích bezdných studní, zaposlouchával se do hukotu vody v nich a celý vytřeštěný odcházel zpátky, stále víc ztrácel orientaci i naději. Znovu se ho zmocnil zoufalý strach. Všemmu je konec. Už nikdy neuvidí slunce a nikdo se nedozví, jak skončil Kozinský. Ještě jedny kosti přibudou v tom zatraceném labyrintu. Jako trest za zabitou laň. Za všechno.

Znovu se podíval na hodinky. Za chvíli bude pět. Ráno, nebo večer? Ztratil už pojem o čase.

Byl naprosto vyčerpán, lehl si na studené kameny a upadl do polospánku. Náhle ucítil pod rukou pušku a vtom poprvé v životě pochopil, jak se z lidí stávají sebevrazi.

Ve skutečnosti však uplynulo jen půl dne.

Těžko říci, jak dlouho spal a spal-li vůbec. Otevřel oči — a hned si posvítil na hodinky. Přesně deset. Ručičky stály. Zapomněl natáhnout hodinky.

Právě v tu chvíli vstoupili do chodby nekonečného labyrintu na straně eštenského zlomu tři ozbrojení muži.

Zašli už hluboko do tmavého podzemí. Hlasitě si povídali, pokoušeli se žertovat. Alexandr Sergejič nejprozíravější ze všech, šel vzadu, v ruce měl uhlík. Každého půldruhasta kroků — v zatáčkách a na rozcestích se zastavoval a ve výšce hrudníku dělal na stěně šipky, aby věděli, kudy se mají vracet. Saša si z něho utahoval, ale Sergejič na jeho narážky neodpovídal. Ví, co dělám!

Přešli známý větrací otvor. Saša ukázal štěrbinu, kterou vylezl do zavřeného údolíčka. Velmi pozorně si prohlížel stopy na zemi a čas od času nacházel jelení stopy. Proto nesešel z hlavního směru; brzy se to vpředu zazelenalo, potom přibýlo světla, a konečně vyšli k širokému oblouku druhého východu. Tak dokázali, že je labyrint průchodný.

„Počkej chvíli,“ Lysenko odstrčil Sašu a šel napřed. Asi deset metrů před východem se zastavil, posadil se na bobek a ukázal rukou: stopy vysokých bot.

„Ohó,“ Saša sundal ručnici. Není to právě ta bota s železnými podkůvkami ?

„Šel dovnitř,“ řekl už šeptem Sergejič. „Jak to, že sme ho nepotkali?“ Dyť musí bejt v jeskyni!“

Všichni tři se obrátili dozadu. Lysenko vzal Sašovi svítilnu. Podle velmi nezřetelných stop — podle dolíku od sesmeknuté gumy, podle škrábance od hřebíku na podpatku vysledoval cestu neznámého až do velkého sálu, a teprve tam s určitým zklamáním řekl:

„Minuli jsme se.“

„S kým?“ zeptal se Saša.

„No s ním přece, s kým jiným. S Kozinským.“

To tedy znamená, že se ubytoval v jeskyni. No to je docela logické. Ví, že bylo zahájeno pátrání.

Lysenko zůstal hlídat: co když se vrátí? Posadil se před vchodem, položil si na kolena pušku, prohlédl si patrony, vybral kartáčové náboje. A Saša s Alexandrem Sergejičem se zatím spustili do rokliny.

Bylo tam ohniště. Ohlodané kosti. Z houští vylétly mlčky vrány. To si mohli myslet: pod kameny byly zbytky jelena. Vlastně laně, protože se objevila hlava bez parohů.

„Podívej tady! Sergejič rozhrnul keř. „Tak on je, ovšem, ještě ke

všemu koželuh! Koukej, jak tu kůži vydělal, aby zkrátka nic nepřišlo nazmar.“

Na větvích se sušila natažená kůže.

„To je určitě Kozinského práce,“ řekl Saša. Pušku držel v ruce, pozorně prohlížel keře jalovce a černé jedlové houští. Kdo ví, z které strany se může objevit!

Seděli na číhané přibližně dvě hodiny. Ještě jednou si prohlédli stopy. Vypadalo to, že pytlák nikterak nespíchá a skrývá se někde v labyrintu. Že by je zahlédl? Nebo snad není v jeskyni jen jeden průchod a pytlák prchl jiným, o kterém oni nevědí?

„Vrátí se,“ řekl Sergejič. „Určitě se vrátí pro kůži. A potom tu má taky to maso. Nenamáhal se přece kvůli šakalům, přece ho tu nenechá, určitě se vrátí. Musíme čekat.“

„Měli bychom se po něm porozhlédnout v jeskyni,“ ozval se Lysenko. „Nepřišli jsme se přece bránit, ale hledat ho a najít.“

A přestože tento návrh byl riskantnější, shodli se, že půjdou do jeskyně.

Procházeli neznámými chodbami velmi opatrně, používali „netopyra“, a ještě mu zakryli přední sklo. Jen si svítili pod nohy, aby bylo vidět, kam šlapou. Sergejič dál svědomitě značkoval rohy a zatačky. Byli stále ve střehu. Připadali si jako v pusté černé kobce. V říši ticha.

Mínulo poledne. Najednou něco našli: na zemi byly ohořelé větve. Konec jedné větvičky ještě doutnal. To znamená, že jdou dobře. Chodili tam ještě dost dlouho; náhle se objevili v sále, obrovském jako nějaký zvon, postáli nad propastí, ve které kdesi hluboko tiše hučela podzemní řeka; byli z toho pochmurného místa celí zaražení.

„Je čas se vrátit, chlapi,“ řekl Alexandr Sergejevič, kterému se strašně zastesklo po slunci.

„Vždyť musí být někde docela blízko.“ Ivan Lysenko posvítíl na stěny. Do sálu vedlo pět nebo šest chodeb. Kterou z nich se mají dát?

Něco se ve světle zalesklo. Přišli blíž, sehnuli se. Železná podkůvka z jeho boty.

Chodba je vedla výš. Nakukovali do výklenků, které se tu a tam objevovaly po stranách. Našli další ohořelé větve. Šel tudy Kozinský. Určitě! Někam pospíchal. Ale kam? Třeba je zaslechl? Saša měl pušku připravenou. V takových chvílích rozhoduje zlomek vteřiny. Kdo s koho...

A náhle konec chodby. Na zemi ležely bílé lidské kosti. Vsáklo se do nich vápno a kosti zkameněly, ale nebyly proto o nic méně strašidelné. A kousek dál, v bočním průchodu, kde byly kameny od sazí, se na zemi

válela roztrhaná taška, nějaké staré papíry, zohýbané turecké dýky — jatagany.

„Pozor, chlapi!“ řekl celý rozrušený Saša. „To je asi hrob Mahomet-Emina. Čestné slovo!“

„Koho, koho?“ zeptal se Sergejič.

„To byl jeden takový Šamilův murid*. Někdy před sto lety. Poručil, aby v horách schovali poslední poklady povstalců. A my jsme na ně narazili. Teď opatrně.“

„Tak co, vememe je s sebou?“ zeptal se hned starý.

„V žádném případě!“ Saša zamával rukama. „Ani přiblížit se k nim nesmíme. To si vezmou na starost archeologové, odborníci. To je jejich záležitost... Jen abychom to pak našli. Vlastně...“

Ale přece jen jim zvědavost nedala. Viděli tu poháry, nějaké kulaté nádoby, zetlelé papíry, zbytky koberců, rozházené od výbuchu.

* murid — příslušník mohamedánského náboženskopolitického hnutí na Kavkaze v první polovině XIX. století

„No to je ovšem učiněnej poklad,“ řekl Sergejič. „Támdle to černý — to bude stříbro, zčernalo tu vlhkem, jinak bude v pořádku. Přídeme sem s těma tvejma odborníkama a vyčistíme to.“

„Označil jsi tu chodbu, Sergejiči? Takže můžeme jít. Musíme přeci jen najít toho...“

Vraceli se opatrně, ale svítili naplno, protože museli vidět na značky na stěnách. Docela snadno se dostali do velikého sálu, a zatímco Sergejič s lampou obcházel stěny a hledal označenou chodbu, Saša odpočíval na kamenech. Blížila se noc.

„Tady je to!“ zavolal Sergejič. Jeho hlas se zvučně a hlasitě rozlehl ve vysoké báni.

Jako odpověď přiletělo zdálky, odněkud ze zemských hlubin táhlé volání.

„Je to ozvěna?“ zeptal se Saša.

„Že bych měl takovej silnej hlas?“ podivil se Sergejič. Z chodby se podruhé doneslo podivné zaupění.

„To je nějaké divné...“ Lysenko se otočil směrem, odkud přicházel hlas. „Honem, Alexandře, dej sem svítilnu.“

„Jdem tam spolu,“ řekl Saša. „A vy Sergejiči, tu počkejte.“

Vydali se za podivnými zvuky a jen tak slabě si svítili na cestu. Všechno utichlo. Chodba příkře sestupovala dolů, na žádné rozcestí už nenarazili. Nedalo se tam zabloudit. Vešli do nového sálu, po jeho okrajích se blýskaly krápníky. Ze stropu visely další. A na kamenné zemi skoro uprostřed ležel člověk a šíleným pohledem se díval do jasného kulatého světélka elektrické svítilny. Jeho vyvalené oči se žlutě leskly jako rysovi. Pravou rukou svíral pažbu ručnice. Náhle mu hlava klesla a celý se roztrásl. Sálem se rozleгло slabé zasténání. Myslel si, že má halucinace.

Kozinský měl záchvat. Za třicet hodin z něj labyrint dokázal vytrást všechno lidské.

Lesníci přišli blíž. Saša svítil, pušku měl připravenou. Ivan se naklonil. Kozinský bez odporu odevzdal zbraň a ztichl. Saša zhasl světlo. Poodešli kousek stranou a zatajili dech. Nastala příšerná tma. Kozinský se pohnul, vzlykl, potom začal klidněji dýchat.

„Kdo jste?“ zeptal se už docela při smyslech, dokonce trochu výhruzně.

Saša rozsvítil svítilnu. Uprchlík stál. V sevřené pěsti držel tenkou dýku. Brání se, nebo útočí?

„Jdi napřed!“ poručil Saša a ukázal světlem, kam má jít.

Poznal Kozinský ten hlas? Nejspíš ano: na bílé tváři se mu mihl podivný stín. Teprve nyní si začal zločinec uvědomovat, co se stalo. Šílený strach, že bude pohřben zaživa, zmizel, avšak nikoli radost z osvobození, ale vědomí, že ho teď čeká skutečné vězení, způsobilo, že jeden strach vystřídal druhý. Zbraň odevzdal, už ho vedou. Kam? To je přece jasné!

Saša Molčanov osvětloval jen úzký pruh cesty. Kozinský si ještě stále nebyl jistý, že je to mladý lesník. Nevěděl také, je-li sám. Lysenko šel potichu kousek za Sašou a neprozrazoval se.

„Znáš cestu?“ zeptal se Kozinský, aniž se otočil.

„Žádné strachy!“ odpověděl Saša.

Teď už uprchlík věděl, že ho vede Molčanov.

Zastavil se a unaveně se svalil na zem. Ale nůž z ruky nedal.

„Co je?“ zeptal se Saša.

„Je mi špatně.“ Kozinský chtěl získat čas, promyslet, co a jak. Kdyby věděl, kde je východ z jeskyně, už by se svého průvodu nějak dokázal zbavit.

Ze tmy se k jeho tváři natáhla ruka s čutorou. „Tu máš, napij se. A sem s tím nožem.“

Kozinský zaklonil hlavu. Ruku s nožem odtáhl. V tu chvíli Saša neopatrně posvítil stranou a uprchlík koutkem oka spatřil Lysenka. Teď už se docela otevřeně k němu otočil.

„Ty si tady taky, Ivane?“

„To jsi asi nečekal, Vladimíre Semjonoviči, co? Já osobně. Vstaň, jdeme dál! A žádnou lumpárnu, moc dobře si dovedu představit, co máš za lubem, rozumíš?“

Kozinský se zvedl a vykročil. Čas od času Molčanov velel: „Doleva,“ „Rychleji,“ a tamten poslušně odbočoval nebo zrychloval krok.

„Poslouchejte, kluci,“ pytlák se nečekaně otočil proti oslňujícímu světlu baterky a přimhouřil oči. „Vy jste mi vlastně zachránili život, sám bych se vodsad' jaktěživ nedostal. Nemohli bysme se teda konečně udobřit? Pusťte mě a já vám slibuju, že zmizím z Kavkazu a v životě se už žádnýho zvířete ani nedotknu. A proti tobě, Molčanove, už fakticky nic nemám. Pro vás to přece bude takhle lepší. Přece si nevěmete něco takovýho na svědomí. Dyt' mám rodinu, syna...“

„Podívej, Kozinský, nedělej ze sebe svatouška!“ Sašův hlas nebyl o nic vlídnější. „Za všechno se budeš pěkně zodpovídat. Jen pěkně šlapej!“

Saša mu to řekl přímo do očí a přitom sledoval každý jeho pohyb. Zapamatoval si, že má nůž v rukávu.

„Ivane, proč nic neřekneš? Sme přece z jedný vesnice, pracovali sme spolu. Co tvoje svědomí?“

„Koukej šlapat!“ řekl rozzlobeně Ivan. „Nás na takovéhle řeči nenachytáš, rozumíš?“

„Prosťáčci,“ řekl soucitně uprchlík. „Dyt' vám nabízím vobchod. Když nesouhlasíte, nadávejte pak sami sobě. Stejně uteču a pak se těšte. Za všechno mi zaplatíte.“

Zanic na světě nechtěl dál. Ivan ho proto postrčil. Kozinský přimhouřil oči, ale poslechl.

Vešli do sálu, kde opuštěně svítil žlutý jazýček plamínku v petrolejce. Alexandr Sergejič zakýval lampou.

„Tak co, chytli ste ho?“ zeptal se nejistě. „Je to von? Kam ses to, ty hloupej člověče, před náma schoval? Dyt' sme si pro tebe museli dojít skoro až do středu země!“

„Odhod ten nůž, Kozinský, a žádné hlouposti!“ přikázal Saša.

Ale uprchlík jen přitiskl ruce ke špinavému plášti. Díval se nějak vyjeveně do tmy.

„Hod' ho na zem, rozuměl jsi?“

Paprsek osvětloval Kozinského postavu a stalaktitovou hradbu za ním. K uším se jim donesl hukot vody z propasti na kraji tohoto sálu. Rty sevřené odhodláním a pravou ruku stále přitisknutou k plášti, udělal uprchlík několik kroků nazpátek. A rozběhl se. Výhružného volání „Stůj!“ si vůbec nevšímal. Lysenko vystřelil za ním. Kozinský se rozmáchl nožem. Lysenko uskočil, vtom mu podklouzla noha a on upadl.

Všechno se to odehrávalo ve tmě, kde se míhal jenom tenký proužek světla baterky. Saša se vrhnul Ivanovi na pomoc, ale nad ním samotným se už zablýskla čepel nože. Nastavil pažbu pušky, rána se svezla po zbrani a nůž spadl na zem. Saša ztratil pod tíhou zločince, který se na něho vrhnul, rovnováhu, ale ještě stačil zvednout ruku s baterkou. A zase se blýskl nůž... Třeskl hlasitý výstřel. Něco teplého stříklo Sašovi do tváře. Kozinský zasténal a svalil se na bok.

Ivan nemířil, avšak střela Kozinského zasáhla. Klesla mu ruka a nůž vypadl. Vytryskla krev.

Molčanov vyskočil. Alexandr Sergejič, který zůstal stát s lampou tři metry od místa šarvátky, se sklonil nad Kozinským. Ten ležel stočený na zemi a sténal.

„Tak to bychom měli. Tenhle už dobojoval,“ řekl Lysenko ve snaze překonat strach.

Pytlák měl roztrřštěné zápěstí pravé ruky.

„Posvit' sem.“ Alexandr Sergejič postavil svou lucernu na zem, vyndal z bezedných kapes hadřík a začal ruku pevně ovazovat.

Kozinský skřípal zuby a příšerně klel. Neměl strach z vězení. Co si však počne bez pravé ruky? Jak bude střílet?

Ted' už ho nemuseli popohánět. Potácel se, ale šel. Báł se o život. A cestou metal blesky na Lysenkovu hlavu. Ivan mlčel. Saša šel vedle něho.

Když se octli v hlavní chodbě, Kozinský chtěl zabočit doleva, odkud táhl čerstvý noční chlad.

„Tam ne,“ řekl Saša.

Zahnuli na opačnou stranu, zločinec krácel za Sergejičem, pravou ruku měl skrčenou před sebou. Obvazem prosakovala krev. Pytlák pospíchal.

V širokém ústí jižního vchodu hořel oheň. Na kamenné plošině před vchodem posedávali a postávali lesníci, Kotěnko a tři neznámí muži v pláštích, s ručnicemi.

„Konečně!“ vykřikl Rostislav Andrejevič. Tvářil se rozzlobeně; zřejmě se chystal, že jim pořádně vynadá, ale když za zády správce ubytovny spatřil Kozinského, hněv ho rázem přešel. „Druhé dějství,“ zamumlal a nechal raněného projít kolem. „To už je vaše práce, soudruzi.“

Ti, jimž byla určena tato zoologova slova, sundali jako na povel zbraně. Ještě ani nezahájili pátrání, a už mají zločince před sebou. Tohle opravdu nečekali.

„Má tady někdo lékárníčku?“ Kozinský se ustaraně díval na svoji ruku. Byl bílý jako křída, sotva se držel na nohou, ale duchapřítomnost neztrácel.

Někdo skočil dolů, kde stáli osedlaní koně.

„Sedni si,“ přikázali Kozinskému.

„Soudruhu majore, zdá se, že se konečně budeme moct věnovat svojí práci, co říkáte?“ zeptal se Kotěnko.

Jeden z mužů přikývl.

„Děkujeme vám za pomoc.“

Na chatu se vydali ve dvou skupinách: lesníci se Sergejičem a zoologem vpředu a kousek za nimi se celý shrbený pohupoval v sedle Kozinský v doprovodu tří strážných. Tím pro něj všechno skončilo.

U chaty Kotěnko shodil batoh a s úlevou řekl:

„To mi spad kámen ze srdce.“

Začalo svítat. V červenci začíná obloha blednout div ne už ve čtyři. Letní noci jsou krátké.

ČTRNÁCTÁ KAPITOLA

KLID

1

Tomík uháněl, kam ho oči vedly.

Z prokleté rokliny, přes louky, křoviska, stále tryskem, bezhlavým úprkem, hlavu trochu zakloněnou, aby si nepoškodil parohy, uháněl, šílený neštěstím a strachem, dokud jej nedělilo od místa tragédie mnoho kilometrů a dokud ho neopustily poslední síly.

Ale i pak, když konečně ulehl v hustém březoví, měl Tomík stále strachy nastražené uši a nepřestával poslouchat lesní ticho. A jeho kůže se ještě stále jemně chvěla a dělo se v něm cosi podivného, co zahánělo spánek, hlad i klid — věci v životě zvířete, v němž je tak mnoho nebezpečí a nečekaných zvratů, nezbytné.

Hluboký otřes, související se ztrátou starostlivé laně, na nějaký čas zvýšil jeho ostražitost vůči okolnímu světu. Ve všem a všude viděl nebezpečí. Kdyby to bylo jindy, ještě když byla naživu laň, neproběhl by bez povšimnutí kolem Bobíkovy stezky. Medvěd sám objevil pach známého jelena. Okamžitě sešel ze své cesty, aby Tomíka vyhledal, přestože byl trochu překvapen úprkem svého kamaráda: takovými skoky se může někdo řídit jen ze strachu nebo v dětském zápalu hry.

Bobík kamaráda objevil, ale než se stačil k němu přiblížit, jelen vyskočil a prchl o další kilometr, čímž byl medvěd už docela zmaten. Tvrdošíjně jelena pronásledoval, a když jej podruhé zavěťřil v keřích, lemujících zespoda otevřenou pastvinu, ze strachu, aby jelen znova neutekl, začal dělat v trávě kotrmelce a hrát si se svými tlapami tak, aby ho jelen uviděl. Mírumilovnější gesta příroda nezná.

Tomík ocenil kamarádovo chování, ale nejprve z křoví vystrčil parohatou hlavičku, rozhlédl se, a teprve potom vyšel ven. Samota v jeho současném stavu nebyla právě tím nejlepším lékem. Naopak.

Běhali kolem sebe po louce, nepřibližovali se však víc, než na šest metrů a pak se s chutí pustili do trávy. Tomík si vybíral sladký šťavnatý pýr; medvědovi víc chutnaly kyselé trávy, často rozhrabával zem,

vykopával neznámé kořeny a hlízy, které Tomík neznal, a s chutí mlaskal, čímž dával jelenovi najevo, že ho zve, aby si s ním pochutnal na neznámých dobrůtkách.

Pak si odpočinuli, ovívání větříkem, který zároveň rozháněl roje komárů a mušek, a pak se společně vydali po pastvinách, Bobík vpředu, jelen kousek stranou, pozadu. Vystoupili na holý horský svah a rozhlédli se. Bůhvíproč se rozhodli přejít přes skalitý hřeben, dlouho se společně škrábali do vrchu, do strmých svahů, a když sestupovali, pověsil se Tomíkovi na paty statný rys. Jelen ho neviděl, ale cítil. Téměř ve stejnou chvíli jej zvěřil i Bobík. Rys se mazaně maskoval ve skalnatém moři a stále si nadbíhal dopředu, aby vyhledal místo, odkud by mohl skočit jelenovi na záda. Medvěda ignoroval, je ještě moc mladý na to, aby si troufl na medvěda. Jen jedna věc byla zvláštní: jelen se medvěda nebál. Bude nejspíš hloupý. To rysovi jen dodávalo odvahy.

Ale pokaždé, když se rys přiblížil a chystal se ke skoku, medvěd naježil hřívu a vždy se ocitl mezi ním a jelenem.

Nad horami už začal chladnout letní večer, slunce zapadlo, stíny se rozplynuly, dole, kde byly lesy, se všechno zbarvilo bylo tajemné, jen mezi skalami ještě přetrvával odlesk červánků. Za chvíli nastane noc. Rys spíchal, lov se stále nedařil.

Rozlícená hladová šelma se odhodlala k zoufalému otevřenému útoku. Skály skončily, zvolna padající čerstvá suť ztěžovala jelenovi běh, klouzal kopyty po drti, a tak se rys vrhl za ním v úmyslu dohnat jej dřív, než se dostane do údolí, kterým protéká potok. Tomík spatřil pronásledovatele a rozběhl se dlouhými úspornými skoky. Také medvěd se zpočátku přidal ke kamarádovi, ale když zpozoroval, před kým vlastně prchá, přehradil náhle rysovi cestu. Varovného syčení a cenění špičáků se rys nezalekl; naježil se, vysunul drápy a se zlostným chrčením skočil na nežádoucího ochránce. Bobíkovi se podařilo urvat z něho kus narezlé kůže, přestože mu rysovy drápy bolestivě přejely přes rameno. Ozvalo se krátké vyjeknutí a rys se dal na útek.

Tomík už zmizel ve tmě. Rozpálený, rozzlobený medvěd šel za ním a tiše vrčel, jako by nadával. Cítil se silný a šikovný. A navíc šlechetný, je-li divoké zvíře schopno chápat takový pojem.

Jelena našel v lese. Stál tam, zhluboka oddechoval, jeho velké oči se ve tmě leskly. Bobík chvíli vrčel, pak se vzdálil, aby si našel něco k snědku. A Tomík, který cítil ze strany přítele starostlivost, se uklidnil a lehl si. Vybral si takové místo, aby byl ze zadu krytý: pod hustým keřem ostružin. Ten se kolébal a chytal ho svými ostny při sebemenším dotyku.

Bobík se potloukal po palouku. Pozdě v noci jelen zvěřil, že si kamarád lehl kousek od něho. To bylo moc dobře.

Medvěd nespal dlouho, ale zato hlubokým spánkem. A Tomík se už docela uklidnil. Kamarád byl blízko. Stačí ho zavolat a přijde mu na pomoc. Už neměl nevlastní matku, a cítil se proto velmi opuštěný.

Celý další den strávili s Bobíkem spolu. Nevzdalovali se jeden od druhého. Stejně i třetí den. Kam by také sirotkové šli?

2

Po krátkém odpočinku doma Sašu opět čekala dlouhá výprava se zoologem na území, kde bylo nejvíc jelenů, srnců a kamzíků.

„Archyz zůstane s tebou,“ řekl matce a Jelena Kuzminična si s úlevou vydechla: to znamená, že je teď v horách klid.

Smutnýma očima sledoval Archyz každý pánův krok. Je horké léto a ty rozlehlé hory! Tam jsou jeho přátelé a on už je zase na řetěze. Jeleně

Kuzminičně ho bylo líto. Se psem jí sice bylo veseleji, ale když on se po Sašovi docela usouží.

Přijel Kotěnko. Když zoolog prohodil pár slov s hospodyní, šel se podívat na vlčáka. Skleslý a ztichlý Archyz ležel v boudě — nemohl poslouchat cvakot okovaných kopyt za vraty, cinkání třmenů, hlasy na shromaždišti — všechnu tu uchu lahodící hudbu dalekých cest, která dokázala v žilách rozproudit krev a nutila ho kňučet radostí v předtuše svobody a volného rozběhu.

„Co máme s tebou dělat,“ řekl zamyšleně zoolog. „Zákony se musí dodržovat, do rezervace s námi nesmíš. Ale do hor... Poslechni, Alexandře, co kdybychom ho vzali k Sergejičovi na chatu? Odtamtud je to k hranici rezervace, co by kamenem dohodil, když bude třeba, tak pro něj skočíme. A na základně má víc svobody. Bude tam mít přece jen pohyb, volnost. Co ty na to?“

„Já jsem pro! V horách je vlčák ve svém živlu.“

„Takže jsme domluveni.“

Archyz tušil, že se tu řeší jeho osud. Vylezl z boudy, nervózně zívá a začal se protahovat.

„Pojď, Alexandře, vezmi vodítko a vyrazíme. Čas jsou peníze, jak říkával s oblibou jeden hodinářský mistr. Ivane, jste připravení?“ houkl přes plot.

„Ještě chvíličku, Rostislave Andrejiči,“ ozval se Lysenkův hlas.

„Jde s námi?“ zeptal se Saša.

„Na chatu.“ Kotěnko se na chvíli zarazil, ale pak nevydržel: „Víš, domluvil jsem se s hlavním lesníkem, že vezmeme Ivana k lesníkům. Do tvého revíru.“

„A já?“ podivil se Saša.

„Půjdeš ke mně, jak jsme se už předtím dohodli. Uděláš přijímací zkoušky na univerzitu a můžeš být pomocným vědeckým pracovníkem. Téma vědecké práce bys už měl.“

„Já jsem si nejdřív myslel, že si děláte legraci,“ řekl nesměle Saša.

„Jen mě pořád nenapadá, jak by se ta práce mohla jmenovat,“ Kotěnko si posunul čepici na zátylek a podíval se na oblohu: „No tak řekněme — ‚K problematice ovlivňování cílevědomého vychovávání budoucích vzájemných vztahů u mláďat divoké zvěře...‘“

Saša se rozesmál. Zoolog skepticky pokýval hlavou.

„Hm, nezní to zrovna nejlíp,“ řekl sebekriticky. „To ‚ovlivňování vychovávání‘ nebo ‚budoucí vzájemné vztahy‘... Vlastně, nejde tu vůbec o název. Jen když je tu podstata, jádro věci...“

„Hotovo, Andrejiči!“ zavolal z ulice Lysenko. „Může se jet.“

Za vesnicí Saša ovčáka pustil. Běhal jako blázen po obou krajích cesty, sbíhal k řece, předháněl koně, dokonce honil vážky — takovou měl radost, že je zase v horách a je volný.

„Jako malej,“ usmál se Kotěnko. „A kam se v něm podělo to vlčí?“

Zoolog seděl na svém sivém valachovi nepohodlně a v nepřírozené póze. Nacpané rance vzadu za sedlem trčely na obě strany, nohy ve zkrácených třmenech měl ohnuté v přímém úhlu, aby při příkrém stoupání koni ulehčil. Ivan Lysenko jel vpředu a nepřestával se usmívat. Ze všeho měl obrovskou radost. Tohle byla konečně opravdová práce! Nedávno si málem zpackal život, když se dostal do spolku s pytláky. Ještě dobře, že ho zachránili dobří lidé a že mu důvěřují. S láskou, s jakýmsi nesmírným obdivem se díval na les a hory, které se za každou zatáčkou objevovaly před lidmi ve své proměnlivé krásě.

Karavana minula můstek přes Bílou řeku. Lysenko se otočil a zachytil Sašův pohled. Mládenci se na sebe podívali. Tady na tom můstku to vlastně všechno začalo...

Archyz pobíhal kolem Sašova koně, zvedal čenich, a aniž si všiml kobyly, s přitisknutýma ušima stále toužebně hledal Sašovy oči. Ptal se: mohu?

„Jen si běž,“ dovolil mu Molčanov a Archyz zmizel za zatáčkou.

Když udělali krátkou zastávku v bukovém lese u starých bud, nepřišel. Neukázal se ani večer u ohně už na hranici vysokohorských pastvin. Neviděli ho ani ráno, přestože už došli až k druhému průsmyku, kde byla nadmořská výška přes dva tisíce metrů.

„Že jsem mu to dovolil,“ bručel Kotěnko a co chvíli se rozhlédl po okolí silným polním dalekohledem.

Kolem byla jen pustá neosídlená krajina. Když začne turistická sezóna, skoro všechna divoká zvíř z těchto míst mizí, odchází do rezervace, kde ji nikdo neplaší. Jen zřídkakdy uvidíte v bukovém lese vyhublé divočáky nebo vyplašíte starého medvěda samotáře.

Teprve pozdě odpoledne minuli suťovitě srázy a téměř ihned spatřili na úpatí šedivý proužek dýmu. Budovy turistické základny zakrývaly břízy. Koně klusali veseleji. Říkejte si, co chcete, ale obydlené místo unavené poutníky vždycky potěší, zvláště když jsou tam očekávání dobrými přáteli.

Od chaty se ozvalo krátké psí zaštěkání. Nebylo zlé, ani přísné, ale spíš varovné, takové uctivé štěkání.

„Tak tohle se nám povedlo,“ řekl Kotěnko. „My sem vedeme

Archyze, a oni už si na chatě pořídili vlastního pejska. Sergejič si asi uvědomil, že letošní sezónu už netráví v hloubi rezervace. Opatřil si domácí zvířectvo.“

Před základnou povykovala mládež. Známa postavička ve sportovních kalhotách stála u boudy. Táňa... Dlaní si odhodila z čela vlasy, Ivan a Rostislav Andrejevič se okamžitě ohlédli po Sašovi. Ten se díval někam stranou, tvářil se odhodlaně a vážně.

„Nedoufal jsem ovšem, že vás uvidím tak brzo,“ přivítal je naoko nepřívětivě Alexandr Sergejič. „Koukej, Taťáno, vždyť to je sám mladej Molčanov s vedením! Buď zdrav, Andrejiči, Alexandře, buď vítán! A helemese, taky Lysenko je tu. Snad už zase někoho nechytáte?“

„Máš tu na základně lidi, co nedodržíjí zákony,“ řekl mu stejným tónem Kotěnko. „Navozili jste si sem až na hranici rezervace psy. Kdo to na nás štěkal?“

„Ale, to byl Taťjanin nápad. Přivedla mi sem svýho mazlíčka, leží támhle u dveří, ani se nepohne. Ovšem, pěkná dáma. Syrový maso nežere, chce jenom vařený, vodu jen převařenou, no a krupicovou kaši...“

„Nechte toho, Sergejiči, vy si tak vymýšlíte,“ zasmála se Táňa.

Pozdravila je a zůstala stát tiše stranou a po očku pozorovala Sašu. Jeho nálada se přenesla i na ni. Jak to jen Sašovi řekne, když už se tu setkali. A dokáže to Saša vůbec pochopit, když ani ona sama ještě vlastně nechápe, co se stalo? Objevil se Vitalik a zapomněla na všechno na světě. I na mnohaleté Sašovo přátelství, i na svou ještě dívčí náklonnost vůči němu. Teď už s tím ale nemůže nic dělat.

Lady ležela u dveří boudy, úzkou hlavu trochu nakloněnou, a poslouchala rozhovor. Byla to pěstěná čistokrevná kolie, sympatické stvoření s dlouhou srstí, docela určitě vypěstovaná člověkem ve městě a určená pro městské podmínky. Její výrazné oči se dívaly moudře a upřímně. V tomto pohledu nebylo ani stopy po záludnosti nebo krutosti. Jen láska a odhodlanost kdykoli pomoci. Byl to pes civilizovaného dvacátého století. Tady uprostřed hor se Lady cítila celá nesvá a nevěděla, čím by se zabavila, kam by šla.

Kolem dokola povykovali turisté. Tentokrát to byly žačky osmých a devátých tříd. Táňa je přivedla spolu se dvěma učitelkami, aby jim ukázala ledovec Kuštu, vysokohorské jezero, aby se pokusily vystoupit na jeden z vrcholků, odkud je za jasných dnů možné spatřit jak panoráma Kavkazu, tak i daleké moře. Hlučná děvčata, nadšená túrou, neskutečnou krásou hor, svou výjimečnou odvahou, pobíhala kolem

ohně, zpívala, smála se a s opravdovým požitkem vdechovala vůni již skoro hotové hrachové kaše s cibulí.

„Kam máte namířeno?“ zeptal se Sergejič a prohlížel si hromadu ranců, nacpaných vším možným.

Kotěnkou ukázal na východ, kde stál oblaky zahalený vysoký černý Džamaruk.

„Do rezervace, k našim zvířatům.“

Od jihu z lesů vál laskavý větřík. Přinášel vůni zralého lesa a teplého moře. Schylovalo se k večeru, ochladilo se. Po jasném zelenkavém nebi nepozorovaně plula nadýchaná, téměř krajková oblaka. Na vrcholek Ešteny narazil hutný oblak s načechranými okraji a zůstal tu stát. Dole v černých roklinách se ukládaly ke spánku šedivé cáry právě zrozených mlh. Bílé kmeny břízek stály ospale u potoka zurčivě přeskakujícího přes kameny. Byl to čas, kdy už den skončil, ale noc ještě nenastala. Tato chvíle je v přírodě ve znamení klidu a pohody. Svět vypadá, jako by se zasnul a tiše tesknil. Všechno budí zdání dobra, mateřské něhy, jako v dobré pohádce pro děti.

Kotěnkou vyprávěl Sergejičovi všelijaké novinky. Seděli spolu na lavičce, kterou stloukl starostlivý správce — shon mládeže se jich jaksi netýkal — hlídali nad ohněm velkou konvici na čaj, povídali si beze spěchu, klidně, jakoby v souladu s tímto krásným večerem.

Táňa se rozhodla, že přece jen půjde zamlklým Sašou. Ten poodešel od boudy a začal se věnovat pušce.

„Nevím, jak začít...“ Táňa stála nad ním a nervózně svírala ruce. „Ale jednou k tomu, Sašo... Posloucháš mě?“

„Ano, poslouchám,“ chraplavě, s námahou řekl Saša a nepoznával svůj hlas. Proč se museli potkat? K čemu je ten rozhovor?

Zmlkla, podívala se kolem a odhodlaně přimhouřila oči, zoufale se snažila zalarmovat všechnu svou vůli.

„Můžeš mě nenávidět, pohrdat mnou, ale už se to stalo... Mám ho ráda, Sašo. Nic s tím nemůžu dělat. Miluji ho, chápeš? A ty, ty...“

Zmlkla, zaštkala, třela si prstíkem oči.

Sašovi se zachvěly rty. Ta muka!... Vstal, a aniž na ni pohlédl, řekl: „Nech toho. Všechno chápu. Jenom se teď zbytečně trápíš, a mě také. Odejdi, prosím tě. Co se dá dělat. Prosím tě, běž...“ Táňa se obrátila a šla.

Setmělo se. Saša stál stranou uprostřed bříz. Červené tečky tří ohňů svítily ve tmě, u nich štěbetala děvčata. Pod nohama mu šustila mladá vlhká tráva. Na louku se snažela hojná rosa.

Za ním zašustěly keře. Ohlédl se. S vyplazeným jazykem se k němu blížil Archyz. Sotva pletl nohama, jak byl unavený. Ovčák přišel až k němu, provinile šťouchl do pánových nohou a s hlubokým povzdechem si lehl. Tak to by bylo. Je doma.

Saša si sedl do dřepu a pohladil vlhkou srst.

„Vyběhal ses do sytosti? Zůstali jsme sami, Archyzi,“ řekl a kouzl se do rtu, až to zabořelo.

3

Kolik kilometrů urazil Archyz za toho půldruhého dne?

Nejdřív prozkoumal Bobíkovo panství a velmi se podivil, že nikde nenarazil na čerstvé medvědí stopy. Kam se jen kamarád poděl? Vycvičený čich přivedl ovčáka na místo, kde byl pytlák okraden o poslední ranec. Tam ještě zůstal slabý Bobíkův pach; a v soutěsce, kde se odehrála tragédie, zvěřil stopu jelena. Ale jen stopu. Nebylo těžké najít místo, pokryté sněhem. Maso už tam nebylo, všechno ukradli obratní šakalové a hbité lišky. Archyz už chtěl vlézt do jeskyně, ale její tma ho zapudila.

Toto území už ho přestalo zajímat. Archyz se pustil do prozkoumávání okolních lesů a brzy bylo jeho snažení korunováno úspěchem: našel stezku, po které běžel Tomík, poháněný strachem.

Dobrého půldne běhal Archyz z kopce na kopec, přes jedlový les, břízy a pastviny, na kterých se vysoko a hrdě zvedaly bolševníky a lilie.

Večer Archyz našel místo prvního jelenova odpočinku, ohledal je a vydal se po stopě dál. Pak objevil, kde se Tomík skrýval v hustém mlází, a odtamtud pozoroval palouk. Tady vyskočil a jeho skoky připomínaly radostný tanec. V tomto místě bylo již cítit i medvěda, Archyz vyskočil do výšky, aby se podíval nad trávu, jestli náhodou nespátří Tomíka. Oběhl louku kolem dokola a dovítípl se: tady došlo k setkání přátel.

Dál mu stopy pověděly o společném Tomíkově a medvědově přechodu přes strmý a skalitý průsmyk, o střetnutí s rysem a o krátké šarvátce. Svědčily o tom kapky krve a cár kůže s ryšavou srstí.

Archyz vylezl na skálu, aby se rozhlédl. Okamžitě se ozvalo zapískání a ze spodní pastviny zmizelo v houští stádo kozorožců. Ať si

běží, kam chtějí, ti ho nezajímají.

Nějakou dobu si ovčák prohlížel protilehlý svah, kam šikmo dopadaly paprsky slunce, zatímco Archyz zůstával ve stínu. Tam na výsluní hrdě a klidně prošli jeleni — samci, bylo jich víc než deset. Byli roztroušení, šli pomalu, chvílemi se zastavovali, šhubali trávu. Ti větší a statnější chodili každý zvlášť a všichni ostatní se k nim báli přiblížit. Všichni silní jedinci na tomto světě bývají opuštěni.

Archyz si je prohlížel bez sebemenší touhy rozběhnout se za nimi, vyplašit je nebo si zalovit. Vlčí krev v něm dřímala, potlačená tím, že sloužil člověku.

Paroháči náhle z neznámého důvodu strnuli a všichni jako jeden se obrátili k řídkému lesíku, který byl o kousek výš, než kam měli namířeno. Archyz se se zájmem vpil očima do tohoto lesíka. Co jeleny přimělo k tomu, že zůstali stát?

Březový podrost se rozhrnul a z něho opatrně vyšel Tomík. Jaksi nepřírozeně, jako by se omlouval, přešlapoval z nohy na nohu a přibližoval se ke stádu tak pomalu a tak nerad, jako by šel na popravu. A bůhvíproč se neustále ohlížel.

Dalo se předpokládat, že měl ty nejlepší a nejupřímnější úmysly: prosil, aby ho osamělého tuláka přijali do zdravého stmeleného kolektivu, chtěl se od zkušených stařešinů nechat poučit. Staří paroháči neměli ze své strany žádné důvody, aby ho odmítli. Stáli, pozorně si nováčka prohlíželi a čekali, až přijde blíž. A nový se pomalu přibližoval.

Na své necelé dva roky Tomík vypadal dobře. Ne nadarmo mu laň věnovala tolik pozornosti a péče. Už vylínal. Nová hnědá srst se mu sametově leskla; tato zdravá, příjemná barva kontrastovala s bílou srstí na břiše, bílou skvrnou vzadu a čistými běhy s lesklými naleštěnými kopyty. Na hrudi se mu dmuly uzlovité svaly, rovná záda svědčila o mládí, a vzrůst... Panečku, vzrůstem se již vyrovnal nejpěknějšímu jelenovi ze stáda. Je sice pravda, že mu ještě úplně nedorostly parohy, ale už byly pěkně rozvětvené a nebylo těžké si představit, jak budou již brzy vypadat: byly to skvělé parohy, jaké lákají odborníky, kteří je oceňují podle symetrie, množství výsad a vzdálenosti mezi špicemi. Nebyly ovšem o nic méně lákavé pro mladé laňky, které kráse rozumějí.

Existuje mezi divokými zvířaty pocit závidění, tak častý ve společnosti „rozumných bytostí“? Musíme předpokládat, že ano, možná že ne tak ostře uvědomovaný a ne tak palčivý, ale byl to právě tento pocit, který náhle vnesl změnu do chování stáda sobeckých paroháčů. Přátelsky naladěný Tomík už na dálku pocítil změnu a začal stádo obcházet

obloukem. A členové zdravého, stmelového kolektivu náhle ohrnuli pysky a začali provádět parohatými hlavami kývavé pohyby, které se v žádném případě nedaly pokládat za přátelská gesta. Z lidského hlediska je bylo možné pochopit. Vždyť každému jedinci, který si už vybojoval své místo pod sluncem, bývá vždy příjemnější mít vedle sebe pomocníka, který je vždy připraven ho nezištně podpořit, něčím mu pomoci. Ale ne každý přijme a laskavě přivítá jiného tvora, je-li ten druhý na první pohled lepší než ochránce a má větší naději na úspěch. To už pak není pomocník. Ani přítel. Spíše sok, sok, který si tento fakt sám ještě ani neuvědomuje, to mu však neubírá na nebezpečnosti. A podobného jedince je lepší vedle sebe nemít, spíš ho, pokud to jde, odehnat, nebo, tak říkajíc, vytlačit na jinou pastvinu, která by nesousedila s tou...

Tomík, jak se ukázalo, byl nebezpečný. V budoucnu měl naději na úspěch. Na podzim, v období říje, mohl takový jedinec nejen uhájit svá práva, ale i vystrnadit uznávané autority.

Vůdce, statný krasavec s nádherným paroží, na kterém byla vidět nejedna stopa po boji, nečekaně sklonil hlavu s korunou, nastavil špice a s vypoulenými očima zaútočil na Tomíka. Ten mrštně uskočil a považoval toto přivítání za rituální hru. Pak ještě jeden samec odkopl předním kopytem drn trávy, vrhl se dopředu přesvědčen, že mu už stačí jeden sok — vůdce. Tomík poodběhl, ale stále ještě neodcházel. Toto nedorozumění se přece musí vysvětlit!

A dočkal se. Vůdce ho chtěl bodnout ještě nepříliš ostrými očnicí, Tomík však uskočil, ale parohy ho přece jen bolestivě zasáhly do holeně. Bylo naprosto jasné, že to není přátelská hra, ani hra vůbec. Tomík prchl směrem, odkud přišel, ale paroháče svým úprkem ještě víc rozdráždil. Pronásledovali nešťastníka až k lesu a tam se stalo něco, co útočníci naprosto neočekávali.

Tomík vletěl do březového houští, paroháči udělali v setrvačnosti ještě několik skoků, když vtom se keře zavlnily a na místě mladého uchazeče se před nimi vztyčila chlupatá medvědí postava. Medvěda nepříliš velkého, ale dost huňatého a strašného, s „límecem“ zvednutým zlostí, lehce pokrčeným čenichem, cenícího bílé hrozné tesáky, připravené kdykoli se zatnout do šije a hřbetu vůdců, kteří se rozvášnili v nepravou chvíli.

Bobík se jim ukázal v celé své dravé kráse jen na okamžik. Avšak i to bylo, jak se říká, ažaž.

Výbojný pár uskočil stranou, zaklonil parohy až skoro na hřbety a nyní se s nimi celé stádo, které sledovalo nerovný boj, úprkem vrhlo zpět, za

potok — zrovna pod skálou, kde ležel Archyz, jenž všechno sledoval. Počkal, až se stádo octne těsně před ním, zvedl se, s požitkem se protáhl, přičemž vydal táhlý zvuk, jehož přesný překlad z jazyka šelem neznamenal nic jiného než: „Tak bych si teď dal něco dobrého na zub...“

Jeleni zmizeli ze svahu a nepotřebovali na to víc jak tři vteřiny. Aréna, na níž se odehrávalo představení, se vyprázdnila. Zůstali jenom přátelé.

Konečně kamarádi jeden druhého spatřili! Bobík si dokonce stoupl na zadní a snažil se lépe podívat, je-li to skutečně Archyz, kdo se schovává ve stínu. Jelen vyskočil z lesa grandiózními skoky, jako by se ani nedotýkal země, a vyrazil Archyzovi naproti.

A Bobík, který se už postavil na všechny čtyři, se rozběhl obloukem za ním, přičemž vysoko vyhazoval zadeček.

Archyz seskočil ze skály, lehl si, položil čenich na natažené tlapy a zavřel oči. A když se Tomík přiblížil, vyskočil a začal skákat, jako by tancoval, přitom cenil zuby a schválně útočil, aby donutil jelena co nejčastěji bojovně sklonit parohy k zemi. Bobík dělal kotmelce a prskal, docela zjevně se snažil upoutat pozornost ke své všemi opomíjené osobnosti.

Jaká škoda, že divoká zvířata nemají nějaký svůj společný jazyk. Musí se spokojit jen s pohyby, jednoslabičnými zvuky, a třebaže vyvinutou, ze strany cizího pozorovatele přece jen nesrozumitelnou mimikou! Kdyby je někdo naučil společnému jazyku, Archyz by je jednoduše poprosil o chvíličku pozornosti a s vážností, odpovídající dané chvíli, objasnil by jim situaci, poprosil by je, aby zašli k Sašovi Molčanovovi a pomohli mu, neboť zpracovává vědecké téma.

Nic takového Archyz nevyslovil, ale hravě oběhl kolečko, přešel do cvalu a odváděl jelena a medvěda na západ, přičemž se neustále ohlížel. Nabídka byla přijata, začala túra.

Cestou dělali zastávky, které trvaly tak dlouho, že by se toho turističtí instruktoři zhržili. Posilovali se. Tomík škubal trávu, medvěd sbíral ostružiny a borůvky, prozkoumával ztrouchnivělé pařezy a ovčák pobíhal bez cíle kolem nich a poslouchal, jak mu kručí v prázdném bříše.

Několik myší a nešťastná tetřeví kuřátka mu umožnily stoicky přečkat již dost dlouhý půst, zatímco vzdálenost mezi nimi a základnou se mezitím už zkrátila o polovinu.

Spali každý zvlášť, ale tak, aby na sebe dohlédli; a vůbec, za celou dobu, kterou strávili spolu, se ani jeden z trojice nedotkl srsti druhých. Platila tady jakási přísně dodržovaná neutralita, daň změněné přirozenosti. Měli přece jen velmi rozdílné povahy.

Bobík se vzbudil dřív než ostatní a vydal se v ranní mlze na lov, avšak bez valného úspěchu. Utekla mu jezevčata, která si vyběhla z nory hrát. Nic si z toho nedělal a pustil se s chutí do trávy. Potom počkal, až si naplní žaludek i Tomík. Co jedl Archyz, se neví, ale zase kamarády předhoni a vedl je po zvířecí stezce k Eštenu, nejasně se tyčícímu v mlze.

Teprve kilometr před základnou si nejprve Tomík a pak i medvěd postavili hlavu: příliš zřetelně se k nim donesl pach cizích lidí a pušek. Až moc dobře už věděli, co se stává důvěřivým tvorům, a rozhodli se, že nebudou zbytečně riskovat. Pomalu se procházeli po pastvině nepříliš daleko od lesa, který by je v případě nouze mohl zachránit, polehávali na slunci a čekali, s čím přijde čínorodý ovčák, který na sebe přijal právnické povinnosti.

4

Chata se zklidnila pozdě, chvíli před půlnocí.

Na černou oblohu vyplul zpoza hor ubývající měsíc. Slabě osvětlil domečky se zhaslými okny, uhlíky pod doutnajícím popelem, prádlo rozvěšené na tyčích a dva psy nedaleko před vchodem do boudy.

Archyz ležel stočený do klubíčka. Kolie dřímala na komfortním lůžku. Ležela na boku a svůj špičatý čumáček měla natažený dopředu. Táňa jí ještě za světla přinesla náruč trávy, aby si městská dáma, která se dostala do hor, neotlačila na kamení boky.

Známost Archyze a Lady, která začala ještě na jaře ve Žluté Planině, se rozvíjela klidně. Když ji Archyz uviděl, zastavil se a chvíli si ji prohlížel, a když ji poznal, maličko zamával huňatým ocasem. Lady se důstojně odvrátila. Archyz se přiblížil naplněn nábožnou úctou a pln rytířskosti a očíchal ji. Ani teď neprojevila o společníka valný zájem. Je docela možné, že se před lidmi styděla. Zvedla čenich, podívala se na Táňu a jako by se ptala: „Co ode mne chce?“ Archyz, poněkud překvapený tímto chladným aristokratickým chováním, roztržitě zamrkal očima a odvrátil svou velkou tuponosou hlavu. Nebudu se nikomu vnucovat — dalo se vyčíst z jeho uraženého výrazu.

Saša ovčáka neuvázal, byl naprosto přesvědčen, že už nikam neuteče. Lidem Archyz neubližoval, dokonce se jich trochu stranil. Obešel všechny chatičky na základně, dvakrát s velmi nezúčastněným výrazem

prošel kolem Lady a konec huňatého ocasu měl zatočený nahoru, ale ona ho jen provázela lhostejným pohledem a zívla.

Nakonec proběhl uražený Archyz ještě jednou kolem ní do houštin v naději, že ji nakazí svou rychlostí, ale Lady nehnula ani uchem, klidně si dřímala na své podestýlce a poslouchala hlasy z boudy. Takové vyzývavé laškování!

A to už vlčák zesmutněl. Stočil se do klubička kousek od ní a ztichl. To, že je blízko, snad kolie nebude brát jako dolejšání. I on měl právo být před vchodem do boudy, ve které teď seděl jeho pán. A přestože Archyz nemohl usnout, nehnul se z místa, jen si občas zhluboka vzdychl. Marnost nad marnost...

K půlnoci, když vyšel měsíc, se Archyzovi zdálo, že slyší šustění v březovém lesíku. Zvedl hlavu a nastražil uši. Zašustilo to ještě jednou, ale víc nalevo. Ovčák vyskočil. Lady už neležela, ale ostražitě seděla, její lesklé oči se snažily rozeznat, co to tam čtyřicet metrů od ní je. Archyz si domyslel, kdo se to tam štrachá v křoví: to přišel Bobík.

Lady vstala, strčila tlapami do dveří a vlezla do boudy. Pach medvěda ji vyděsil, avšak štěkat se vychovaný pes styděl. Vždyť ten huňatý černobílý vlk přece také neštěká, tak proč by měla ona?

Mezitím Bobík, který již měl bohaté zkušenosti v zlodějském umění, šikovně obcházel celou základnu a nakonec našel to pravé: igelitový pytel s hrachem, který ležel na kusu břidlic vedle boudy. Medvěd jej popadl do obou tlap a kymácivě se vydal do křoví, ale nestačil ujít ani dvacet kroků a všechno vysypal. Polekal se a uskočil na stranu, ale hned vzápětí se vrátil. Očichal úlovek a začal chroupat suché hrášky. Docela se to dá jíst, i když to chutná dost nezvykle.

Archyz se k němu pomalu přiblížil, zastavil se a vyčítavě se na něj podíval. Ale, ale... Bobíkovi šibalsky svítily oči.

V boudě někdo zakašlal, Bobík zacouval do houští. Archyz za ním. Ve slabém měsíčním světle ušli asi půl kilometru, dokud nenarazili na jelena. Uvelebil se na skvělém místě, na mechovém palouku uprostřed skal. Čekal.

Archyz zůstal s kamarády až do rána a za svítání přiběhl k boudě.

Lady strávila noc pod střechou v jednom domečku, kde přenocovala Táňa. Sotva ucítila ovčáka, chtěla ven, a tak ji pustili.

Kolie se protáhla, zívla a prošla kolem Archyze a dotkla se ho bokem. Že by se omlouvala za ten včerejšek? Potom spolu chvíli běhali.

Vyšel Saša a rozhlédl se. Venku byla zima a spousty rosy. Turisté ještě spali.

„Jak je tam?“ zeptal se Kotěnko.

„Dopoledne se určitě ukáže slunce,“ řekl Saša. „Archyz už je tady. Může nás zavést k Bobíkovi a k jelínkovi, jestli chcete.“

Kotěnko oživil:

„Tak pojd', půjdeme. Počkej, jen si vezmu foťák.“ Archyz pobíhal kolem nich.

„Pojd', Archyzi,“ řekl Saša a sám se podíval na dveře domku, kde spala Táňa. Už tam někdo mluvil, ale ven ještě nespíchal. Vůbec ho nepotřebuje...

Byla nádherná rosa, stébla se ohnula pod její tíhou, louky dostaly šedý nádech. Vysoké boty měli okamžitě promáčené. Ovčák dělal obrovské skoky, ale břicho a boky měl stejně urosané.

„Jsi si jist, že jsou někde tady?“ zeptal se Kotěnko.

„Přece by neběhal celý den sám? Zůstaňte trochu vzadu, abyste je nevyplašil. Dám vám znamení.“

Ráno ozářilo hory. Nad Čugušem se nebe zbarvilo jasnou zelení. Možná to byl odraz dalekého moře? Saša prošel mírným svahem a občas se ohlédl, aby Kotěnka neztratil z dohledu. Najednou se zastavil a posadil se na kámen.

Daleko na skalách tokal na celé kolo tetřev hlušec. Zdravil ranní červánky. Sněhová čepice Cuguše se růžově rozzářila. Z hloubi vesmíru se přes okraj zeměkoule vykutálelo jasné zářivé slunce. A třicet kroků vpředu, tam, kde byl světlý březový lesík, stál Tomík jako socha ověncená paroží. Špice jeho mladých parohů svítily. A on ho poznal!

Saša seděl trpělivě a bez hnutí. Archyz také čekal. Medvěd, který se skrýval kousek od Tomíka, se šířal zvědavostí. Předhlonil Tomíka a začal se k Sašovi přibližovat. Ten mu hodil kostku cukru. Bobíkovi to mezi zuby zakřupalo a už mhouřil spokojeně oči. Je to takové slad'oučké! Jako med. Když se Bobík trochu osmělil a přišel docela blízko, začal drápatou tlapou shrabovat ze Sašovy dlaně bílé kostky. Huňatá černá tlapa se sevřela, prsty šikově svíraly cukr a položily ho do tlamy.

Tomík dělal jakési složité oblouky, ale přeci jen se blížil. A vlastně, proč ne? Vůně chleba, kterou znal od dětství, ho okouzila. Ještě pár minut, a už se Tomík nechal pohladit. Saša se zvedl a položil ruku na štíhlou jelenovu šíji. Bobík se mu žárlivě díval do očí a stál kousek opodál.

Vyplulo velké bílé slunce. Na travách se třpytila rosa. Zaleskly se mokré kameny. Kolem se rozsvěcovaly a skomíraly miliardy různobarevných ohňů. Nádherné ráno! Překrásné ráno, průzračný vzduch, jasné dálky, a modré nebe bylo jak pěkný šátek nad tím vším štedrým světem.

Kotěnko se schoval mezi skalami a cvakal spouští a tak fotografoval tyto vzácné scény uprostřed hýřivých barev a zeleně: Saša s rukou na jelenově šíji, Bobík, jenž se stále snažil vyčmuchtat nějakou sladkost v kapsách jeho bundy, a Archyz, klidný Archyz kousek opodál. Teleobjektiv nezvyklou společnost přiblížil. Zoolog měnil expoziční, cvakal spouští, spěchal, aby udělal co nejvíc snímků.

Na kopci za ním se probouzela základna. Běhala tam děvčata, řinčely kotlíky, třepetaly se šátečky. K nebi stoupal kouř. Kotěnko zamával zdálky rukou: Konec, došel film! Saša ho zval, aby šel k nim. Tomík netrpělivě potřásl hlavou: „Promiňte, jsou tu cizí lidé.“ Rozběhl se pryč a odváděl za sebou i Bobíka. Archyz začal skákat na místě, díval se na pána.

„Jen utíkej, utíkej,“ dovolil mu Saša.

Sergejič se setkal se zoologem a lesníkem vpůli cesty. Šel za nimi. „Vyblejskli jste něco?“ zeptal se.

„Celou partu. Máme ji tady.“ Kotěnko poplácal po pouzdře.

„Já sem zatím ukuchtil snídani. Pospěšte si, ať vám zatím placky nevystydnou.“

Táňa za nimi nezašla. Snídala se svými děvčaty. Saša ji viděl oknem. Turistky se nejspíš chystaly na cestu. Už aby byly pryč! smutně si pomyslel Saša.

Když vyšel ven, zoolog se Sergejičem se na sebe podívali a jenom vzdychli.

„Tak takhle to teda je,“ řekl Sergejič. „A my sme ovšem doufali. Jelena Kuzminična mluvila jen vo ní: ‚Táňa, Tánička...‘ A už není Tánička, prchne co nevidět do města. A to jistě navždycky.“

„Říkala něco?“

„Jo, zrovna včera.“

„V tom bude láska.“ Kotěnko vzdychl.

„To jo,“ souhlasil Sergejič. „Co by dělala v lese na horách. Láká ji to mezi lidmi, za zábavou. A náš Alexandr se z lesa nehne. Nejspíš ji napadlo, že život s ním by asi nebyl žádná legrace, no a... Láska, jak povídáš...“

Vešel smutný Saša. Zmlkli.

„Kdy vyrazíme?“ zeptal se zoologa.

„Jen vyprovodíme turisty a půjdeme. Sergejiči, můžem tu nechat Archyze?“

„Ovšem. Zatím ho přivážu. A kdepak vůbec je?“

„Už se vrátil,“ řekl Saša. „Suší se za boudou na slunci. Je tam s Lady.“

„Kdy vás mám čekat zpátky?“ zeptal se Sergejič.

Kotěnko řekl, že nejspíš za dva týdny. Připomněl ještě Ivanovi Lysenkovi jeho povinnosti, dokud bude Molčanov pryč, a to bylo všechno. Byli připraveni, koně už měli osedlané, dívali se, jak švitoří při přípravách na cestu Tánina děvčata.

Kotěnko vzal Sašova koně za uzdu.

„Tak co, jedeme?“

Saša se naposled podíval na domeček, kde byla Táňa. Copak se opravdu nepříjde rozloučit? Vždyť odjíždějí! Odcházejí!

Sergejič si zastínil oči dlaní.

„Hele, další návštěva.“

Od Kušty k základně sestupovala karavana. To nebudou turisté, když mají soumary.

„Počkáme.“ Lysenko uvolnil koňům podpěnky.

Byli to neznámí lidé, kteří vypadali na to, že budou z města. S nimi byl učitel Boris Vasiljevič z Planiny. Saša a Sergejič se usmívali a šli mu naproti.

„Koho to vidím na kopečcích,“ řekl učitel a dotkl se svých zlatých obrouček. „Jdeme všichni za tebou, Alexandře Sergejiči, doufám, že se o nás jaksepatří postaráš. To jsou archeologové, jeden historik a dva speleologové, jinými slovy — odborníci přes černé podzemí. Dobře že jsme vás tu zastihli, vládci rezervace! Chystáte se, jak vidím, vyrazit? Počkejte, prosím vás, naši vědci tu jsou kvůli jedné důležité věci, potřebují pomoc.“

„Sundej zatím zavazadla, Ivane,“ nařídil Kotěnko. „Hodinku dvě počkáme.“

Ukázalo se, že místní geografická společnost a adygejští historikové se rozhodli prozkoumat celý labyrint, prohlédnout si Mahomet-Eminův hrob i polorozpadlé stránky, jejichž text se možná ještě podaří rozluštit. Jedním slovem, byla to vědecká expedice.

„Koho nám dáte na pomoc?“ zeptal se učitel.

Kotěnko se pohledem zastavil na Lysenkovi.

„Asi to připadne na tebe.“

„Já ovšem taky pomůžu,“ řekl Sergejič.

Expedice obsadila jednu chatičku. A zase už měla základna obyvatele.

Učitel objal Sašu kolem ramen.

„Už jsi mě přerostl, lesní muži,“ řekl a láskyplně se na svého bývalého žáka podíval. „Učinený bohatýr!“

„To dělá ten čistý vzduch,“ zažertoval Saša.

„A co že se tváříš jako morous? Stalo se něco?“

Sergejič dělal na učitele nějaké posunky, ale ten si toho nevšímal.

„A hele, Táňa je tu taky?“ podivil se učitel. „Tat’jano, pojď sem.“

Dívka šla k němu. Tvář jí doslova hořela.

„Odcházíme, Borisi Vasiljeviči. K jezeru a odtamtud domů.“

„Tak hodně štěstí, nebudu tě zdržovat.“

„Sbohem, Sašo,“ řekla tiše a podávala mu ruku. „Už se nevidíme.“

Stiskl jí ochablou studenou ruku. A najednou si prudce hodil pušku na rameno, obrátil se a velkými kroky odcházel pryč, stále rychleji, bez ohlednutí.

Ostatní se po sobě podívali. Učitel si narovnal brýle a vzdychl.

„Táák,“ řekl zamyšleně.

Táňa tak nějak shrbeně dobíhala poslední dívku. Odcházely opačným

směrem než Saša.

Když Saša vyrazil, Archyz se také zvedl, ušel pár kroků, ale pak zůstal stát. Lady běžela důležitě za Táňou. Ale i ona se zastavila, otočila se a sedla si.

Archyz se rozběhl za ní, co mu nohy stačily.

Psi se setkali, chvíli spolu dováděli a sedli si vedle sebe.

„Lady, Lady!“ volala Táňa.

Vychovaná kolie se ohlédla za hlasem své paní, ale nijak nespíchala. Ještě si s Archyzem chvíli hráli.

„Jen se podívejte!“ zvolal nadšeně Sergejič. „Koukněte se, co se tam, panečku, děje. Dyť vona tu ještě zůstane a nepude za svou paní. To je ale pejsek!“

Ale mylil se. Lady se rozběhla. Ještě se za Archyzem ohlédla. Pak ještě jednou. A nerada, jako by cítila, že dělá obrovskou chybu, zahrnula za křoviska a zmizela.

Sergejič vzdychl, jako by ho někdo urazil.

Archyz se pomalu šoural k boudě. Teprve když si všiml, že Saša ve skupince lidí není, vzchopil se a rychlými skoky se rozběhl, aby pána dohnal.

5

Zoolog a lesník se vydali na dalekou pouť do hor. Před nimi se otvíraly skalní průsmyky, bujné, pestře kvetoucí pastviny, hluboká údolí, porostlá tmavými lesy.

Ticho, kouzlo prvobytné přírody, nikde ani človíčka.

Byli přímo ve středu rezervace, v jejím srdci.

Na první noc se Kotěnko se Sašou zastavili v lese. Vybrali si suchý svah, roztáhli celtu, nasekali čerstvé jedlové větve. Navečeřeli se a dlouho seděli u ohně, poslouchali ticho usínajícího lesa.

„Trochu se projdu,“ řekl Saša a zvedl se.

„Pušku nech tady,“ ozval se tiše Kotěnko. „A brzy se vrat', slyšíš?“

Zoolog ležel u ohně, hlavu opřenou o loket. Vyprovodil mladého lesníka soucitným otcovským pohledem.

Asi za půl hodiny také vstal a vydal se za Sašou. V jedlovém lese bylo úplné ticho. Soumrak ovládl celý les, pod podrážkami měkce

pružilo jehličí. Kotěňko přešel napříč svahem a vyšel na palouk. Odtud se směrem k turistické základně odkrýval široký a nádherný rozhled. V dálce se černal temný hřbet Eštenu, lesy se zbarvily do modra. Za Eštenem zářil rudý západ slunce. Tam bylo moře a další horská prostranství.

Saša ležel pod břízami na zádech s roztaženýma rukama. Ramena se mu prudce otřásala. Plakal, nic neviděl a nikoho se nemusel stydět.

Kotěňko se kousl do rtu. Postál nad ním, a když ovládl rozrušení, co možná nejpřísněji a co nejdrsněji řekl:

„Tak dost, Sašo. Zvedej se a půjdeme k ohni. Slyšíš? Jsi přece chlap, Alexandře!“

Saša vstal, utřel si tvář. Naposled se podíval na západ, na Ešten. Víc už si neřekli ani slovo. Ráno vstali těsně před svítáním.

Les, ponořený do mlhy, ještě spal, větve buků a javorů líně visely dolů, na nich dřímala hojná rosa. Tiše a ospale hučela řeka, schovaná ve studené soutěsce. Panoval tam ten hluboký zádumčivý klid, který je

schopen léčit ztýrané duše, ale v naprostém tichu už bylo možné vytušit nějaké změny. Vzduch se naplňoval modří, tiše se rozvlnily vrcholky buků. Svítalo klidně a pomalu.

Náhle se ozval někde blízko zvonivý, velmi melodický trylek. Pak chvíli nic, na chvíli zavládlo ještě hlubší a nastraženější ticho. A znovu to čisté melodické zaštěbetání, po něm vyzývavý a táhlý hvizd, náhlý příval štěstí, výzva k radosti, činnosti, bodrosti, opěvování života — všechno to, čím je obdařen lesní slavík, skřivánek, létající až k oblakům, veselý stehlík, všechno najednou se ozývalo v tom hlasitém, vzrušujícím zpěvu drozda.

Ráno! Všichni vstávat! Vyčistěte si peříčka, umyjte se rosou, dokud nevyschla. Poslechněte si jitra. Podívejte se, jak zružověl okraj nebe, kde co nevidět vypluje slunce. Rychle, rychle se ponořte do teplého života, který vystřídal černou a děšivou noc!

Les se plnil životem. Na vrcholku javoru se rozezpívala pěnkava. Její stupnice je krátká, klidná a milá, jako klokotání horské bystřiny. Po ní si s cvrlikáním pospíšil brhlík, kousek stranou se ozvalo durové notování krásně zbarveného stehlíka, pak do orchestru vpadlo bubnování datla, rozzlobeně a řízně, jako rozladěný saxofon vykřikla sojka — a to už se naplno rozezvučely divukrásné tóny stohlasé symfonie.

Dobry den, slunce! Vstali jsme a zdravíme tě!

Spolu se sluncem přiletěl rozpustilý vítr, zašuměl v listech osik u řeky, rozhoupal nemotornou mlhu a začal ji hnát do údolí a přitom uhlazoval a promíchával zvuky. Silněji se rozhučela probuzená řeka. Nad peřejemi se na vteřinu rozzářila sedmibarevná duha a opět zhasla, a už se lesem rozléhaly stovky dalších zvuků, jeden nádhernější než druhý.

Procitly i vůně. V noci tu všechno přehlušilo vlhko, byla tu cítit jenom voda a mlha. Slunce vysušilo mlhu, bujný vítr pročechnal úbočí hor a přinesl s sebou mnohokvětou vůni luk. Zahřálo se chvojí na jedlích a jalovcích; vzduch zhoustl, jak se pomalu plnil vůní pryskyřice a terpentýnu. Připlouvaly přílivy kyseliny mravenčí, rojovníku, všechny vůně se smíchaly a zůstala jen jedna: vůně prohrátého lesa, ve kterém je útulno, teplo a bezpečno.

Zoolog a jeho společník seděli u vyhaslého ohniště, poslouchali a dívali se, okouzleni nádherou probouzející se přírody.

Pak se náhle rozhostilo ticho.

Ptáci si udělali přestávku, aby se mohli nasnídat, zvířata se rozprchla do svých skrýší. Hlas řeky jako by se vzdálil. Vítr v korunách stromů

jen neznatelně pohyboval listy, les se naplnil šepotem a lidem se náhle zdálo, že si stromy stydlivě vyprávějí o svých věčných nočních snech.

„Jak jsi spal?“ zeptal se laskavě Kotěnko.

„Díky, tvrdě.“ Saša nevypadal zrovna nejlíp, ale tvář měl klidnou.

„V tom případě si, kamaráde, dáme rozcvičku.“ Zoolog se napřímil v celé své výšce a protáhl se tak, že mu zapraskalo ve všech kloubech.

„Půjdu se poohlédnout po koních, ještě je musíme chytit.“

„No tak se běž po nich podívat. A nezapomeň uzdy!“

Zoolog přiložil do ohně dvě tlustá polena a počkal, až se rozhoří. Saša si hodil uzdy přes rameno; vydali se spolu na luka a pod nohama se jim ospávala sivá rosa.

OBSAH

PRVNÍ KAPITOLA	
Zátah.....	5
DRUHÁ KAPITOLA	
Kamarádi z dětství.....	22
TŘETÍ KAPITOLA	
Zoologova návštěva.....	36
ČTVRTÁ KAPITOLA	
Zvíře s trojúhelníkem na levém uchu	48
PÁTÁ KAPITOLA	
Co nového na jihu.....	67
ŠESTÁ KAPITOLA	
Setkání v lese.....	86
SEDMÁ KAPITOLA	
Tiché kroky.....	99
OSMÁ KAPITOLA	
Nová jeskyně	114
DEVÁTÁ KAPITOLA	
Na kozorožce	131
DESÁTÁ KAPITOLA	
Souboj s přírodními živly	152
JEDENÁCTÁ KAPITOLA	
Na hoře Tybga	169
DVANÁCTÁ KAPITOLA	
Setkání u strmé skály.....	181
TŘINÁCTÁ KAPITOLA	
Setkání v jeskyni.....	193
ČTRNÁCTÁ KAPITOLA	
Klid.....	210

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Eva Dolejšová

Svazek 155

Vjačeslav Palman

TAJEMSTVÍ PYTLÁCKÉ JESKYNĚ

Ilustroval Jaroslav Hořánek. Z ruského originálu Tam, za rekoj, vydaného nakladatelstvím Dětskaja literatura v Moskvě roku 1972, přeložila Marcia Ferrari. Vydal jako svou 5957. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1981. Odpovědná redaktorka Eva Dolejšová. Výtvarný redaktor Zdeněk Kudělka. Technická redaktorka Zoe Blahová.

Ze sazby Garamond vytiskl ofsetem Tisk, knižní výroba, n. p., Brno, závod 6. Knižní vazbu zhotovil Tisk, knižní výroba, n. p., Brno, závod 1. 17,44 AA (text 14,80, ilustrace 2,64), 17,51 VA. Náklad 30 000 výtisků. 1. vydání. 13-845-81 14/64

Vázaný výtisk 24,— Kčs

Pro čtenáře od 12 let

Z VÝSLÝCH SVAZKŮ :

Sovětského spisovatele Vjačeslava Palmana (který původně vystudoval zemědělství), zavál život do nejrůznějších končin širé sovětské země — na Dálný východ, na Kolymu, na Kubáň, na Kavkaz. Jeho zevrubné odborné znalosti i bohaté zkušenosti o přírodě a životě lidí v odlehklých končinách Sovětského svazu se výrazně projevují ve všech jeho literárních pracích. Palmanovy příběhy nesou vždy pečeť drsných dalekých krajů, kterých se civilizace ještě příliš nedotkla, kde člověk nejednou musí podstoupit tvrdý chlapský boj s nepříznivými podmínkami, kde lidé často musí ze sebe vydat všechny síly, rozum i cit. Jeho pohled na přírodu není jen pohledem okouzleného člověka, ale i moudrého hospodáře, který nikdy nepřestává myslet na její ochranu. A přestože hlavním námětem každé jeho knihy je příroda a její zvířecí obyvatelé, jsou hlavními nositeli děje vždycky lidé, zpravidla lidé vynikajících kvalit.

Tajemství pytlácké jeskyně nás zavádí na svahy kavkazských hor a poskytuje nám důvěrné seznámení se svéráznou kavkazskou přírodou. Zároveň nám umožní nahlédnout do osudů mladého lesníka Saši Molčanova. Sašova otce, také lesníka, připraví o život rána z pytláckovy pušky. Tehdy se Saša rozhodne pokračovat v otcově díle: bdít nad lesní přírodní rezervací. A tu budeme se zaujetím sledovat exotické líčení kavkazské přírody v jejích věčných proměnách, v koloběhu čtyř ročních období. Osamělé toulky lesníků a ochránářů přírody, krkolomné výstupy botaniků, odchyt zvěře pro zoologické zahrady aj. To všechno jistě upoutá zájem čtenáře, zejména čtenáře městského.

Vyprávění má však ještě další rovinu: Pravidelný koloběh drsného, ale poklidného života zčeří podezření, že v lese řádí organizovaná tlupa pytláků. Podezření se ukáže oprávněným. A tak se staneme bezděčnými svědky pátrání lesáků i milice po pytlácké bandě, dramatického boje s ní i jejího zneškodnění.

L. Düngel-Gillesová: Knud Rasmussen, výpravy za Eskymáky — P. d'Ivois: S prázdnou kapsou kolem světa — K. M. Staňukovič: Muž přes palubu — V. Ananjan: Zajatci Pardáli soutěsky — E. Salgari: Město malomocného krále — E. Hiob: Novou zemi pro divoká zvířata — W. Makowiecki: Tři úteky z Korintu — M. Pašek: Ztracená prérie — W. Meinek: Mexické drama — F. Steuben: Tekumseh III. — J. Kjelgaard: Lovce kuguarů — V. Šustr: Dobrodružství malého Indiána — M. Pašek: Nesmrtelný kovboj — F. Flos: Albatros. Nad Tichým oceánem — N. Smirnov: Říše slunce — N. Čukovskij: Čtyři kapitáni — W. Legère: Sám mezi korzáry — F. Flos: Lovci kožešin — W. Morey: Zima v kaňonu — J. Broszkiewicz: Trosečníci z řeky Meteorů — G. R. Richter: Lvi přicházejí — J. Pecháček: Ostrov tisíce vůní — H. Burtonová: Bez doprovodu bubnů — M. V. Kratochvíl: Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Kornela — T. V. Olsen: Léto bubnů — M. Pašek: Děvče pro Oklahomu — J. Alex: Černé koráby I., II. — S. O'Dell: Pětina pro krále — R. Luskáč: Odkaz lovce tajgy — R. Šimáček: Kříž proti kříži — V. Palman: Tajemství pytlácké jeskyně.

PŘIPRAVUJEME :

A. Lomm: Noční orel
B. Mårtenson: Světy bez hranic
J. O. Curwood: Vlčák Kazan, Bari, syn Kazanův